Ludmila Ulițkaia

Soniecika

Înmormântare veselă

Minciunile femeilor

Ludmila Ulițkaia

Soniecika
Înmormântare veselă
Minciunile femeilor

Traducere din rusă de
GABRIELA RUSSO

Colecţie coordonată de DENISA COMĂNESCU

LUDMILA ULIŢKAIA
SONIECIKA; VESIOLÎE POHORONÎ;
SKVOZNAiA LINiA
Copyright © Ludmila Ulitskaya
Published by arrangement with ELKOST Intl. Literary Agency
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2019, pentru prezenta versiune românească (ediţia digitală)

ISBN: 978-606-779-519-6 (epub)

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 021.311.23.30

Cuprins

Soniecika
Înmormântare veselă
Minciunile femeilor
    Descendenţă directă
    Diana
    Fratele Iurocika
    Sfârşitul poveştii
    Un fenomen al naturii
    O întâmplare fericită
    Arta de a trăi

Soniecika

Încă din fragedă copilărie, Soniecika obişnuia să se cufunde în lectură. Fratele ei mai mare, Efrem, hâtrul familiei, repeta întruna aceeaşi glumă, răsuflată încă de când fusese rostită prima oară.

— Din cauza cititului ăstuia neîntrerupt, fundul Soniecikăi s-a făcut una cu scaunul, iar nasul i-a ajuns ca o pară.

Din păcate, gluma nu era exagerată: nasul ei semăna într-adevăr cu o pară fără contur precis; dar Soniecika, o lungană lată în spate, cu picioare subţiri şi cu fundul descărnat de atâta şezut, mai avea ceva aparte: sânii mari, de femeie, crescuţi înainte de vreme, parcă nelalocul lor, lipiţi pe trupul slab. Avea umerii adunaţi, spatele încovoiat, purta haine lălâi, prea lungi şi prea largi pentru ea, stânjenită parcă de bogăţia inutilă din faţă şi de scândura plată, deprimantă din spate.

Inimoasă, sora ei mai mare, căsătorită de mult, spunea ceva binevoitor despre frumuseţea ochilor. Numai că ochii erau dintre cei mai obişnuiţi, nu prea mari, căprui. E adevărat că, lucru rar întâlnit, genele ei dese crescuseră pe trei rânduri, prelungind marginea puţin umflată a pleoapelor, dar nici vorbă să fi fost de o frumuseţe deosebită; erau mai curând un obstacol, fiindcă Soniecika era mioapă şi purta ochelari de la o vârstă fragedă.

Douăzeci de ani bătuţi pe muchie, între şapte şi douăzeci şi şapte de ani, Soniecika citise aproape fără întrerupere. Era cuprinsă de lectură cum eşti cuprins de un leşin care nu ia sfârşit decât odată cu ultima pagină a cărţii.

Avea un talent neobişnuit pentru citit, ba poate chiar un fel de geniu. Sensibilitatea ei pentru cuvântul tipărit era atât de mare încât personajele inventate stăteau pe acelaşi plan cu oamenii vii, apropiaţi, iar suferinţa senină a Nataşei Rostova la căpătâiul prinţului Andrei aflat pe moarte nu era cu nimic mai puţin autentică pentru ea decât durerea năprasnică a surorii ei care îşi pierduse fetiţa la patru ani dintr-o neatenţie prostească: luându-se cu

vorba cu o vecină, n-a văzut când fetiţa grăsuţă, greoaie, cu privire domoală, a alunecat în fântână…

Ce să fi însemnat asta? O totală neînţelegere a jocului aflat la temelia oricărei arte? O uluitoare credulitate de copil? O lipsă de imaginaţie care şterge graniţa dintre ficţiune şi realitate sau, dimpotrivă, o izolare în imaginar până la uitarea de sine, astfel că tot ce rămânea în afara lui îşi pierdea sensul şi conţinutul?…

Lectura, care devenise pentru Soniecika o uşoară formă de nebunie, nu-i dădea pace nici în somn: era ca şi cum şi-ar fi citit visele. Visa romane istorice captivante, ghicea caracterele literelor dintr-o carte după natura acţiunii, simţea în chip bizar paragrafele şi punctele de suspensie. Acest talmeş-balmeş lăuntric legat de pasiunea ei bolnăvicioasă se intensifica în vis, unde avea tot dreptul să joace rolul eroinei sau eroului, trăind la graniţa subţire dintre voinţa palpabilă a autorului, pe care o cunoştea prea bine, şi dorinţa de mişcare, de acţiune, de faptă…

NEP-ul[1] îşi dădea sufletul. Tatăl ei, urmaş al unui fierar dintr-un târguşor din Bielorusia, mecanic înnăscut căruia nu-i lipsea isteţimea practică, îşi închisese ceasornicăria şi, înfrângându-şi aversiunea din naştere pentru producţia de serie a oricărui fleac, se angajase la fabrica de ceasuri, dar îşi răcorea sufletul îndărătnic reparând seară de seară mecanismele unice făurite de mâinile iscusite ale înaintaşilor lui de diferite neamuri.

1. NEP – *Novaia Ekonomiceskaia Politica* (Noua Politică Economică), direcţie mai liberală inaugurată de Lenin în economia URSS, în anul 1921, pentru a evita falimentul sistemului; suspendată de Stalin în 1928. (N. tr.)

Mama, care purtase până să moară un coc caraghios sub o basma curată cu buline, cosea pentru vecine pe ascuns, la o maşină Singer, rochii simple de stambă, potrivite cu vremurile asurzitoare şi mizere, a căror spaimă se întrupa pentru ea doar în frica de inspectorul financiar.

Dar Soniecika, făcându-şi lecţiile cu chiu, cu vai, evitase în fiecare zi şi în fiecare ceas obligaţia de a trăi pateticii şi stridenţii ani treizeci, şi îşi hrănise sufletul din întinderea nesfârşită a marii literaturi ruse, când coborând în abisurile neliniştitoare ale firii bănuitoare a lui Dostoievski, când plutind pe aleile umbroase ale lui Turgheniev sau prin conacele de provincie scăldate în iubirea generoasă şi lipsită de scrupule a unui Leskov,

pe care nu se ştie de ce îl socotea de mâna a doua.

Terminase şcoala de bibliotecari şi începuse să lucreze în depozitul din subsolul unei biblioteci vechi; era unul din acei rari oameni fericiţi care la sfârşitul zilei de muncă părăsesc subsolul prăfuit şi înăbuşitor cu regretul uşor că li s-a întrerupt plăcerea, fiindcă nu apuca să se sature nici de şirurile fişelor din cartotecă, nici de formularele albicioase cu cereri de carte care-i soseau de sus, din sala de lectură, nici de greutatea tomurilor care ajungeau jos, în mâinile ei osoase.

Mulţi ani de zile crezuse că scrisul e un simplu ritual: pe mediocrul Pavlov, pe Pausanias şi pe Palamas îi socotise de valoare egală într-un sens – anume fiindcă în dicţionarul enciclopedic erau aşezaţi pe aceeaşi pagină. Odată cu trecerea anilor învăţase singură să deosebească în oceanul imens de cărţi valurile mari de cele mici, iar pe cele mici de spuma de la mal care ocupa aproape fără excepţie rafturile austere din sectorul cu literatură contemporană.

Făcându-şi datoria cu o dăruire de călugăriţă vreme de câţiva ani, la îndemnul şefei, cititoare la fel de împătimită ca şi ea, Soniecika s-a lăsat convinsă şi a hotărât să se înscrie la universitate, la secţia de filologie rusă. A început să înveţe după o programă enormă şi stupidă şi era cât pe ce să-şi dea examenele, când deodată totul s-a năruit, totul s-a schimbat într-o clipă: izbucnise războiul.

Se prea poate ca războiul să fi fost primul eveniment din tinereţea ei care a scos-o din ceaţa lecturii perpetue în care trăia. Împreună cu tatăl ei, angajat pe atunci într-un atelier de sculărie, fu evacuată la Sverdlovsk, unde în scurt timp se pomeni în unicul loc sigur – în bibliotecă, la subsol…

Nu e limpede dacă la mijloc era o tradiţie cu rădăcini adânci în patria noastră – să adăposteşti neapărat preţioasele roade ale spiritului ca şi pe ale pământului într-o pivniţă rece – sau era un vaccin pentru viitorul deceniu din viaţa Soniecikăi pe care urma să-l petreacă tocmai cu un om din subterană, viitorul ei soţ, care se ivise în acest prim an disperat al evacuării...

Robert Viktorovici a venit la bibliotecă în ziua în care Soniecika împărţea cărţile, înlocuind-o pe şefa ei bolnavă. Era mic de statură, slab, ascuţit, cu părul aproape cărunt, şi nu i-ar fi atras deloc atenţia Soniei dacă n-ar fi

întrebat-o unde se află catalogul cărţilor în limba franceză. Cărţi franţuzeşti erau, dar catalogul se rătăcise fiindcă era nefolosit. La ora aceea târzie, înainte de închidere, nu erau vizitatori, şi Soniecika îl conduse pe cititorul ciudat în hruba ei, departe, în colţul vest-european.

El rămase multă vreme uluit în faţa raftului, cu capul într-o parte, cu chipul înfometat şi uimit al copilului care a văzut o tavă cu prăjituri. Soniecika stătea în spatele lui, cu o jumătate de cap mai înaltă decât el, încremenită de emoţia ce-o cuprinsese şi pe ea.

Atunci se întoarse brusc către ea, îi sărută mâna osoasă şi, cu o voce gravă, plină de inflexiuni ca lumina lămpii albastre din vremea răcelilor copilăriei, spuse:

— Uluitor… Ce bogăţie… Montaigne… Pascal… şi fără să-i dea drumul la mână, adăugă cu un oftat: şi încă în ediţii Elzevir…

— Avem nouă ediţii Elzevir, îi arătă cu mândrie Soniecika, emoţionată, cu lecţia de bibliologie ştiută pe de rost, iar el o privi ciudat, o privire de jos în sus de parcă ar fi fost de sus în jos, zâmbi cu buzele lui subţiri, îşi dezveli dinţii ştirbi, se opri de parcă ar fi avut de gând să spună ceva important, apoi, răzgândindu-se, spuse altceva:

— Îmi faceţi, vă rog, o fişă de lectură, sau cum o numiţi dumneavoastră?

Sonia îşi trase mâna uitată între palmele lui uscate şi o porniră în sus, pe scara rece care fura şi picul de căldură al fiecărui picior ce o atingea... Aici, în odăiţa strâmtă din casa veche de negustor, îi scrise cu mâna ei pentru întâia oară numele de familie, complet necunoscut până atunci, care peste doar două săptămâni avea să devină propriul ei nume. Dar deocamdată ea scria literele stângace cu un creion chimic care se răsucea mărunt în mănuşile de lână cârpite, el se uita la fruntea ei senină şi zâmbea în sinea lui de asemănarea ei caraghioasă cu o cămilă tânără, animal răbdător şi blând, gândindu-se: „Până şi culorile: negru, pământ de Siena trist şi roz palid cald…“

Sonia termină de scris şi-şi potrivi cu arătătorul ochelarii căzuţi. Se uita binevoitoare, absentă, în aşteptare: nu-i dictase adresa.

El se afla în mare încurcătură, având sentimentul puternic al unei apropiate împliniri a destinului, ce-l luase prin surprindere ca o ploaie torenţială din înaltul cerului senin: înţelese că în faţa lui se afla chiar soţia

sa.

Împlinise în ajun patruzeci şi şapte de ani. Era omul unei legende; numai că legenda asta – datorată întoarcerii lui neaşteptate şi, după cum credeau prietenii, fără motiv, din Franţa, la începutul anilor treizeci – s-a dovedit a nu avea nimic de-a face cu el; trecuse doar din gură-n gură prin galeriile pustii din Parisul ocupat, odată cu tablourile lui stranii, hulite, uitate şi în cele din urmă readuse la viaţă şi glorificate postum. El nu ştia însă nimic din toate astea. În cunoscuta pufoaică neagră, cu un prosop cenuşiu în jurul gâtului său cu mărul lui Adam proeminent, cel mai fericit dintre năpăstuiţi – care ispăşea al cincilea an de pedeapsă şi lucra acum consemnat în administraţia unei fabrici, ca pictor – stătea în faţa fetei neîndemânatice şi zâmbea, înţelegând că în viaţa lui plină de meandre are loc o nouă trădare; trădase credinţa strămoşilor, speranţa părinţilor, încrederea dascălului, ştiinţa şi rupsese brusc şi definitiv legăturile de prietenie îndată ce-şi simţise libertatea încătuşată… De data asta însă trăda legământul ferm al celibatului din anii succesului prematur şi amăgitor, care de altfel nu avea nici o legătură cu jurământul de castitate.

Iubea femeile, era chiar afemeiat, şi se adăpase din plin la izvorul acesta nesecat; dar se ferise vigilent de dependenţă, temându-se să nu devină el însuşi hrană pentru stihia femeiască, generoasă în mod paradoxal cu cei ce iau, dar sălbatic de nemiloasă cu cei ce dau.

Dar inima netulburată a Soniecikăi, învelită în coconul miilor de tomuri citite, legănată de murmurul învăluit în fum al miturilor greceşti, de sunetele de flaut pătrunzătoare şi hipnotice ale Evului Mediu, de tristeţea plină de ceaţă şi de vânt a lui Ibsen, de povara amănuntelor lui Balzac, de muzica astrală a lui Dante, de cântecul subţire de sirenă al lui Rilke şi Novalis, copleşită de deznădejdea îndreptată moralizator către inima cerului de marii ruşi – sufletul senin al Soniecikăi, deci, nu înţelegea că venise clipa cea mare; gândul ei era numai să nu greşească dând unui cititor cărţile pe care nu avea dreptul să le elibereze decât pentru sala de lectură…

— Adresa, ceru cu blândeţe Soniecika.

— Vedeţi dumneavoastră, eu sunt detaşat. Locuiesc la fabrică, explică ciudatul cititor.

— Atunci daţi-mi buletinul de identitate, viza de la miliţie, ceru

Soniecika.

El scormoni într-un buzunar adânc şi scoase o adeverinţă mototolită. Soniecika se uită lung prin ochelari, apoi dădu din cap.

— Nu, nu pot. Sunteţi din altă regiune…

Cybela[2] îi rânji scoţându-şi limba roşie. I se păru că totul s-a sfârşit. Băgă adeverinţa în adâncul buzunarului.

2. Zeiţă a Fecundităţii din Asia Mică al cărei cult, adoptat de greco-romani, a dat naştere unor ceremonii orgiastice. (N. tr.)

— Facem aşa: le iau pe fişa mea, iar dumneavoastră îmi aduceţi cărţile înainte de plecare, spuse cu glas vinovat Soniecika.

Iar el înţelese că totul e în regulă.

— Numai, vă rog, cu multă grijă, ceru ea cu blândeţe şi împachetă cele trei volumaşe de format mic într-un ziar mototolit.

El îi mulţumi sec şi plecă.

În timp ce Robert Viktorovici se gândea la metodele folosite pentru a lega o cunoştinţă şi la dificultăţile de a face curte unei fete, Soniecika îşi încheie liniştită lunga zi de muncă şi se pregăti să plece acasă. Nu mai era deloc îngrijorată de restituirea celor trei cărţi preţioase pe care le dăduse cu atâta uşurinţă unui necunoscut. Toate gândurile îi erau la drumul spre casă prin oraşul rece şi cufundat în întuneric.

*

Ochii aceia aparte ai femeilor, care asemenea celui de-al treilea ochi, mistic, li se deschid foarte devreme fetelor, nu erau la Sonia închişi de tot, dar nici mai mult decât mijiţi.

În adolescenţă, la paisprezece ani, simţindu-se parcă obligată să asculte de străvechiul program al speciei potrivit căruia de mii de ani fecioarele se măritau la o vârstă fragedă, se îndrăgostise de colegul ei de clasă, simpaticul şi cârnul Vitka Starostin. Iubirea se manifestase numai printr-o dorinţă nestăpânită de a se uita la el, şi privirea ei iscoditoare fu în curând remarcată nu doar de posesorul mutrişoarei de păpuşă, ci şi de ceilalţi colegi de clasă, care descoperiseră această atracţie interesantă încă înainte ca Sonia să-şi dea seama de ea.

Se străduia să se abţină şi încerca întruna să găsească o altă ţintă privirii

sale – dreptunghiul tablei, al caietelor, al ferestrei prăfuite –, dar privirea i se întorcea singură, cu încăpăţânarea unui ac de busolă, către ceafa blondă, căutând mereu întâlnirea cu ochii albaştri, reci şi ispititori… Până şi Zoia, inimoasa ei prietenă, îi şoptise să nu se mai holbeze. Dar Soniecika nu putea controla nimic. Ochiul căuta cu nesaţ capul blond.

Totul luă sfârşit cât se poate de cumplit şi vrednic de ţinut minte. Brutalul Oneghin, sătul de privirile îndrăgostite, îi dădu tăcutei sale admiratoare o întâlnire pe o alee din parc şi-i arse două palme nu atât dureroase, cât groaznic de înjositoare, în hohotele aprobatoare ale celor patru colegi de clasă ascunşi în tufişuri, tineri spioni care ar fi trebuit mustraţi pentru grosolănie dacă n-ar fi urmat să moară până la unul, în prima iarnă a războiului ce avea să vină.

Lecţia cavalerului de treisprezece ani fusese totuşi atât de convingătoare, încât fata se îmbolnăvi. Zăcu la pat cu febră mare două săptămâni. Fireşte, flacăra iubirii s-a stins în chipul cel mai clasic. Când, înzdrăvenindu-se, a revenit la şcoală aşteptându-se la o nouă jignire, aventura ei tragicomică a fost total umbrită de sinuciderea Ninei Borisova, o mândreţe de fată, care se spânzurase în clasă seara, la sfârşitul orelor.

În ce-l priveşte pe eroul fără suflet Vitka Starostin, din fericire pentru Sonia, el s-a mutat până la urmă cu părinţii în alt oraş, iar Soniecika a rămas cu conştiinţa amară că biografia ei de femeie a luat sfârşit în mod irevocabil, scutind-o pentru tot restul vieţii de strădania de a plăcea, de a cuceri, de a fermeca. Faţă de fetele de aceeaşi vârstă răsfăţate de soartă, ea n-a simţit nici invidia care roade, nici supărarea care sleieşte sufletul, ci s-a întors la patima ei ameţitoare, lectura.

…Robert Viktorovici se întoarse peste două zile; Soniecika însă nu mai lucra la împărţirea cărţilor. O chemă. Ea urcă din subsol, apărând încetul cu încetul din hruba întunecoasă, îl recunoscu după o privire lungă şi mioapă, apoi îi făcu semn din cap ca unei vechi cunoştinţe.

— Vă rog să luaţi loc, trageţi scaunul mai aproape.

În mica sală de lectură erau câţiva cititori îmbrăcaţi călduros. Era frig, abia se făcuse focul.

Soniecika se aşeză pe marginea scaunului. Căciula ruptă era pusă pe un colţ de masă, lângă un sul pe care bărbatul îl desfăcea fără grabă şi cu multă

grijă.

— Deunăzi am uitat să vă întreb, rosti el cu glas luminos, şi Soniecika zâmbi la frumosul cuvânt „deunăzi“, ieşit de mult din uz. Am uitat să vă întreb cum vă numiţi. Spuneţi-mi, vă rog.

— Sonia, răspunse ea scurt uitându-se întruna cum desface sulul.

— Soniecika…Bine, făcu el ca şi cum ar fi aprobat.

Sulul fu în sfârşit desfăcut, şi Sonia văzu un portret de femeie desenat pe o hârtie grosolană într-o nuanţă sepia de un cafeniu tandru. Portretul era minunat şi chipul femeii, distins, delicat, parcă din alte vremuri. Era chipul ei, al Soniecikăi. Trase puţin aer în piept – se răspândise o boare îngheţată de mare.

— E darul meu de nuntă, spuse el. De fapt, eu am venit să vă cer în căsătorie.

Se uită la ea întrebător.

Şi atunci Soniecika îl examină pentru prima dată: sprâncene drepte, nas delicat, gură subţire cu buze drepte, tăieturi adânci, verticale în lungul obrajilor şi ochi spălăciţi, inteligenţi şi posomorâţi…

Buzele ei tresăriră. Coborî ochii tăcută. Ar fi vrut să-i mai privească o dată chipul atât de expresiv şi de atrăgător, dar simţi umbra lui Vitka Starostin, pentru o clipă, în spate şi, pironind cu privirea liniile uşoare, întortocheate ale desenului, care încetase brusc să reprezinte un chip de femeie şi cu atât mai mult propriul ei chip, rosti cu glas abia auzit, dar rece şi distant:

— Ce înseamnă asta, e o glumă?

Atunci lui Robert Viktorovici i se făcu frică. De multă vreme nu-şi mai făurise nici un fel de planuri: soarta îl aruncase într-un loc atât de sumbru, aproape în infern, setea lui animalică de viaţă aproape se istovise, iar să-şi petreacă amurgul vieţii în aceeaşi lume din care venise nu-l atrăgea mai deloc; şi iată că acum avea înaintea ochilor o femeie al cărei suflet răspândea o lumină adevărată, în care presimţea nevasta în stare să ţină în mâinile ei firave viaţa lui distrusă, vlăguită, şi mai simţea că va fi o povară uşoară pentru umerii lui neobişnuiţi cu grijile familiei, pentru bărbatul laş care fugea de îndatoririle unui tată de familie… Dar cum de nu se gândise… cum de nu i-a trecut prin minte mai devreme… poate că-i

aparţine altuia, vreunui tânăr locotenent sau vreunui inginer cu pulover cârpit?

Cybela îl stârni din nou cu limba ei ascuţită şi roşie, iar suita ei veselă de femei desfrânate, înspăimântătoare, dar toate bine cunoscute lui, se strâmba prin luciri de flacără.

Izbucni într-un râs forţat şi răguşit, împinse către ea foaia de hârtie şi spuse:

— N-am glumit. Pur şi simplu nu mi-a trecut prin cap că aţi putea fi măritată.

Se ridică şi-şi luă căciula caraghioasă.

— Iertaţi-mă.

Se înclină după moda veche a ofiţerilor, lăsându-şi brusc în jos capul cu părul tuns scurt, şi porni spre ieşire. Şi atunci Soniecika strigă în urma lui:

— Staţi, nu plecaţi! Nu! Nu! Nu sunt măritată!

Un bătrân care stătea la o măsuţă de lectură cu o colecţie de ziare se uită cu reproş în direcţia ei. Robert Viktorovici se întoarse, zâmbi cu buzele lui subţiri şi, din dezorientarea de adineauri, când bănuia că femeia îi scapă printre degete, trecu la alta, mai adâncă: habar n-avea ce trebuie să spună şi să facă acum.

*

De unde or mai fi avut tăria Robert Viktorovici, sleit de puteri, şi Soniecika, plăpândă din fire, să facă în aşa fel încât, în pustiul şi mizeria vieţii lor de evacuaţi, în sărăcia lucie, în starea lor de deprimare, printre lozincile înflăcărate care abia reuşeau să acopere grozăvia primei ierni de război, să clădească o viaţă nouă, retrasă şi solitară, ca într-un turn de fildeş, în care totuşi încăpea, fără a omite nici cel mai neînsemnat amănunt, tot trecutul lor diferit: viaţa frântă a lui Robert Viktorovici, aidoma mişcării rătăcite a fluturelui de noapte cu viraje fulgerătoare şi exuberante de la iudaism la matematică şi în cele din urmă la îndeletnicirea cea mai importantă din viaţa lui, mâzgăleala prostească dar atrăgătoare, cum singur îşi apreciase meseria, şi viaţa Soniecikăi, hrănită cu născocirile altora din cărţi mincinoase şi captivante.

Totodată, Soniecika introduse în traiul lor comun o anume lipsă de

experienţă sublimă şi o acceptare fără rezerve, plină de veneraţie, pentru temele importante, înălţătoare, neînţelese pe de-a-ntregul, pe care Robert Viktorovici le revărsa asupra ei, el însuşi minunându-se neîncetat de cum i se înnoia şi se schimba înţelesul trecutului după conversaţiile lor nocturne nesfârşite. De parcă ar fi găsit piatra filozofală, discuţiile nocturne cu soţia se dovedeau un mecanism miraculos de curăţare a trecutului…

Din câte îşi amintea Robert Viktorovici, din cei cinci ani de lagăr, primii doi fuseseră neobişnuit de grei, pe urmă s-a codit ce s-a codit şi s-a dat cumva pe brazdă, a început să le facă portrete nevestelor de comandanţi, la ordin, còpii după alte còpii… Chiar şi originalele erau mizerabile probe de artă de doi bani, şi executându-le avea obiceiul să se amuze folosind un procedeu formal oarecare, de pildă desenând cu mâna stângă. Descoperise printre altele că perceperea culorilor se modifică în funcţie de folosirea temporară a mâinii stângi…

Cât priveşte structura sufletească, Robert Viktorovici avea o fire de ascet, ştia întotdeauna să se mulţumească cu puţin, dar, lipsit ani de-a rândul de ceea ce el însuşi socotea indispensabil – pastă de dinţi, o lamă bună şi apă fierbinte pentru ras, batistă şi hârtie igienică –, se bucura acum de orice flecuşteţ: de fiecare nouă zi luminată de prezenţa nevestei sale Sonia, de libertatea limitată a omului care printr-o minune este eliberat din lagăr şi obligat să se prezinte la postul local de miliţie numai o dată pe săptămână…

Trăiau mai bine decât mulţi alţii. Pictorului îi fusese repartizată la subsolul administraţiei fabricii o cameră fără ferestre lângă sala cazanelor. Era cald. Nu stingeau lumina aproape niciodată. Fochistul le fierbea cartofii aduşi de tatăl Soniecikăi, care, cu meseria lui sigură, reuşea să procure alimente în plus.

Odată, Sonia spuse visătoare, cu un ton uşor patetic care nu i se prea potrivea:

— Uite, ai să vezi, o să învingem, războiul se va sfârşi, şi atunci o să începem o viaţă nespus de fericită…

Soţul i-o tăie sec şi amar:

— Nu te mai amăgi. Noi trăim minunat – acum. Cât despre victorie… Tu şi cu mine o să ieşim întotdeauna în pierdere, oricare dintre căpcăuni ar învinge.

Şi încheie posomorât, cu o frază ciudată:

— De la profesorul meu am învăţat să nu devin nici verde, nici albastru, nici *parmularius*, nici *scutarius*…

— Cum adică? întrebă Sonia alarmată.

— N-o spun eu. O spune Marc Aureliu. Albastrul şi verdele erau culorile echipelor de gladiatori din arenă. Am vrut să spun că niciodată nu m-a interesat al cui cal ajunge primul. Pentru noi ăsta nu-i un lucru important. Oricare ar fi învingătorul, omul va pieri, viaţa lui personală va fi distrusă. Dormi, Sonia.

Îşi înfăşură capul cu prosopul – după ciudatul obicei căpătat în lagăr – şi adormi într-o clipă. Soniecika stătu culcată mult timp în întuneric, suferind din cauza vorbelor lui spuse cu jumătate de gură şi alungând o bănuială mai cumplită decât neînţelegerea: bărbatul ei era înzestrat cu o ştiinţă atât de periculoasă încât era mai bine să nu se amestece în treburile astea – aşa că îşi îndreptă neliniştită gândul în altă parte, către locul întunecos şi delicat aflat mai jos de pântec, încercând să-şi închipuie cum degeţele de mărimea unui sfert de chibrit se plimbă uşor, în acelaşi întuneric care o învăluia acum şi pe ea, pe peretele moale al primului adăpost, şi zâmbi.

Darul Soniecikăi de a percepe viaţa din cărţi în culori pline de însufleţire îşi pierdu însă strălucirea, amorţi cumva, şi se pomeni dintr-odată că un eveniment neînsemnat, fără legătură cu paginile citite – prinderea unui şoarece într-o cursă rudimentară, o creangă uscată şi moartă înfrunzită într-un pahar, un pumn de ceai procurat din întâmplare de Robert Viktorovici –, este mai important şi mai semnificativ pentru ea decât prima iubire sau decât moartea unui străin, şi chiar mai important decât coborârea în infern, în acel punct ultim al literaturii în care gusturile tinerilor însurăţei se potriveau perfect.

Încă din a doua săptămână a căsătoriei lor pripite, Sonia află de la soţul ei ceva îngrozitor: că literatura rusă îi e complet indiferentă, că o găseşte găunoasă, tendenţioasă şi insuportabil de moralizatoare. Singurul pe care îl admitea fără tragere de inimă era Puşkin… S-a încins o discuţie în care Robert Viktorovici a combătut înflăcărarea Soniecikăi cu argumente reci şi sobre pe care ea nu le-a priceput pe de-a-ntregul, iar conferinţa în familie s-a terminat cu lacrimi amare şi cu îmbrăţişări duioase.

Dis-de-dimineaţă, la ceasul când ziua se-ngână cu noaptea, Robert Viktorovici, încăpăţânat cum era şi vrând întotdeauna să aibă ultimul cuvânt, apucă să-i mai spună nevestei adormite:

— Ce năpastă! Mare năpastă toate celebrităţile astea, de la Gamaliel la Marx… şi toţi ai tăi… Gorki, găunos de tot, Ehrenburg speriat de moarte… Apollinaire găunos şi el…

Auzind Apollinaire, Soniecika tresări şi se deşteptă de-a binelea:

— Ştiai şi de Apollinaire?

— L-am şi cunoscut, răspunse el fără chef. În timpul celuilalt război… Două luni am împărţit casa cu el. Pe urmă m-au dus în Belgia, aproape de Ypres. Ştii care?

— Da, iperita, îmi aduc aminte, bâigui Soniecika entuziasmată de biografia lui inepuizabilă.

— Ei, slavă Domnului!… Am nimerit tocmai la atacul cu gaze. Dar eram pe partea cealaltă a colinei, ferită de vânt, de aia nu m-am intoxicat. Sunt un om norocos… fericit… şi ca să se convingă încă o dată că şansa care îl răsfaţă este excepţională îşi vârî mâna pe sub umerii Soniei.

Despre literatura rusă nu mai vorbiră niciodată.

*

Cu o lună înainte de naşterea copilului, termenul misiunii cu durată nedeterminată, pe care Robert Viktorovici o lungise până nu s-a mai putut, expiră totuşi, şi el primi ordin scris să se întoarcă urgent în satul başkir Davlekanovo, unde trebuia să-şi târască surghiunul cu nădejdea într-un viitor care Soniecikăi încă i se înfăţişa minunat, dar în privinţa căruia Robert Viktorovici avea mari îndoieli.

Şi tatăl, şi mama Soniei, care se îmbolnăvise grav de plămâni, o sfătuiră să rămână în oraş măcar până când naşte, dar Soniecika era ferm hotărâtă să-şi urmeze soţul, şi nici Robert Viktorovici n-a vrut să se despartă de soţie. Tocmai în legătură cu asta bătrânului ceasornicar i se strecură o umbră de nemulţumire faţă de ginere. Fiindcă la vremea aceea îşi pierduse şi fiul, şi celălalt ginere, se apropiase mult şi cu smerenie de Robert Viktorovici: se dovedea, în lumea întoarsă pe dos de acum, că deosebirea de nivel social dintre ei nu era deloc neimportantă, ci, dimpotrivă, că scotea la

iveală pretinsele avantaje ale intelectualului faţă de proletar. Cât priveşte toate celelalte lucruri, partea de sub apă a aisbergului cultural era una şi aceeaşi pentru amândoi…

Familia o pregăti pe Sonia o zi şi o noapte – atât cât i se acordase şi lui Robert Viktorovici ca să-şi isprăvească treburile. Vărsând lacrimi amare, mama cusu iute scutecele, tivi delicat cu un ac subţire, păstrat cu sfinţenie, pieptăraşele croite dintr-o cămaşă a ei veche. Sora mai mare a Soniei, care nu demult îşi pierduse soţul pe front, împleti, cu privirea pierdută în gol, şosetuţe mici din lână roşie. Tatăl, care procurase un pud de mei, îl turna în săculeţe mici şi îi tot arunca priviri bănuitoare Soniei, care, deşi era în luna a noua, slăbise atât de tare în ultima vreme încât nici măcar nasturii de la fustă nu şi-i mutase, iar sarcina i se ghicea mai degrabă după faţa umflată şi după buzele îngroşate decât după talia modificată.

— Fetiţă, o să fie fetiţă, spuse mama încetişor. Fetele, ele sorb întotdeauna frumuseţea mamei…

Sora Soniei dăduse din cap absentă, iar Sonia zâmbise buimăcită repetând întruna în sinea ei: „Doamne, dacă s-ar putea, o fetiţă… dacă s-ar putea, blonduţă…“

*

În timpul nopţii, o cunoştinţă de la căile ferate îi îmbarcă într-o garnitură de tren cu trei vagoane, staţionată la un kilometru şi jumătate de gară, într-un vagon ale cărui urme de eleganţă se mai vedeau doar în lambriurile de lemn de esenţă nobilă. În rest, canapelele moi şi măsuţele rabatabile fuseseră de mult distruse şi luxul înlocuit cu bănci de scândură.

De la Sverdlovsk până la Ufa merseră mai mult de o zi şi jumătate în vagonul ticsit şi tot drumul Robert Viktorovici îşi aduse nu se ştie de ce aminte de călătoria bezmetică făcută în tinereţea lui la Barcelona, unde prin anul 1923 sau 1924 se aventurase, cu prima sumă mai consistentă de bani obţinută, ca să-l cunoască pe Gaudí.

Soniecika dormi încrezătoare aproape tot drumul, sprijinindu-şi picioarele în pătura pufoasă făcută boccea şi proptindu-şi umărul în pieptul slab al soţului, în timp ce lui îi tot veneau în minte strada cotită care urca spre hotel, havuzul mititel, rotund, în stil naiv, din faţa ferestrei, chipul

oacheş cu nări puternic desenate al prostituatei neobişnuit de frumoase cu care chefuise negustoreşte toată săptămâna petrecută la Barcelona. Scormoni în amintire şi descoperi fără efort mici detalii clare ca lumina zilei: mutra chelnerului de la restaurantul hotelului care semăna perfect cu o bufniţă, minunaţii pantofi împletiţi din piele de viţel cumpăraţi de la magazinul cu firma uriaşă albastră „Homer“ şi până şi numele fetişcanei barceloneze – Concetta! Era italiancă, străină, originară din Abruzzi… Cât despre Gaudí, nu-i plăcuse deloc… Vedea şi acum, după un sfert de veac, în faţa ochilor, până în cele mai mici amănunte, clădirile stranii, cu desăvârşire vegetale, toate scornite şi neverosimile…

Soniecika strănută, se trezi pe jumătate, bolborosi ceva. El îi strânse la piept mâna inertă, reveni la împrejurimile Ufei, la Başkiria sălbatică şi zâmbi, dând nedumerit din capul cărunt: „Am fost eu oare acolo? Dar acum, sunt aici? Nu, la drept vorbind nimic nu e real…“

*

Casa de naşteri unde Robert Viktorovici o aduse pe Sonia când primele semne arătară că îi vine sorocul, se afla la capătul satului întins, într-un loc despădurit, bătătorit, neted ca-n palmă. Clădirea însăşi era din chirpici, sărăcăcioasă, cu ferestre mici, întunecate.

Unicul medic era un bărbat blond nu prea tânăr, care se înroşea uşor, cu o piele albă, fină – pan Juvalski, refugiat din Polonia, până nu demult doctor la modă în Varşovia, om de lume şi amator de vinuri bune. Stătea la fereastră, cu spatele la vizitatori, strălucind în halatul lui alb-albăstrui, culoare stridentă dar liniştitoare, îşi muşca vârfurile mustăţilor blonde şi îşi ştergea lentilele ochelarilor mari cu un petic din piele de antilopă. Aici, la fereastra asta, venea de câteva ori pe zi, privea pământul amorf cu smocuri murdare de iarbă, ce luase locul aleii drepte cu numele Ierusalim, pe care dădeau ferestrele clinicii lui varşoviene, şi îşi usca ochii înlăcrimaţi cu o batistă englezească roşie cu pătrăţele verzi, ultima din cele care-i rămăseseră…

Chiar adineauri examinase o başkiră între două vârste venită călare patruzeci de verste, îi strigase infirmierei: „Spal-o pe doamna!“, iar acum stătea în picioare, stăpânindu-şi tremurul involuntar de revoltă şi amintindu-

şi cu nostalgie de pacientele sale îmbrăcate în mătăsuri, de mirosul dulceag de lapte al părţilor lor intime îngrijite pe bani grei.

Se întoarse simţind prezenţa cuiva în spatele lui şi descoperi pe bancă o femeie tânără, voluminoasă, într-un palton ponosit, şi un bărbat cărunt cu o faţă ascuţită, într-o scurtă peticită.

— Îndrăznesc să vă deranjez, domnule doctor, i se adresă bărbatul, şi pan Juvalski, simţind de la primele cuvinte că aparţin aceleiaşi caste, intelectualitatea europeană călcată în picioare, se îndreptă să-l întâmpine cu un zâmbet de recunoaştere.

— Vă rog… Poftiţi. Sunteţi cu soţia? rosti pe jumătate mirat pan Juvalski, remarcând diferenţa mare de vârstă dintre ei, care lăsa să se bănuiască şi altfel de raporturi între oameni aparent destul de nepotriviţi. Arătă spre perdeaua care despărţea cabinetul lui minuscul.

Cincisprezece minute mai târziu, o examinase pe Soniecika, confirmase apropierea naşterii, dar îi spusese că trebuie să mai aibă răbdare până pe la ora zece dacă totul va decurge bine şi la timp.

Au instalat-o pe Soniecika într-un pat acoperit cu o muşama rece, scorojită, pan Juvalski o bătu pe burtă cu un gest mai degrabă de veterinar şi se duse la başkiră, care, după cum s-au lămurit lucrurile, născuse un copil mort cu trei zile înainte, pe urmă totul fusese bine, dar acum începuse să fie rău.

Peste două ore şi jumătate doctorul, cu lacrimile curgându-i pe obrajii proaspăt raşi, ieşi în pridvor, unde Robert Viktorovici stătea nemişcat şi posomorât, şi îi şopti hohotind tragic la ureche:

— Ar trebui să fiu împuşcat. N-am dreptul să operez în asemenea condiţii. Nu am de nici unele, nu exagerez, nimic. Dar nu pot să n-o operez. Peste douăzeci şi patru de ore moare de septicemie!

— Ce s-a întâmplat? întrebă Robert Viktorovici încremenit la gândul că Soniecika e pe moarte.

— Ah, Dumnezeule! Iertaţi-mă! Cu soţia dumneavoastră totul e-n regulă, au început durerile, eu vorbeam despre nenorocita aia de başkiră…

Robert Viktorovici strânse din buze şi înjură de mamă în sinea lui: nu putea suferi bărbaţii nervoşi, gata în fiecare clipă să-şi reverse emoţiile; îşi muşcă buzele şi se uită într-o parte…

Fetiţa mică, de două kilograme, pe care Sonia o născu în cele cincisprezece minute cât pan Juvalski se luase cu vorba în pridvor, era blondă şi cu faţa prelungă, exact aşa cum şi-o închipuise.

*

În existenţa Soniecikăi totul se schimbă atât de mult şi de profund, încât părea că viaţa dinainte o părăsise şi luase cu ea substanţa cărţilor atât de dragi ei, punând în loc povara de neimaginat a traiului fără căpătâi, a sărăciei, a frigului şi a grijilor zilnice în privinţa Taniei şi a lui Robert Viktorovici, care se îmbolnăveau pe rând.

Familia n-ar fi supravieţuit fără ajutorul permanent din partea tatălui care izbutea să facă rost şi să le trimită toate cele necesare traiului. La nenumăratele încercări ale părinţilor de a o convinge să se mute cu copilul la Sverdlovsk în vremurile astea cumplit de grele, Sonia o ţinea una şi bună: noi trebuie să fim împreună cu Robert Viktorovici.

După o vară ploioasă, asemenea unei toamne nesfârşite, veni brusc iarna aspră. În căsuţa şubredă din chirpici umed îşi aminteau de camera din subsolul fabricii ca de-o tropicală grădină a raiului.

Grija principală era să aibă cu ce să se încălzească. Şcoala de mecanici de combină unde Robert Viktorovici era contabil îi dădea din când în când un cal cu care, încă de la începutul toamnei, se ducea adesea în stepă ca să taie nişte ierburi înalte, uscate, asemănătoare stufului, al căror nume nici măcar nu-l cunoştea. O căruţă plină cu vârf ajungea pentru două zile, asta o ştia din experienţa iernii petrecute în sat înainte de plecarea la Sverdlovsk.

Presa iarba cu mâna lui în brichete şi umplea până la refuz şopronul cu ele. Smulsese o parte din duşumeaua pe care o aşezase singur negândindu-se la vremea aceea că o să aibă nevoie de un colţ unde să păstreze cartofii. Scosese pământul din beci, uscase locul şi îl consolidase cu scânduri furate. Construise un closet, şi vecinul lui, bătrânul Raghimov, dăduse din cap şi îl luase în zeflemea: prin părţile astea scândurile de lemn cu o gaură la mijloc erau socotite un lux de prisos şi de când lumea se mulţumiseră cu locul de lângă casă pe care-l numeau „în bătaia vântului“…

Era rezistent şi vânjos, şi oboseala fizică îl uşura de repulsia chinuitoare pricinuită de calculele fără rost cu cifre false, de centralizatoarele cu date

mincinoase şi de actele fictive în care erau trecute la pierderi, de-a valma: combustibilul prăduit, piesele de schimb furate şi legumele din gospodăria anexă vândute la piaţă de-un şmecher de grădinar vesel şi obraznic, cu o mână dreaptă schiloadă, care se credea mai cu moţ.

În schimb, în fiecare seară deschidea uşa casei şi la lumina vie a flăcării de la lampa cu gaz, în norul de fum care pâlpâia din când în când, o vedea pe Sonia şezând pe unicul scaun transformat de el în fotoliu, şi-i vedea vârful ţuguiat al sânului ca o pernă, de care parcă era lipit căpşorul copilului, cu pufuşor cânepiu şi ciufulit, ca o minge de tenis. Şi totul se legăna şi pâlpâia liniştit: undele de lumină inegale, valurile invizibile de lapte cald şi un fel de curenţi nevăzuţi care-l ţintuiau locului de uita să închidă uşa. „Uşa!“ şoptea ea prelung, întâmpinându-şi soţul, toată numai zâmbet; şi, aşezând fetiţa de-a curmezişul singurului lor pat, trăgea oala cu mâncare de sub capul patului şi o aşeza în mijlocul mesei goale. În zilele bune era o ciorbă groasă din carne de cal, cu cartofi şi cu nişte zarzavat şi mei trimis de tată.

Şi se trezea Soniecika în zori de foiala măruntă a fetiţei, şi o strângea la piept, simţind cu spinarea adormită prezenţa bărbatului. Îşi desfăcea bluza fără să deschidă ochii, îşi scotea sânul, întărit spre dimineaţă, îşi storcea de două ori sfârcul şi îl ştergea apoi cu o cârpă înflorată umezită de jeturile de lapte. Fetiţa începea să se mişte, să-şi ţuguie buzele, să plescăie şi prindea sfârcul cum prinde peştişorul mic momeala cea mare. Lapte era din belşug, ieşea uşor, iar alăptatul, cu mici zvâcnete ale sfârcului, cu sânul tras uşor şi muşcat de gingiile fără dinţi, îi făcea plăcere Soniei, o plăcere pe care în mod inexplicabil o simţea şi bărbatul ei, care se trezea exact la ora aia dis-de-dimineaţă. Îi îmbrăţişa spatele lat, o strângea gelos la piept, şi ea încremenea sub povara îndoitei fericiri. Şi zâmbea în lumina dintâi a dimineţii, şi trupul ei potolea tăcut şi bucuros foamea celor două fiinţe dragi, indisolubil legate de ea.

Sentimentul ăsta de dimineaţă îi lumina întreaga zi, toate lucrurile se rezolvau parcă de la sine, uşor şi bine, şi fiecare zi de la Dumnezeu nu se contopea cu cele următoare şi se întipărea separat în mintea Soniecikăi: ba o ploaie leneşă de amiază, ba o pasăre mare cu picioare strâmbe de culoarea fierului ruginit venită în zbor să-şi facă loc în ogradă, ba tăişul primului

dinte de lapte din gingia umflată a fetiţei. Sonia păstra pentru toată viaţa – cui o folosi oare travaliul ăsta migălos şi fără rost al minţii! – schiţa fiecărei zile, parfumul şi nuanţele ei; dar mai cu seamă i se întipăreau în memorie temeinic şi cu asupra de măsură fiecare cuvânt al soţului, clipă de clipă şi-n fiecare împrejurare.

Mulţi ani după aceea Robert Viktorovici avea să se minuneze nu o dată de memoria încâlcită a soţiei sale, care adunase în adâncul ei tainic o grămadă de date, ore, detalii. Sonia ţinuse minte chiar şi jucăriile, pe toate, până la ultima, jucăriile acelea multe, multe de tot, meşterite de Robert Viktorovici pentru fata care creştea, cu bucuria artistului dată de mult uitării. Soniecika a luat apoi cu ea la Moscova toate fleacurile – animale sculptate în lemn, păsări în zbor din sfoară răsucită, păpuşi de lemn cu chipuri crunte –, dar nu uitase deloc nici tot ce le lăsase copiilor şi nepoţilor lui Raghimov, stol solidar de vrăbiuţe toate la fel de jigărite: cetatea pliantă cu turn gotic şi pod basculant pentru păpuşa-împărat, circul roman cu figurine de sclavi şi de animale sălbatice din chibrituri, şi un obiect construit, destul de masiv, cu o manivelă şi cu o mulţime de scândurele colorate, în stare să se pună în mişcare, să scârţâie şi să cânte o muzică barbară caraghioasă…

Lucrurile astea amuzante depăşeau cu mult puterea de joacă a unui copil mic. Fetiţa, care avea o memorie bună şi care reţinuse ca şi mama ei o sumedenie de amintiri din vremea aceea, nu-şi amintea totuşi de jucăriile alea, în parte poate şi pentru că la Aleksandrov, unde familia se mutase plecând din Ural în patruzeci şi şase, Robert Viktorovici îi tot construise oraşe întregi, fabuloase, din aşchii de lemn şi din hârtie colorată, deschizând calea generoasă pentru ceea ce vor numi mai târziu arhitectură din hârtie. Jucăriile astea fragile dispărură odată cu mutările nenumărate ale familiei la sfârşitul anilor patruzeci şi începutul anilor cincizeci.

Dacă în prima jumătate a vieţii Robert Viktorovici hoinărise fără astâmpăr, făcând salturi geografice uriaşe din Rusia în Franţa, pe urmă în America, în Balcani, în Algeria, din nou în Franţa şi, în sfârşit, din nou în Rusia, a doua jumătate, marcată de lagăr şi exil, a petrecut-o în salturi mici: Aleksandrov, Kalinin, Puşkino, Lianozovo. Şi tot aşa, mereu pe drumuri, în decursul unui întreg deceniu, se apropiase din nou de Moscova, care, după

mintea lui, nu semăna câtuşi de puţin nici cu Atena, nici cu Ierusalimul.

În primii ani de după război, Soniecika îşi întreţinuse familia cu maşina de cusut moştenită de la mama ei şi cu îndrăzneala autodidactului gata oricând să coasă o mânecă potrivind-o în tăietura răscroielii. Clienţii ei nu erau pretenţioşi, iar ea era o croitoreasă sârguincioasă şi nu cerea preţuri prea mari.

Robert Viktorovici ocupase posturi pentru oameni pe jumătate invalizi, când paznic la şcoală, când socotitor la cooperativa de producţie care fabrica scoabe enorme de metal fără să ştie cui şi la ce foloseau. Obişnuit cu pâinea mâncată la Paris în libertate, nu avea de gând să-şi facă meseria într-o ţară searbădă şi tristă, deşi reuşise să se resemneze cu cruzimea ei obtuză şi cu falsitatea ei neruşinată.

Se mulţumea să-şi satisfacă fanteziile artistice pe planşete albe imaculate, construind a treia generaţie de obiecte din aşchii şi hârtie cu care cândva îşi cucerise fiica. Printre altele ieşise la iveală o însuşire specială de a vedea în desfăşurare, o intuiţie exactă a relaţiei între spaţiu şi suprafeţele plane, de nu-ţi puteai lua ochii de la figurinele bizare pe care le decupa dintr-o singură coală. Pe urmă, ba mototolind hârtia, ba îndoind-o şi întorcând-o pe dos, construia un obiect fără nume, care nu avea corespondent în natură şi nu are până în ziua de azi. Jocul născocit cândva pentru fiică devenise propriul său joc.

Credulitatea de femeie a Soniei era fără margini. Odată ce talentul soţului fusese acceptat pe încredere, ea admira cu evlavie tot ce ieşea din mâinile lui. Nu înţelegea problemele de spaţiu, şi cu atât mai puţin rezolvările elegante, dar intuia în jucăriile stranii expresia personalităţii lui, mişcarea unor forţe misterioase, şi rostea fericită în gând laitmotivul atât de drag ei: „Doamne, Dumnezeule, cum de mi-e dată atâta fericire…“

Putem spune că Robert Viktorovici abandonase pictura. Din orele amuzante petrecute odinioară cu Taniecika se născuse o nouă ocupaţie. Ca întotdeauna s-a ivit şi o împrejurare favorabilă: s-a întâlnit în trenul de Aleksandrov cu faimosul pictor Timler, pe care îl cunoscuse la Paris şi cu care a continuat relaţiile după întoarcerea la Moscova până la arestare. Pictorul ăsta, care avea reputaţia de formalist – cineva, cândva, va trebui să explice ce legătură avea eticheta asta cu lipsa de talent care se obrăznicise şi

ajunsese să facă legea – îşi găsise adăpost în teatru. A venit la Robert Viktorovici, a zăbovit o oră şi jumătate în magazia din scânduri, în faţa câtorva lucrări semnate cu şiruri de cifre arabe şi litere ebraice, şi fiul de dulgher dintr-un mic târguşor, care urmase doi ani un curs despre hedere, le apreciase calitatea deosebită şi se jenase să-l întrebe pe autor ce semnificaţie au şirurile alea ciudate. Nici lui Robert Viktorovici nu-i trecuse prin cap să se lanseze în explicaţii despre legătura, evidentă pentru el, dintre alfabetul cabalistic, urmă veche lăsată de pasiunea pentru iudaism din tinereţe, şi jocul îndrăzneţ de-a spaţiul răsucit şi lărgit.

Timler bău încet ceaiul şi înainte să plece îi spuse:

— Aici e multă umezeală, Robert, poţi să-ţi muţi lucrările în atelierul meu.

Propunerea însemna o recunoaştere deplină şi era extrem de binevoitoare, dar Robert Viktorovici n-a profitat de ea. Obiectele fără nume zămislite din întâmplare s-au întors în neant, putrezind într-una din magaziile prin care au trecut sau nerezistând nenumăratelor mutări.

Chiar aici, în magazia în care l-a vizitat prima oară, renumitul Timler i-a comandat lui Robert Viktorovici prima machetă de decor. După o vreme, machetele lui au ajuns celebre în lumea teatrului moscovit, şi comenzile nu mai conteneau. Pe scena de o jumătate de metru construia ba azilul de noapte pentru piesa lui Gorki, ba biroul rămas vacant al Marelui Răposat, ba eternele depozite de făină şi cereale îngrămădite ale lui Ostrovski.

*

Fire ciudată, Tania umbla printre depozitele de lemne, porumbarele şi leagănele care scârţâiau. Îi plăcea să poarte hainele vechi ale mamei. Fetiţa înaltă şi slabă înota în rochiile lălâi ale Soniecikăi legate în talie cu un şal decolorat de caşmir. De o parte şi de alta a feţei înguste îi atârnau şuviţe de păr drepte, suple, de culoarea păpădiei care nu şi-a pierdut încă sămânţa, nepieptănate şi neîmpletite în codiţe. Umbla de colo-colo în aerul greu, încărcat de mirosul butoaielor vechi şi al mobilei de grădină putrede, de umbrele compacte, prea compacte, care împresoară obiectele vechi şi inutile, şi deodată, ca un cameleon, se pierdea printre ele. Încremenea acolo multă vreme şi tresărea când o chemau. Soniecika era îngrijorată, i se

plânse soţului că fata este irascibilă şi ciudat de visătoare. Punându-i mâna pe umăr, acesta îi spuse:

— Las-o. Doar n-ai vrea să meargă în pas de defilare…

Soniecika încercă să-i trezească Taniei gustul pentru cărţi, dar ascultând-o ce frumos citeşte, Taniei îi sticleau ochii şi pleca plutind cu gândul acolo unde Sonia nici măcar nu visa.

Soniecika însăşi se transformase în timpul căsniciei dintr-o fată cu capul în nori într-o gospodină cu simţ practic. Îşi dorea foarte mult o casă normală, cu apă curentă la bucătărie, cu cameră separată pentru fiică, cu atelier pentru soţ, îşi dorea să prepare chifteluţe şi compoturi, să aibă cearşafuri albe, scrobite, nu cusute din trei bucăţi diferite. În numele acestui scop măreţ muncea îndoit, cosea la maşină noaptea şi strângea bani pe ascuns, ca să nu afle soţul. Pe lângă toate astea, spera să-l aducă lângă ea pe tatăl văduv, care aproape orbise şi slăbise foarte mult.

Îmbătrânise repede şi urât tot umblând încoace şi încolo în cursele preorăşeneşti şi în trenurile hârbuite: puful fin de deasupra buzei se transformase într-o umbră deasă şi murdară, care făcea să nu mai arate nici a bărbat, nici a femeie, pleoapele îi căzuseră dând feţei o expresie de câine, iar cearcănele de sub ochi nu mai dispăreau nici după ziua de duminică, nici după vacanţa de două săptămâni.

Gustul amar al bătrâneţii nu-i otrăvea Soniecikăi viaţa aşa cum se întâmplă cu femeile frumoase şi mândre: odată statornicită întâietatea după vârstă a soţului, Soniecika rămăsese cu sentimentul mereu actual că tinereţea ei e veşnică, iar zelul conjugal, mereu viu, al lui Robert nu făcea decât să întărească acest sentiment. Fiecare dimineaţă avea culoarea unei fericiri nemeritate, atât de puternică încât femeia nu se putea obişnui cu ea. În adâncul sufletului, în chip nemărturisit, era pregătită să piardă oricând această fericire, ca pe o întâmplare neprevăzută care a căzut pe capul ei dintr-o greşeală sau din neatenţia cuiva. Avea impresia că şi Tania, fetiţa ei dragă, era un dar neaşteptat, fapt pe care i-l confirmase şi ginecologul la vremea respectivă: Soniecika avea un uter aşa-numit infantil, nedezvoltat şi inapt pentru sarcină, şi niciodată n-a mai rămas grea după Taniecika; suferea din cauza asta, ba chiar plângea. I se tot părea că nu merită dragostea soţului dacă nu-i poate dărui alţi copii.

*

În anii cincizeci, prin eforturi uriaşe şi după o alergătură care îi dădu Soniei multă bătaie de cap, familia făcu pe jumătate schimb, pe jumătate cumpără o locuinţă, şi se mutară cu toţii, ocupând un sfert dintr-o casă de lemn cu două etaje, una dintre puţinele clădiri rămase la vremea aceea în parcul Petrovsk aproape distrus, lângă staţia de metrou Dinamo. Casa, minunată, era fosta vilă a unui avocat cunoscut înainte de revoluţie. Un sfert din grădina alăturată casei ţinea de apartamentul lor.

Toate se împliniseră. Tania avea cameră separată, o odăiţă luminoasă la etajul doi, tatăl Soniei, care avea să mai trăiască un an, ocupa cămăruţa din colţul casei, iar pe terasa izolată termic Robert Viktorovici îşi construise atelierul. Viaţa devenise mai uşoară şi în privinţa banilor.

În urma acestui concurs de împrejurări neprevăzute determinate de schimbarea locuinţei, Robert Viktorovici se pomeni aproape de Montmartre-ul moscovit, la zece minute depărtare de mers pe jos de orăşelul pictorilor. Spre marea lui surpriză, îşi găsi, dacă nu tovarăşi de idei, măcar interlocutori în locul acela pe care îl crezuse distrus, călcat în picioare: pe Aleksandr Ivanovici K., rusul de la Barbizon, protectorul pisicilor vagabonde şi al păsărilor rănite, care îşi picta tablourile năvalnice stând direct pe pământul umed şi pretindea că atingerea pământului cu şezutul îi insuflă, ca lui Anteu, puteri creatoare; pe Grigorii L., un ucrainean chel, budist-Zen, care picta pe hârtie porţelanuri şi mătăsuri diafane, şi care nu o dată acoperea straturile de acuarelă ba cu ceai, ba cu lapte; pe poetul Gavrilin, cu părul în nuanţe diferite şi cu nasul spart, care avea un talent de desenator înnăscut: pe coli mari de hârtie de ambalaj tăiate neuniform, printre desenele complicate, picta poeme–palindroame şi cuvinte încifrate care îl umpleau de admiraţie pe Robert Viktorovici.

Toţi oamenii ăştia ciudaţi, care se descoperiseră reciproc la începutul dezgheţului amăgitor, s-au simţit puternic atraşi de Robert Viktorovici, şi treptat locuinţa lui închisă se transformă într-un fel de club în care stăpânul însuşi juca rolul preşedintelui de onoare.

Era ca întotdeauna zgârcit la vorbă, dar o singură observaţie sceptică sau un zâmbet ironic din partea lui erau de ajuns ca să îndrepte o discuţie care o luase razna sau s-o aducă pe un făgaş nou. Ţara, amuţită de tot până atunci,

începuse să-şi dea drumul la limbă, discuţiile îndrăzneţe se purtau însă în spatele uşilor închise, frica stătea încă la pândă.

În timp ce cârpea ciorapul Taniei întinzându-l pe ciuperca alunecoasă de lemn, Soniecika asculta atentă conversaţia bărbaţilor. Toate câte le discutau ei – despre cum se descurcă vrăbiile iarna, despre viziunile Maestrului Ekhardt, despre felurile de a fierbe ceaiul, despre teoria culorilor la Goethe – nu se potriveau defel cu grijile lumii din afară, dar Soniecika se încălzea plină de veneraţie la focul acestor discuţii de importanţă universală şi tot repeta în gând: „Doamne, Dumnezeule, cum de mi-e dat mie totul…“

*

Gavrilin, poetul cu nasul turtit, pasionat de toate artele, avea obiceiul să se tot uite prin reviste. Odată dădu la bibliotecă peste un articol mare despre Robert Viktorovici, într-o revistă americană de artă. Scurta notă biografică despre pictor se termina cu informaţia, cam exagerată, că murise în lagărele staliniste la sfârşitul anilor treizeci. Partea de analiză din articol era scrisă într-un limbaj prea complicat pentru poet, care nu înţelese totul, dar din ceea ce reuşise să traducă reieşi că Robert Viktorovici era, se pare, aproape un clasic şi că în orice caz era promotorul unui curent artistic aflat acum în plin avânt în Europa. La articol erau anexate patru reproduceri color.

A doua zi, însoţit de prietenul din Barbizon, Robert Viktorovici se duse la biblioteca moscovită, găsi articolul şi fu cuprins de o furie de nedescris văzând că unul dintre cele patru tablouri reproduse nu avea nici o legătură cu el, ci îi aparţinea lui Morandi, iar un altul era tipărit de-a-ndoaselea. După ce citi articolul se înfurie şi mai tare.

— Încă din anii douăzeci America mi-a lăsat impresia că e o ţară de proşti şi de inculţi. După cum se vede nu s-a deşteptat, bombăni el.

Gavrilin bătu totuşi toba despre articol, iar în felul ăsta îşi aduseră aminte de bătrânul machetist chiar şi scenografii descurcăreţi şi oportunişti, care dădură fuga să se informeze.

Surprinzător a fost faptul că în urma acestei vânzoleli generale Robert Viktorovici fu primit în Uniunea Artiştilor şi obţinu un atelier. Era un atelier frumos, cu ferestrele spre stadionul Dinamo, cu nimic mai prejos decât ultimul lui atelier parizian din mansarda de pe strada Gay-Lussac, care

dădea spre grădina Luxembourg.

*

Soniecika avea acum aproape patruzeci de ani. Încărunţise şi se îngrăşase bine de tot. Slab şi uscat ca o lăcustă, Robert Viktorovici se schimbase puţin, astfel că încetul cu încetul începură să aducă unul cu altul. Taniei îi era niţel ruşine că are părinţi bătrâni, şi pe deasupra se jena că e înaltă, că are picioarele şi pieptul mari. Nimic nu era pe măsura pretenţiilor, nimic nu se potrivea în deceniul acela când acceleratele nu apăruseră încă. Spre deosebire de Sonia, Tania nu avea un frate mai mare hâtru, iar de pe pereţi o priveau salvator numai tablourile minunate cu ea la toate vârstele copilăriei. Iar portretele astea îi îndulceau nemulţumirea. Din clasa a şaptea începu să aibă dovezi convingătoare cu privire la farmecele ei, din partea colegilor de clasă încă necopţi, ca şi din partea băieţilor mai mari.

În prima copilărie, Taniei îi fuseseră îndeplinite toate dorinţele. Tare se mai străduiseră părinţii ei iubitori să vină mereu în întâmpinarea poftelor sale. Peşti, căţel, pianină apăreau aproape în aceeaşi zi în care le pronunţa numele.

De când se născuse fusese înconjurată de jucării minunate, iar joaca de una singură, fără alţi parteneri, îi umpluse întreaga viaţă. Aşa se face că, după ce ieşi din cercul strâmt al jocurilor din copilărie, dormi fără să se trezească vreo doi ani, se căzni un timp să treacă peste acest moment special şi, pricepând de timpuriu care e joaca preferată a oamenilor mari, i se dărui cu conştiinţa clară a omului nesupus care are dreptul să se distreze şi să fie liber.

Din toate câte i se întâmplară Taniei, nimic nu semăna cu iubirea umilită a Soniecikăi pentru Vitea Starostin. Cu toate că nu era o frumuseţe potrivit canoanelor obişnuite şi cu toate că nu avea deloc înfăţişarea plăcută pe care oamenii o apreciază îndeobşte, chipul ei prelung, cu muchia subţire a nasului, încadrat de buclele înfoiate zdravăn şi cu ochii luminoşi sticlindu-i în cap, era deosebit de atrăgător. În plus, pe cei de o seamă cu ea îi atrăgea obiceiul ei constant de a se juca: cu o carte, cu un creion, cu căciula. Mâinile ei erau în permanenţă un mic spectacol pentru cine se nimerea în apropiere.

Într-o zi, tot jucându-se cu degetele şi cu buzele prietenului ei Boriska, la care alerga să-şi copieze lecţiile la matematică, dădu peste un obiect care nu-i aparţinea şi care o captivă cu totul. În seara aceea uşa de la camera părinţilor era întredeschisă şi prin crăpătura largă se vedeau în lumină două umbre masive în faţa televizorului, şi, ca şi cum toate astea ar fi intrat în regula jocului pe care o respectau amândoi, îşi dădură unul altuia replici fără legătură cu ceea ce se întâmpla de fapt. Deşi şedinţa începuse cu un schimb nevinovat de replici copilăreşti: „Tu n-ai încercat niciodată?“ – „Dar tu?“, iar apoi Tania, care nu fusese refuzată niciodată, poruncise: „Hai să încercăm!“, şedinţa se sfârşi cu o scurtă introducere – la propriu şi la figurat – în acest nou subiect.

Tocmai se încinseseră când din camera alăturată sosi invitaţia inoportună să vină la cină, şi astfel exerciţiile următoare fură amânate pentru momente mai prielnice.

Întâlnirile care au urmat au avut loc în absenţa părinţilor. Peste măsură de captivantă a fost pentru Tania noutatea descoperirii propriului corp: i se părea că fiecare parte a trupului – degetele, sânii, pântecele, şira spinării – e înzestrată cu o sensibilitate specială la atingeri, din care luau naştere tot soiul de senzaţii minunate. Examinarea asta reciprocă le provoca amândurora o grămadă de plăceri.

Băiatul, pistruiat, slăbănog, cu dinţii mari ieşiţi în afară şi cu colţurile buzelor umflate, dădu dovadă de un talent ieşit din comun, şi în decurs de două luni tinerii experimentatori, trudind cu însufleţire de la ora trei şi jumătate până la şapte, adică până la venirea părinţilor lui Boriska, îşi însuşiră partea mecanică a iubirii în toată dimensiunea ei, neavând nici cea mai vagă senzaţie că depăşesc limitele unui parteneriat de afaceri între prieteni.

După asta urmă un conflict între ei tocmai din motive de afaceri: Tania îi luase caietul de geometrie – şi i-l pierduse. Îi comunică faptul cu multă uşurinţă, ba chiar fără să-şi ceară scuze. Boriska, băiat punctual şi chiar pedant, se indignă – nu atât pentru pierderea caietului cât pentru faptul că Tania nu înţelesese deloc că se purtase necuviincios. Tania îl făcu pisălog, el o făcu mitocancă. Se certară.

În timpul care acum le rămăsese liber, între ora trei şi jumătate şi şapte,

Boriska se apucă să înveţe cu osârdie matematică şi îşi preciză în amănunt vocaţia pentru ştiinţele exacte; Taniecika, în schimb, neinteresată câtuşi de puţin să-şi orânduiască viaţa, stătea în odăiţa ei luminoasă, cânta la flaut o muzică inexpresivă, mediocră, îşi rodea unghiile şi citea… Sărmana Soniecika, vai de tinereţea ei senină petrecută pe înaltele culmi ale literaturii universale! – naiva ei fetiţă citea numai literatură fantastică, numai şi numai fantastică, atât străină, cât şi sovietică.

Între timp, chemaţi de sunetele nesigure ale flautului, se adunau la Tania armate de admiratori. Se încingea şi aerul din jurul ei, buclele electrizate se înfoiau şi produceau mici scântei la o simplă apropiere a mâinii. Soniecika abia pridídea să deschidă şi să închidă uşa în urma tinerilor îmbrăcaţi în pulovere vechi, tricotate cu motive de cerbi colţuroşi, în bluze militare sau tunici albăstrui, îmbrăcăminte anacronică pentru elevi de pe la sfârşitul anilor cincizeci, născocită de vreun bătrân ministru al învăţământului într-un acces de ramolisment nostalgic.

În cartea lui de amintiri publicată la sfârşitul anilor nouăzeci, care a scos la iveală un talent literar excepţional, Vladimir A., remarcabil muzician rămas în Europa într-un mod scandalos, în anii în care de partea asta a graniţei o asemenea faptă era socotită crimă politică, descrie serile muzicale din odaia Taniei, pianina ei cu corzi drepte şi cu sunet minunat, care trebuia zilnic acordată. El aminteşte cu duioşie de instrumentul vechi care-i dezvăluia muzicianului începător misterioase însuşiri. Vorbeşte despre el de parcă ar vorbi de o rudă bătrână, moartă de mult, care i-ar fi dat în copilărie plăcinte cu un gust de neuitat, umplute fiecare cu câte o vişină…

Vladimir A. mărturiseşte că exact în camera Taniei, a cărei fereastră ingenios aşezată dădea spre grădină, spre mărul cu trunchi bifurcat, a acompaniat sunetul firav al flautului Taniei şi a încercat pentru prima oară emoţia comună a creaţiei, alegând bucuros să se sinucidă oarecum ca muzician numai ca să-i ofere flautului timid o poziţie mai expresivă.

Vladimir A., la vremea aceea un băieţel grăsuliu, semănând cu un tapir, era îndrăgostit de Tania, iar asta a lăsat urme adânci în viaţa şi în sufletul lui, cele două neveste, prima din Moscova, a doua de la Londra, aparţinând în mod cert aceluiaşi gen de femeie.

Al doilea interlocutor într-ale muzicii era Alioşa Piterski, cunoscut la

Moscova cu această poreclă. Cunoştinţelor de muzică clasică ale lui Volodia, Alioşa le opunea libertatea chitarei şi mânuirea perfectă a tuturor obiectelor care puteau să scoată sunete, de la muzicuţă la cutii de conserve. În plus, era poet şi cânta primele cântece din muzica nouă clandestină, cu o voce de copilandru.

Mai erau câţiva băieţi, mai degrabă spectatori decât participanţi, dar şi de ei era nevoie pentru că formau auditoriul entuziast de care cele două viitoare celebrităţi nu se puteau dispensa.

*

În anii tinereţii, Robert Viktorovici se găsise şi el prins în vârtejul câtorva curente mai puţin vizibile, dar acestea erau de alt soi, erau curente de idei. Ideile îi adunaseră pe tineri aşa cum îi aduna şi Tania cu fluieraşul ei. Trebuie amintit că în cercul tinerilor evrei maturizaţi înainte de vreme, *teen-agers* în accepţia modernă, nu se studia marxismul, care nu era la modă în vremurile acelea încordate dinainte de primul război, ci *Sefer ha-Zohar*, „Cartea splendorii“, tratatul de bază al Cabalei. Tinerii aceştia din Podol, o suburbie a Kievului cu populaţie evreiască, se adunau în casa lui Avigdor-Melnik, tatăl lui Robert Viktorovici, care se învecina perete în perete cu casa lui Schwarzman, tatăl lui Lev Şestov, de care Robert Viktorovici avea să se apropie mai târziu, peste douăzeci de ani, la Paris.

Nici unul din băieţii aceia, cărora le-a fost dat să supravieţuiască războaielor şi revoluţiilor, nu a devenit nici filozof evreu tradiţionalist, nici evreu religios. Toţi au devenit adepţi ai „epicurianismului“, adică „liber-cugetători“. Unul a devenit teoretician strălucit, dar practician mai puţin realizat, în cinematograful aflat la începuturi; un al doilea a devenit muzician cunoscut; un al treilea, chirurg înzestrat cu mâini binecuvântate. Toţi au supt însă acelaşi lapte – entuziasmul tineresc adunat sub acoperişul lui Avigdor-Melnik.

Potrivit bănuielilor lui Robert Viktorovici, tot ce se petrecea în jurul Taniei semăna cu lucrurile care-i umpluseră şi lui viaţa, doar că puse sub semnul altei stihii: stihia femeii, căreia el îi era extrem de ostil, ba chiar mai ostil când era vorba de generaţia decadentă de azi…

El fu primul care observă că vizitatorii întârziaţi pleacă uneori de la Tania

dimineaţa devreme. Rămas de-o viaţă cu obiceiul să se scoale cu noaptea-n cap, trecu la ora şase, din partea casei unde locuiau, în atelierul său de pe terasă, unde îi plăcea să-şi petreacă primele ceasuri – cele mai pure, după cum le simţea el –, şi observă urme proaspete pe zăpada abia căzută, care porneau de la pridvor şi duceau la portiţă. Peste câteva zile le văzu din nou şi o întrebă precaut pe Sonia dacă nu cumva sora ei înnoptase acolo. Sonia răspunse mirată că nu, Ania nu înnoptase la ei…

Robert Viktorovici nu apucă să cerceteze, pentru că în dimineaţa următoare văzu cum traversează grădina un tânăr înalt, într-o scurtă sărăcăcioasă. Nu-i spuse Soniei nici o vorbă despre descoperirea lui. Seara, Soniecika îşi lăsă capul greu pe umărul soţului, plângându-i-se:

— Nu învaţă… nu face nimic… la şcoală e mustrată mereu… Raisa Semionovna… face aluzii murdare la…

Robert Viktorovici o linişti:

— Lasă, Sonia, să fim serioşi. Totul e mort şi pute… Mai bine să lase naibii şcoala asta nenorocită. Cui foloseşte…

— Ei, nu mai spune! Ce-ţi veni! se sperie Sonia. Şcoala e bună.

— Da’ potoleşte-te odată, îi tăie el vorba. Lasă fetiţa în pace. Dacă nu vrea, nici nu trebuie. Las’ să cânte din fluier, mai bine decât să…

— Şi băieţii ăştia, Robert. Mă îngrijorează… porni timidă Soniecika la atac. Mi se pare că unul a rămas la ea toată noaptea. Pe urmă nu s-a mai dus la şcoală.

Robert Viktorovici nu-i împărtăşi Soniei ce constatase de dimineaţă şi se feri să-i răspundă.

De când Tania îi făcuse vânt lui Boriska, se pornise o luptă pe viaţă şi pe moarte între căţeii aflaţi în călduri. Junii plesnind de hormoni se învârteau în jurul ei insistenţi şi sâcâitori. Cu câţiva dintre pretendenţi Tania experimentă distracţii noi. Comparaţia îi dădu însă câştig de cauză lui Boriska, în toate privinţele şi în toate situaţiile.

Spre primăvară devenise limpede că nu va trece în clasa a noua. Bătaia de cap cu şcoala devenise insuportabilă, iar Robert Viktorovici, fără să-i sufle un cuvânt Soniei, mută actele Taniei la seral, fapt care a atras după sine urmări adânci pentru întrega familie şi în primul rând pentru el însuşi.

*

Soarta capricioasă care a pus piciorul în prag şi a hotărât fără drept de apel ca Soniecika să se mărite cu Robert Viktorovici a prins-o şi pe Tania în plasă. Obiectul pasiunii ei înflăcărate era Iasia, o fată de optsprezece ani, îngrijitoare la şcoală şi totodată colegă de clasă, o poloneză micuţă cu pielea netedă ca un ouşor proaspăt ouat. Prietenia lor s-a legat greu, în penultima bancă. Tania, înaltă şi planturoasă, avea mari probleme cu timiditatea şi o privea cu adoraţie pe Iasia, străvezie ca o sticluţă curată de farmacie. Iasia era tăcută, răspundea monosilabic la întrebările Taniei, puţine la număr, şi avea un fel de reţinere arogantă. Era fiica unor comunişti polonezi care, siliţi de împrejurări, fugiseră de cotropitorii fascişti care încotro: tatăl în Apus, iar mama cu copilul sugar la Răsărit, în Rusia. Mama nu reuşise să-şi piardă urma într-o ţară cu o populaţie de milioane de suflete şi fusese deportată din dragoste faţă de oameni şi de omenire în Kazahstan, unde a pribegit îndurând mizeria vreo zece ani şi a murit fără să renunţe la idealurile ei sublime şi nebuneşti.

Iasia a nimerit într-un cămin de copii, s-a agăţat de viaţă cu o putere ieşită din comun, a scăpat vie şi nevătămată, în condiţiile în care parcă totul era în aşa fel făcut încât sufletul şi trupul să moară încet, şi a evadat de acolo pentru că s-a priceput de minune să folosească la maximum prilejurile ce i s-au oferit.

Sprâncenele foarte arcuite deasupra ochilor cenuşii şi botişorul delicat de pisică cereau, după cât se pare, ocrotire, şi bineînţeles că s-au găsit destui protectori. Printre aceştia s-au numărat şi bărbaţi, şi femei, dar fiindcă Iasia avea o fire independentă, a preferat bărbaţii, învăţând de la o vârstă fragedă să tranşeze socotelile cu ei într-un mod convenabil.

Unul dintre ultimii ei protectori, apărut după ce fusese primită într-o mizerabilă şcoală de meserii pentru copii orfani şi după ce fugise de acolo după un plan bine ticluit, a fost Ravil, un tătar gras de patruzeci de ani, însoţitor de vagon, care a dus-o chiar până la gara Kazansk din Moscova, de unde ea plănuise să-şi înceapă ascensiunea. În buzunarul lateral al sacoşei de piaţă în carouri avea buletinul scos recent pe numele ei, sustras din cabinetul directorului, şi douăzeci şi trei de ruble dinainte de reformă, şterpelite în apropiere de Orenburg, de la Ravil, care adormise. Banii furaţi nu-i frigeau mâinile şi asta din două motive: luase foarte puţin din teancul

voluminos şi, în plus, se socotea perfect îndreptăţită, că doar muncise pentru ei în timpul călătoriei de patru zile.

Ravil nici n-a remarcat lipsa banilor, dar s-a amărât foarte atunci când fata n-a venit, aşa cum promisese, după douăzeci şi patru de ore la vagonul şapte, ca să se întoarcă cu el în Kazahstan.

Cu un zâmbet îngăduitor faţă de sine, faţă de prostuţa naivă de până mai ieri, Iasia i-a povestit Taniei cum înmuiase prosopul cenuşiu, luat din tren, în chiuveta de la closetul public din gara Kazansk, cum se dezbrăcase până la piele în faţa asiaticelor înmărmurite, îngrămădite în locul ăla împuţit, cum s-a şters din cap până-n picioare, cum a scos din sacoşa în carouri bluza albă cu volănaş la guler, împăturită în două ziare, păstrată de mult pentru această ocazie, cum s-a îmbrăcat cu ea şi cum, aruncând prosopul în coşul de sârmă ruginită, a plecat să cucerească Moscova începând cu primul loc în care a nimerit: renumita piaţă de lângă cele trei gări.

În sacoşa în carouri se aflau două perechi de chiloţi, o bluză albastră murdară, un caiet cu versuri copiate de mâna ei şi un teanc de ilustrate cu actori celebri. Se ţinea tare, era isteaţă şi, de fapt, incredibil de naivă: visa să devină actriţă de cinema.

Totul fusese parcă în aşa fel orânduit încât ea să ajungă neapărat o prostituată de profesie – lucru care nu s-a întâmplat.

În timpul celor doi ani petrecuţi la Moscova a obţinut succese importante: viză de flotant şi locuinţă provizorie într-o debara de la şcoala unde lucra ca îngrijitoare şi unde dădea fuga din când în când binefăcătorul ei Malinin, om în vârstă cu faţa roşie-vânătă, prin care avusese norocul să primească toate darurile astea vremelnice. Vizitele lui Malinin erau scurte, pentru Iasia nu reprezentau deloc o povară, iar pentru el erau cam plictisitoare; dar cum murea să ia şperţ de oriunde şi pe deasupra mai era şi escroc, iar de la Iasia nu avea nimic de luat, a trebuit să ia ce i se dădea.

Chiar aici în debaraua asta, pe o saltea de sport care ţinea cu succes loc de pat, i-a spus Iasia Taniei povestea vieţii ei. Tania a pus totul la suflet, trecând printr-o stare complicată şi intensă de compătimire, invidie şi ruşine pentru traiul ei îmbelşugat, fără nici o rază de lumină. Iasia, care povestise tot ce-şi amintea despre ea cu răceală, cu date precise şi amănunţite, s-a pomenit dintr-odată că îşi vede întreaga viaţă ca şi cum nu ea ar fi fost la

mijloc, ci altcineva, şi în clipa aia şi-a urât atât de tare trecutul încât a rupt definitiv cu el, nemaispunând nimănui niciodată adevărul. Îşi inventă un trecut nou, cu o bunică aristocrată, cu o moşie în Polonia şi cu rude de origine franceză, care mai reapăreau din când în când în viaţa ei, ca dracul din cutiuţă, la timpul potrivit…

În afară de debaraua Iasiei, în şcoală mai era o încăpere ocupată de profesoara de limbă şi literatură rusă, văduva de război Taisia Sergheevna. Ea dezaproba vehement vizitele lui Malinin, dar lucrul ăsta n-a împiedicat-o să-şi lase copiii mici în seama Iasiei şi s-o pună la tot felul de treburi. Pentru toate aceste servicii ca între vecine, Iasia avea voie să folosească dulapul pentru cărţi al profesoarei şi să lipsească de la lecţiile de literatură. Taisia Sergheevna prefera ca Iasia să stea în timpul ăsta cu copiii.

După ce termina orele de serviciu, Iasia se întindea pe salteaua de sport cu miros de transpiraţie şi învăţa pe de rost fabulele lui Krîlov, fără de care era imposibil să intri la vreo şcoală de teatru. Sau citea cu voce tare din Shakespeare, de la primul la ultimul volum, sau rostea în şoaptă, pe un ton tragic, toate replicile rolurilor feminine – de la Miranda, fiica lui Prospero, la Marina, fiica lui Pericle.

Profesorii de la şcoala serală, extenuaţi încă înainte de prânz de lecţiile cu cei mici, fraţii elevilor de la seral, nu prea îi hărţuiau cu învăţătura pe aceştia din urmă. De altminteri, jumătate din clasă o formau miliţienii de la căminul din apropiere, bărbaţi tineri, obosiţi, care moţăiau liniştiţi în semiîntunericul din clasă, primeau note de trei şi plecau să înveţe cu succes mai departe, unii ca jurişti, alţii pe linie de partid… Iasia era singura din clasă pentru care banca era făcută parcă pe măsură, restul elevilor stăteau înghesuiţi în strungile de lemn inventate special ca să-i chinuie pe cei mici…

Planturoasă, cu gesturi bruşte, Tania se mişca tumultuos, cu libertatea unui mânz sălbatic. Când se aşeza, urnea banca din loc, încât Iasiei îi sălta uşor capul. Aceasta, în schimb, ieşea din bancă fără zgomot, ridicând capacul pupitrului şi strecurându-se cu o mişcare delicată a şoldurilor. Se îndrepta spre tablă trecând prin locul îngust dintre bănci, cu partea de jos a corpului rămasă un pic în urma celei de sus, şi abia îşi aducea piciorul dindărăt, parcă încremenit în vârful degetelor, iar genunchii şi-i mişca de

parcă ar fi împins cu ei o rochie lungă de seară dintr-un material greu, şi nu o fustiţă ponosită. Şi talia ei avea o linie deosebită, şi fiecare parte a trupului avea mişcarea ei proprie, şi toate la un loc – şi jocul imperceptibil al sânilor, şi mişcarea legănată a şoldurilor, şi ritmul special al gleznelor – aşadar toate la un loc nu erau poze căutate cu ostentaţie de o cochetă, ci erau însăşi muzica trupului de femeie care cere să fie luat în seamă şi admirat. Ciurilin, miliţianul cu faţa mare cu urme negre de praf de puşcă, trecut de prima tinereţe – împlinise de altfel treizeci de ani –, clătina din cap în urma ei şi mormăia:

— Ia te uită… mmm…

Nu prea se înţelegea ce voia să spună cu mârâitul ăsta, dacă îi e scârbă sau dacă e încântat. De altfel, Iasia s-a ţinut tare şi, în afară de mârâitul lui Ciurilin, miliţienilor nu le-a prea mers cu ea.

Seara, în drum spre casă, Tania traversa noaptea parcul întunecos şi imita mersul Iasiei, tot încercând să intre în ritmul muzicii ei cu genunchii, cu şoldurile, cu umerii; întindea gâtul înainte, îşi mişca încet piciorul de dinapoi, îşi legăna şoldurile. Avea impresia că statura înaltă o împiedică să se mişte la fel de frumos şi atrăgător ca Iasia, şi chiar avea dreptate, mergea adusă de spate. „Are în ea ceva de elf“, gândea Tania şi, sătulă de exerciţiile de mişcare şi de balet, gonea spre casă aruncându-şi picioarele lungi în toate părţile, dând dezordonat din mâini, când în dreapta, când în stânga, ridicând brusc capul în sus, dându-şi pe spate părul lipit de la umezeala nopţii. Iar Robert Viktorovici, care ieşea adesea s-o întâmpine la ora aceea târzie, o recunoştea de departe după mersul dezordonat şi zâmbea privind forţa şi mişcările fără noimă ale fiicei lui, cu o jumătate de cap mai înaltă decât el.

Le plăcea amândurora să se întâlnească seara în parc, să întărească înţelegerea tacită dintre ei, să se alieze conspirând în taină împotriva Soniecikăi. Robert Viktorovici o făcea dintr-o aroganţă înnăscută, Tania, pentru că era tânără şi pentru că-i moştenise trufia. Amândoi aveau pretenţia că aparţin celei mai înalte elite intelectuale, lăsând munca de jos în seama Soniecikăi.

Soniecikăi nici nu-i trecea prin minte să se plângă de soarta ei amărâtă, să-i pizmuiască pe cei aflaţi în sfere înalte: spăla farfuriile şi cratiţele până străluceau, punea mult zel şi pasiune când gătea, consulta reţetele de la sora

ei din cartea de bucate a Elenei Molohoveţ, copiate cu cerneală violet care se întindea pe hârtie, fierbea cazane de rufe, le scrobea şi le clătea cu albăstreală. Câteodată Robert Viktorovici se uita cu atenţie pe deasupra spinării ei late la sineală, la săpunul de rufe dat pe răzătoare, la fasole, la griş, şi cu spiritul lui ascuţit constata în sinea lui că Sonia se pricepea de minune să facă adevărată operă de artă din treburile casnice şi că pe deasupra le făcea şi cu convingere. „Deşteaptă mai e furnica…“, îi venea în minte pentru o clipă, şi închidea uşa de la terasa încălzită, unde se aflau hârtia încă nefolosită, aspră, albul de plumb, şi alte câteva lucruri, puţine la număr, pe care le accepta pentru exerciţiile de desen respectate cu sfinţenie.

Tania nu avea nici în clin, nici în mânecă cu treburile casnice ale mamei: trăia acum învăluită în ceţurile dragostei. Se scula dimineaţa, zăcea o grămadă visând cu ochii deschişi, închipuindu-şi-o pe Iasia, sau pe ele două în clipe captivante; i se năzărea ba că aleargă pe cai albi pe o pajişte cu iarbă tânără, ba că plutesc pe Marea Mediterană, de pildă, la bordul unui iaht.

Libertatea şi chiar lipsa de jenă cu care trata cele naturale şi sacre făcuseră ca instinctele ei să cam greşească drumul, astfel încât, împărţind cu băieţii bine făcuţi bucuriile plăcerilor trupeşti, sufletul îi tânjea totuşi după o relaţie mai pură, o unire, o contopire, o dragoste neţărmurită. Îşi închipui că Iasia o alesese pentru sufletul ei, şi acum îşi frământa mintea ca să găsească motive raţionale pentru alegerea asta, s-o justifice.

— Vai, mamă, Iasia pare slabă, aeriană, dar e puternică… e uluitoare! se entuziasma Tania povestindu-i mamei despre noua ei prietenă, despre viaţa cumplită din căminul de copii, despre fuga ei de acolo, despre bătăi, despre victoriile ei. În întâmplările povestite Taniei, Iasia, prudentă din fire, se ferise să-i vorbească despre unele lucruri: că mama fusese deportată, că de copilă îşi vânduse trupul pe o nimica toată, că avea obiceiul să fure te miri ce şi mai nimic.

Numai că Soniecikăi îi erau de ajuns cele povestite pentru ca să-şi plece urechea la suferinţele copilei şi să ghicească ceea ce pentru Tania rămăsese o taină. „Sărmana de ea, sărmana fetiţă“ – o compătimi în sinea ei Sonia. „Şi Taniecika noastră ar fi putut s-ajungă ca ea, de vreme ce s-au petrecut atâtea…“

Îi veniră în minte nenumăratele întâmplări când Dumnezeu îi ferise de moartea înainte de vreme: când l-au aruncat pe Robert din trenul de Aleksandrov, când o grindă s-a prăbuşit cu zgomot în clădirea în care lucra şi jumătate din camera de unde abia ieşise se umpluse cu cărămizi vechi, aproape negre, din chirpici, când fusese cât pe ce să moară în spital, pe masa de operaţie, din cauza unei apendicite purulente… „Sărmana fetiţă“, oftă Soniecika, şi fetiţa necunoscută luă pentru ea chipul Taniei…

*

Până în ziua de Anul Nou Tania n-a reuşit s-o convingă pe Iasia să vină la ea în vizită. Ridicând din umeri, Iasia s-a tot împotrivit, s-a tot codit, dar n-a lămurit-o de ce o refuză cu atâta încăpăţânare.

Lucrurile însă stăteau cam aşa: pe Iasia pusese de mult stăpânire o presimţire puternică şi tulbure că în curând i se vor deschide noi orizonturi promiţătoare, şi pentru asta îşi pregătise în taină şi cu migală vizita, ca un comandant de oşti înaintea bătăliei hotărâtoare, punându-şi în ea speranţe foarte nelămurite.

A cumpărat de la magazinul Textile de la porţile Nikitski o bucată de tafta rece la pipăit, de un roşu opărit, care-ţi lua ochii, şi şi-a cusut din ea, noaptea târziu, o rochie elegantă cu tigheluri mărunte pe mâneci; a cusut în linişte şi singurătate, concentrată, rugându-se parcă, aşa cum o femeie însărcinată se teme puţin să coasă din vreme hăinuţele pentru copilul nenăscut ca să nu-l deoache, să nu compromită actul însuşi al ivirii lui pe lume.

Îşi făcu apariţia la ora douăsprezece, în ziua de treizeci şi unu decembrie, la masa pusă, la care şedeau prietenul din Barbizon şi poetul Gavrilin, şi, în plus, un regizor cu nas de pasăre şi gură de broască. Nici măcar nu apucase să le privească bine chipurile, care dădeau multe de înţeles, şi jubila deja în sinea ei simţind că nimerise ţinta, că mărul fusese savurat încă înainte de a fi muşcat. De bărbaţii aceştia, tocmai de aceştia, bărbaţi maturi, pe picioarele lor, avea ea nevoie ca să se avânte, ca să zboare, ca să obţină victoria deplină şi definitivă.

Aruncă o privire duioasă şi recunoscătoare înspre Tania, care o întâmpinase strălucind de bucurie, cu obrajii îmbujoraţi, uşor fardaţi. Până

în ultimul minut Tania nu fusese sigură că Iasia va veni, iar acum se mândrea cu frumuseţea Iasiei ca şi cum ea însăşi ar fi inventat-o, ar fi desenat-o. Rochia de tafta a Iasiei avea un foşnet plăcut abia auzit, părul ei blond, tăiat drept, cădea greu pe umeri, ca o masă compactă, de parcă ar fi fost modelat dintr-o răşină transparentă, aidoma cu părul Marinei Vlady din filmul *Vrăjitoarea*, care făcuse vâlvă în anul acela. Rochia avea un decolteu adânc şi sânii lipiţi unul de altul formau o linie delicată în jos, talia Iasiei părea trasă prin inel, gleznele erau fine faţă de pulpele solide, iar încheieturile mâinilor păreau foarte subţiri din cauza antebraţelor un pic cam umflate. Chiar că arată ca o sticluţă graţioasă, nici vorbă să fie ca o chitară grosolană, remarcă în treacăt Robert Viktorovici în sinea lui.

Soniecika avea un aer uşor dezamăgit. Mai devreme compătimise soarta grea a prietenei Taniei şi acum nu era pregătită defel ca în loc de o amărâtă de Cenuşăreasă soioasă să vadă o mândreţe de fată, dichisită, cu ochii încondeiaţi, o frumuseţe slavă în toată puterea cuvântului, radioasă, care te atrăgea ca un magnet.

Iasia răspundea laconic, ţinea ochii în jos, până în clipa când îşi ridica brusc genele îngreunate de rimel, ca să rostească, anume ca să rostească, cu o intonaţie smerită de regină moştenită de la răposata ei mamă: „Mulţumesc, nu, mulţumesc, da…“ O ureche sensibilă ar fi desluşit în răspunsurile ei, puţine la număr, accentul polonez, consoanele alea aglutinate „v“ şi „l“.

Soniecika îi punea înduioşată mâncarea în farfurie. Iasia suspina, protesta, pe urmă mânca totuşi şi picioruşul de raţă, şi încă o porţioară de piftie, şi salată cu crabi.

— Mai mult nu mai pot, vă mulţumesc, îi spunea Iasia cu graţie, aproape implorând-o, iar Soniecika tot nu-şi putea înfrâna compasiunea: „E orfană, sărmana fetiţă, căminul de copii… Doamne, cum e cu putinţă aşa ceva…“

Aleksandr Ivanovici din Barbizon se apucă să cânte cu glas cernit de diacon arii din opere în limba italiană, iar Gavrilin, care se îmbătase, imita cu un umor nebun un căţel care se caută de purici. Îşi dădea ochii peste cap, mârâia, când înfuriat, când fericit, îşi strecura capul la subsuoară, îi făcea pe toţi să râdă cu lacrimi până nu mai puteau. Robert Viktorovici zâmbea, dinţii proaspăt puşi îi străluceau, iar ochii aveau şi ei luciri de metal.

La ora trei apăru şi Alioşa Piterski, admiratorul înfocat al Taniei, care mai târziu avea să ajungă celebru şi care, de altfel, încercase deja pe pielea lui celebritatea. Venise cu un săculeţ cu iarbă cenuşie; era unul dintre primii amatori ai desfătări-lor aduse din Asia pe malurile Nevei. Fără nici un pic de sfială, Alioşka scoase chitara din husă şi cântă câteva cântece triste-hazlii, câteva vesele, făcând grimase furioase, nestăpânite, şi lăţindu-şi gura de copilandru ca un bufon de la bâlci.

Alioşa era îndrăgostit de Tania, Taniecika de Iasia, iar Iasiei, în această noapte a noului an, îi căzuse cu tronc căminul Taniei. Spre dimineaţă, după ce musafirii se împrăştiară care-ncotro şi după ce fetele o ajutară să strângă masa, Sonia o opri pe Iasia să doarmă în odaia nelocuită de pe colţ, unde Robert Viktorovici, intrat să caute un sul de hârtie gri, dădu peste ea.

În casă era linişte. După ce strânsese în urma musafirilor, Sonia plecase la sora ei, iar Tania se culcase în odăiţa ei luminoasă. Iasia, pe care o trezise scârţâitul uşii, deschise ochii şi urmări un timp destul de îndelungat cum Robert Viktorovici se foieşte după dulap, cum drăcuie în şoaptă. Îi privea spatele şi se tot chinuia să-şi amintească cu ce actor american seamănă. Mai văzuse o faţă ca asta, văzuse un cap asemănător cu părul argintiu tuns scurt în revista poloneză *Pszeglend artisticen*, pe care o citise cu atenţie din scoarţă în scoarţă. Nu-şi putea însă aminti nicicum numele actorului, dar avea impresia că până şi cămaşa americanului ăluia era aceeaşi, cu pătrăţele mari şi rare.

Se aşeză pe pat. Patul scârţâi. Robert Viktorovici se întoarse. Din cămaşa de noapte uriaşă a Soniei îl privea un cap mic cu părul deschis la culoare, luminos, aşezat pe un gât scurt. Fata îşi linse buzele, zâmbi, trase de mânecile cămăşii şi cămaşa alunecă încet în jos, pe lângă grumaz. Mişcă piciorul şi aruncă pe podea plapuma, se ridică în picioare, şi cămaşa uriaşă căzu uşor pe jos. Alergă cu tălpile mici pe podeaua vopsită, rece, spre Robert Viktorovici, îi luă din mâini sulul de hârtie găsit în cele din urmă şi, ca şi cum ar fi luat locul acestuia, se pomeni în braţele lui.

— Numai o dată, şi repede, spuse zâna profesionistă fără nici o fărâmă de cochetărie, aşa cum îi spunea de regulă binefăcătorului ei, miliţianul Malinin. Numai că în cazul lui Malinin ştia de ce procedează aşa; aici însă nu era vorba nici de avantaje, nici de socoteli de bani. Aşa că nici ea nu ştia

de ce. În chip de recunoştinţă pentru că avea un adăpost… şi pe deasupra, straşnic mai semăna cu actorul acela, cu actorul ăla american, celebru, Peter O'Toole, fir-ar să fie…

Pur şi simplu nici nu-i trecuse prin cap că bărbatul poate refuza să intre în graţiile ei, că putea respinge dovezile ei de bunăvoinţă şi recunoştinţă. Micuţă, strunjită parcă din cel mai alb şi cald lemn, îşi ţinea feţişoara solemnă îndreptată spre el.

Dându-se îndărăt, aproape atingând dulapul, el spuse aspru:

— Imediat sub plapumă, să nu răceşti!

Ieşi din cameră uitând să ia sulul de hârtie. Nu mai văzuse în viaţa lui un trup cu o asemenea strălucire – ca de metal, ca lumina lunii.

Iasia se înveli cu plapuma care nu apucase să se răcească şi într-un minut adormi. Dormi cu poftă, şi îşi visă încântată somnul de-acasă, dintr-un cămin ocrotitor, visă şi cămaşa de noapte a Soniei, pe care n-o mai îmbrăcase, ci şi-o pusese sub obraz, şi care răspândea o adiere venită din rai.

Robert Viktorovici, pişcat parcă de ceva, umbla prin odaia vecină zgribulit de frig şi dădea din cap. Amurgise devreme, crepusculul primei zile din an privea pe fereastră, şi Sonia tot nu venise, şi Tania nu mai cobora odată pe scara care scârţâia. Deschise precaut uşa de la camera de pe colţ, se apropie încet de pat. Copiliţa se învelise aproape de tot, numai ceafa blondă era descoperită. Îşi afundă palmele subţiri sub plapuma caldă. Iar mâinile nu întrerupseră visul Iasiei, nu-l vătămară. Iasia se întoarse în întâmpinarea mâinilor lui, şi încă o viaţă, ultima, începu pentru Robert Viktorovici.

*

Pe seară se lăsă un ger pe cinste, ca de Anul Nou. Pe masă zăceau împrăştiate resturile uscate de mâncare din ajun. Robert Viktorovici nu se atinse de ele. Mâncarea îi făcea greaţă. Îşi aduse aminte de părinţii lui, oameni cu scaun la cap, care puneau pe foc resturile de la Paşte ca să nu păcătuiască…

Soniecika amesteca fără rost cu o linguriţă ceaiul fără zahăr şi se tot codea să-i spună ceva soţului, negăsind cuvintele potrivite.

Dus pe gânduri, Robert Viktorovici se pomeni năpădit de o senzaţie surdă de fericire al cărei ecou înăbuşit îi răsuna în inimă, între coastele bătrâne, şi încercă să-şi aducă aminte când a mai simţit aşa ceva… De unde venea sentimentul ăsta ciudat de lucru deja trăit… Parcă simţise ceva asemănător în copilărie, când, după ce se bălăcise pe săturate în apa tulbure a Niprului, ieşise anevoie la mal pe nisipul fierbinte care scârţâia sub picioare, se îngropase în el şi se încălzise în baia de nisip până când îl luase cu fiori între coaste… şi îi mai veni în gând încă o amintire de-o clipă din copilărie: când micul Ruvim, băiatul lui Avigdor, care peste ani avea să devină Robert Viktorovici, ieşise noaptea să facă pipi şi, dându-şi capul pe spate, văzuse cum stelele de pe cer se uită la el de sus cu nişte ochi vii şi curioşi, şi cum dintr-odată se aude un zgomot surd repetat, iar cerul se acoperă cu o mantie în dungi, şi cum se făcea că el, copilul mic, luase în mâini toate frâiele universului, şi la capătul fiecăruia dintre ele suna ascuţit un clopoţel, şi cum în toată această uriaşă cutie de rezonanţă el era buricul pământului, şi lumea toată îi simţea bătăile inimii, îi simţea fiecare suspin, asculta cum îi curge sângele prin vine şi cum se împrăştie urina caldă… şi Ruvim îşi lăsă în jos cămaşa de noapte suflecată, ridică încet mâinile în sus ca şi cum ar fi dirijat orchestra cerului… Muzica îi pătrunse în tot corpul, un val cald îi trecu prin coaste…

Uitase, uitase muzica asta, doar amintirea ei nu se ştersese din memorie atâţia ani…

— Robert, las-o pe fata asta să stea la noi. Camera de pe colţ e liberă, spuse cu voce scăzută Soniecika şi încetă să mai mişte linguriţa în pahar.

Robert Viktorovici se uită surprins la nevastă-sa şi spuse ce spunea de obicei când venea vorba despre lucruri care nu-l priveau aproape deloc:

— Dacă tu crezi că e necesar, Sonia. Fă cum găseşti tu de cuviinţă.

Şi se duse în camera lui.

*

Iasia se instală în locuinţa Soniecikăi. Prezenţa ei tăcută şi simpatică îi făcea plăcere Soniei şi îi mângâia orgoliul – să oferi adăpost unui orfan era „miţva“, era o faptă bună, iar pentru Sonia, care devenise odată cu trecerea anilor din ce în ce mai sensibilă la originea ei evreiască, acest lucru însemna

în acelaşi timp şi bucurie, şi un mod agreabil de a-şi îndeplini datoria.

Se trezi că-şi aminteşte de sabat, de ritualurile care statorniciseră rânduielile vieţii de zi cu zi a strămoşilor ei, de tot cortegiul de obiceiuri, de masa trainică cu picioare solide, acoperită cu o faţă de masă festivă apretată, cu lumânări, de pâinea de casă şi de misterul din ajunul sabatului care învăluia fiecare casă de evreu. Ruptă de viaţa aceea patriarhală, Sonia îşi plasase întreg entuziasmul său vag religios în agitaţia ce domnea în bucătărie şi în grijile legate de mâncare, de carne, de ceapă şi morcovi, de şervetele de masă albe, apretate, de aranjatul mesei, unde pune sosiera, unde pune suporturile pentru cuţite, cum aşază farfuriile, la dreapta, la stânga. Le aşeza pe toate aşa cum dictau canoanele noi, burgheze, altele decât cele vechi. Numai că Sonia nu-şi dăduse încă seama de asta.

În ultimii ani, ani de bunăstare aproximativă, pe nepusă masă, Sonia începuse să fie nemulţumită că familia ei e prea mică şi suferea în taină că nu-i fusese dat să nască mulţi copii aşa cum se statornicise obiceiul în neamul ei. Cumpărase şi iar cumpărase de toate, cumpărase sosiere din metal desperecheate şi farfurii englezeşti de faianţă la preţuri de poveste, ridicol de mici, în consignaţia de pe Nijniaia Maslovka, pregătindu-se parcă pentru odraslele multe care vor veni de la fiica ei, Tania.

Religia Soniei avea, ca şi Biblia, trei capitole. Numai că în loc de Tora, Nebiim şi Ketubim erau Primul, al Doilea, al Treilea.

Faptul că Iasia stătea cu ei la masă îi dădea Soniei iluzia că i s-a mărit familia şi, pe lângă asta, chiar că era o prezenţă decorativă; atât de natural şi de drăguţ se purta, încât lăsa impresia că nu mănâncă mai nimic, deşi murea de poftă şi mânca până o apuca o oboseală caraghioasă, pentru că foamea din copilărie nu-i dădea pace. Lăsându-se pe speteaza scaunului gemea încetişor:

— Vai, mătuşă Sonia! A fost tare bun… Iar m-am umflat…

Iar Soniecika zâmbea blajin şi punea pe masă bolurile scunde cu compot.

*

Au trecut două luni. Aşa cum îi era firea, Iasia se purtă cu tact şi se oploşi ca o pisică, puse stăpânire pe odaia din colţ şi, mai mult decât atât, ajunse să fie tratată în familie aproape ca o rudă.

Dimineaţa devreme alerga la şcoală să spele coridoarele austere şi closetele îmbibate de urină, iar seara mergea împreună cu Tania la aceeaşi şcoală. Uneori nu mai ajungeau până acolo, chiulind de la lecţiile ţinute cum dădea Dumnezeu de nişte profesori adormiţi. Se aveau ca surorile, însă Tania, ceva mai tânără, fără să bage nimeni de seamă, îşi luă rolul de soră mai mare odată cu venirea Iasiei în casa lor, iar iubirea ei pentru Iasia încetă să mai fie atât de entuziastă şi de intensă.

Adeseori fetele se duceau în camera luminoasă a Taniei. Tania se aşeza în poziţia lotus, cânta fals din flaut, iar Iasia, făcându-se ghem la picioarele ei, citea în şoaptă, un pic cam şâşâită, din piesele uitate ale lui Ostrovski. Se pregătea pentru şcoala de artă dramatică.

Pasiunea Iasiei pentru lectură o înduioşa pe Sonia. Şi, mai mult decât atât, i se părea că împreună cu Iasia Taniecika era părtaşă la marea cultură. În privinţa asta însă se cam înşela.

Chiar dacă fetele vorbeau despre câte ceva, Iasia se complăcea mai ales în rolul de participant politicos. Asculta poveştile despre aventurile amoroase ale Taniei fără prea mare interes şi fără să se implice. Entuziasmul prietenei ei îi era cu desăvârşire străin, iar Tania greşea când punea nepăsarea Iasiei pe seama încercărilor nenumărate prin care trecuse comparându-le cu experienţa ei insignifiantă. Nici prin cap nu-i trecea că Iasia fusese scutită încă de la doisprezece ani de dorinţa imperioasă de a lăsa ca trupul ei, total nepăsător, să fie pătruns de „sculele lor scârbavnice“.

*

Simpla prezenţă a Iasiei în casă îl storcea de vlagă pe Robert Viktorovici. Îşi amintea de ceea ce se întâmplase în odaia de pe colţ în prima zi din anul nou ca de o lucrare a diavolului, de parcă ar fi fost un vis al altcuiva pe care el îl spiona fără să fie văzut. Acum o accepta pe Iasia numai aşa, ca s-o examineze pe furiş, ca să-şi desfete hoţeşte ochii cu albul odihnitor al trupului ei şi să se topească la focul poftei tinereşti. Nu lăsa să-i scape nici cel mai mic gest faţă de Iasia, iar asta nu pentru că nu i-ar fi dat pace niscaiva mărunte motive de natură morală. Pofta era a lui, femeia însă nu, şi mai mult decât atât, nici n-ar fi putut să-i aparţină pentru că Sonia îşi dăduse toată silinţa s-o aşeze o dată pentru totdeauna pe Iasia pe acelaşi loc cu fiica

lor.

Privea cu ceasurile pe fereastră albul zăpezii care îşi modifica discret culoarea din cauza luminii şi a umezelii, fixa cu privirea partea albă ca de metal topit a cănii de faianţă, rămăşiţele de hârtie albă rugoasă de pe masă, se uita la bucăţile de ghips în nuanţe de alb palid în care abia dacă se zăreau în relief corpurile literelor dintr-un alfabet străvechi.

La sfârşitul celei de-a doua luni se reapucă de pictură, după douăzeci de ani de exerciţii în lagăr în care făcuse atâtea copii pretenţioase după fleacuri anoste.

Acum toate tablourile, fără excepţie, reprezentau naturi moarte în alb, în ele se întrupau ideile despre esenţa albului la care Robert Viktorovici trudise din greu, despre forma şi structura albului cu care începe pictura şi care o aserveşte; stilul şi limbajul plastic, într-un cuvânt expresia plastică a albului, erau zaharniţele de porţelan, ştergarele albe cu ţesătura aidoma vafelor de napolitană, sticla cu lapte şi tot ceea ce unui privitor obişnuit îi dă impresia de alb, dar care pentru Robert Viktorovici însemnase un drum chinuitor în căutarea idealului şi a misterului.

Odată, când iarna deja se urnise din loc, iar splendoarea albă a zăpezii din parcul Petrovski pălise făcându-se în cele din urmă nevăzută, se întâmplă ca, într-o dimineaţă devreme, să iasă amândoi în acelaşi timp în pridvor: Robert Viktorovici cu două cadre de lemn şi cu un sul de hârtie groasă şi Iasia cu o gentuţă roşie de pânză în care erau aruncate două manuale de şcoală.

— Ţineţi asta, vă rog. Şi-i puse în mâini sulul cu senzaţia tulbure că undeva i se mai întâmplase ceva asemănător care se consumase într-o clipă.

Iasia se grăbi să tragă spre ea sulul ca el să poată apuca mai bine cadrele de lemn.

— Poate c-ar fi bine să vă ajut să le duceţi, propuse fata cu ochii plecaţi.

El tăcu, ea îşi ridică ochii, şi pentru prima dată de când locuiau împreună sub acelaşi acoperiş Robert Viktorovici, cu pupilele mărite, cu o privire pătrunzătoare, îşi afundă privirea în ochii ei senini. Dădu din cap în semn că da, ea îşi plecă în chip aprobator capul acoperit cu o basma albă pufoasă şi porni cu paşi de vrăjitoare în spatele lui, călcând cu şoşonii mici de cauciuc pe urmele lăsate de el.

Cât dură drumul, de altfel scurt, Robert Viktorovici nu se întoarse deloc. Mergând aşa, unul după altul, ajunseră la intrarea unei clădiri cu mai multe etaje, unde pe coridoarele lungi, uşă lângă uşă, se făurea arta socialistă prin muncă salariată, harnică şi pricepută; din când în când, de-a lungul coridoarelor posomorâte erau purtate sculpturile masive care-l înfăţişau în diferite variante pe gigantul gândirii cu capul pleşuv…

Sprijinindu-se cu spinarea de monumentul de granit şi ţinând stângaci cu piciorul uşa de la atelier, o lăsă pe Iasia să treacă înainte. În clipa când uşa se închise cu zgomot în urma lor, simţi nişte palpitaţii înăbuşite, puternice, dar nu în piept, ci undeva adânc, în stomac. Palpitaţiile urcau din stomac în sus ca soarele la orizont, un vuiet ca de mare îi cuprinse tot capul, tâmplele, chiar şi vârfurile degetelor. Potrivi suporturile de lemn şi luă sulul din mâinile Iasiei. Deodată îşi aminti când se întâmplase acel ceva asemănător.

Zâmbi şi atinse cu mâna puful jilav al basmalei, iar ea începu deja să-şi desfacă cu dexteritate nasturii mari de la paltonul cusut dintr-un pled vechi de ea şi de Soniecika multe seri de-a rândul. În anul acela aveau mare căutare nasturii mari. Şi fusta şi bluza aveau o mulţime de nasturi maro şi albi, iar ea, după ce îşi scoase paltonul, începu serioasă şi atentă să-i scoată unul câte unul prin butonierele tivite cu grijă.

Palpitaţiile puternice, care atinseseră cota de alarmă şi care pătrunseseră până şi în ungherele ascunse ale celor mai mici capilare, se potoliră dintr-odată şi, într-o tăcere care ar fi înmărmurit pe oricine, Iasia se aşeză în fotoliul rupt şi îşi strânse picioruşele cu pulpele îndesate. Apoi îşi eliberă părul legat în vârful capului cu un elastic şi începu să aştepte clipa când el va ieşi din uluiala ce-l cuprinsese şi se va înfrupta din fleacul acela de care ei nici nu-i păsa…

Din ziua aceea Iasia dădea fuga la atelier zi de zi. Înfocată şi ciudat de tăcută mai era şi povestea lor de dragoste. De obicei, ea venea, se aşeza în fotoliul pe care pusese stăpânire o dată pentru totdeauna şi-şi desfăcea părul. El punea ceainicul pe plită, pregătea un ceai tare, arunca cinci bucăţele de zahăr într-o cană albă emailată – cu mintea tot la viaţa petrecută la căminul de copii, ea nu reuşise încă să se sature de dulce – şi aşeza în faţa ei o zaharniţă albă de porţelan, pentru că bea ceaiul nu numai cu zahărul pus înăuntru, ci şi cu bucăţele de zahăr pe care le sugea.

Cât timp ea îşi bea încet siropul, el o privea îndelung şi se adâncea în albul ei, care strălucea înaintea ochilor lui mai tare decât curcubeul pe fondul peretelui gol de un alb mat. Şi emailul lucios al cănii mari de bucătărie în mâna ei trandafirie, dar totuşi albă, şi căpăţâna de zahăr sfărâmată în bucăţi mici de cristal, şi cerul alburiu care se zărea dincolo de fereastră – toată gama asta cromatică se potrivea de minune cu feţişoara ei ca un ou alb, o minunăţie de alb, cald şi viu, iar chipul ăsta dădea tonul general din care se năştea totul, creştea totul, jucându-se şi cântând despre misterul albului cadaveric şi al albului viu.

El o admira, iar ea simţea asta şi se fandosea în faţa lui, înduioşată şi cu un dram de mândrie femeiască, îşi gusta din plin puterea nelimitată, pentru că ştia una şi bună: că dacă îi va spune în felul ei, ca un copil obraznic, „Vrei un pic?“, el va da din cap şi o va duce pe divanul acoperit cu un covor vechi, ba nu, va fi altfel, îşi va holba sărmanul ochii la ea, prostănacul, caraghiosul, omul aparte, şi o va iubi nebuneşte…

„Nebuneşte“, repeta în sinea ei, şi un zâmbet trufaş abia îi mişca buzele, şi el îi simţea triumful prostesc, şi cu toate astea o privea şi iar o privea, până când ea îi spunea:

— Hai, gata… M-am dus…

Nu-i punea niciodată întrebări şi nici ea nu povestea nimic. Nu-i vorbă că nici nu era nevoie. Atracţia nemărginită pe care o avea pentru ea, ca de altfel şi dorinţa ei permanentă de a fi alături de el nu aveau nevoie de confirmări verbale. În prezenţa lui ea simţea că şi-a realizat cariera pe care şi-o plănuise: să fie bogată, frumoasă şi liberă. Până şi liceul de artă dramatică devenise inutil.

Pe la mijlocul lui aprilie Robert Viktorovici a început să-i facă portretul. Mai întâi unul cu un ceainic şi cu flori albe, pe urmă altul. Aşa a apărut o galerie întreagă de portrete în alb, încât unul dispărea în umbra celuilalt, după care reapărea în faţă, şi toate chipurile astea păreau legate între ele ca într-o iluzie optică.

Robert Viktorovici picta repede. Nu se putea spune că picta după natură, cu toate că ea se afla acolo, lucru important de altfel pentru pictor. Era ca şi cum s-ar fi pătruns de ea şi acum nu mai avea nevoie decât s-o privească înăuntrul lui, în locul acela tainic. Lucra cât era ziua de lungă, îşi petrecea

din ce în ce mai mult timp la atelier. Îi plăcuse şi înainte să vină aici dis-de-dimineaţă, dar acum rămânea deseori şi nopţile.

Şi taman acum, când Robert Viktorovici se rupsese aproape de tot de casă, când începuse să-şi aranjeze temeinic viaţa în atelier, când însuşi atelierul devenise locul de codoşlâc şi culcuşul moale pentru amanta lui tăcută, deasupra casei din parcul Petrovski se adunară nori negri.

Locuinţa lor urma să fie demolată. Discuţiilor interminabile, demersurilor insistente dar neconvingătoare, le puse capăt într-o bună zi o porcărie de hârtie cu o ştampilă ştearsă de ploaie, în care locatarii erau înştiinţaţi că li se va demola casa iar ei vor fi mutaţi. Hârtia nu le fusese adusă de cineva, aşa cum se întâmplă de obicei în asemenea cazuri, ci fusese trimisă prin poştă. După sosirea poştei de dimineaţă, pe la prânz, Sonia găsi în cutia poştală hârtia cu vestea de rău augur.

Ţinând-o strâns în mâini, alergă la atelier unde nu prea obişnuia să vină, respectând interdicţia neexprimată ca atare, dar subînţeleasă. Robert Viktorovici era singur, lucra. Sonia se aşeză în fotoliul care trosni sub ea. Bărbatul stătea tăcut în faţa ei. Sonia privi îndelung pânzele pictate cu femei palide, albe, şi înţelese imediat cine era adevărata regină a zăpezii. Şi Robert Viktorovici înţelese că ea pricepuse. Şi nu-şi spuseră nimic unul altuia.

Sonia tăcu o vreme, pe urmă puse pe masă hârtia cu vestea tristă şi ieşi din atelier. Se opri înmărmurită în prag. I se păru că de jur împrejur ar trebui să fie zăpadă, or nici pomeneală de aşa ceva: pe stradă se mişca în valuri unduitoare o iarbă de mai, în toate nuanţele de verde, iar clinchetele lungi ale tramvaielor răspundeau la chemarea verdelui.

Mergea spre casă, spre căminul ei drag şi fericit, pe care nu se ştie de ce trebuiau să-l demoleze grindă cu grindă, şi lacrimile îi curgeau pe obrajii lungi, zbârciţi, şi şoptea în neştire cu buzele uscate de tot:

— De mult trebuia să se întâmple, de mult… am ştiut întotdeauna că nu poate să fie… că nu putea să fie…

Şi în cele zece minute cât merse spre casă îşi dădu seama că cei şaptesprezece ani de fericire conjugală s-au dus, că nimic nu-i mai aparţine, nici Robert Viktorovici – dar când şi cui i-a aparţinut el cu-adevărat? –, nici Tania, care-i altfel, nu seamănă deloc cu ea, are poate ceva din partea

tatălui, sau din partea bunicului, dar nu e timidă ca ea, nici casa ale cărei gemete şi oftaturi le asculta noaptea aşa cum îşi simt bătrânii, cu trecerea anilor, trupul ca pe ceva străin… „Cât de drept e ca alături de el să stea frumuseţea asta tânără, drăgăstoasă şi delicată, ieşită din comun, excepţională ca şi el, şi cât de înţelept le-a aranjat viaţa pe toate dându-i la bătrâneţe o asemenea minune de fată, care l-a făcut să se întoarcă la lucrul cel mai important pentru el, la arta lui…“ se gândea Sonia.

Pustiită cu totul, plutind parcă, cu un ţiuit limpede în urechi, intră la ea în odaie, se apropie de bibliotecă, scoase la întâmplare o carte din raft şi se aşeză deschizând-o la mijloc. Era *Domnişoara ţărăncuţă*[3]. Liza se arătă la masă, boită cu fard alb până peste urechi, cu părul vopsit mai ceva ca miss Jackson. Aleksei Berestov se prefăcu că visează la ceva, că e cu gândul aiurea – şi după ce citi paginile astea Sonia se lumină, o cuprinse o fericire tihnită, fericirea pe care i-o dădea cuvântul desăvârşit şi nobleţea întruchipată în el…

3. Povestire a lui A.S. Puşkin (1830), în care eroina, Liza, se deghizează ca să nu fie recunoscută de peţitorul ei. (N. tr.)

*

Urmară multe zile de pregătiri speciale în vederea mutării. Soniecika umplea cutiile mari de ţigări cu oale, cratiţe, bulendre de tot felul, înnoda frânghiile, simţea o bucurie ciudată, de parc-ar fi sărbătorit ceva: simţea că îşi îngroapă viaţa de până atunci şi că în fiecare din lăzile ambalate sunt strânse clipele ei de fericire, zilele, nopţile şi anii, şi mângâia sicriele de carton.

Tania, dezordonată din fire, umbla prin casă ca o străină. Se împiedica de mobilele mutate din locul lor obişnuit, care păreau că se mişcă singure. Uşile de la dulapuri se deschideau pe neaşteptate, scaunele deveneau piedici.

Tania nu i-a dat maică-sii nici un fel de ajutor. Preocupată numai de ce avea pe suflet, fu cuprinsă de o puternică aversiune faţă de tot ce se petrecea în casă.

Şi s-a mai întâmplat ceva, ceva care a descurajat-o profund: închisă din fire, cu un limbaj încă necopt, ea îi spunea Iasiei într-un fel încâlcit tot ce

avea în sufletul ei răvăşit, şi i se părea că Iasia, cu tăcerea ei înţeleaptă, era într-un fel unicul interlocutor care acceptase să-i asculte poveştile sentimentale, de-a dreptul banale, cu o neutralitate binevoitoare ce-i prinsese atât de bine Taniei încât, în discuţiile cu ea, care erau mai degrabă monologuri, învăţase să-şi formuleze ideile, să prindă din zbor gândurile şi să le redea în imagini; toate astea îi produceau o imensă plăcere.

Cât despre ceilalţi doi prieteni ai ei, Alioşa, care nu avea pic de astâmpăr şi care întorcea lumea pe dos, şi Volodia, cu talentul lui debordant, cu memoria lui hulpavă în care îndesa şi cu care devora informaţiile despre toate câte se petrec pe lumea asta, ei bine, amândoi aproape o forţau, o seduceau ademenind-o să intre în lumea lor. Numai Iasia îi dădea posibilitatea să gândească liber, să gândească cu voce tare, să aleagă pe dibuite toate acele lucruri mărunte din care omul nesilit de nimeni îşi construieşte de la bun început un tipar după care-şi va călăuzi ulterior întreaga viaţă. Aşa s-a născut afinitatea şi recunoştinţa, destul de vagă încă, a Taniei pentru Iasia.

Într-unul din rarele momente de trezire din egoism, Tania observă că Iasia are o viaţă a ei, de sine stătătoare. Toate încercările ei de a pătrunde în zona interzisă a preocupărilor de zi cu zi ale Iasiei, altele decât cele legate de şcoală şi de casă, se loveau de o tăcere dulce, evazivă, de cuvinte în doi peri. Prima explicaţie care-i veni Taniei în minte, anume că la mijloc era vorba de o poveste de dragoste secretă, scoase la lumină o întrebare chinuitoare: cine este el?

Întrebarea îşi găsi răspunsul în modul cel mai neaşteptat cu putinţă. Tania aproape că s-a ciocnit nas în nas cu tatăl ei şi cu Iasia lângă metrou şi a devenit martorul nevăzut al unei scene greu de suportat: mergeau, mâncau îngheţată şi râdeau. Îngheţata se topea şi le curgea în picături groase, iar Robert Viktorovici îi ştergea Iasiei de pe obraz o pată albă, lipicioasă cu o mişcare a degetelor care o făcu pe Tania, mare specialistă în gesturi de atingere, să tremure de gelozie – un sentiment nou, necunoscut ei până atunci.

N-o îngrijora faptul că erau lezate interesele de femeie ale mamei, nu-şi făcea nici un fel de probleme de ordin moral. O indigna un singur lucru – anume tăinuirea ticăloasă a poveştii, de altfel total neinteresante din toate

punctele de vedere…

Tania i-a făcut Iasiei o scenă. Iasia, care de mult se pregătise sufleteşte în cazul că totul va fi dat în vileag într-un fel sau altul, şi-a strâns lucrurile imediat şi s-a furişat din pridvorul sculptat afară, lăsând-o pe Tania îndurerată şi perplexă. Crezuse că relaţiile ei cu Iasia sunt mai importante decât nişte poveşti de dragoste, oricare ar fi fost ele…

În tot acest timp, Robert Viktorovici examinase cu atenţie un stelaj construit de el mai demult şi în primul moment n-a observat absenţa Iasiei.

Sosi în sfârşit şi ziua când lucrurile din casă fură mutate. Mobila veche, atât de confortabilă şi de potrivită cu dimensiunea camerelor, pe care şi-o doriseră cu ardoare depunând mult zel ca s-o cumpere la piaţa Preobrajenski, părea acum în lumina strălucitoare a zilei de vară de-a dreptul sărăcăcioasă. Încărcară toate lucrurile într-un camion şi le transportară în cartierul Lihoborî, teribil de deprimant, într-o locuinţă cu trei camere în care totul, dar absolut totul, era mizer: pereţii erau ca vai de ei, bucătăria minusculă era strâmtă pentru coatele Soniei, iar baia – o chichineaţă.

Robert Viktorovici a aşezat mobila cu ajutorul lui Gavrilin. Fiecare piesă parcă se împotrivea, nu voia în ruptul capului să fie aşezată la locul ei, parcă totul crescuse şi nu intra la colţuri, ungherele rămâneau goale, mai peste tot lipseau câţiva centimetri ca să fie bine. Robert Viktorovici a trebuit să smulgă plinta ca să poată împinge dulapul de haine, nu prea mare şi cu o singură uşă, la locul lui, pe peretele dintre cele două ferestre. Iar Tania aproape că a plâns, aşezată pe capacul bombat al cufărului ferecat ce risca să nu încapă deloc în noua locuinţă.

Sonia ceru ca în ultima cameră de după camera de trecere să fie aşezat divanul Taniei şi patul Iasiei, şi spuse:

— Aici vor sta fecioarele.

Iasia, pe care Soniecika o chemase s-o ajute la mutat, ciuli urechiuşele. Nu putea nicicum să priceapă ce naiba se întâmplă. Dar nici nu era atât de important pentru ea. Nu la casa asta ţinea ea atât, ci la una care arăta cu totul altfel. Şi mai credea că altceva, foarte important pentru ea, se afla prins zdravăn în mâinile ei.

Soniecika scoase de undeva o geantă mare, maro, trase din ea afară faţa

de masă fermecată, şervetele de masă, chifteluţele reci şi turnă din termos borşul rece de peşte.

Ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic, ea îi puse Iasiei în farfurie bucăţile mari. Iasia zâmbi cu recunoştinţă. Soniecika i se părea de-a dreptul surprinzătoare. „Sau o fi pur şi simplu o şmecheră?“ se căznea să priceapă Iasia. Simţea însă că nu poate fi vorba de aşa ceva.

Şi uite că deodată, pe la mijlocul mesei, Tania îşi ridică brusc coatele, începu să plângă cu sughiţuri, scuturându-şi părul şi pieptul, pe urmă izbucni în hohote isterice de plâns, şi când criza se potoli pe neaşteptate, udă de lacrimi şi de apa cu care fusese stropită, anunţă că pleacă imediat la Piter.

Iasia o duse în odaia nouă, a fecioarelor, căreia nu-i va fi dat niciodată să adăpostească o fată mare. Se suiră în patul Iasiei. Iasia îşi scoase elasticul din coada groasă legată în creştetul capului şi se împăcară cu totul mângâindu-şi una alteia părul.

Tania nu reveni totuşi asupra hotărârii şi în aceeaşi seară plecă la bardul ei îmbibat cu fum de iarbă dulce.

Robert Viktorovici împreună cu Gavrilin şi cu Iasia plecară pe Maslovka, iar Soniecika, după ce-i conduse pe cei ai casei, rămase de una singură în prima noapte petrecută în cartierul Lihoborî. Se gândi cu tristeţe la viaţa ei gata să se destrame, la singurătatea care o năpădise ca din senin, pe urmă se culcă pe divanul nedesfăcut din camera de trecere, scoase la întâmplare pe Schiller dintr-un pachet legat de jur împrejur şi citi până dimineaţă – şi cine ar fi fost în stare să nu adoarmă după o asemenea lectură! –, citi *Wallenstein*, lăsându-se anesteziată de literatură aşa cum se lăsase toată tinereţea.

*

Contrar ideilor care-i trecuseră Soniecikăi prin minte, Robert Viktorovici nu se gândea deloc s-o părăsească. Sâmbăta venea la Lihoborî singur, iar o dată sau de două ori pe săptămână venea împreună cu Iasia, care arăta spăsită; şi în vreme ce ea îşi făcea de lucru foşnind din rochia de mătase în camera fetelor ca să sorteze cârpele şi hârtiile ei şi ale Taniei, Robert Viktorovici schimba pervazurile de la ferestre cu unele mai late, întărea

rafturile, tăia cu ferăstrăul stelajul şi făcea din el două, atârna portretele Taniei.

Cinau în camera din mijloc, pe care Sonia pusese definitiv stăpânire. Aduceau niţel vorba despre Tania, care împlinise deja o lună de când era la Piter şi tot amâna întoarcerea în sinistrul cartier Lihoborî.

Se duceau fiecare în altă cameră să se culce, destul de devreme. Iasia în camera fecioarelor, Robert Viktorovici în camera separată destinată lui, care se afla la intrare, iar Soniecika se trântea greoaie pe divan şi adormea bucuroasă că Robert era aici, la dreapta, după peretele subţire, iar frumoasa şi delicata Iasenka la stânga. Ce păcat că nu era şi Taniecika…

A doua zi dimineaţa, Soniecika punea în borcănaşe salata rămasă de seara, şi chifteluţele, şi terciul de hrişcă, le lega la gură, le punea într-o sacoşă maro şi i-o dădea Iasiei.

— Mulţumesc, mătuşă Sonia, spunea ea cu recunoştinţă lăsând ochii în jos.

La ziua de naştere a lui Aleksandr Ivanovici, Robert Viktorovici îi spuse Soniei să treacă pe la atelier, ca să meargă împreună. Era prima lor ieşire în familie. Aleksandr Ivanovici, bărbat cast şi pustnic încă din burta mamei, care nu se remarcase prin nici un fel de intrigi amoroase, şi din această cauză era bănuit de binevoitori că ar avea păcate mult mai ciudate, era singurul din grup care trata trioul acesta ca pe ceva firesc.

Ceilalţi musafiri, şi cu deosebire doamnele pictoriţe, comentau cu voluptate prin colţuri triunghiul care se formase, ieşindu-şi chiar din fire ca aluatul din copaie. Roşcovana Magdalina, uşor isterică, suferea atât de tare pentru Soniecika, încât o apucă migrena. Şi chiar că de pomană: Sonia era fericită că Robert o luase cu el, că se putea mândri, cum socotea ea, că-i rămăsese fidel nevestei bătrâne şi urâte, şi era entuziasmată de frumuseţea Iasiei.

La rugămintea lui Aleksandr Ivanovici, Soniecika se ocupă niţel de masă, servi pe rând musafirii cu mâncarea cumpărată din comerţ şi, neuitând veşnicele dureri de burtă ale Iasiei, îi şopti la ureche:

— Fetiţa mea, ia vezi, mi se pare că porumbeii ăştia nu prea arată bine… Fereşte-te…

Câteva doamne erau gata-gata să-i reproşeze că e ipocrită – atât de bine

se prefăcea că se simte în combinaţia asta, pare-se, dezavantajoasă; altele ar fi vrut s-o compătimească pe Sonia şi să-l mustre pe Robert Viktorovici. Le-a fost însă cu neputinţă s-o facă pentru că erau nedespărţiţi, se purtau ca şi cum ar fi fost o familie, aşa şi stăteau la masă, alcătuiau un triunghi domestic: Robert Viktorovici la mijloc, la dreapta se înălţa Soniecika cu o jumătate de cap deasupra lui, la stânga strălucea albă Iasenka, cu un diamant mic, delicat pe deget.

Nimeni nu şi l-ar fi putut închipui pe Robert Viktorovici cumpărându-i fetişcanei lui un briliant dintr-un magazin de bijuterii. De dragul adevărului trebuie să recunoaştem însă că Iasenka era tocmai genul de fiinţă mică, lipsită de apărare, care, ce mai, voia musai să poarte pe degeţel o pietricică, şi pe umerii mici, sensibili la frig, un mantou…

Nici vorbă ca Robert Viktorovici să dea prilejul unor persoane străine, adică prietenilor lui, să aleagă între consoarte, să compătimească, să condamne, să se indigneze…

Şi petrecerea de seară îşi urmă cursul. Gavrilin, cam cu chef, făcu pe lebăda care moare, apoi pe Lenin şi, la bis, pe faimosul căţel care se caută de purici. Pe urmă fu prezentată o scenetă-şaradă cu o fantomă, care nu cutreiera, ci chiar se târa prin Europa, o vacă cu şase picioare, interpretată de trei doamne grase acoperite cu o perdea din pânză de in.

Taman acum, în momentul acesta al petrecerii îşi aduseră aminte de Tania, care avea talentul să născocească scenete pline de haz, şi câteva doamne dintre cele mai isteţe se uitară cu înţeles una la alta: sărmana fetiţă!

La vremea aceea sărmana fetiţă locuia într-un bârlog plăcut pe ostrovul Vasilievski, la prietenul ei Alioşa. La Piter erau nopţile albe, iar Tania era din fire o fiinţă curajoasă şi ciudată, gata în orice clipă să ia în joacă lucrurile serioase. Pentru nimic în lume n-ar fi vrut să se despartă, când erau singuri stăteau cu ochii-n patru, iar Alioşa remarcă uimit că prezenţa ei nu numai că nu-i încurcă viaţa, altfel plină de neprevăzut, ba dimpotrivă, poftim, îl face să cunoască şi alte modalităţi de a rupe legăturile cu „sperietoarea“, aşa cum numea el cu dispreţ traiul ăsta acceptat de toţi.

La câteva zile după petrecerea de la Aleksandr Ivanovici, Sonia plecă la Leningrad ca să-i facă o vizită fetei, o aşteptă o jumătate de zi afară în curticică, pe urmă stătu încă patruzeci de minute cu Tania şi cu Alioşa la

masa pe care erau îngrămădite un munte de cărţi, discuri, resturi de mâncare şi sticle goale, bău ceai şi plecă cu trenul de seară înapoi acasă, rugând-o pe Tania s-o sune mai des pe mătuşa ei şi lăsându-i bani.

În tren Sonia n-a putut să adoarmă, se tot gândea ce viaţă minunată duc fiica şi bărbatul ei, ce viaţă tânără înfloreşte în jur, ce păcat că pentru ea totul s-a dus, şi ce fericită e că toate astea au fost… A dat din cap ca bătrânii, lăsându-se în voia mersului puţin zdruncinat al trenului, anticipând parcă ticul ce urma să-i apară peste douăzeci de ani…

*

Şi veni din nou iarna. Fetele ar fi trebuit să termine şcoala, dar amândouă o abandonară. Toată iarna Tania călători pe ruta cu care începuse deja să se obişnuiască. Se certa regulat cu Alioşa, se întorcea acasă, numai că Lihoborî o întrista atât de tare încât i se făcea dor şi dădea din nou fuga în Piterul ei iubit.

În iarna aceea Robert Viktorovici s-a ocupat de pictură. Slăbise serios, dar aşa cum era de slab, chipul îi devenise mai luminos şi chiar el însuşi se purta cumva mai blând cu toţi. Micuţa lui concubină exista lângă el fără să facă prea mult zgomot, ba fâşâia hârtiuţele de la bomboane, ba îi foşnea rochia de mătase ieftină – îşi cosea mereu rochii multicolore, toate la fel croite, cu un ac mic care-i lucea din când în când în mână –, ba răsfoia reviste poloneze.

Pe atunci toţi făcuseră o pasiune pentru Polonia. Din partea aceea, dinspre vest, venea un aer de libertate care devenea ceva mai greu de respirat când nimerea deasupra Europei de Est.

Tot atunci Iasia încetă să-şi mai ascundă originea poloneză şi se trezi că ţine minte perfect limba vorbită în copilărie cu mama ei. Pe lângă limbile acceptate în Europa de toţi, Robert Viktorovici ştia şi polona, şi tocmai vorba asta mângâietoare, încântător de şâşâită, le dezlegă amândurora limbile, şi întocmai cum procedase cândva cu Sonia, el îi spunea acum Iasiei mici istorii hazlii, îi povestea întâmplări groaznice, de necrezut, toate chiar din viaţa lui, deşi, dintr-o anumită pudoare verbală, era vorba acum de altă viaţă, pusă între paranteze, faţă de aceea pe care Soniecika o cunoştea din poveştile lui.

Iasia râdea, plângea, ţipa: „Jesus Maria!“, şi era atât de cuprinsă de admiraţie şi încântare, încât încercase chiar câteva senzaţii noi, care nici măcar nu-i trecuseră prin minte până atunci, cu toate că avea o experienţă precoce şi îndelungată în relaţia cu bărbaţii.

Iar el se tot uita la gâtul ei veşnic tânăr, la faţa ei cu pielea nouă-nouţă, la pufuşorul alb de sub sprâncenele subţiri, şi medita la materia tânără atât de preţioasă, la forma aceea desăvârşită despre care unicul geniu rus spunea „nu-i un merit să fii deşteaptă“.

Captivitatea asta sentimentală a fost rodnică pentru Robert Viktorovici. Fu nevoit să-şi construiască o supantă în atelier pentru că nu mai avea unde să-şi pună cadrele de lemn. Apucase să-şi încheie seria tablourilor în alb. Avea însă impresia că nu descoperise nimic. Săpase la temelie, reuşise un pic să urnească pământul din loc, şi asta nu era puţin lucru, numai că misterul însuşi, care îi dăduse speranţe că acuşi-acuşi va fi dezlegat, îi alunecase printre degete lăsând în urma lui durerea plăcută că se află undeva, pe-aproape de el. În schimb, o lăsase pe purtătoarea îndreptăţită a acestei splendori distrugătoare să triumfe, să învingă istovirea lui, şi vârsta lui, şi toată nimicnicia trupului. Nu iubirea fizică în exces era împovărătoare pentru Robert Viktorovici.

La sfârşitul lui aprilie, pe la mijlocul unei nopţi umede, cu moină, el strânse cu putere umerii Iasiei şi îşi ascunse cu greutate capul tremurând în perna tare.

Trecu o vreme până ce Iasia să înţeleagă că el moare. Se porni pe urlat şi se năpusti pe coridor unde dădeau uşile a încă şapte ateliere. Pictorii nu locuiau acolo, puţini erau cei care rămâneau peste noapte. Tot încercând, smulse clanţele de la două uşi vecine şi se năpusti pe scări de la etajul patru la telefonul care se afla în cabina portarului.

Bătrâna portăreasă, cu o coadă subţire despletită, scoase câteva sunete slabe văzând-o pe Iasia goală, însă Iasia o dădu la o parte:

— Salvarea, repede… salvarea…

Şi formă numărul cu mâinile tremurânde.

Când sosiră doctorii, Robert Viktorovici nu mai respira. Stătea culcat pe burtă cu faţa vânătă vârâtă în pernă. Aşa că Iasia nici nu putu să-l întoarcă.

Împrejurările morţii erau clare.

— Hemoragie cerebrală, mormăi doctorul gras, neplăcut la vedere, care mirosea a alcool şi a mâncare proastă. Şi scrise numărul de la morgă.

Infirmierii coborâră bocănind pe scări cărând targa improprie pentru spaţiul acela.

— Moş, moş, da' îşi dădu duhul pe muiere. Tinerică, spuse unul.

— Şi ce dacă? Mai bine decât să putrezească în spital, spuse celălalt.

*

Apartamentul din Lihoborî nu avea telefon. Iasia ajunse la Sonia când aceasta se pregătea să-şi bea cafeaua de dimineaţă. Sonia scutură uşor capul, o apucă cu ambele mâini pe Iasia, o strânse la piept şi plânseră amândouă mult timp în vestibul.

Apoi plecară la atelier. Corpul fusese deja transportat la morgă. Dereticară repede după cele două echipe, de medici şi brancardieri, care lăsaseră în urma lor o dezordine îngrozitoare, de nedescris.

Sonia scoase de pe divan cearşaful ruşinos pentru un ochi străin şi-l ascunse în sacoşă. Pe urmă plecară s-o sune pe Tania la Leningrad, dar vecinii Taniei le spuseră că ea şi Alioşa sunt plecaţi nu se ştie unde. Iasia se ţinea agăţată tot timpul de mâna Soniei ca un copil. Era copilul rămas orfan, iar Sonia era mama.

Portăreasa, pătrunsă de cele întâmplate, reuşise între timp să povestească tuturor celor dornici s-o asculte despre moartea scandaloasă a bătrânului Robert. Vecinii pictori trecură la prânz pe la atelier. Aduse fiecare ce crezu că e mai nimerit în asemenea împrejurări: flori, vodcă, bani…

Se conturase în treacăt o părere generală: pe Robert îl regretau, pe Iasia o urau şi o dispreţuiau, cu Sonia însă era oarecum mai complicat, de la ea aşteptau ceva, o priveau cu un interes plin de compasiune.

Noaptea târziu, când în atelier mai rămăseseră doar prietenii apropiaţi, după ce plânse încet, fără lacrimi, Sonia spuse deodată pe un ton ferm:

— Să faceţi rost de o sală mai mare. Vreau ca acolo unde o să fie aşezat sicriul să fie atârnate tablourile astea. Şi arătă în sus, spre supantă, unde erau pânzele întinse pe cadre.

Prietenul din Barbizon schimbă o privire cu Gavrilin. Dădură din cap.

Zis şi făcut.

Fondul Plastic puse la dispoziţie o sală. În ajunul ceremoniei atârnară tablourile. Erau cu toate cincizeci şi două. Sonia dirija cum să fie aşezate, şi e puţin probabil ca altcineva să fi fost în stare s-o facă mai bine. Pe o fereastră pătrunse deodată soarele, se făcu brusc o lumină puternică de te dureau ochii, care o încurca pe Sonia la treabă. Picturile luceau ca oglinda, aveau pete de lumină, şi Sonia ceru să fie coborâte storurile strânse, montate pe cheltuiala statului. Reuşi în sfârşit să atârne tablourile. Storurile fură ridicate. În timpul ăsta lumina soarelui se potolise şi părea că toate lucrurile se află la locul lor. Nici chiar Robert Viktorovici însuşi n-ar fi procedat mai bine.

În ziua următoare, pe la douăsprezece, începu să se adune lumea. Era de neînchipuit câtă lume se strânsese la înmormântare. Veniră bătrânii, venerabilii, care făcuseră bătături ca să dea gata la ordin portretele festive ale cui trebuia şi ca să primească medalii, veniră şi pictorii între două vârste, moderaţi, sobri, care făceau parte din noul val, veniră şi aceia pe care membrii onorabili ai Uniunii nu-i lăsau să le calce pragul, adică huliganii, pleava, slinoşii, adică, ce mai, avangarda în zdrenţe.

Expoziţia post-mortem nu-şi propusese să provoace dezbateri. Nici Robert Viktorovici nu simţise vreodată nevoia ca lucrările lui să fie discutate.

În mijlocul sălii era aşezat sicriul. Chipul mortului era vânăt, de parcă ar fi fost din metal topit, şi numai mâinile aşezate pe piept aveau strălucirea albului de un anume fel, a albului de gheaţă pe care Robert Viktorovici îl numea albul neviu.

Iasia, într-o rochie de mătase neagră, stătea lipită de Soniecika, mare şi diformă, şi privea pe sub mâinile ei aşa cum se uită puiul de pinguin de sub aripa mamei. Tania nu venise, nu avuseseră cum s-o găsească în vesela Asie Centrală, unde ea şi Alioşa porniseră în căutarea câmpurilor cu iarbă verde.

Toate bârfele, tot tam-tamul în jurul acestei morţi ruşinoase fuseseră lăsate la vestiar. Aici, în sală, amuţiră până şi cei mai lacomi să mestece potroacele altora. Se apropiau de Sonia, pronunţau câteva cuvinte de condoleanţe. Sonia o împingea puţin pe Iasia în spatele ei şi răspundea mecanic:

— Da, aşa o durere… Aşa o durere s-a abătut asupra noastră…

Iar Timler, care venise la despărţirea de bătrânul lui prieten însoţit de amanta lui, spuse cu un glas subţire, melancolic:

— Ce frumos… Lea şi Rahila… N-am ştiut că Lea e-atât de frumoasă…

*

Dumnezeu îi dădu Soniecikăi o viaţă lungă în locuinţa din Lihoborî, o viaţă lungă şi solitară.

Încetul cu încetul, Tania deveni petersburgheză. Se căsători cu Alioşa şi primi în dar de la el oraşul neprietenos, rece, magic, cu care se acomodează numai firile independente şi trufaşe. Talentele ei au ieşit la iveală mai târziu. După ce împlinise deja douăzeci de ani a reieşit în sfârşit că era extraordinar de înzestrată şi la muzică, şi la desen, şi la multe alte lucruri ce-ar fi căzut sub privirea ei distrată. Tot în joacă a învăţat franţuzeşte, pe urmă italieneşte şi nemţeşte – numai faţă de engleză avea o aversiune curioasă – şi s-a tot agitat, a tot umblat încoace şi încolo până când, la mijlocul anilor şaptezeci, după ce se despărţise de Alioşa şi de încă doi soţi episodici, cu un băieţel de şase luni în braţe şi o geantă pe umăr, a emigrat în Israel. La scurt timp a primit o funcţie foarte bună la ONU, la care a contribuit în mare măsură şi reputaţia mondială a tatălui său.

Iasia a locuit vreme de câţiva ani la Soniecika, în apartamentul din Lihoborî. Soniecika a îngrijit-o cu dragoste, fiind recunoscătoare şi mulţumindu-i Providenţei că i-a trimis bărbatului ei drag, Robert, un asemenea giuvaier de fată, o asemenea mângâiere la bătrâneţe.

Iasia a revenit la ideea înscrierii la liceul de artă dramatică, numai că dorinţa i se cam moleşise. Se ocupa cu lucrul de mână împreună cu Soniecika, le făcea plăcere amândurora ba să împletească un pulover pe gât cu model de covor pentru Taniecika, ba să coasă la comandă pentru clienţi, dar în primul şi-n primul rând să bea multă cafea neagră, foarte tare, cu plăcinţele cu miere făcute de Soniecika. Încetul cu încetul, Iasia începu să slăbească, să tânjească, şi atunci Soniecika, fără ştirea ei, trimise scrisori în Polonia şi găsi acolo două mătuşi şi o bunică deloc aristocrată, cu o origine de-a dreptul umilă. Echipată de Sonia, Iasia plecă în Polonia, unde în curând totul se încheie după canoane, ca-ntr-un basm: se mărită cu un francez frumos, tânăr şi bogat. Locuieşte acum la Paris, nu departe de

grădina Luxembourg, la doi paşi de casa în care Robert Viktorovici îşi avusese cândva atelierul, despre care ea, bineînţeles, nu ştie nimic.

După ce a fost evacuată, casa din parcul Petrovski a stat încă mulţi ani nelocuită, inutilă, cu ferestrele sparte, cu urme de la focurile aprinse în joacă de copii. Înnoptau acolo câinii vagabonzi şi oamenii fără adăpost. Acolo a fost găsit odată şi un om ucis.

Pe urmă s-a prăbuşit acoperişul, iar graba cu care au fost atunci evacuaţi locatarii şi împrăştiaţi prin suburbiile lipsite de viaţă a rămas un mister.

Cele cincizeci şi două de tablouri în alb ale lui Robert Viktorovici au plecat prin lume. Fiecare nouă apariţie a unui tablou la licitaţiile publice de artă contemporană le provoacă stări de preinfarct colecţionarilor. Lucrările de dinainte de război, cele din perioada pariziană, au ajuns să coste sume fabuloase. Din ele s-au păstrat foarte puţine, au rămas cu totul vreo unsprezece.

Bătrâna Sonia Ivanovna, grasă şi mustăcioasă, locuieşte şi acum în Lihoborî, la etajul trei al unui bloc cu cinci niveluri, de pe vremea lui Hruşciov. Nu vrea să emigreze nici în patria ei istorică, unde fiica ei a obţinut cetăţenia, nici în Elveţia, unde lucrează aceasta în prezent, nici chiar la Paris, oraşul atât de drag lui Robert Viktorovici, unde o cheamă mereu Iasia, cea de-a doua fiică.

Sănătatea i se şubrezeşte. Pesemne că face un Parkinson. Cartea îi tremură în mâini.

Primăvara se duce la cimitirul Vostriakovskoe şi aşază pe mormântul bărbatului ei flori albe care nu prind rădăcini niciodată.

Serile, îşi pune ochelarii uşori din Elveţia pe nasul ei ca o pară şi pleacă cu gândul în adâncuri desfătătoare, pe alei umbroase, spre torentele de primăvară.

Înmormântare veselă

1

Arşiţa era îngrozitoare, umiditatea sută la sută. Părea că întreg oraşul, enorm, cu casele lui nepotrivite pentru oameni, cu parcurile lui miraculoase, cu lumea lui pestriţă şi cu câinii lui a atins limita, şi că, din clipă în clipă, oamenii pe jumătate lichefiaţi vor pluti în aburi de supă.

Duşul era tot timpul ocupat: se stătea la coadă. De mult nu-şi mai puseseră hainele pe ei, numai Valentina nu-şi scosese sutienul, fiindcă dacă şi-ar fi lăsat sânii mari să se legene în voie, i-ar fi apărut o spuzeală ca la copiii mici. Pe vreme normală nu purta niciodată sutien. Erau jilavi toţi, apa de pe trupuri nu se evapora, prosoapele nu se uscau, iar părul nu putea fi uscat decât cu föhnul.

Jaluzelele erau întredeschise, lumina cădea în dungi ca firele toarse. Aparatul de aer condiţionat nu mai funcţiona de câţiva ani buni.

În cameră se aflau cinci femei: Valentina într-un sutien roşu, Nina cu părul lung şi cu o cruce de aur, atât de slăbită încât Alik îi spunea:

— Ninuleţ, ai ajuns ca un coşuleţ. Pentru şerpi.

Coşuleţul ăsta era chiar aici, într-un colţ. Cândva, în tinereţea lui, Alik călătorise în India pe urmele înţelepciunii străvechi, dar nu adusese de acolo nimic în afară de coşuleţ.

Mai era şi vecina Gioika, o italiancă nesuferită, care parcă se lipise de casa asta, negăsind un loc mai puţin bizar unde să înveţe rusa. Tot timpul era supărată pe cineva, dar cum nimeni nu lua în seamă supărările ei greu de înţeles, nu-i rămăsese decât să-i ierte cu mărinimie pe toţi.

Irina Pearson, cândva acrobată de circ, iar acum avocat la mare preţ, strălucea cu pubisul ei ras artistic şi cu sânii noi-nouţi, cu nimic mai prejos decât cei vechi, croiţi de chirurgi americani hotărâţi. Fiica ei, Maika,

poreclită T-shirt, de cincisprezece ani, rotofeie, otova, cu ochelari, singura îmbrăcată dintre toţi, stătea pe vine într-un colţ. Purta bermude groase şi un tricou la fel. Pe tricou era desenat un bec cu un înscris de culoare fluorescentă într-o limbă necunoscută: „PIZDEŢ!“ I-o făcuse Alik de ziua ei, anul trecut, când încă îşi mai putea mişca mâinile cu chiu cu vai…

Alik însuşi, culcat pe un divan lat, era atât de mic şi atât de tânăr încât părea că este propriul său fiu. Numai că el şi cu Ninka nu aveau copii. Şi era clar că nici nu vor avea. Pentru că Alik trăgea să moară. O paralizie lentă îi distrusese ultimele rămăşiţe de muşchi. Mâinile şi picioarele îi stăteau întinse, supuse şi neînsufleţite, iar la pipăit nu erau nici vii, nici moarte, ci undeva între, ca un ghips care prinde să se întărească. Numai părul arăta ca al unui om viu, roşcat, ca de sărbătoare, des ca o perie cu ţepii înainte, şi mustăţile stufoase, cam mari pe chipul lui tare slăbit.

Iată că trecuseră deja două săptămâni de când stătea în casă. Le spusese doctorilor că nu era nevoie să moară în spital. Erau şi alte motive, pe care ei nu le cunoşteau şi nici nu era nevoie să le cunoască. Până şi medicii ăştia îl îndrăgiseră, deşi lucrau în spitalul de urgenţă ca într-o cursă contra cronometru şi nu apucau să se uite la chipul bolnavului, ci i se uitau doar în gură sau în fund, sau numai acolo unde îl durea ceva.

Acasă la ei era un du-te-vino continuu. Venea o grămadă de lume, de dimineaţă până seara, iar peste noapte rămânea sigur cineva. Locuinţa era numai bună pentru musafiri, în schimb nu era deloc potrivită pentru o viaţă normală: un loft, un depozit reamenajat, cu duşumea de lemn, în care erau înghesuite o chichineaţă de bucătărie, un closet cu duş şi un dormitor strâmt, cu o bucăţică de fereastră. Şi un atelier mare, cu două rânduri de ferestre.

Musafirii întârziaţi sau oaspeţii neaşteptaţi înnoptau într-un colţ, pe covor. Se întâmpla câteodată să fie şi cinci. Uşă la apartament, propriu-zis nu exista, se intra direct din liftul de marfă, care transportase până în pod – asta se întâmpla înainte de venirea lui Alik – baloturi cu tutun a căror prezenţă se făcea chiar şi acum simţită în chip miraculos. Alik s-a stabilit aici sus, să tot fie douăzeci de ani de atunci, şi a semnat fără să se uite un fel de contract extrem de avantajos, după cum s-a dovedit mai târziu. Şi până acum a plătit pe apartament o nimica toată. De fapt, nici nu plătea el. De

mult timp nu mai avea nici un ban, nici măcar o leţcaie.

Liftul hurui. Fima Gruber intră, scoţându-şi din mers cămaşa albastră simplă. Femeile goale nu-i dădură nici o atenţie, dar nici el nu catadicsi să le arunce măcar o privire. Căra cu el o geantă de doctor antică şi de demult, moştenită de la bunicu-său, adusă de la Harkov. Fima era a treia generaţie de medici în familie, era bine instruit şi original, numai că treburile nu-i mergeau prea strălucit, nu reuşise încă să-şi dea aici examenele şi se împlinise deja al cincilea an de când lucra provizoriu, ca un fel de laborant calificat, într-o clinică scumpă. Trecea zilnic ca şi cum ar fi sperat că norocul îi va surâde şi că îi va fi cumva de folos lui Alik. Se aplecă deasupra lui.

— Cum merge, bătrâne?

— Aa, tu eşti… Ai adus foaia cu itinerarul?

— Care itinerar? se miră Fima.

— Cu feribotul…? zâmbi istovit Alik.

„E pe sfârşite, se gândi Fima. Mintea începe să i-o ia razna.“

Se duse în bucătărie şi începu să zăngăne în frigider casetele cu cuburi de gheaţă.

„Idioţii, toţi sunt nişte idioţi. Îi urăsc“, gândi în sinea ei T-Shirt.

Trecuse nu demult prin mitologia greacă şi era singura dintre ei care ghicise că lui Alik nu la South Ferry îi e gândul. Se apropie de fereastră cu o expresie răutăcioasă şi arogantă, ridică marginea jaluzelei şi privi în jos. Se întâmpla mereu câte ceva acolo jos.

S-a nimerit ca Alik să fie primul adult cu care binevoise să comunice. Ca pe mulţi dintre copiii americani, au cărat-o şi pe ea, de când era mică, pe la psihologi, şi nu fără motiv. Vorbea numai cu copiii, cu maică-sa făcea o excepţie, fără prea mare tragere de inimă, iar restul adulţilor pur şi simplu nu existau pentru ea. Profesorii îi primeau lucrările scrise, redactate într-o formă exactă şi laconică. Îi puneau note mari şi ridicau din umeri. Psihologii şi psihanaliştii formulaseră ipoteze complicate şi de-a dreptul fanteziste despre natura comportamentului ei bizar. Ei aveau nevoie de copiii anormali, asta era pâinea lor.

Pe Alik l-a cunoscut la un vernisaj, acolo unde mama a cărat-o cu de-a sila pe fiica nevrednică. În vremea aceea tocmai se mutaseră din California

la New York şi, pentru că-şi pierduse dintr-odată toţi prietenii, T-shirt acceptase să meargă cu maică-sa. Cu Alik, mama ei se cunoştea încă de la Moscova, din vremea când era tânără şi lucra la circ, numai că în America nu se văzuseră de mulţi ani. Trecuse atâta timp, încât Irina nu se mai gândea deloc ce anume îi va spune când se vor întâlni. În ziua în care s-au văzut la vernisaj, el i-a apucat cu mâna stângă nasturele cu un vultur mare, ca o găină, de la sacou, i l-a răsucit violent, l-a rupt, l-a aruncat în sus şi l-a prins. Apoi a desfăcut palma şi a privit într-o doară vulturul strălucitor:

— Trebuie să-ţi spun ceva.

Mâna dreaptă îi atârna fără viaţă pe lângă corp. Cu stânga îi cuprinse capul cu părul blond, des, coafat fir cu fir, prins cu o fundă de mătase cu perle naturale pe margine, şi îi şopti la ureche:

— Irka, în curând o să mor.

S-ar părea, vai, că ai dreptate. Ei şi? Tu pentru mine ai murit de mult… Simţi însă în coşul pieptului un cuţit de metal îngust şi subţire, îi simţi înăuntru mişcarea lentă şi mai simţi o durere ascuţită pe toată lungimea tăieturii până în şira spinării. Alături stătea fata ei, care era numai ochi.

— Hai la mine, propuse Alik.

— Sunt cu fata. Nu ştiu dacă o să vrea.

Se uită la T-shirt. De multă vreme fata nu mai mersese nicăieri cu ea. Irina o înduplecase cu chiu cu vai să meargă la expoziţie. O întrebă ferm convinsă că o va refuza:

— Vrei să trecem pe la atelierul pictorului? E o cunoştinţă de-a mea.

— La roşcovanul ăsta? Vreau.

Şi s-au dus. Tablourile, care se vedea că sunt de dată recentă, semănau bine cu cele de dinainte. Iar peste câteva zile mai trecură o dată, aproape din întâmplare, pentru că erau prin preajmă. Irina fusese atunci invitată la o întâlnire de afaceri, o lăsase trei ore pe T-shirt la atelier şi, când s-a întors, a surprins o scenă de necrezut: strigau unul la altul ca două păsări ieşite din minţi. Alik îşi agita mâna stângă, dreapta îi era coborâtă şi aproape nemişcată, se lăsa pe vine şi se sălta un pic în sus:

— Da’ cum nu ţi-a trecut ţie prin cap că totul stă în asimetrie? În asta stă totul! Simetria înseamnă moarte! E sfârşitul absolut! E scurtcircuitul!…

— Da’ nu urla aşa!, striga T-shirt cu toţi pistruii înroşiţi, cu un accent mai

pronunţat decât de obicei. Şi ce te faci dacă mie îmi place? Pur şi simplu îmi place! De ce tu să ai mereu, mereu, dreptate?

Alik lăsă mâna în jos:

— Ei, da’ să ştii că…

Irka era cât pe ce să leşine şi să cadă lângă lift. Fără să-şi dea seama, Alik făcuse să dispară în doi timpi şi trei mişcări forma aceea bizară de autism, de care suferea fiica ei de la cinci ani. O scânteie de răutate i se aprinse în suflet, dar se stinse pe dată: decât să-şi târască fata pe la psihiatri, mai bine îi oferă posibilitatea să comunice cu oamenii cărora le-a simţit atât de mult lipsa…

2

Liftul hurui din nou. În golul uşii Ninka zări o nouă vizitatoare şi-i zbură în întâmpinare, trăgându-şi anevoie pe ea un chimono negru.

Măruntă, neobişnuit de grasă, mătuşa se aşeză gâfâind în fotoliul scund, potrivindu-şi cu grijă între genunchi o sacoşă de piaţă burduşită. Era roşie ca zmeura, sufla greu, iar obrajii păreau că-i lucesc ca un samovar.

— Maria Ignatievna! Sunt trei zile de când te aştept!

Mătuşa veni chiar la marginea fotoliului, răşchirându-şi picioarele rozalii în nişte târlici cum nu se mai pomeniseră pe continentul ăsta.

— Da’ cum se poate, Ninocika, să vă uit eu. Mă ocup tot timpul de Alik. Ieri, de la şase seara am pus mâna pe el…

Şi apropie de faţa Ninkăi trei degeţele cu unghii verzui, distrofice, ca pentru semnul crucii.

— Mă crezi, fac un efort nemaipomenit, mi s-a ridicat şi tensiunea, merg târâş-grăpiş… Şi mai e şi dogoarea asta blestemată… Uite, ţi-am adus ultimele...

Scoase din sacoşa de pânză trei sticle umflate ca damigeana, închise la culoare, cu o zeamă groasă.

— Uite, am făcut o unsoare proaspătă şi ceva pentru respiraţie. Iar asta-i pentru picioare. Înmoi un petic de cârpă şi-l pui pe tălpi, iar pe deasupra pui o punguţă de celofan şi-o legi. O oră, două. Şi dacă se ia pielea, nu-i nimic. Cum scoţi cârpa, speli imediat locul…

Ninka se uită cu veneraţie, rugându-se parcă la momâia asta şi la leacurile ei. Luă sticlele. Pe una, care era mai mică, o puse pe obraz – era răcoroasă. Se repezi în dormitor. Coborî jaluzelele şi aşeză sticlele pe pervazul îngust. Se afla acolo un întreg batalion.

Maria Ignatievna se duse la ceainic. Era singura persoană în stare să bea ceai pe o asemenea arşiţă, şi nu ceai american, cu gheaţă, ci rusesc, fierbinte, cu zahăr şi dulceaţă.

În timp ce Ninka, scuturându-şi părul lung de pe care se luase parcă poleiala de aur lăsând să apară de dedesubt argintul, înfăşura picioarele lui Alik în comprese şi-l învelea cu un cearşaf uşor, în carouri, model fals scoţian, ca într-o colivie goală, Maria Ignatievna se întreţinea cu Fima. Acesta se interesă de rezultatele ei. Ea îi aruncă o privire binevoitoare, plină de dispreţ:

— Efim Isakîci! Fimocika! Ce rezultate? Miroase a ţărână… Să ţi-o spun pe-a dreaptă, totul e-n mâinile Domnului, asta e. Am văzut şi am trecut prin atâtea. Uite, unul se duce, se duce de tot, da’ ea nu, nu-l lasă. Are o putere buruiana asta! Găureşte piatra. Cu vârfu’… Uite, îi iau vârfu’, da’ îi iau şi din vârfu’ rădăcinii… Altă dată unul stă să se încovoaie, se face una cu pământul, şi caşti ochii, na, că se ridică. Trebuie să crezi în Dumnezeu, Fima. Fără Dumnezeu nici iarba nu creşte!

— Asta aşa-i, acceptă Fima cu uşurinţă şi-şi frecă un timp obrazul năpădit de craterele în formă de pâlnie, rămase în urma bătăliilor duse de hormonii tinereţii.

În ce priveşte fototaxia pozitivă a plantelor, despre care predicase confuz şi misterios grăsana cu faţa moale ca o cârpă, Fima ştia de ea de la cursul de botanică din clasa a cincea; numai că, fiind totuşi specialist, ştia de asemenea că, a dracului, boala lui Alik nu se dă dusă cu nici un chip: ultimul muşchi care mai funcţionează, diafragma, dă semne deja că se opreşte, iar în curând, e o treabă de zile, urmează moartea prin asfixie. Problema care se pune de obicei în ţara asta în asemenea cazuri, când să fie decuplat aparatul, a fost rezolvată din timp de Alik: a plecat din spital chiar la sfârşit şi în felul ăsta a refuzat jalnicul adaos de viaţă artificială.

Pe Fima îl deprima gândul că probabil el va fi acela care va trebui la un moment dat să-i dea lui Alik somniferul care astâmpără chinurile asfixiei şi

care prin efectul său secundar, deprimarea centrului respirator, ucide… Dar n-aveai ce-i face. Să-l duci pe Alik la spital cu salvarea, aşa cum au făcut-o în două rânduri, e puţin probabil să se mai poată acum. Şi să caute iar un act fals e mare bătaie de cap şi e periculos…

— Vă urez succes, spuse moale Fima şi, luându-şi la repezeală faimoasa geantă, ieşi fără să-şi ia rămas-bun.

„Nu cumva s-o fi supărat?“ se frământă în gând Maria Ignatievna.

Pricepea prea puţin viaţa de aici. Venise cu un an în urmă din Bielorusia, la invitaţia unei rude bolnave, dar până şi-a făcut actele, până a ajuns în sfârşit aici, n-a mai avut pe cine să îngrijească. Şi uite aşa a sărit peste ocean cu tot cu puterea ei de-a face minuni şi cu iarba de contrabandă adusă degeaba. Adică nu chiar degeaba, pentru că s-au găsit şi aici amatori care aveau nevoie de harul ei, şi aşa a început să muncească ilegal, fără autorizaţie, fără să se teamă de nici un fel de neplăceri. Numai că se mira întruna: ce-i cu regulile astea ale voastre de pe aici, îi fac bine cu leacuri, ca să zic aşa, îi aduc înapoi de pe lumea ailaltă, de ce să mă feresc… Nimeni n-a putut s-o lămurească nici în legătură cu autorizaţia, nici cu impozitele. Ninka a plantat-o într-o biserică ortodoxă din Manhattan şi a decretat imediat că Dumnezeu i-a trimis-o pe baba doftoroaie pentru Alik. În ultimii ani, înainte chiar de boala lui, Ninka o luase pe calea ortodoxiei şi în felul ăsta obscurantismul primise lovitura de graţie: găsise cu cale că e un păcat să crezi în ghicitul în Tarot, distracţia ei favorită, şi i-l dăruise Gioikăi.

Maria Ignatievna îi făcu semn Ninkăi cu degetul. Ninka, agitată, se duse la bucătărie, turnă într-un pahar suc de portocale, pe urmă votcă, şi aruncă un pumn de cuburi de gheaţă. În privinţa băuturii, preluase de mult obiceiul locului: să fie slabă, dulceagă şi să fie băută continuu. Amestecă băutura cu un beţişor şi înghiţi. Maria Ignatievna amestecă şi ea cu linguriţa ceaiul din ceaşcă şi puse linguriţa pe masă.

— Ia aminte ce-ţi spun, zise ea cu asprime. E musai să-l botezi. Şi cu asta, basta. Altfel nimic n-ajută.

— Da’ el nu vrea, nu vrea şi gata, de câte ori ţi-am spus-o, Maria Ignatievna!, ridică Ninka glasul.

— Da’ nu mai ţipa aşa – îşi încruntă Maria Ignatievna ochii fără sprâncene –, eu am plecat. Hârtia asta, cum i-o spune, mi s-a terminat de

mult.

Se referea la viza deja expirată, dar nu reuşea să-şi aducă aminte nici unul din cuvintele străine.

— Gata cu hârtia. Mă duc. Până şi biletul mi l-au găurit. Dacă nu-l botezi, îl las în plata Domnului. Dacă-l botezi, Nin, mă ocup de el cumva, cât de cât… Altfel, nu pot…

Şi-şi desfăcu teatral braţele scurte a neputinţă.

— N-am nici o putere. Nu vrea şi pace. Mă ia în râs. Lasă că Dumnezeul tău, spune el, o să mă primească şi pe mine, cel fără de partid, îşi plecă Nina căpşorul mic.

Maria Ignatievna simţi că dă pe dinafară.

— Nin, ce-i cu tine? Trăiţi aici ca-n pădure. Da’ ce are a face Dumnezeu cu membrii de partid?

Ninka se lăsă păgubaşă şi dădu pe gât toată poşirca. Maria Ignatievna îşi turnă din nou ceai.

— Mi-e milă de tine, fetiţo. Lăcaşul lui Dumnezeu pe mulţi îi adăposteşte. Am văzut oameni cumsecade de toate felurile, şi evrei, şi alţii, fel de fel. Are provizii pentru toţi. Uite la Konstantin al meu, omorât, botezat, şi mă aşteaptă acolo unde le e dat tuturor să ajungă. Nu sunt eu o sfântă, nu-i vorbă, am trăit împreună doar doi ani, în douăzeci şi unu am rămas văduvă. A mai fost unul, nu zic nu, am păcate. Numai că alt soţ n-am avut. Şi el m-aşteaptă acolo sus. Ai înţeles ce nu-mi dă pace? Acolo sus o s-o duceţi departe unul de altul. Botează-l măcar aşa, măcar fără să ştie…, încercă s-o convingă Maria Ignatievna.

— Cum fără să ştie? repetă întrebând Nina.

— Hai de aici, de lângă lume, şuieră cu înţeles Maria Ignatievna şi, deşi toată lumea era adunată grămadă în jurul lui Alik, iar în bucătărioară nu era nimeni, o împinse pe Ninka în closet, se aşeză pe scaunul closetului acoperit cu un capac roz, iar pe Ninka o plantă pe coşul de plastic cu rufe murdare. Aici, în locul cel mai nepotrivit, Ninka primi toate instrucţiunile necesare…

La scurt timp după asta sosi Faika, solidă ca un faur-maur, cu chipul ţeapăn şi cu părul ca sârma, albicios. Era dintre cei proaspăt veniţi, dar se acomodase repede.

— Am cumpărat un aparat de fotografiat, anunţă ea din prag, intrând la Alik şi agitând deasupra capului său inert o cutiuţă nouă. E Polaroid, scoate poza direct! Hai să ne fotografiem!

Erau multe lucruri în ţara asta pe care ea nu le încercase încă şi se grăbea de zor să cumpere de toate, să muşte din toate, să le cântărească, să le preţuiască şi să aibă o părere în legătură cu orice.

Valentina flutură un cearşaf deasupra lui Alik. Numai că lui, singurul dintre toţi, nu-i era cald. Aruncă cearşaful şi, strecurându-se în spatele lui Alik, se aşeză rezemându-se de căpătâiul patului. Îl trase mai sus, îi lipi capul cu părul roşu-închis chiar de pieptul ei, acolo unde, după spusele răposatei bunici, sălăşluia „sufleţelul“. Şi pe neaşteptate o năpădiră lacrimile de mila lui Alik, de bietul lui cap, care se izbise neputincios de pieptul ei. Ca un copil care încă nu-şi poate ţine căpşorul drept. Niciodată cât a durat povestea lor lungă de dragoste n-a mai încercat o dorinţă atât de acută şi de vie: să-l ţină în braţe, pe braţe, şi mai mult decât atât, să-l adăpostească în adâncul trupului ei, să-l ascundă de moartea blestemată, care, era limpede ca lumina zilei, îi atinsese deja mâinile şi picioarele.

— Fetelor, strângeţi-vă la un loc, cocoşelul a cântat demult! strigă ea cu buzele a zâmbet, ştergându-şi cu palma sudoarea de pe frunte şi lacrimile de pe obraz.

Îşi lăsă sânii faimoşi, ambalaţi în sutienul roşu, să atârne pe umerii lui Alik. Pe o latură a patului se aşeză Gioika, îndoindu-i lui Alik piciorul de la genunchi şi sprijinindu-i-l cu umărul. T-shirt se aşeză pe partea cealaltă a patului, pentru simetrie, ca la fotograf.

Faika întoarse o vreme aparatul de fotografiat pe toate părţile, neputând să-i găsească vizorul, iar când se uită prin el pufni în râs:

— Aoleo, Alik, ţi se vede drăcovenia, *straight* în prim-plan. Acoperiţi-i-o.

Într-adevăr, sonda de urină se vedea în prim-plan.

— Ei, poftim, alta acum, să ascundem aşa o frumuseţe, se împotrivi Valentina, iar Alik îşi mişcă colţul gurii.

— La ce bun frumuseţea asta, făcu el remarca.

— Faika, aşteaptă puţin, o rugă Valentina şi, vârând în spatele lui Alik două perne mari, ruseşti, din zestrea primită de Ninka de la general, o luă direct prin pat până la picioarele lui Alik şi dezlipi din locul delicat

plasturele roz cu care era fixată toată instalaţia.

— Las-o să se odihnească niţel, să zburde în voie…

Lui Alik îi plăceau glumele, zâmbea până şi la glumele proaste. Valentina făcuse totul repede, cu o mână pricepută. Sunt pe lume şi astfel de femei, ale căror mâini ştiu dinainte ce trebuie să facă, nu trebuie să le înveţe nimeni, ce mai, sunt din naştere surori medicale.

T-shirt nu suportă şi ieşi din cameră. Cu toate că încă de anul trecut le încercase pe toate, mai întâi cu Jeoffrey Leszczinsky, pe urmă cu Tom Caine, ajungând la concluzia că nu-i trebuie nici un fel de sex, nici măcar pe degeaba, manevra cu cateterul, nu ştia nici ea de ce, o călca pe nervi. Cum i-a luat-o ea cu mâna… De ce s-or lipi aşa tare de el…

Tocmai bine, duşul era liber. Îşi trase şortul în jos şi simţi prin ţesătura lui dreptunghiul cutiuţei. O întoarse cu grijă, potrivind-o să nu cadă. Ştia instrucţiunile pe de rost. Îşi petrecuse noaptea lângă Alik. Nu toată, numai câteva ore. Ninka, obosită frântă, dormea în atelier, iar Alik nu putea să adoarmă. O chemase, iar ea făcuse tot ce-i ceruse, şi acum cutiuţa era dovada că tocmai ea este omul cel mai apropiat de Alik.

Apa nu era rece, ţevile se încinseseră zdravăn pe arşiţă. Toate prosoapele erau umede. Se şterse cu chiu cu vai, îşi trase hainele pe trupul umed şi o zbughi din casă: n-avea chef să se fotografieze cu ei, iată ce pricepuse ea.

O luă spre Hudson, pe urmă se întoarse spre ponton tot gândindu-se la singurul om în toată firea, normal, care, făcându-i parcă în ciudă, se pregăteşte să moară, ca s-o lase iarăşi de una singură cu toţi idioţii ăştia mulţi, ruşi, evrei, americani, care au fost în preajma ei chiar de când s-a născut…

3

Cu vederea lui Alik s-a întâmplat ceva: i-a slăbit şi în acelaşi timp i s-a ascuţit. Încetul cu încetul toate în jurul lui s-au mărit şi şi-au modificat consistenţa. Chipurile prietenelor au devenit dintr-odată cam apoase, iar obiectele uşor fluide, dar senzaţia asta că toate curg îi făcea mai degrabă plăcere şi, pe deasupra, scotea la iveală legături noi între obiecte. Colţul camerei era tăiat ca un schi vechi, fără perechea lui, iar pereţii albi, murdari,

fugeau însufleţiţi din cameră în direcţii diferite. Mişcarea pereţilor era oprită de o persoană cu chip de femeie, care stătea turceşte pe podea şi atingea cu ceafa zidul tremurător. Partea cea mai stabilă din întregul tablou era tocmai punctul în care capul femeii atingea peretele.

Cineva ridică jaluzelele, lumina căzu pe lichidul cleios din sticle, care începu să strălucească în nuanţe de verde şi auriu-închis. Lichidul avea niveluri diferite şi, în sticlele astea aliniate ca un xilofon, el recunoscu brusc visul obsedant din tinereţe. În anii aceia pictase o mulţime de naturi moarte cu sticle. Mii de sticle. Poate mai multe decât băuse… Şi totuşi nu, băuse mai multe. Zâmbi şi închise ochii.

Dar sticlele nu dispărură: stăteau ca nişte coloane palide, cu contururi neclare, dedesubtul pleoapelor. Îşi dădu seama că lucrul ăsta îşi are importanţa lui. Gândul se târa leneş şi copleşitor ca un nor puhav. Sticlele astea, ritmurile sticlelor. Şi, într-adevăr, se auzea muzică… Muzica luminii la Skriabin, judecată mai atent, s-a dovedit a fi o muzică făcută-n pripă, mecanicistă şi mizerabilă. A început atunci să studieze optica şi acustica. Nici cheia asta nu i-a deschis nici o uşă. Naturile lui moarte, nu că ar fi fost rele, dar nu era neapărat nevoie de ele. Şi în plus, la vremea aia încă nu auzise de Morandi.

Pe urmă toate naturile moarte s-au împrăştiat parcă duse de vânt, n-a rămas nimic. S-ar putea să se fi păstrat undeva la Piter, la prietenii de odinioară sau la Kazanţevi, la Moscova… Doamne, cât mai beam pe atunci. Şi adunam sticlele. Pe cele obişnuite le dădeam la schimb, iar pe cele străine sau pe cele vechi, colorate, le păstram.

Şi sticlele închise la culoare, de pe marginea acoperişului, de la îndoitura din tablă, erau de la berea cehească. Uitam pe urmă cine le-a pus acolo. Din bucătăria Kazanţevilor se făcea o uşiţă scundă spre mezanin, şi la mezanin era o fereastră care dădea spre acoperiş. Prin fereastra asta a ieşit pe acoperiş cu pas uşor Irka. N-a fost ceva neobişnuit: pe acoperiş alergam întruna, dansam, făceam plajă. Ea a coborât alunecând uşor cu fundul pe pantă, iar când s-a ridicat în picioare s-au văzut foarte clar două pete negre pe jeanşii ei albi, în dreptul feselor. Stătea chiar la marginea acoperişului, o minune de fetiţă, cu picioare sprintene. Dumnezeu i-a aruncat unul în braţele celuilalt, erau la prima iubire şi făceau totul temeinic, nu de

mântuială, să se audă-n ceruri.

Când bunicul Irkăi, un om sever, circar din tată-n fiu, a dat-o afară din trupă pentru că a lipsit de la o repetiţie, a luat-o din loc cu Alik la Piter pentru două zile, s-au instalat la mezanin, la Kazanţevi, şi de atunci au locuit acolo mai bine de trei luni, epuizaţi de povara iubirii care tot creştea… Iar în ziua aceea a venit în vizită cu două sticle de votcă un scriitor renumit, în puterea vârstei, care scria literatură pentru copii. Băiat simpatic. Irka i-a tot făcut semne cu umărul şi i-a spus ceva cu glas scăzut, mai mult chiar decât de obicei, iar Alik i-a şoptit:

— De ce cochetezi? E ordinar ce faci. Dacă-ţi place, dă-i drumul.

De fapt, ea chiar îl plăcuse.

— Nu, nu e ce te gândeşti tu. Şi chiar de-ar fi aşa, e o nimica toată, i-a spus pe urmă lui Alik.

Numai că, în momentul acela, pentru că avusese dreptate să fie rău şi să-i spună cuvinte aspre, ea a sărit pe fereastră, a coborât pe fund până la marginea acoperişului, apoi s-a ridicat cât era de lungă în rând cu sticlele şi s-a lăsat pe vine. În afară de Alik, nimeni nu se uita încă în direcţia ei. A apucat cu degetele gâturile sticlelor de lângă ea şi şi-a ridicat picioarele drept în sus, ca o lumânare. Vârfurile ascuţite ale pantofilor au încremenit pe cerul care devenise violet. Cei care stăteau cu faţa spre fereastră au văzut-o pe Irka stând în mâini şi au amuţit.

Scriitorul, fără să observe nimic, spunea o poveste de adormit copiii, cu un general căruia îi fusese şterpelită mantaua, şi tot el făcea haz.

Alik a făcut un pas spre fereastră… Irka mergea deja în mâini pe sticle. Prindea gâtul sticlei cu amândouă mâinile, pe urmă desprindea o mână, găsea pipăind următoarea sticlă, şi, apucând-o, îşi muta asupra ei toată greutatea corpului încordat… Scriitorul mai spuse ceva cu vocea lui de bas şi îşi înghiţi vorba. Simţise că se întâmplă ceva în spatele lui. Îşi întoarse capul şi tresări mişcându-şi obrajii care începuseră să se împlinească. Avea rău de înălţime. Casa era o nimica toată, un etaj şi jumătate, cinci metri în înălţime. Numai că fiziologia era mai tare decât aritmetica.

Mâinile lui Alik se umeziră, pe spate începu să-i curgă transpiraţia. Nelka Kazanţeva, stăpâna casei, şi ea femeie apucată, se repezi bocănind pe scări în stradă.

Încet, zgâriind cerul cu vârfurile pantofilor, Irina ajunse la ultima sticlă, îşi adună sprintenă picioarele, se aşeză pe acoperiş şi alunecă în jos pe burlanul şubred. Nelka era deja jos şi striga:

— Fugi! Fugi repede!

Irka văzu expresia feţei lui Alik şi reacţionă cât se poate de rapid. Se lansă în direcţia străzii Kropotinskaia, dar era prea târziu. Alik o apucă de păr şi îi arse o palmă…

S-au mai chinuit încă doi ani, tot nu puteau să se despartă; dar, de fapt, cu palma asta se terminase tot ce fusese frumos între ei. În cele din urmă s-au despărţit, nefiind în stare nici să ierte, nici să nu mai iubească. Lucru dracului orgoliul ăsta: în seara cu pricina ea plecase totuşi cu scriitorul, iar Alik nici măcar nu clipise.

Irka a fost prima care a tras linia: s-a angajat într-o altă trupă rivală de acrobaţie aeriană, bunicul a blestemat-o, iar ea a plecat în nişte turnee lungi, toată vara, cu cortul. Tot atunci, Alik a făcut prima încercare de emigrare: s-a mutat la Piter…

Alik deschise ochii. Simţea încă dogoarea acoperişului încins de pe casa dărăpănată din strada Afanasievski, iar muşchii şi-i resimţea parcă încordaţi în urma fugii năvalnice pe scara de lemn din locuinţa Kazanţevilor; şi amintirea asta din somn se dovedi mai bogată decât memoria însăşi, pentru că reuşise să recunoască detalii care pentru el dispăruseră de mult: ceaşca cu portretul lui Karl Marx din care bea stăpânul casei, inelul de la mâna Irkăi, pierdut la scurt timp, cu o turcoază verde-palid montată în emailul albastru-închis, şuviţa albă, din naştere, din părul brunet al băiatului de zece ani al Kazanţevilor.

La New Jersey soarele cobora deja spre apus. Lumina piezişă din fereastră căzu direct pe Alik, iar el clipi din ochi. Gioika stătea lângă el pe pat şi, la rugămintea lui, îi citea în italiană din *Divina comedie* şi reproducea fiecare terţină într-o engleză destul de pocită. Alik nu-i mărturisise că ştie destul de bine italieneşte: locuise cândva la Roma aproape un an de zile şi limba asta ca un clinchet de pahare, veselă, i se întipărise în minte uşor, aşa cum rămâne urma mâinii în lut. Acum însă, talentele nu mai însemnau nimic pentru el, nici memoria bună, nici auzul muzical fin, nici darul de a picta. S-au dus toate, chiar şi iscusinţa neghioabă cu care cânta cântece

tiroleze şi măiestria cu care juca biliard…

Valentina îi masă piciorul lipsit de viaţă şi i se păru că muşchii prind să se mişte un pic.

În timpul cât Alik moţăise, venise Arkaşa Libin cu un aparat nou de aer condiţionat şi cu noua lui prietenă, Nataşa. Lui Libin îi plăceau femeile urâte, dacă pe deasupra aveau un anumit gen: să fie subtile, cu frunte înaltă şi guriţă mică.

— Libin aspiră la perfecţiune, glumise nu demult Alik. În gura Nataşei abia dacă intră linguriţa de ceai, pe următoarea o s-o hrănească numai cu macaroane.

Libin îşi pusese astăzi în gând să ia aparatul de aer condiţionat stricat şi să-l instaleze pe cel nou, şi se apucă s-o facă de unul singur, deşi până şi specialiştii lucrează de obicei câte doi.

Aşa sunt ruşii, siguri de ei, iar asta le dă speranţe. Libin mută pe podea sticlele de pe pervazul ferestrei, scoase jaluzelele şi în aceeaşi clipă năvăliră din stradă, ca şi cum ar fi făcut o gaură în fereastră, acordurile muzicii latino-americane, pe care Alik o detesta. Era a doua săptămână de când şase indieni sud-americani aduseseră la disperare un întreg cvartal, punând ochii chiar pe colţul de sub ferestrele lor.

— N-am putea oare să le astupăm gura? întrebă încet Alik.

— Mai simplu e să-ţi astupi tu urechile, sări Valentina şi-i prinse căştile de radio la urechi.

Gioika, nedumerită şi ofensată, se uită la Valentina. De data asta se simţise jignită şi în numele lui Dante.

Valentina îi puse lui Alik un *rag-time* cântat de Janis Joplin. El o învăţase să asculte muzică din asta la întâlnirile lor secrete, în timp ce hoinăreau prin oraş.

— Mulţumesc, iepuraşule, îşi mişcă Alik sprâncenele.

Îi numea pe toţi iepuraşi şi pisicuţe. Cei mai mulţi ajunseseră aici cu bagaje de douăzeci de kilograme şi, în plus, cu douăzeci de cuvinte englezeşti, iar în vederea acestei deplasări provocaseră sute de rupturi, mari şi mici: se rupseseră de părinţi, de profesie, de stradă şi de curte, de aer şi de apă, şi, în sfârşit, de ceva mult mai greu de sesizat decât toate celelalte – limba maternă, care devenise cu trecerea timpului mai mult un simplu

instrument. La fel de primitivă era şi limba uzuală americană, nouă pentru ei, pe care au deprins-o încetul cu încetul. Se exprimau într-un jargon în mod voit trunchiat, caraghios, apărut în mediul lor. În limbajul acesta al emigranţilor intraseră cu uşurinţă frânturi din rusă, engleză, idiş, din argoul cel mai rafinat al negrilor şi ceva din intonaţia ironică a bancurilor evreieşti.

— Aoleu, vai de mine şi de mine, se agită Valentina, asta nu-i muzică, ăsta e coşmar! Da' închide odată oberlichtul, inghele[4], te implor. Ce-şi zic ăştia în sinea lor? Cum să facem să halim şi să bem, să avem şi fani valabili şi în plus şi-un *mood*[5] pe cinste? Fac aşa un *gewalt*[6], că o să ne-apuce hedik-ul[7].

4. Îngeraş.
5. Atmosferă.
6. Tărăboi.
7. Durerea de cap.

Gioika, ofensată, puse pe pat volumaşul mic, roşu, al emigrantului florentin şi plecă la ea acasă, la intrarea de alături. Nataşa, guriţă mică, fierbea cafeaua în bucătărie. Valentina îl mută pe Alik pe o rână şi-l frecă pe spinare. Încă nu făcuse cangrenă. Nu-i mai puseră sonda pentru că pielea se iritase de la plasture. Se adunase un maldăr de cearşafuri, Faika le strânse şi plecă la spălătoria din colţ. Fără să dea drumul paharului din mână, Ninka moţăia în atelier, în fotoliu.

Libin îşi făcea de lucru, dar fără succes, la aparatul de aer condiţionat. Îi lipsea plăcuţa de fixare şi încerca în stilul rusesc din ţara de baştină să facă din două şipci lungi, nepotrivite, una scurtă, iar asta fără să se ajute de unelte, pe care oricum le uitase acasă.

4

Soarele, care bătuse leneş în retragere, apuse în sfârşit, cum dispare după divan o monedă de cincizeci de copeici, şi în cinci minute se lăsă noaptea. Se împrăştiară toţi şi, pentru prima oară în decursul ultimei săptămâni, Ninka rămase singură cu bărbatul ei. De câte ori se apropia de el, de atâtea ori o cuprindea spaima. Câteva ore de somn, ajutat cu ceva alcool, îi aduceau odihnă în suflet: uita cu desăvârşire şi cu voluptate de boala asta

rară, neobişnuită, care pusese stăpânire pe Alik şi care-l legase de mâini şi de picioare cu o putere cumplită. De fiecare dată când se trezea, trăgea nădejde că vrăjitoria s-a dus şi că Alik, ieşindu-i în întâmpinare, îi va spune după obiceiul lui: „Ce faci tu aici, iepuraşule?“

Dar nimic de felul ăsta nu se întâmpla.

Se îndreptă spre el, se întinse alături, acoperind cu părul ei umărul lui ascuţit. Părea că doarme. Răsufla greu. Ascultă cu atenţie. Fără să deschidă ochii, Alik spuse:

— Când se termină blestemata asta de căldură?

O trecură fiorii, se îndreptă agitată spre colţul unde Libin pusese pe jos „culegerea completă“ de şapte sticle a Mariei Ignatievna. O scoase afară pe cea mai mică, îi deşurubă dopul şi i-o vârî sub nas. Se răspândi un miros de amoniac.

— E mai bine, mai uşor, da? îi ceru Ninka să răspundă numaidecât.

— Mai uşor, cam aşa ceva, acceptă el.

Se întinse din nou lângă el, îi întoarse capul spre ea şi-i şopti la ureche:

— Alik, te rog, fă asta pentru mine.

— Ce? nu înţelese el, sau se făcu că nu înţelege.

— Să te botezi, şi-ai să vezi că totul va fi bine, ajută să te vindeci.

Îi luă cu amândouă mâinile palma lipsită de putere şi-i sărută uşor mâna pistruiată.

— Haide, că n-o să fie rău.

— Da’ nu mi-e frică, fetiţo.

— Aha, atunci să-l aduc pe preot, da? se bucură ea.

Alik îşi adună privirea alunecată pe ape şi spuse, surprinzător de serios:

— Nin, n-am nici o obiecţie împotriva lui Cristos al tău. Chiar îmi place. Deşi cu simţul umorului nu stătea prea bine. Treaba e, înţelegi, că eu şi singur, fără el, sunt un evreu deştept. Iar în ritualul botezului e şi ceva care aduce a prostie, e teatru. Iar mie teatrul nu-mi place. Îmi place filmul. Lasă-mă în pace, pisicuţo.

Ninka îşi împreună degetele subţiri şi tremurânde:

— Măcar să vorbeşti cu el. Să vină şi să vorbiţi.

— Cine să vină? întrebă din nou Alik.

— Păi, preotul. E foarte, foarte cumsecade. Te rog…

Îi mângâie gâtul cu vârful ascuţit al limbii, pe urmă înaintă spre claviculă, pe sfârcul ţâţei lipite de coaste, cu gestul acela provocator, adoptat de amândoi în intimitate. Îl ispitea să se boteze la fel cum îl ademenea să intre în jocul dragostei.

El surâse moale:

— Hai, dă-i drumul. Adu-l pe popa ăla al tău. Cu o condiţie: să aduci şi un rabin.

Ninka înlemni:

— Glumeşti?

— De ce-aş glumi? Aşa cum tu îmi ceri să fac un pas atât de serios, aşa am şi eu dreptul să cer două consultaţii…

Ştia să obţină maximum de răsplată din orice situaţie.

„A cedat, a cedat, jubilă Ninka. De data asta îl botez.“

Se înţelesese de mult cu părintele Viktor. Acesta slujea cu zel într-o mică biserică ortodoxă, era om cultivat, urmaş al emigranţilor din primul val, cu o biografie încâlcită şi cu credinţa omului simplu. Era comunicativ din fire, hâtru, îi făcea plăcere să-şi viziteze enoriaşii şi pe deasupra îi plăcea să şi bea.

Ninka habar n-avea de unde să facă rost de un rabin. Cercul ei de prieteni n-avea nici o legătură cu comunitatea evreiască, dar trebuia să facă un efort şi să-i găsească lui Alik un rabin, de vreme ce era o condiţie indispensabilă.

Vreo două ceasuri Ninka şi-a făcut de lucru cu compresele muiate în zeama de ierburi, pe urmă le-a pus din nou în rafturi, şi-a frecat pieptul cu tinctura cu miros pătrunzător, la trei noaptea i-a venit în minte că nu demult Ira Pearson spusese, făcând mare haz, că dintre toţi evreii de aici ea e singura rusoaică în stare să pregătească peştele-fish, fiindcă fusese măritată cu un evreu get-beget care ţinea sabatul, mânca cuşer, şi făcea tot ce se cuvenea să facă după datină.

Imediat ce-şi aminti, formă numărul de telefon al Irei, care înmărmuri auzind glasul Ninkăi în toiul nopţii.

„Acum e-acum“, se hotărî ea.

— Ascultă Ir, ai avut de bărbat un evreu religios? auzi ea în receptor întrebarea absurdă.

„E beată“, îşi închipui Ira.

— Da.

— N-ai putea să-l găseşti? Alik vrea un rabin.

„Nu se poate, asta chiar că şi-a ieşit din minţi“, decretă Ira şi spuse prudentă:

— Hai să vorbim despre asta mâine. E trei noaptea şi oricum la ora asta nu pot să sun pe nimeni.

— Da’ e foarte urgent, să ştii, spuse Ninka desluşit.

— Trec mâine-seară, OK?

Pe Ira o interesa mult de tot Nina. Poate că ăsta fusese motivul adevărat pentru care acceptase, cu o jumătate de an în urmă, să vină la atelierul lui: să vadă ce-i cu minunea asta cu pene, cu care se procopsise Alik.

Alik fusese idolul femeilor aproape din ziua în care se născuse, fusese încă din pruncie preferatul tuturor dădacelor şi educatoarelor. În anii de şcoală, toate colegele de clasă îl invitau la zilele lor de naştere şi se îndrăgosteau de el deopotrivă cu bunicile şi cu căţeluşii lor. În anii adolescenţei, când pe toţi îi cuprinde o sălbatică nelinişte, când vine deja vremea să-şi înceapă viaţa de adult dar încă n-o nimeresc defel, când băieţii şi fetele, copii nebunatici, se aruncă în tot soiul de aventuri prosteşti, Alik era de neînlocuit: asculta confesiunile prietenilor, se pricepea la fel de bine şi să-i facă să râdă, şi să-i ia peste picior, dar lucrul cel mai important şi mai neobişnuit care i-a ieşit din gură a fost acela că e ferm convins că viaţa începe de lunea viitoare şi că poţi şterge cu buretele ziua de ieri, mai ales dacă n-a fost prea reuşită. Mai târziu, nici măcar inspectoarea de la liceul de teatru şi arte frumoase, pe care o porecliseră Scorpie Veninoasă, nu rezistase farmecului său: de patru ori l-au exmatriculat şi de trei ori l-au reprimit graţie stăruinţelor inspectoarei îndrăgostite.

La prima întâlnire, Nina i-a lăsat Irinei impresia că e o proastă înfumurată şi capricioasă: frumoasa ofilită care stătea pe covorul alb, murdar acum, îi ceruse să n-o deranjeze, pentru că aşeza în ordine un puzzle uriaş. Apoi, după ce a studiat-o mai îndeaproape, Irina a crezut că e de-a dreptul debilă mintal şi, pe deasupra, dezechilibrată psihic: starea ei de indolenţă alterna cu crize de isterie, accesele de veselie, cu melancolia.

Totuşi puteai să-ţi dai seama de ce s-a însurat cu ea. Numai că uite de câţi ani îi suportă prostia care duce la debilitate mintală, la lene patologică şi la

delăsare… Irina simţea nu o gelozie tardivă, ci o nedumerire profundă. Nu avusese de-a face niciodată cu un gen de femeie cum era Nina, care, tocmai prin neputinţa ei extraordinară de a se descurca singură, trezea la cei apropiaţi, în special la bărbaţi, sentimentul unei responsabilităţi sporite.

Pe lângă toate astea, Nina mai avea o trăsătură caracteristică: exagera la culme fiecare moft al ei, fiecare capriciu sau lucru care-i trăsnea prin minte. De pildă, nu punea niciodată mâna pe bani. De aceea Alik ştia că atunci când pleacă, să zicem, pentru o săptămână la Washington, Nina nu se duce la magazin, ci preferă să moară de foame decât să pună mâna pe „porcăriile alea de hârtii“. Şi, înainte să plece, îi umplea întotdeauna frigiderul până la refuz.

În Rusia Nina nu gătise niciodată, pentru că-i era frică de foc. Făcuse în vremea aceea o pasiune pentru astrologie şi citise undeva că o paşte pericolul focului pentru că este născută în zodia Balanţei. De atunci nu se mai apropiase de maşina de gătit, susţinând că există o incompatibilitate cosmică între semnele de aer şi semnele de foc. Nici aici, în atelier, nu-i trecuse repulsia pentru gătit, deşi aragazul fusese înlocuit cu o plită electrică şi nu mai avea cum să vadă o flacără adevărată decât la vârful chibritului. Alik se ocupa de gătit şi reuşea uşor s-o scoată la capăt.

Mai era ceva, în afară de bani şi de foc, ceva impalpabil – frica de a lua o hotărâre, care o scotea din minţi de ajungea în pragul catalepsiei. Cu cât mai neînsemnat era obiectul pe care trebuia să-l aleagă, cu atât suferea mai mult. Odată, Irina a primit un teanc de bilete gratuite de la o clientă a ei, cântăreaţă, şi la rugămintea lui T-shirt i-a invitat la teatru pe Alik şi pe Ninka. Au trecut să-i ia şi au asistat la spectacolul dat de Nina, care a probat şi a răsprobat până la epuizare rochiţele ei mici şi strâmte şi pantofii eleganţi, după care s-a aruncat pe pat şi a spus că ea nu merge nicăieri. Şi a plâns cu capul în pernă până când Alik, ferindu-se să se uite înspre martorii fără voie, a pus alături de Ninka o rochie la nimereală şi i-a spus:

— Uite-o p-asta. Merge catifeaua la operă cum merg cârnaţii la bere.

T-shirt a fost mult mai mulţumită, după cât se pare, de reprezentaţia asta decât de spectacolul mediocru de la operă.

Irina ştia prea bine cât valorează mofturile şi capriciile, doar îi umpluseră toată tinereţea. Numai că ea, spre deosebire de Nina, avea în spate şcoala

circului. Pentru un emigrant, e foarte util să ştie să meargă pe sârmă. Se prea poate ca tocmai datorită acestei îndemânări norocul să-i fi surâs mai tare decât tuturor celorlalţi… Pui piciorul şi simţi că te taie, că inima aproape nu mai bate, că transpiraţia curge pe ochi şi pomeţii obrajilor se contractă într-un zâmbet rânjit, că bărbia se ridică smucindu-se triumfătoare şi vârful nasului se-ndreaptă într-acolo, către stele – totul e uşor şi simplu, simplu şi uşor… Şi cu dinţii, cu ghearele, fără s-ajungi să dormi vreme de opt ani mai mult de două ore pe noapte, scormoneşti şi scoţi la iveală o profesie americănească bănoasă… Şi trebuie să iei câte zece decizii pe zi şi, pentru că asta-i regula lor veche, nu trebuie să te indispui dacă decizia de azi nu a fost cea mai fericită.

„Trecutul este definitiv încheiat şi imposibil de anulat, dar n-are nici o putere asupra viitorului“, spunea ea în astfel de ocazii. Şi uite că dintr-odată s-a pomenit că trecutul, care nu poate fi desfiinţat, pune oarecum stăpânire pe ea.

Irina nu a discutat deloc cu Alik nici despre moartea ce avea să vină, nici despre viaţa de dinainte. S-a întâmplat ceva la care nici măcar în vis n-ar fi putut spera: T-shirt s-a împrietenit şi a comunicat atât de uşor şi de dezinhibat cu Alik şi cu toţi prietenii lui, încât nici unuia dintre ei nu i-a trecut prin cap că fata suferise de o boală psihică atât de complicată. Numai că acum era puţin probabil să-şi poată lămuri ei înseşi ce anume îi dă ghes să-şi petreacă fiecare clipă liberă în bârlogul lui Alik, în care era atâta harababură şi hărmălaie, şi uite că trecuseră doi ani de atunci.

Doctorul Harris, un peştişor de aur din Anglia, care aducea mai degrabă a ton prăjit decât a peşte diafan cu coada ca un voal, doctorul Harris, cu care Irina, prinzându-l în plasă, se logodise pe ascuns acum vreo patru ani, venise pentru cinci zile la New York şi, de îndată ce reuşise să pună mâna pe ea, îşi luase zborul înapoi supărat, ferm convins că ea are de gând să-l părăsească… Dar aşa ceva nu intra deloc în planurile ei. Era un specialist cunoscut în problema drepturilor de autor şi avea o asemenea poziţie încât Irinei i-ar fi fost aproape imposibil să facă măcar cunoştinţă cu el. A fost pur şi simplu o întâmplare: şeful biroului unde lucra a luat-o ca asistent la negocieri; a urmat o recepţie la care n-au prea fost femei; pe fondul smochingurilor negre, ea a strălucit ca un porumbel alb printre corbii

bătrâni. După două luni, timp în care voiajul în Anglia îi ieşise cu totul din minte Irinei, a sosit o invitaţie la conferinţa tinerilor jurişti. Şeful biroului nu şi-a putut reveni mult timp din uimire, dar n-a îndrăznit să-l bănuiască pe Harris că era interesat de micuţa lui asistentă. Totuşi, îi dădu drumul Irinei pentru trei zile în Europa. Şi, ce să vezi, totul s-a potrivit, Harris se însoară…

Şi nu era deloc vorba de-un foc de paie, ci de o treabă serioasă.

Orice femeie care a împlinit patruzeci de ani visează la un Harris. Şi tocmai Irinei i s-a împlinit visul ăsta.

În linii mari, a ieşit prost…

*

Pe seară, Irina a venit să discute cu Ninka. Dar în dormitor o găsi pe baba vrăjitoare care i-o luase înainte, trecând pe acolo pentru cinci minute înainte să plece definitiv. Umbla de colo-colo fără rost, iar Ninka alerga în jurul ei. Ca de obicei, în atelier era lume.

Irinei îi era foame. Deschise frigiderul. În frigider, cam sumbru. O pâine neagră scumpă într-o pungă de hârtie de la magazinul rusesc, o bucată de brânză care începuse să se usuce. Irina îşi făcu o tartină. Sorbi din băutura amestecată a Ninei. Nu ştia de ce toată casa începuse să bea poşirca asta – suc de portocale cu votcă… în sfârşit, apăru şi Ninka, abia târându-şi picioarele.

— Ce nevoie aveai, mă rog, de Gotlib?

— Care Gotlib? se miră Ninka.

— Ei, Doamne, păi nu m-ai sunat azi-noapte…

— A, ăsta-i Gotlib. De unde să ştiu eu că-l cheamă Gotlib… Alik a zis să vorbim cu un rabin, spuse cu candoare Ninka.

Irina simţi deodată că o apucă nervii: de ce-şi pierde timpul cu tâmpita asta… îşi stăpâni însă cu abilitate profesională iritarea şi o întrebă moale:

— La ce-i trebuie un rabin? Nu cumva încurci lucrurile?

Ninka se lumi nă la faţă:

— Da’ tu nu ştii chiar nimic! Alik a acceptat să se boteze.

Irina îşi ieşi din fire:

— Nin, dacă e vorba de botez, atunci probabil că e nevoie de un popă,

nu?

— Sigur că da! dădu Ninka din cap. Sigur că un popă. M-am şi înţeles cu el. Numai că Alik a cerut… vrea să vorbească şi cu un rabin.

— Vrea să se boteze? se minună Irina, sesizând în sfârşit miezul problemei.

Nina îşi cuprinse feţişoara îngustă cu mâinile ei osoase care-şi pierduseră din frumuseţe.

— Fima spune că lucrurile merg foarte prost. Toţi spun că e rău. Iar Maria Ignatievna spune că botezul e ultima speranţă. Nu vreau să n-aibă încotro s-o apuce. Vreau să-l primească Dumnezeu. Nici nu-ţi închipui ce beznă e… Nu-ţi poţi imagina…

Ceva, ceva ştia Ninka despre bezna asta, avusese trei tentative de sinucidere: una în adolescenţă, a doua după plecarea lui Alik din Rusia şi a treia după ce născuse copilul mort…

— Trebuie foarte repede, cât mai repede.

Ninka îşi turnă restul de suc în pahar.

— Irişa, te rog să-mi cumperi suc. Votcă nu e nevoie, a adus Slavik ieri. Aşa deci, să aducă Gotlib al tău un rabin…

Irina îşi luă geanta, băgă mâna în cutia metalică de pe frigider unde puneau facturile. Era goală: cineva le achitase.

5

Irina spunea despre ea însăşi: mi-am încercat şansele mizând pe toţi căluţii, inclusiv pe unul evreu. Căluţul evreu era Liova Gotlib, impunător, cu barbă neagră, care a reuşit s-o vâre pe rusoaica de Irka în iudaism, şi nu aşa oricum, ci după toate regulile, cu lumânări de sabat, cu *mitzvah* şi cu acoperământ pentru cap, care de altfel îi şedea foarte bine. Pe micuţa T-shirt au dus-o tot atunci la o şcoală religioasă de fete, despre care, între altele, îşi amintea şi astăzi numai de bine.

Irka a făcut pe evreica doi ani bătuţi pe muchie. A învăţat ivrit: nu era înzestrată cu nici un fel de aptitudini speciale, îi venise totul de la sine, uşor. Mergea la sinagogă şi se bucura din plin de viaţa de familie. Într-o dimineaţă frumoasă s-a trezit din somn şi şi-a dat seama că se plictiseşte de

moarte. Şi-a strâns lucrurile la nimereală şi a plecat urgent, lăsându-i lui Liova un bilet cu exact două cuvinte: „Eu plec“. Mai târziu, când Liova a găsit-o la nişte vechi prieteni şi a încercat să-şi refacă familia, ea atât i-a spus: m-am săturat, Liova, m-am săturat. Ăsta a fost ultimul ei capriciu, ba poate un acces de revoltă, după care nici nu şi-a mai permis astfel de fapte extravagante.

S-a mutat în California. Prietenii din New York n-aveau de unde să ştie cum a trăit ea acolo, în anii aceia. Unii credeau că a avut ceva rezerve. Alţii bănuiau că o întreţine un amant. Nimeni nu ştia ceva sigur: că ziua purta costume după moda englezească, din in şi de tweed, iar seara îşi punea pene de struţ şi paiete strălucitoare şi îşi făcea numărul de acrobaţie într-un loc special pentru bogătaşii idioţi. Şcoala circului nu era o glumă, era o profesie adevărată, nu un PhD oarecare. Noaptea îşi învârtea picioarele tocmai datorită profesiei ăsteia, iar ziua îşi storcea creierii la cursurile de drept. A terminat în cele din urmă şcoala, a absolvit cursul obligatoriu de ştiinţe, a învăţat în anii ăştia să se scoale la şase şi jumătate, să facă un duş de trei minute în locul băii matinale de patruzeci de minute şi să nu ridice receptorul telefonului înainte ca robotul să-i comunice cine anume o sună. A căpătat o slujbă de asistent jurist la un birou cu reputaţie solidă.

Trăia la Los Angeles, aproape că nu se vedea cu emigranţii, vorbea cu un uşor accent englezesc, pe care trebuia să-l mai lucreze încă. Era chiar şic cu pronunţia asta. Cunoscătorii ştiu că e mai greu să te descotoroseşti de accent decât să ţi-l modifici. Chiar în momentul în care a primit primele acte americane şi-a schimbat prevăzătoare numele de familie rusesc, un nume fără pretenţii.

Mai rămăsese cu ceva relaţii de pe vremea când dădea spectacole şi şi-a adus cu ea clientela. Nu era cine ştie ce, dar patronul a apreciat lucrul ăsta. Cu timpul i-a oferit posibilitatea să rezolve treburile de una singură. A câştigat pentru el câteva procese mărunte. Pentru un tânăr american, o carieră ca asta ar fi fost considerată destul de bună. Pentru o acrobată de circ de patruzeci de ani venită din Rusia însemna o carieră strălucită.

Divorţul i-a prins bine şi lui Liova, fostul ei soţ. S-a însurat cu o evreică de treabă, o fată din Moghilev, care n-avea experienţa acrobatei de la circ şi, în general, nici un fel de experienţă. Mare, corpolentă, cu fundul lat, ea i-a

născut în şapte ani cinci copilaşi, şi asta l-a consolat pe Liova de pierderea Irinei. Nevastă-sa, femeie înţeleaptă, le spunea, sigură pe ea, prietenelor:

— Vă spun eu, bărbaţii noştri au tot soiul de gusturi, fac nazuri, dar asta până ajung să aibă o nevastă evreică adevărată.

Vorba asta măreaţă, înţeleaptă, a fost maximum ce a putut ea să spună, şi oricum Liova nu s-ar fi apucat să protesteze.

Irina l-a găsit destul de repede în cartea de telefon, iar Liova grozav s-a mai tulburat când i-a cerut să se întâlnească urgent. Două ceasuri cât a durat ca ea să ajungă până la el în Bronx, scit şi răsucit, presimţind că-i va aduce o pacoste mare sau, dacă nu, măcar ceva neplăcut.

Firma lui stătea destul de bine pe picioare, numai că tot ce se prepara aici fusese cândva inventat de Irka. Spiritul ei practic, combinat cu o indiferenţă dispreţuitoare, i-a adus pe atunci succesul lui Liova. Tocmai ea a fost cea care, chiar la începutul căsniciei lor scurte, l-a convins să-şi investească banii pe care-i avea, care cu totul abia făceau cinci mii de dolari, într-un proiect riscant ce o reprezenta în chip strălucit – producţia de cosmetice cuşer. La vremea aceea, Irina încă mai era prinsă în idila de scurtă durată cu iudaismul; ce-i drept, aceasta era o pasiune mult mai temperată şi mai receptivă la reforme, dar nu admitea în nici un caz amestecul dramatic de lapte cu carne, şi mai ales nu ierta pe cel care grohăise toată viaţa.

Când Irina l-a părăsit, pomădată toată cu cosmeticalele lucitoare, inutile, bune pentru toţi americanii, dresurile lui Levuşa abia dacă îşi mai găseau cumpărători. Pentru că tot pornise pe un nou făgaş al vieţii, Liova se reorientă rapid şi îi trădă pe reformatori pentru ortodocşi. Avea motivele lui politice. A fost nevoit să renunţe la cosmeticele grosolane, care pângăreau obrajii fini ai evreicelor, a vândut partea asta din afacere vărului său primar, oprind pentru sine producţia de şampon şi săpun cuşer, şi a învăţat să producă aspirină cuşer şi alte medicamente. Bineînţeles că s-au găsit destui oameni pe lumea asta cărora ideea nu li s-a părut curată înşelătorie.

Liova a întâmpinat-o pe Irina în pragul cabinetului său. Tare mult se schimbaseră amândoi, dar asta se datora mai degrabă noului lor mod de viaţă decât trecerii anilor. Liova se împlinise şi părea mai mic de înălţime din pricina spatelui lat şi a obrajilor care se rotunjiseră, ba chiar şi tenul îşi pierduse culoarea alb-rozalie, care amintea de tânărul rege David, şi

căpătase o tentă mohorâtă. Irina, care în anii cât au fost căsătoriţi purtase maiouri tricotate cu o tăietură mică pe umeri şi fuste indiene lungi până în pământ, îl dădu gata cu ţinuta ei impecabilă, de revistă, cu distincţia severă a sprâncenelor şi a nasului, cu bărbia ei fermă şi cu moliciunea buzelor.

„O comoară, o adevărată comoară“, medită Liova, şi tot cugetând o spuse cu voce tare.

Irina începu să râdă uşor, cu râsul de odinioară:

— Mă bucur că-ţi plac, Levuşka. Te-ai schimbat mult, da’ să ştii că-ţi stă bine, arăţi ca un domn important, serios.

— Şi cu cinci copii, Irocika, cinci.

Şi scoase din sertarul mesei un mic album cu fotografii.

— Cum mai e Maiecika? o întrebă el la urmă.

— Bine, e o domnişoară în toată firea.

Irina examină cu luare-aminte albumul, dădu din cap şi îl puse pe masă.

— Uite de ce am venit. Un prieten vechi, evreu, cu care sunt amică încă de la Moscova, e grav bolnav. E pe moarte. Vrea să stea de vorbă cu un rabin. Poţi să aranjezi ceva?

— Asta-i tot ce-mi ceri?

Liova răsuflă uşurat, pentru că încă o mai bănuia că vrea să emită pretenţii materiale în legătură cu cei cinci mii de dolari de pe vremea când erau căsătoriţi… Era un om corect, dar ducea cu el povara unei familii şi detesta cheltuielile neprevăzute.

— Dacă ai nevoie, îţi aduc chiar şi zece.

Se fâstâci pentru că spusese o tâmpenie, dar Irina nu pricepu sau nu băgă de seamă.

— Trebuie s-o faci urgent, foarte urgent, lui îi e foarte rău, îi ceru ea.

Liova îi promise că o va suna în aceeaşi zi, pe seară.

O sună într-adevăr seara şi îi spuse că poate să vină cu un rabin de marcă, din Israel, care predă în momentul de faţă un curs, ceva complicat, la Universitatea din New York. Şi căzură încă de pe acum de acord să-l aducă la bolnav imediat ce se termină sabatul.

Curios este că Irina, care nu uita niciodată nimic, a uitat pur şi simplu că sabatul se termină sâmbătă seara, şi a anunţat-o pe Nina că rabinul va veni duminică dimineaţă.

Preotul, părintele Viktor, promisese că va veni sâmbătă, după vecernie. Ninka socotea că este foarte important ca părintele să vină primul.

6

Fima ajunse foarte târziu la Berman şi intră fără să sune. Era un gest familiar, cu care căzuseră amândoi de acord. Îi lega o relaţie veche şi, într-o oarecare măsură, erau şi rude. Erau rude de departe, era greu de stabilit relaţia de rudenie, ceva din partea unui bunic, dar de fapt asta n-avea importanţă. Altceva era important: amândoi erau doctori în sensul în care oamenii se nasc blonzi, cântăreţi, fricoşi, adică sunt aşa de la natură. Doctori care simt corpul omului, aud mişcarea sângelui, au o gândire special organizată.

„Sistematică“, o numea Berman.

Amândoi intuiau ce trăsături de caracter combinate cu ce tip de metabolism duc la hipertensiune, simţeau unde să se aştepte la ulcer, astm, cancer… Observau, înainte să înceapă examenul medical, că pielea e uscată, că albul ochilor e puţin tulbure, colţurile gurii inflamate…

Şi cu toate astea, în ultimii ani, puţini au fost cei pe care i-au consultat, afară de cazurile când i-au solicitat cunoscuţii.

Spre deosebire de Fima, Berman, cum a ajuns în America, şi-a dat în două luni toate examenele, i s-a recunoscut diploma obţinută în Rusia şi a stabilit în acelaşi timp un record local: nimeni până la el nu reuşise atât de repede să se pună la curent cu toată ştiinţa medicală. A primit imediat o slujbă la unul din spitalele orăşeneşti. Aici a şi cunoscut în practică medicina americană, consacrându-i şaptezeci de ore pe săptămână, şi a rămas cu impresia că ea îi oferă tot atât de puţine satisfacţii cât îi oferise şi medicina rusească, dar din cu totul alte pricini. Din cauza asta şi-a găsit un domeniu în care să se poată ţine cât mai departe de medicii americani. Nu-i aprecia aproape deloc.

Domeniul era nou, abia prinsese contur.

„În Rusia aşa ceva n-o să fie nici în douăzeci de ani, şi poate niciodată“, se gândea el cu amărăciune.

Domeniul se numea medicina radiologică. Era o orientare nouă în

stabilirea diagnosticului, care combina introducerea izotopilor în organism cu explorarea ulterioară pe computer.

După cum spunea chiar Berman, cu ultimele resturi de minte s-a consacrat asimilării cunoştinţelor despre computerul cel mai modern dintre toate, cu ultimele rămăşiţe de energie s-a zbătut să facă rost de bani ca să-l cumpere şi să-şi deschidă propriul laborator de diagnosticare, şi era pregătit să-şi irosească restul vieţii plătind datoriile uriaşe pe care le făcuse ca urmare a tuturor acestor eforturi…

Cu toate astea, treburile i-au mers bine, au început să se descâlcească, să se învârtă iute într-un cerc în care tot câştigul se ducea deocamdată pe credite şi pe plata dobânzilor care crescuseră în ţara asta repede, pe nesimţite, ca igrasia pe perete.

Datoriile lui Berman erau de patru sute de mii de dolari şi mai bine, iar datoriile lui Fima de patru sute, adică, în logica americană, primul prospera, al doilea se găsea într-o situaţie vrednică de milă. Locuiau în apartamente la fel de răpănoase, mâncau aceeaşi mâncare ieftină. Ceea ce-i deosebea era numai faptul că Berman îşi cumpărase trei costume decente, „de doctor“, iar Fima se mulţumise cu haine sărăcăcioase.

— Cum trăieşte toată America, aşa trăim şi noi, zâmbea Berman şi-l bătea familiar pe Fima pe umăr.

Amândoi pricepuseră bine că dacă pentru capul lui, pentru pregătirea lui sau pentru vreun proiect aventuros, lui Berman i se dau asemenea credite înseamnă că atâta valorează şi nimic mai mult. Şi pentru că asta-i era valoarea, el ar fi putut să se mute imediat în frumosul East-Side, dacă n-ar fi fost zgârcit şi dacă n-ar fi avut reţineri.

Fima se strânse ca un arici. Invidia ca invidia, dar ceva ca o durere îi mijise în suflet. Trebuia să-i dea lui Berman ce era al lui Berman: când şi-a deschis laboratorul, Berman i-a propus să vină la el ca tehnician, numai că pentru asta ar fi trebuit să-şi termine câteva cursuri de specialitate, iar Fima a tot frunzărit manualele englezeşti, s-a prefăcut chiar faţă de el însuşi că la anul se va mobiliza şi-şi va susţine în sfârşit blestematele de examene… şi, într-un cuvânt, n-a acceptat propunerea prietenească. Acceptarea ar fi însemnat o capitulare totală şi definitivă.

Pe vremuri, în Rusia, fuseseră egali, doi tineri doctori talentaţi, care-şi

cunoşteau valoarea. Aici, pentru că trebuia să poţi bâigui ceva în limba asta de câine, şi nu toţi reuşeau, Berman ajunsese atât de departe, încât lui Fima i-ar fi fost greu să-l ajungă vreodată. Numai că în cazul lui Alik erau egali ca pe vremuri, doi medici la un singur bolnav.

Întâlnirea lor de acum era, la drept vorbind, un consiliu de medici. Fima fusese primul medic căruia i se adresase Alik, atunci când mâna dreaptă începuse să-l trădeze. Acum doi ani.

„Prostii, e surmenaj profesional, poate să fie o tendovaginită“, a pus Fima primul diagnostic, dar brusc şi-a dat seama că şi mâna stângă începuse să cedeze. Dacă evoluţia n-ar fi fost atât de rapidă, putea fi vorba de o scleroză difuză. Era nevoie de un examen complet, făcut cum trebuie.

Primul examen i l-a făcut Berman. Gratis, fireşte, ba a plătit şi izotopii. Computerul n-a arătat nimic.

— Drăcovenie americănească, a surâs satisfăcut Berman, nu vrea să muncească pe gratis… Deocamdată, se pare că eşti sănătos, să-ţi faci o asigurare, bătrâne. Ea începe să producă efecte după o jumătate de an, dar îţi garantez că asemenea lucruri nu se rezolvă de la sine, a conchis Berman.

Alik nu avea bani de asigurare, şi unde mai pui că nici nu se gândise vreodată la ce va fi peste jumătate de an. Din cauza asta şi, în plus, din cauza aversiunii faţă de funcţionari, de cozi şi de formalităţile birocratice, rămase din vremurile sovietice, nu beneficiase niciodată de vreun ajutor material american. Printre imigranţi erau destui cei care aproape că se luau la întrecere să vadă care dintre ei e mai şmecher şi reuşeşte să stoarcă tot soiul de pomeni şi avantaje, de la cartele de alimente până la locuinţe pe gratis. Alik reuşise să trăiască aproape două decenii ca o pasăre lipsită de griji, muncind uşor şi fără mult tam-tam: mulţi aveau impresia că trăieşte ca un pierde-vară, cum dă Dumnezeu. Îi scotea din sărite nu pe cei care munceau cinstit, ci tocmai pe trântorii care nu făceau nimic din principiu şi pe pişicherii înveteraţi.

Aşadar, el nu a avut niciodată nici un fel de asigurare, cum n-a avut de altfel nici o slujbă permanentă; aşa ceva n-a intrat nicicând în socotelile lui: cu atât mai mult ar fi fost incapabil acum să stea la coadă zile întregi pe coridoare nesfârşite, ca să obţină hârtiile necesare.

Din fericire, sistemul american de asistenţă medicală, computerizat şi

bine gândit, lăsa câteva portiţe prin care se putea pătrunde.

Primele analize i-au fost făcute pe baza unor documente false ale altcuiva. Sângele n-avea gură să vorbească.

Prima spitalizare a fost plănuită în stradă: au chemat salvarea şi au dat un mic spectacol. Patronul cafenelei de vizavi de casă a chemat maşina, spunând că un om şi-a pierdut cunoştinţa şi a căzut pe trotuar, lângă uşa lui. Omul ăsta a stat lungit pe trei scaune puse unul lângă altul, şi-a bălăbănit coada de păr roşcată şi, tot făcând cu ochiul prietenului lui, patronul, a aşteptat maşina cinci minute. L-au luat, l-au consultat, şi cât a stat în spital, i-au oferit asistenţă medicală gratuită pentru săraci.

L-au tratat neurologii, i-au pus picături, iotrivite. Cum totul era cam trist aici, Alik a fugit din spital. Fima i-a făcut scandal: oricum ar fi fost acolo, tot ce îi fusese prescris era corect, tratamentul era simptomatic, iar altul nici nu putea fi dat, atâta timp cât diagnosticul nu era pus. El a insistat ca Alik să se interneze din nou şi singurul mijloc ca să ajungă acolo era să facă un matrapazlâc. Fima a inventat repede o fistulă nu prea mare la claviculă, iar Alik a prezentat-o ca pe o complicaţie după un tratament nereuşit. Nici măcar spitalul orăşenesc, chit că nu e o instituţie privată, nu agreează reclamaţiile, aşa că l-au internat din nou…

Şi uite aşa lucrurile s-au tot tărăgănat. Alik ba se interna, ba ieşea din nou. Nu era limpede dacă tratamentul ajută la ceva, cine să fi ştiut ce s-ar fi putut întâmpla fără el. Mâna dreaptă însă îi atârna deja ca un vrej, cu stânga abia dacă mai putea duce lingura la gură. Mersul i se schimbase. Obosea. Se împiedica. Pe urmă a căzut pentru prima oară. Şi totul s-a petrecut cu o viteză ameţitoare. Anul următor, în primăvară, abia dacă mai putea merge.

Cu ultima spitalizare a fost o poveste mult mai complicată. L-au transportat pe Alik la Berman la laborator, Berman a sunat la salvare şi a spus că are la consultaţie un bolnav grav. Salvarea a cerut o dovadă scrisă că bolnavul nu moare pe drum. Berman, care ştia toate stratagemele birocratice ale locului, pregătise deja scrisoarea. A plecat împreună cu Alik şi, din fericire, întâmplarea a făcut ca Berman s-o cunoască pe asistenta medicală, omul cel mai important, o irlandeză bătrână, ursuză, aspră, un adevărat înger. I-a dat lui Alik o trimitere la un spital chinezesc, care avea reputaţia că e cel mai bun dintre spitalele de stat. A fost o adevărată şansă, şi

în prima săptămână Alik s-a înviorat. Pe lângă tratamentul obişnuit, îi făceau acupunctură, cauterizări, şi chiar părea că mâinile îşi recapătă sensibilitatea…

Fima şi Berman stăteau acum în bucătăria mizeră, printre ceştile murdare, laolaltă cu gândacii plini de viaţă. Renunţaseră deja să mai facă presupuneri: scleroză amniotrofică laterală, leziune de natură virală a trunchiului nervos, oncologie misterioasă…

Berman arăta destul de bine, deşi avea ceva dintr-o maimuţă mare: umerii puternici, teşiţi, gâtul scurt imobil, mâinile lungi, chiar şi gura era cam bine întinsă pe dinţii mari. Fima era ciupit tot ca de vărsat, şi de pe faţa plină de gropi ochii lui senini, strălucitori îl priveau întrebător pe Berman…

— Nu-i nimic de făcut, Fima. Nu se face nimic în cazuri din astea. Balonul cu oxigen.

— Asfixia poate să evolueze foarte încet. E cumplit, se crispă Fima.

— Fă-i morfină, sau ce-o fi acolo…

— Bine, fie, e clar, mormăi Fima.

Sperase totuşi ca Berman cel deştept să ştie ceva ce el uitase. Dar în general astfel de cunoştinţe nu existau.

7

Părintele Viktor a sosit pe la nouă. Cu sandale pe piciorul gol, într-o cămaşă ca un sac, băgată în nişte pantaloni scurţi, deschişi la culoare. În mâini ţinea o geantă diplomat şi un pachet învelit în celofan, umflat zdravăn. Şepcuţa de baseball cu literele verzi, inofensive, N şi Y, pe care şi-o scosese la intrare, şi-o ţinea la îndoitura cotului. A salutat cu un zâmbet care i-a încreţit nasul scurt.

Pentru că era sâmbătă, se adunase lume multă: Valentina, Gioika cu un Dostoievski cenuşiu sub braţ, Irina, Tibin cu amica, toţi musafirii obişnuiţi şi, în plus, surorile Beghinski sosite de la Washington, pictorul american Rudi, partenerul lui Alik în ceva proiecte comune, o vizitatoare din Moscova care se prezentase atât de neclar încât nimeni nu-i reţinuse numele, Şmul din Odessa şi căţelul Kipling, pe care o veche cunoştinţă îl lăsase aici pentru câteva zile.

Îl scoseseră pe Alik afară din dormitor şi îl aşezaseră în fotoliu, punându-i perne de jur împrejur. Era locul lui dintotdeauna, şi toţi se învârteau încet prin cameră, beau câte puţin şi vorbeau tare. Pe masă zăceau darurile aduse cu ocazia asta: un tort de nuci care se fleşcăise şi o îngheţată care începuse să plutească. Aducea mai mult a vernisaj decât a pace şi odihnă pentru un muribund.

Părintele Viktor păru că pentru o clipă îşi pierde capul. Dar Nina îl apucă repede de cotul scos înainte, pe îndoitura căruia se afla încă şepcuţa, şi-l plantă lângă masă.

— Ii-ni-măă, tare-ai nevoie de lii-niş-tee… intona Şmul cu glas dulce, acoperind oarecum fluierele şi tobele paraguayenilor, care cântau neobosiţi, cu furie, jos, sub ferestre.

Faika strângea în braţe o păpuşă lungă, moale care îl înfăţişa pe Alik. Păpuşa-profet îi fusese dăruită cândva, la ziua lui de naştere, de o prietenă, Anka Krohn, care trăia acum în Israel. Alik spunea replicile în locul păpuşii:

— Au, nu mă strânge aşa tare! Ah, Faia, spune-mi sincer ca în faţa lui Dumnezeu, ai mâncat usturoi?

Preotul zâmbi, luă păpuşa din mâinile Faikăi, îi scutură mâna trandafirie şi spuse:

— Să ştiţi că-mi face plăcere să vă cunosc.

Începură toţi să râdă, iar el îi aruncă Faikăi păpuşa pe genunchi.

Ninka făcu semn cu capul, Şmul amuţi imediat, Libin îl extrase uşor pe Alik din fotoliu şi-l duse ca pe un copil în dormitor.

Musafira venită de la Moscova se crispă toată: îi era greu să privească scena. Începuseră să se cam obişnuiască să-l vadă pe Alik stând culcat sau şezând, ca un om bolnav între prieteni, dar iată că mutatul dintr-o poziţie într-alta îi făcu deodată să-şi dea seama că, de fapt, ceea ce se petrece e cumplit. Ochii vii, limpezi, şi trupul mort… Culmea e că la începutul primăverii încă putea să treacă singur din dormitor în atelier…

Îl culcară pe Alik în dormitor, iar părintele Viktor intră la el. Ninka stătu puţin în dreptul uşii, pe urmă ieşi pe neobservate şi se aşeză pe podea, sprijinindu-şi spatele de uşă, pe din afară. Avea aerul că stă la pândă şi că e străină de toate. Era pe jumătate ameţită, dar se ţinea tare.

„Ce prostie, e ridicol, îşi spuse Alik în gând. Pare să fie un om simpatic, degeaba am cedat…“

Părintele Viktor se aşeză pe bancheta de lângă pat, foarte aproape de Alik.

— Am câteva dificultăţi profesionale, începu el pe neaşteptate. Vedeţi, majoritatea oamenilor cu care comunic, enoriaşii mei, sunt ferm convinşi că eu sunt în stare să le rezolv toate problemele, şi că dacă n-o fac, e numai din motive pedagogice. Or nu-i deloc aşa.

Zâmbi cam printre dinţi. Alik înţelese că până şi preotul îşi dă seama de toată această situaţie tâmpită şi simţi o oarecare uşurare…

Boala nu-i pricinuia lui Alik dureri chinuitoare. Suferea din cauza sufocărilor din ce în ce mai intense şi a sentimentului insuportabil că se destramă. Odată cu greutatea corpului, cu carnea vie a muşchilor, se ducea şi viaţa în realitatea ei, şi ăsta era motivul pentru care îi plăceau femeile pe jumătate goale care se lipeau din toate părţile de el, de dimineaţă până seara. De mult nu mai văzuse oameni necunoscuţi, iar chipul ăsta nou cu obrazul ras prost, aşa cum îl vedea el dintr-o parte – părintele Viktor purta o bărbuţă mică, după moda din Vest –, cu ochii căprui împestriţaţi cu verde, i se întipări în întregime, cu detalii fotografice.

*

— Nina a ţinut foarte mult să vorbesc cu dumneavoastră, a continuat preotul. Crede că eu pot să vă botez, adică pot să vă înduplec să primiţi botezul. Şi nu pot să-i refuz rugămintea.

Dincolo de fereastră, muzica paraguayană urla din timp în timp, trosnea, pârâia, îşi dădea duhul şi din nou învia. Alik se strâmbă.

— Dar sunt necredincios, părinte Viktor, spuse cu amar Alik.

— Cum adică? Ce vreţi să spuneţi? îşi agită mâna preotul. Nu există practic necredincioşi. Asta-i un fel de etichetă psihologică pe care mai degrabă aţi adus-o din Rusia. Vă asigur că nu există necredincioşi. Mai ales printre artişti. Conţinutul credinţei diferă, şi cu cât mintea e mai sus, cu atât mai complicată este forma credinţei. Unde mai pui că există un soi de pudoare intelectuală care nu acceptă o analiză sinceră, cu cărţile pe masă, şi nici opinii exprimate fără înconjur. Specimene vulgare de primitivism

religios sunt la îndemâna oricui. Şi asta e foarte greu de suportat…

— Înţeleg prea bine, o am în casă pe nevastă-mea, răspunse Alik.

Popa ăsta îl înduioşa cu seriozitatea lui sinceră.

„Şi nu-i prost deloc“, se minună Alik.

Multă vreme îl iritaseră exclamaţiile pline de entuziasm ale Ninei la adresa preotului înţelept şi sfânt, dar acum iritarea îi trecuse.

— Iar Ninei – şi părintele Viktor arătă cu mâna în direcţia uşii –, lucru valabil pentru majoritatea femeilor, totul îi trece prin inimă, şi nu prin cap. Adică prin iubire. Sunt nişte fiinţe admirabile, uluitoare, minunate…

— Vă plac femeile, părinte Viktor, ca şi mie, îl înţepă Alik, dar părintele păru că nu înţelege.

— Da, iubesc grozav femeile, aproape toate îmi plac, recunoscu preotul. Mi-a tot spus nevastă-mea că, dacă n-ar fi fost sutana, aş fi fost un Don Juan.

„Cât de modeşti suntem“, medită Alik.

Şi preotul continuă să dezvolte tema:

— Sunt surprinzătoare. Sunt gata să jertfească totul de dragul iubirii. Şi se întâmplă adesea ca substanţa vieţii lor să fie iubirea pentru un bărbat, da… Aşa se face schimbul. Dar am întâlnit uneori, foarte rar, câteva cazuri neobişnuite, sublime, de femei a căror iubire nesăţioasă, acaparatoare, se transformă radical şi care trec de la iubirea obişnuită, de la instinctul primar, la însăşi Iubirea de Dumnezeu… Nu încetez să mă minunez. Iată, cred că şi Nina dumneavoastră face parte din această categorie. Am venit aici şi am observat imediat câte femei minunate vă înconjoară, câte chipuri frumoase… Nu vă lasă de izbelişte prietenele dumneavoastră… Sunt toate mironosiţe, dacă stai să le cauţi…

Nu era bătrân, avea puţin peste cincizeci de ani, dar în vorba lui se simţea o exaltare demodată.

„Cu siguranţă că e din primul val de emigranţi“, presupuse Alik.

Mişcările preotului erau puţin cam dezorientate şi nesigure. Până şi asta îi plăcu lui Alik.

— Păcat că nu ne-am cunoscut mai demult, făcu Alik.

— Da, da, e cald, răspunse preotul la nimereală, fără să abandoneze tema feminină, care parcă îi dăduse aripi. Păi să ştiţi că scrie o disertaţie despre

diferenţa de calitate a credinţei la bărbaţi şi la femei…

— Cu siguranţă a scris-o deja vreo feministă… Haideţi, părinte Viktor, cereţi-i, vă rog, Ninei să ne aducă o Margarita. Vă place tequila? îl întrebă Alik.

— Da, îmi cam place, răspunse ezitând preotul.

Se ridică şi întredeschise uşa. Nina era tot după uşă, cu ochii aprinşi, întrebători.

— Alik vă cere să-i aduceţi o Margarita, îi spuse el Ninei, şi în primul moment ea nu înţelese. Adică două Margarite.

Peste câteva minute, Nina aduse două cupe mari şi ieşi, uitându-se mirată peste umăr.

— Ei, ce mai încoace şi încolo, bem pentru femei? propuse maliţios Alik, cu tonul lui obişnuit, de om cumsecade. Dumneavoastră trebuie să-mi daţi să beau.

— Da, da, cu plăcere.

Părintele Viktor se apucă să vâre cu stângăcie paiul în gura lui Alik.

Văzuse multe la viaţa lui, dar aşa ceva nu i se mai întâmplase. A spovedit muribunzi, i-a împărtăşit, s-a nimerit să-i şi boteze, dar niciodată nu i se dăduse să bea tequila.

Părintele Viktor îşi puse paharul pe podea şi îşi continuă vorba:

— Cuvintele de ocară, ăsta-i conţinutul credinţei la bărbaţi. Vă aduceţi aminte de lupta lui Iacob cu îngerul, noaptea? E un război dus cu el însuşi, este urcarea pe treapta următoare. În această privinţă eu sunt evoluţionist. Mântuirea este o idee puţin cam utilitaristă, nu-i aşa?

Lui Alik i se păru că părintele s-a cam cherchelit. Nu observase că acesta nici măcar nu-şi înmuiase buzele. Chiar şi el simţi o căldură în stomac şi asta îi plăcu, căci ajunsese în genere să aibă din ce în ce mai puţine senzaţii.

— Cred că preacuviosul Serafim din Sarov a numit lupta asta pentru credinţă „lăcomia Sfântului Duh“. Da…

Tăcu şi căzu trist pe gânduri. Ştia bine că nu are vocaţia duhovnicească pe care o avusese bunicul său…

Muzica amerindiană amuţi epuizată, plictisită de ea însăşi. Prin fereastră venea acum un zgomot mai cumsecade, mai omenesc.

„Ce sleit de puteri am ajuns“, se gândi Alik.

Omul ăsta simplu şi brav îl impresionase cu ceva. De ce-i făcuse impresia că este un om brav, mă rog, la asta trebuia să mai mediteze… Poate pentru că nu se temea să fie ridicol…

— Ninka mă roagă insistent să mă botez. Plânge. Face mare caz de asta. Numai că pentru mine botezul este o formalitate şi nimic mai mult.

— Ei, cum adică, ce spuneţi! Motivele ei sunt foarte convingătoare pentru mine. Dar este aşa de simplu – îşi desfăcu mâinile, ca şi cum s-ar fi simţit jenat de privilegiile lui –, eu sunt sigur că între noi există un al Treilea.

Se fâstâci şi mai tare şi se răsuci pe bancă.

O tristeţe de moarte îl cuprinse pe Alik. Nu simţea deloc prezenţa unui al Treilea. Şi la drept vorbind, al Treilea este un personaj de anecdotă. Şi se trezi dintr-odată că suferă amarnic, pentru că prostuţa de Ninka simte prezenţa Lui şi pentru că naivul de popă o simte de asemenea, iar el, Alik, nu simte nimic. Trăia absenţa acestei prezenţe cu aceeaşi intensitate cu care te chinuie prezenţa. Cine ştie, poate că…

— Hai, fie, sunt gata, la urma urmei o fac pentru ea.

Şi Alik închise ochii, obosit de moarte.

Părintele Viktor şterse piciorul aburit al paharului de pantaloni şi-l puse pe măsuţă.

— Nu ştiu, la drept vorbind, chiar nu ştiu, nu vă pot refuza, sunteţi grav bolnav. Numai că nu-i chiar aşa. Lăsaţi-mă să mă gândesc… Ştiţi ce, haideţi să ne rugăm împreună. Cum om putea.

Îşi desfăcu geanta, scoase din ea odăjdiile, îşi îmbrăcă pe deasupra hainelor civile anteriul, îşi legă tacticos patrafirul. Îşi puse crucea, sărutând-o, o cruce grea, preoţească, moştenită de la răposatul lui bunic.

Alik stătuse cu ochii închişi şi nu văzuse cât de mult s-a schimbat părintele Viktor după ce s-a îmbrăcat, cum s-a făcut mai gros şi mai bătrân. Preotul se întoarse cu faţa la o icoană mică a Maicii Domnului din Vladimir, imprimată prost, colorată în violet, prinsă cu ace pe perete, îşi aplecă fruntea cheală, rotundă şi porni să strige pentru sine: „Doamne, ajută-mă, Doamne!“

În asemenea momente se vedea copil mic pe terenul de fotbal, aproape de Paris, în spatele orfelinatului pentru copiii ruşi, pe care l-au administrat

bunica şi bunicul în timpul războiului, şi unde el şi-a petrecut toată copilăria. I se părea că stă pe terenul de fotbal, în cuşca porţii cu sfori putrede, acolo unde îl vârâseră pe el, cel mai mic dintre toţi, pentru că erau în criză de portar, iar el, încremenit, aşteaptă ruşinea cea mare, ştiind dinainte că nu va reuşi să apere nici o minge…

8

Liova Gotlib, masiv, cu o barbă lucioasă, parcă dată cu vacs, îl ajută plin de respect să iasă afară din lift pe individul bine făcut, slab, tot bărbos şi înalt, aidoma la înfăţişare cu un Levin apărut dintr-o oglindă strâmbă: unul şi acelaşi, numai că de patru ori mai… Irina era cât pe ce să se înece de râs, dar reuşi pe loc să se abţină. Liova o găsi imediat în asistenţa numeroasă şi se vârî în ea spunându-i ca un soţ:

— Ţi-am spus doar că o să sun la sfârşitul sabatului, dar, ce să vezi, a răspuns robotul. Încă e bine că aveam dinainte notată adresa asta…

Irina se lovi cu palma peste frunte:

— Ah! Am uitat că e în seara asta. Eram sigură că era vorba de mâine-dimineaţă!

Liova rămase o clipă uluit, dar îşi aminti imediat de rabinul care stătea lângă el cu un aer sever şi curios deopotrivă. Nu ştia o boabă ruseşte.

T-shirt stătea lângă masă, ţinând o farfurie de hârtie cu o bucată imensă de tort, şi îl privea ţintă pe Gotlib. Liova se năpusti la ea ca un vier şi-i luă capul în mâini:

— Ah, pisicuţo! Pisoiaşul meu!

O sărută pe creştetul capului pe fetiţa care se făcuse mare, care locuise mult timp în casa lui, pe care o aşezase pe oliţă, o dusese în părculeţ şi o numise fiică.

„Neruşinatul, cât e de neobrăzat!“ se gândi Maika, ţinându-şi crispată capul în mâinile lui vânjoase. „Cât i-am dus dorul atunci, iar acum nici că-mi mai pasă. Nişte ticăloşi toţi, înapoiaţi mintal, toţi până la unul!“ Îşi mişcă trufaşă capul într-o parte şi-ntra-alta, iar Liova îi dădu uşor drumul dintre degete.

Rabinul arăta exact aşa cum trebuie, într-un costum negru ponosit, cu o

croială veşnic demodată, cu o pălărie de mătase ca de vodevil, pe care ai fi putut crede că au loc să se aşeze toţi nou-veniţii. De sub borurile curbe porneau de la tâmple, atârnând în voie, nişte şuviţe înfoiate, care-şi făceau de cap încântate de ele însele şi nu voiau să stea înşurubate. Zâmbi în barba lui neagră cu fire albe, de bal mascat, şi spuse: „Good evening“.

— Reb Menaşe, îl prezentă Liova pe rabin. Din Israel.

Taman atunci se deschise uşa de la dormitor şi se îndreptă spre musafiri părintele Viktor în anteriu, lac de transpiraţie, îmbujorat, cu ochii sclipind ca două steluţe. Nina se năpusti spre el:

— Ei, cum e?

— Pentru mine nu e nici o piedică, Nina. Voi veni… Hai să facem aşa: citeşte-i din Evanghelie.

— Păi el a citit, a tot citit. Am crezut că o să fie acum, pe loc, se întristă Ninka.

Era obişnuită ca toate dorinţele să-i fie îndeplinite imediat.

— În clipa asta vrea încă o Margarita, zâmbi fâstâcit părintele Viktor.

Văzându-l pe preot, Liova apucă strâns mâna Irinei, mai sus de încheietură:

— Ce să pricep eu de-aici? Ce-i cu glumele astea ale tale?

Irina îi recunoscu privirea furioasă şi simţi, cu o clipă mai devreme decât Liova însuşi, cum i se aprinde acestuia pofta. Îşi aminti limpede cum, ca să obţină o partidă de dragoste reuşită cu el, îl întărâta mai întâi, căutând un sâmbure mic de ceartă sau ofensându-l.

— Nu e vorba de nici o glumă, Levocika.

Îl privi în ochi împăciuitoare, abţinându-se să zâmbească şi înfrângându-şi pofta golănească de a-i pune acum, în clipa asta, mâna la prohab.

Dispreţuindu-şi patima ruşinoasă, înroşindu-se şi întorcându-se spre ea, el se înfierbântă şi mai tare:

— De câte ori ţi-am spus: cu tine omul nu poate stabili nici un contact! Întotdeauna iese cu circ, clocoti el în barba care-i tremura de furie.

Nu era adevărat. Era vorba numai de faptul că se simţea îngrozitor de lezat că l-a părăsit şi că îl plictiseau la culme obligaţiile conjugale faţă de soţia sa, veşnic obosită, tot sperând în zadar să scoată din ea muzica Irinei, pe care în nevastă-sa, oricât ar fi zgâlţâit-o, n-o putea găsi.

— Nu femeie, otravă, bombăni Liova.

Reb Menaşe se uită întrebător la Liova. Nu ştia ruseşte, nu cunoştea nici emigraţia rusă, cu toate că Israelul era plin acum de evrei veniţi din Rusia, dar nu în Safed, unde locuia el. Acolo nu prea se stabileau imigranţii.

Era sabru şi limba lui maternă era ivritul. Citea în aramaică, în arabă şi în spaniolă, şi studia cultura iudeo-arabă din vremea califatului. Vorbea engleza liber, dar cu un puternic accent. Ciulise acum urechile la sunetele din vorba lor moale şi i se părură din cale-afară de plăcute.

Plină de curaj, Ninka se înfiinţă în faţa celor doi bărboşi, îl apucă pe rabin de ambele mâini şi scuturându-şi pletele strălucitoare îi spuse în ruseşte:

— Vă mulţumesc că aţi venit. Soţul meu doreşte mult să vorbească cu dumneavoastră.

Liova traduse în ivrit. Rabinul dădu din cap şi-i spuse lui Liova, arătându-i-l din privire pe părintele Viktor, care îşi scotea anteriul:

— Mă surprinde cât de sprinteni sunt preoţii în America. Nici n-apucă bine evreul să-l cheme pe rabin, că preotul s-a şi înfiinţat.

Părintele Viktor îi zâmbi de departe colegului ostil într-ale religiei. Bunăvoinţa lui era lipsită de pretenţii şi de principii. Mai mult decât atât, în tinereţe trăise un an şi mai bine în Palestina şi înţelegea limba destul ca să poată da o replică potrivită:

— Şi eu mă număr printre invitaţi.

Reb Menaşe nici măcar nu clipi, nu înţelesese sau nu auzise bine.

Între timp, Valentina pusese în mâinile părintelui Viktor un pahar cu o băutură galbenă, tulbure, iar el o băuse prudent.

Reb Menaşe îşi întoarse din obişnuinţă privirea de la mâinile şi picioarele goale ale bărbaţilor şi femeilor, aşa cum se deprinsese să facă şi la el, la Safed, când turiştii străini goleau autocarele gâgâind zgomotos şi dădeau năvală pe pietrele oraşului său sfânt, locaşul spiritului ales al misticilor şi al cabaliştilor. Acum douăzeci de ani întorsese spatele tuturor acestor lucruri şi nu le regretase niciodată. Nevasta lui, Gheula, care purta acum în pântece cel de-al zecelea copil, nu se dezgolise niciodată în faţa lui cu atâta necuviinţă ca femeile aici de faţă.

„Baruh ata Adonai…“ începu el în gând binecuvântarea obişnuită, al

cărei sens se reducea la recunoştinţa faţă de Cel de Sus care l-a făcut evreu.

— Poate vreţi mai întâi să gustaţi ceva? propuse Nina.

Liova făcu un gest cu mâinile, care însemna în acelaşi timp teamă, recunoştinţă şi refuz.

*

Alik stătea cu ochii închişi. Vedea răsucindu-i-se sub pleoape, pe un fond negru mat, nişte fire galben-verzui, sclipitoare, ca nişte ornamente care se mişcau ritmic şi cu sens, iar el, care la timpul său îşi însuşise cu atenţie abc-ul străvechi al ţesutului covoarelor, nu reuşea să sesizeze motivele care alcătuiau modelul ăsta mişcător.

— Alik, la tine a venit.

Nina îl ajută să-şi ridice capul, îi trecu un prosop umed pe gât, îi şterse pieptul. Apoi trase de pe el cearşaful portocaliu, îl flutură deasupra trupului gol, întins ca o scândură, şi reb Menaşe rămase încă o dată surprins de neruşinarea comună tuturor americanilor.

Pesemne că ei în general nu înţeleg ce înseamnă goliciunea. Şi, cum îi era obiceiul, gândul îl purtă la sursa cea dintâi, unde fusese pronunţat pentru prima oară cuvântul acesta.

„Erau amândoi goi şi nu se ruşinau.“ Capitolul al doilea, Bereşit. Unde au ajuns copiii ăştia? Cum de nu se ruşinează? Nu arătau a fi depravaţi. Mai degrabă păreau neprihăniţi… Ori noi ne-am dezvăţat să mai citim Cartea… ori Cartea este scrisă pentru alţi oameni, în stare s-o citească altfel?

Nina îi ridică puţin genunchii lui Alik şi-i apropie, dar genunchii căzură stingheri.

— Lasă-mă, nu mă bate la cap, spuse Alik cu ochii încă închişi, urmărind până la sfârşit ultimul fir răsucit din ornament.

Nina îi vârî pernele sub genunchi.

— Mulţumesc, Ninocika, mulţumesc, răspunse el şi deschise ochii.

În faţa lui stătea, având aerul că aşteaptă ceva, un individ slab, înalt, îmbrăcat în negru, cu capul aplecat într-o parte, în aşa fel încât marginea pălăriei negre, strălucitoare aproape că-i atingea umărul stâng.

— *Do you speak English, don’t you?*

— *I do*, surâse Alik şi îi făcu un semn cu ochii Ninei.

Ea ieşi, iar în urma ei ieşi şi Liova.

Rabinul se aşeză pe bancheta care încă mai păstra căldura feselor părintelui Viktor şi îşi puse cu o oarecare ezitare pălăria prăfuită la capătul patului lui Alik. Se îndoi de la jumătate, iar barba şi-o culcă pe genunchii ascuţiţi. Labele uriaşe în pantofii de cauciuc uzaţi, fără şireturi, stăteau una lângă alta, cu călcâiele în afară. Era serios şi concentrat. *Kippa* mică, neagră, fixată cu un ac nevăzut în creştetul capului, îi acoperea părul negru, cărunt pe alocuri, aspru, ca o cupolă pe arcuri.

— Treaba e, rabi, că mă prăpădesc, spuse Alik.

Rabinul tuşi de câteva ori şi îşi mişcă uşor degetele lungi, împreunate. Moartea nu-l interesa în mod special.

— Uite despre ce e vorba, nevasta mea e creştină şi vrea ca eu să mă botez. Să mă botez creştineşte, îl lămuri Alik şi tăcu.

Îi era din ce în ce mai greu să vorbească. Şi, la drept vorbind, nu-l mai încânta deloc toată povestea asta.

Rabinul tăcea şi el, mângâindu-şi mâinile din când în când, iar după o pauză îl întrebă:

— Şi cum de ţi-a trecut prin cap prostia asta?

Folosise expresia englezească nu prea potrivită care însemna prostie de alt fel, dar îşi preciză ideea adăugând: „Absurditatea asta“.

— E o absurditate pentru elini, dar oare pentru iudei nu e o ispită?

Eleganţa şi rapiditatea cu care reacţiona nu-l părăsiseră pe Alik, deşi din cauza amorţirii ăsteia stupide aproape că nu-şi mai simţea trupul, iar în ultimele zile nu-şi mai simţise nici faţa.

— Dar de ce crezi că rabinul trebuie să cunoască textele apostolului dumitale? îi scânteiară lui Menaşe ochii radiind de plăcere.

— Dar există oare ceva anume pe care rabinul să nu-l cunoască? marcă Alik.

Şi îşi puneau unul altuia întrebări, fără să primească răspunsurile, ca în bancurile cu evrei, dar se înţelegeau mult mai bine decât ar fi trebuit de fapt. Nu aveau nimic în comun, nici în ce priveşte educaţia, nici în ce priveşte experienţa vieţii. Mâncau mâncare diferită, vorbeau limbi diferite, citeau cărţi diferite. Amândoi erau oameni cultivaţi, dar domeniile cunoştinţelor lor generale nu se intersectau. Alik nu ştia nimic nici despre

kalam, teologia musulmană speculativă, de care se ocupa cu scrupulozitate deja de douăzeci de ani Menaşe, nici despre Saadi Gaon, ale cărui lucrări le-a comentat neobosit Menaşe în toţi anii aceştia, iar reb Menaşe nu ştia nimic nici despre Malevici, nici despre Chirico…

— Da’ cum vine asta, să nu mai ai pe nimeni, în afară de rabin, cu care să te sfătuieşti? îl întrebă reb Menaşe cu modestie ironică, orgolioasă.

— Şi, mă rog, de ce taman cu rabinul să nu se poată sfătui evreul înainte să moară?

Totul era mai adânc decât ce se vedea la suprafaţă în conversaţia lor plină de haz; amândoi înţelegeau asta şi, punându-şi întrebări prosteşti, se apropiau pe neobservate de lucrul cel mai important care se petrece în relaţiile dintre oameni, se apropiau de acea comuniune profundă, care lasă urme de neşters.

— Mi-e milă de nevastă. Plânge. Ce să mă fac, rabi? oftă Alik.

Rabinul îşi şterse zâmbetul de pe buze. Sosise clipa lui.

— Alik! îşi frecă el rădăcina nasului, bătând încetişor cu pantofii enormi. Alik! M-am stabilit în Israel şi aproape că nu-l părăsesc. Vin în America pentru prima oară. Sunt aici de trei luni. Sunt şocat. Mă ocup cu filozofia. Cu filozofia ebraică, şi asta e ceva cu totul aparte. Întotdeauna evreul are la căpătâi Tora. Dacă nu studiază Tora înseamnă că nu-i evreu. Noi am avut în vechime noţiunea asta de „copii prizonieri“. Sunt copiii evrei căzuţi prizonieri, care au fost lipsiţi de Tora, de modul de trai evreiesc, de educaţie şi învăţătură, şi care nu sunt vinovaţi de nenorocirea asta. Ei pot chiar să nu-şi dea seama. Dar evreimea este obligată să ia asupra ei grija pentru aceşti orfani, chiar dacă au o vârstă înaintată.

Aici, în America, am văzut o lume întreagă formată numai din „copii prizonieri“. Milioane bune de evrei în captivitate la păgâni. Istoria evreilor n-a cunoscut niciodată asemenea vremuri. Au fost dintotdeauna renegaţi şi botezaţi cu de-a sila, iar „copii prizonieri“ au fost nu numai în vremea Babilonului. Numai că acum, în secolul douăzeci, sunt mai mulţi „copii prizonieri“ decât evrei adevăraţi. Ăsta este cursul istoriei. Şi dacă ăsta-i cursul, atunci înseamnă că în el este voinţa Celui de Sus… Ei, la asta meditez eu tot timpul. Şi voi mai medita încă multă vreme.

Iar dumneata îmi vorbeşti de botez! Adică din categoria „copiilor

prizonieri“ să treci în categoria renegaţilor? Pe de altă parte, nici nu te poţi numi renegat, pentru că, riguros vorbind, nici nu eşti evreu. Iar partea asta a doua e mai rea decât prima, iată ce ţi-aş spune… Dar mai spun încă o dată, acum din alt punct de vedere: în fond, eu n-am fost pus niciodată în situaţia să aleg…

„Interesant, nici ăsta n-a avut de ales… De ce să am eu de ales – mănânci calule ovăz?“ medită Alik.

— Eu m-am născut evreu, îşi scutură Menaşe perciunii înfoiaţi, aşa am fost de la începutul începutului şi aşa voi fi până la sfârşit. Nu mi-e greu. Dumneata însă ai de ales. Poţi fi un nimeni, adică înţeleg prin asta păgân, dar ai putea deveni evreu, pentru că ai un motiv serios, sângele. Şi ai putea deveni creştin, adică, după părerea mea, ai aduna bucata căzută de la masa evreului. Şi n-o să mă apuc eu acum să-ţi spun dacă bucata e bună sau rea, am să-ţi spun doar atât, că ingredientele pe care istoria le-a pus în bucata asta erau foarte dubioase… Dar, dacă e s-o spunem pe-a dreaptă, nu este oare ideea creştină a jertfirii lui Cristos, înţeles ca o ipostază a Celui de Sus, cea mai mare victorie a păgânilor?

Îşi muşcă buza roşie, se uită încă o dată cu atenţie la Alik şi încheie:

— După părerea mea e mai bine să rămâi „prizonier“… Crede-mă, sunt lucruri pe care le rezolvă bărbaţii, şi nu femeile. Nu pot să-ţi spun nimic altceva...

Reb Menaşe se ridică de pe bancheta incomodă şi simţi deodată că i se învârte capul. Se aplecă deasupra lui Alik cât era de înalt şi se pregăti să-şi ia rămas-bun:

— Văd c-ai obosit. Odihneşte-te…

Şi bălmăji câteva cuvinte pe care Alik nu le mai înţelese. Erau în altă limbă…

— Reb Menaşe, aşteaptă, aş fi vrut să bem de rămas-bun, îl opri Alik.

Libin şi Rudi îl duseră pe Alik în atelier şi-l aşezară, mai bine zis îl instalară, în fotoliu.

„Ce lipsit de vlagă e, observă părintele Viktor. E-aproape de necrezut. Îţi vine să urli, nu alta; să dai la o parte învelişul, ca să te lămureşti. Doamne, de ce n-om reuşi?“

Foarte trist era că el ştia de ce…

Liova vru să-l scoată imediat pe rabin de acolo. Dar Ninka se apropie şi-i oferi un pahar.

Liova refuză categoric, dar rabinul îi spuse ceva şi Liova o întrebă pe Nina:

— Aveţi cumva votcă şi păhărele de hârtie?

— Avem, se miră Nina.

— Turnaţi în cele de hârtie, ceru el.

Din stradă urca muzica aşa cum urcă mirosul de la gunoi. Pe deasupra, mai era şi arşiţă. Zăpuşeala din New York, care nu ceda nici măcar în timpul nopţii, nu făcea decât să amplifice spre seară starea de agitaţie. Mulţi sufereau de insomnie în anotimpul ăsta, în special nou-veniţii, ale căror trupuri erau obişnuite cu alt regim de temperatură. Asta îl afectase şi pe rabin, deşi era obişnuit cu căldura şi o suporta foarte bine. Dar în Israel, cel puţin acolo unde trăise în ultimii ani, arşiţa din timpul zilei era înlocuită de răcoarea nopţii, şi oamenii reuşeau să se odihnească măcar după soarele chinuitor din timpul zilei.

Ninka aduse două păhărele de hârtie şi le dădu bărboşilor.

— Vă conduc imediat la universitate, îi spuse Liova rabinului.

— Nu mă grăbesc, răspunse el, amintindu-şi de zăpuşeala din camera de la cămin şi de multele ore petrecute în aşteptarea somnului, care putea să vină sau să nu vină.

Alik stătea întins, ca desfăcut în bucăţi, pe fotoliu, iar în jurul lui prietenii strigau, râdeau şi beau ca şi cum ar fi fost de capul lor; dar stăteau toţi întorşi spre el, iar el simţea asta. Gustase din plin viaţa în banalitatea ei şi alergase tot timpul, ca la vânătoare, să prindă mirajul formei şi al culorii; îşi dădea acum seama că nu avusese parte în viaţă de ceva mai bun ca petrecerile astea prosteşti, unde vinul, veselia şi relaţiile cordiale îi uneau pe cei care veneau aici, în atelier, unde nu era nici măcar o masă ca lumea. Puseseră o tăblie ruptă, jupuită, pe picioarele unei capre de lemn.

Liova şi rabinul stăteau în fotoliile şubrede. În anii când Alik îşi înjghebase aici ceva pentru locuit, gropile de gunoi din împrejurimi erau pe desfiinţate: fotoliile, scaunele, patul, toate erau luate de acolo. În faţa lui Liova şi a lui Menaşe atârna un tablou mare pictat de Alik. Reprezenta încăperea Cinei celei de Taină, cu trei ferestre şi o masă acoperită cu o

pânză albă. În jurul mesei nu era nimeni, în schimb pe masă se aflau douăsprezece rodii, pictate în detaliu, cu asperităţi, cu jocuri de culori discrete de violet, purpuriu, roz, cu nişte cununi zimţate, al căror volum era mult mărit, cu adâncituri care dădeau impresia că sunt reale şi care lăsau să se vadă miezul plin cu seminţe, protejat de o membrană. Prin cele trei ferestre se vedea întinderea Pământului Sfânt. Aşa cum era el astăzi, nu cum şi-l închipuise Leonardo da Vinci.

Nici amator, nici cunoscător într-ale picturii, rabinul îşi aţinti privirea asupra tabloului. La început văzu nişte mere de culoare roşie-vişinie ca nişte rodii. Vechea dispută, ce fruct anume a ispitit-o pe Hava[8]: mărul, rodia sau piersica. Locul înfăţişat în tablou îi era de asemenea cunoscut. Aşa-numita încăpere se afla exact deasupra mormântului lui David, în Oraşul Sfânt.

8. Numele ebraic al Evei. (N. tr.)

„Şi cu toate astea, vorbeşte în el pudoarea tipic evreiască, decretă rabinul, uitându-se la tablou. A pus rodii în locul oamenilor. Aici e şpilul. Sărmanul…“, se gândi el cu tristeţe.

Era israelian get-beget, se născuse a doua zi după proclamarea statului. Bunicul fusese sionist, organizatorul uneia dintre primele colonii agricole, tatăl lui trăise ca un membru al Hagana, şi chiar el însuşi apucase să lupte un timp şi să sape pământul. Se născuse în apropierea zidurilor Oraşului Vechi, lângă moara Montefiori, şi prima imagine care i se întipărise în minte era aceea a Porţilor Sionului.

Avea douăzeci de ani când intrase întâia oară înăuntrul zidurilor, în spatele tancurilor. Mai mirosea încă a praf de puşcă şi a fier încins. A cutreierat tot Oraşul Vechi, a explorat toate străzile arăbeşti încurcate, toate acoperişurile din cartierul creştin şi din cel armean. Lăcaşurile sfinte creştine din Ierusalim i s-au părut dubioase, ca de altfel şi majoritatea celor iudaice. În special încăperea Cinei celei de Taină i se păruse suspectă: cum să poţi stabili o întâlnire pascală de taină deasupra oaselor Marelui Rege! Avea de altminteri îndoieli chiar în privinţa mormântului lui David… Toată această lume impresionantă făcută din piatră albă, moale, din lumină incertă şi aer fierbinte, pe care o iubea atât de mult, era plină de inepţiile istoricilor

şi arheologilor, spre deosebire de lumea cărţilor înţelepţilor, orânduită fidel, limpede precum cristalul, fără erori şi aproximaţii, care pornea în mod raţional, de jos în sus, şi făcea nişte ocoluri logice, paradoxale, de toată frumuseţea…

A înţeles ce înseamnă pământul ăsta pentru el când a părăsit pentru prima dată Israelul. Pe atunci era tânăr, terminase universitatea, şi îl îndrumaseră să studieze filozofia în Germania. După un an de studiu asiduu şi foarte rodnic a pierdut interesul pentru filozofia europeană, ruptă de temeiul vieţii, principiu pe care îl recunoştea ca fiind apanajul Torei. Aşa a luat sfârşit perioada scurtă de studiu academic şi, la mijlocul celui de-al treilea deceniu din viaţa sa, a pornit pe drumul bătătorit al învăţăturii iudaice, care era, de fapt, teologia.

Tot atunci a luat de nevastă o fată tăcută, care îşi tunsese buclele roşcate, aspre, în ajunul cununiei. Începând de atunci a gustat din plin armonia izvorâtă din traiul de zi cu zi, reglat cu precizie de ceasornic, până în cele mai mici detalii, împletit cu efortul intelectual intens al profesorului şi al elevului deopotrivă.

Lumea lui s-a schimbat complet: nu s-au mai lipit neam de el informaţiile pe care majoritatea oamenilor le primesc de la radio, de la televiziune, din presa profană, şi în schimbul lor s-a hrănit cu *Şulhan Aruh*[9], la masa pusă pentru cei dornici să primească moştenirea religioasă a evreilor şi să aibă parte de ţipete de copii pe mai multe voci.

9. O compilaţie de legi şi obiceiuri iudaice. (N. red.)

După cinci ani i-a apărut prima carte, care analiza deosebirile stilistice între comentariile lui Saadi cu privire la Daniel şi la Cronici, iar peste încă doi ani s-a mutat la Safed.

Biblic, lumea lui era simplă, talmudic era complicată, dar graniţele dispăreau când truda lui zilnică pe textele din Evul Mediu conferea timpului trecător o umbră de veşnicie. Jos, la poalele muntelui, se vedea albastru Chineretul, şi chiar în locul ăla a simţit recunoştinţa profundă datorată Celui de Sus – cu siguranţă că un creştin l-ar fi socotit fariseu – pentru că i-a fost sortit în chip fericit să slujească şi să cunoască, pentru că pământul lui este sfânt, pământul care în ochii multora apare ca un stat occidental provincial

şi împuţit, dar care pentru el e fără îndoială centrul lumii, faţă de care toate celelalte state cu istoria şi cultura lor pot fi descifrate numai ca nişte comentarii marginale…

*

Preotul, care îşi scosese anteriul, îşi croi drum prin mulţimea de oameni.

— Mi s-a spus că aţi venit aici din Israel ca să ţineţi un curs de iudaism, se interesă el într-o engleză de şcoală.

Menaşe se ridică. Nu vorbise niciodată cu un preot.

— Da, predau acum la universitatea evreiască. Un curs despre cultura iudeo-islamică.

— Se ţin cursuri remarcabile acolo. Cum-necum, am citit o carte, un curs despre arheologia biblică, editat de universitatea asta, prinse să zâmbească bucuros preotul. Nu-i aşa că tema dumneavoastră, tema iudeo-islamică, e descifrată, pare-se, în contextul actual, într-un mod foarte ingenios, dacă o întorci pe dos?

— Cum adică dacă o întorci pe dos? nu pricepu Reb Menaşe. Nu, nu, pe mine nu mă interesează paralelele politice, eu mă ocup de filozofie, începu să se agite rabinul.

Alik o chemă la el pe Valentina:

— Valentina, fii cu ochii pe ei, să nu rămână treji.

Valentina, grasă şi rozalie, aduse, sprijinindu-le de piept, trei pahare de hârtie şi le puse în faţa lui Liova.

Băură împreună toţi trei şi într-o clipă capetele li se apropiară, bărbile le fluturară, începură să-şi clatine capetele şi să gesticuleze, iar Alik, mulţumit peste poate, arătând cu ochii spre ei, îi spuse lui Libin:

— După părerea mea, azi am interpretat cu succes rolul lui Saladin…

Valentina îl căută cu privirea pe Libin şi-i făcu semn cu capul în direcţia bucătăriei. Peste un minut îl înghesuia într-un colţ.

— Nu-mi vine s-o întreb. Întreab-o tu…

— Ei, asta-i, tu nu poţi, da’ eu pot… se supără Libin.

— Bine, lasă. Trebuie plătit urgent măcar pe o lună…

— Păi de curând am strâns…

— Ei, de curând, acum o lună, ridică din umeri Valentina. Crezi cumva

că mă frământă mai mult decât pe voi? Luna trecută eu am plătit telefonul, numai apelurile interurbane cât fac, Ninka vorbeşte mult când se-mbată…

— Ea a dat nu demult… remarcă Libin.

— Bine, mai întreabă atunci pe cineva. Poate pe Faika?

Libin începu să râdă: Faika era înglodată în datorii şi nu era aici nici măcar unul căruia să nu-i fie datoare cel puţin zece dolari. Lui Libin nu-i mai rămăsese altceva de făcut decât să se ducă la Irina.

Cu banii, nu că era rău, era o catastrofă. În ultimii ani, înainte de a pica Alik bolnav, picturile i se vânduseră prost, iar acum, când încetase să mai lucreze şi nu mai putea să alerge după galerişti, câştigul era nul, mai exact spus, era sub zero. Datoriile crescuseră. Şi cele care trebuiau plătite neapărat, cum erau chiria şi telefonul, dar şi cheltuielile pentru boală, care nu vor fi achitate în veci.

Mai era şi o poveste neplăcută care se lungea de câţiva ani: doi galerişti din Washington, care îi organizaseră lui Alik o expoziţie, nu-i restituiseră douăsprezece tablouri. O parte din vină o avea şi Alik. Dacă ar fi venit în ziua închiderii expoziţiei, aşa cum fusese stabilit, şi ar fi luat cu el totul, nu s-ar fi întâmplat aşa ceva. Dar pentru că împrumutase bani şi plecase cu Ninka în Jamaica, sărbătorind dinainte vânzarea celor trei tablouri din expoziţie despre care îi comunicaseră galeriştii, n-a mai ajuns la închidere. Nici când s-a întors nu s-a mobilizat. Totuşi, nu se ştie din ce cauză, cecul pentru tablourile vândute n-a ajuns la el, şi atunci a sunat la Washington să afle cum stă treaba. I-au spus că lucrările s-au reîntors şi, pentru că el întotdeauna se face nevăzut, i-au pus cruce, ei fiind nevoiţi să le dea în păstrare, pentru că în galerie nu era loc. Astea erau minciuni sfruntate.

Alik a rugat-o pe Irina să-l ajute. A mai ieşit la iveală şi altceva: Alik semnase contractul şi lăsase galeriştilor o copie, iar acum, ei, folosindu-se de greşeala lui, îşi luaseră nasul la purtare, iar Irina nu putea face aproape nimic în situaţia asta. Singurul ei atu era catalogul galeriei cu anunţul despre expoziţie, în care se afla şi o reproducere a unuia din tablouri. Era tocmai tabloul pe care ei îl anunţaseră că fusese vândut. Irina a intentat o acţiune împotriva lor, şi pentru că istoria asta se tot lungea, i-a pus în faţă, bodogănind, lui Alik, un cec de cinci mii din banii ei. I-a spus că a scos-o cu greu la capăt. Adevărul e însă că nu spera să primească înapoi banii ăştia.

Asta se întâmpla la începutul iernii trecute. Tare s-a mai bucurat Alik când Irina i-a adus cecul:

— N-am cuvinte. Chiar că n-am cuvinte. Acum o să plătim *rent*-ul şi o să cumpărăm în sfârşit o blană pentru Ninka.

Irina simţi că explodează, nu pentru şubă îi dăduse banii ei munciţi din greu. Dar n-a avut ce face. Jumătate din bani s-au dus pe blană. Aşa erau învăţaţi Alik şi Ninka. Nu le plăceau chilipirurile.

„Boema dracului, se revoltase Irina, se vede cât de colo că n-au prea răbdat de foame pe aici…“

După ce-i trecu năduful, se hotărî să-i ajute, dar cu sume mici, pentru nevoile lor imediate. La urma urmei, e şi ea o femeie singură, şi are şi un copil. Şi nici măcar nu e aşa de bogată pe cât îşi închipuie ei. Nemaivorbind cât de greu e să faci rost de bănuţii ăştia…

Irina scosese deja cecul, când Libin porni spre ea. Sumele neînsemnate crescuseră cum cresc copiii mici, chiar aşa, pe neobservate…

9

Cei trei bărboşi ieşiră în stradă. Gotlib nu se simţea deloc ameţit, numai că pur şi simplu uitase unde şi-a lăsat maşina. Acolo unde se aştepta s-o vadă era parcat un Pontiac lung al altcuiva.

— Au săltat-o, au săltat-o, izbucni părintele Viktor într-un râs copilăresc, complet inofensiv.

— Păi, aici e voie să parchezi, de ce au dus-o de aici? se înfurie Gotlib. Staţi pe loc, mă duc să mă uit după colţ.

Rabinul nu se arătă deloc interesat cu a cui maşină îl vor duce, era mult mai interesat de ce spunea omul ăsta caraghios cu şepcuţă.

— Deci, cu permisiunea dumneavoastră eu o să continuu, se grăbi părintele Viktor să-şi împărtăşească ideile neobişnuitului său interlocutor. Se poate spune că primul experiment a avut succes. Diaspora s-a dovedit extrem de folositoare pentru lumea întreagă. Sigur că aţi strâns acolo, la voi, restul, care vă aparţine. Dar câţi evrei nu s-au dizolvat, n-au fost asimilaţi, câţi sunt în ştiinţă şi în cultură, în toate ţările? Păi, eu sunt filosemit într-un anumit sens. De altminteri, fiecare creştin normal are respect pentru poporul

ales. Şi, mă înţelegeţi, e foarte important faptul că evreii infuzează cu sângele lor preţios toate culturile, toate popoarele, şi ce iese dacă aplici tiparul ăsta? Un proces mondial! Şi ruşii au ieşit din ghetoul lor, şi chinezii. Uitaţi-vă cu atenţie la tinerii chinezi americani, printre ei sunt cei mai buni matematicieni, şi excepţionali muzicieni… Să mergem mai departe. Căsătoriile mixte! înţelegeţi la ce mă refer? Se făureşte un popor nou!

Rabinul păru că a înţeles foarte bine la ce se referă oponentul său, dar nu era deloc de acord cu ideile acestuia şi îşi muşca încet buzele.

„Trei păhărele sau patru păhărele? încercă să-şi aducă aminte. Oricâte or fi fost, e clar că a fost mult…“

— Asta înseamnă vremurile noi: nici urmă de iudeu, nici urmă de elin, şi, în sensul cel mai propriu, cel mai propriu, toţi la fel… se bucură preotul.

Rabinul se opri, îl ameninţă cu degetul:

— Ia te uită, aşa carevasăzică, pentru dumneavoastră cel mai important e să nu mai fie nici un evreu…

Gotlib se apropie cu maşina, deschise portiera, îi făcu loc rabinului şi, bădăran la culme, îl lăsă în stradă de unul singur pe părintele Viktor, necăjit foc:

— Ia uite la el, cum a sucit-o, cum a învârtit-o, da’ mie nici prin cap nu mi-a trecut să…

10

Nici vorbă ca musafirii să se fi împrăştiat toţi, mai degrabă s-au împuţinat. Cineva a rămas să doarmă pe covor. Tot aici, pe covoraş, a adormit şi Ninka. Noaptea asta a fost noaptea Valentinei. Alik a adormit imediat ce-au plecat musafirii, şi Valentina s-a cuibărit la picioarele lui. Ar fi putut să şi adoarmă, numai că somnul nu-i venea, parcă îi făcea în ciudă. Observase deja de mult că alcoolul începuse să aibă un efect curios în ultima vreme: îi alunga somnul.

Valentina sosise în America în noiembrie optzeci şi unu. Avea douăzeci şi patru de ani, era înaltă de 1 metru 65 şi cântărea 85 de kilograme. Pe atunci nu se cântărise încă în funţi. Era îmbrăcată cu o scurtă neagră de huţul dintr-o stofă de lână ţesută de mână, bordată cu blană. În geamantanul de pânză

în carouri zăcea disertaţia pe care nu şi-o susţinuse şi care nu-i folosise niciodată, un costum popular complet, purtat în secolul al nouăsprezecelea de ţărăncile din Vologda la sărbători, şi trei mere Antonov interzise la vamă. Mirosul lor puternic îşi croise drum afară din geamantanul pipernicit. Merele erau destinate soţului ei american, care, nu ştia nici ea de ce, nu venise s-o întâmpine. Cu o săptămână în urmă, după ce-şi luase biletul pentru New York, l-a sunat şi i-a comunicat că soseşte. El a părut că se bucură şi i-a promis că o să vină s-o primească. Căsătoria lor era fictivă, în schimb erau prieteni la toartă. Mikey stătuse un an în Rusia, ca să adune material despre cinematografia sovietică din anii treizeci, şi suferise cumplit, ajunsese la neurastenie din cauza unei poveşti de dragoste cu un mic monstru care îl umilise, îl jecmănise de bani şi-l făcuse să îndure chinurile geloziei.

A cunoscut-o pe Valentina la cursul de filologie modernă. Ea l-a găzduit, i-a dat să înghită valeriană ca să-l lecuiască, l-a hrănit cu colţunaşi cu carne şi, în cele din urmă, a avut parte de spovedania unui homosexual deprimat din cauza vulnerabilităţii lui naturale, spovedanie care a făcut-o praf. Înalt de statură şi plăpând, Mikey a plâns şi şi-a descărcat toată durerea în faţa Valentinei, făcând în acelaşi timp comentarii psihanalitice în legătură cu el însuşi. Valentina l-a compătimit şi s-a minunat de capriciile naturii timp de două ore cât a durat monologul şi, profitând de o mică pauză, l-a întrebat direct:

— Şi cum, n-ai avut de-a face niciodată cu femeile?…

A reieşit că nici în privinţa asta lucrurile nu erau aşa simple, că o verişoară de şaptesprezece ani a venit în vizită la ei acasă pentru o jumătate de lună, l-a chinuit cu dezmierdările pe băiatul care avea pe atunci paisprezece ani, şi a plecat înapoi la ea, la Connecticut, lăsându-l virgin, sleit de puteri şi cu păcatul care nu ieşea la spălat.

Povestea aducea prea mult a literatură, şi la sfârşitul istorisirii amănunţite şi emoţionante, presărată din belşug cu detalii de dimensiuni mari în prim-plan, Valentina, excedată, şi-a potrivit palmele lui subţiri pe sfârcurile ei senzaţionale, ca nişte curmale tari, şi fără nici un efort special l-a violat, fapt care, de altfel, lui i-a produs o mare plăcere.

Evenimentul a rămas unic în biografia lui Mikey, dar de atunci relaţiile

lor au căpătat aspectul unei camaraderii ieşite din comun.

În vremea aceea, Valentina suferise şi ea un eşec: trădarea uluitor de ticăloasă din partea iubitului ei. Era un disident cunoscut, reuşise chiar să stea un timp la puşcărie, ajunsese erou şi trecea drept un om cu un caracter ireproşabil, un om cinstit şi curajos. Numai că se vedea cât de colo că era cusut din două jumătăţi, cea de deasupra şi cea de dedesubt: deasupra era omul de calitate superioară, iar dedesubt era putred rău de tot. Nepretenţios şi fără scrupule, era mort după femei, şi ştia prea bine cum să se folosească de ele. La plecarea lui au plâns multe mândre frumoase, prietene de cea mai antisovietică orientare, şi trei perechi de copii din flori condamnaţi să stea agăţaţi toată viaţa de legenda frumoasă despre tatăl cel viteaz.

În cele din urmă a plecat din Rusia ca erou, căsătorindu-se cu o mândreţe de italiancă, pe deasupra şi bogată, iar Valentina a rămas cu buzele umflate şi cu teza nesusţinută.

Şi uite că Mikey, mărinimos, i-a propus o căsătorie fictivă, pe care au şi încheiat-o. S-au căsătorit şi, ca să salveze oarecum aparenţele, au încropit chiar şi o nuntă la Kaluga, la mama Valentinei, care s-a împăcat cu fiică-sa chiar din ziua nunţii, deşi mirele nu-i plăcuse, îi spunea „pană de vierme“. Cu toate astea, miracolul paşaportului american o fermecase până şi pe ea. În tipografia unde lucrase toată viaţa ca femeie de serviciu nu era nimeni care să-şi fi lăsat fata în America.

În răstimpul de două ore cât şi-a aşteptat soţul pe aeroportul Kennedy, Valentina l-a sunat acasă, dar nu i-a răspuns nimeni. Atunci a hotărât să se ducă la adresa pe care el i-o dăduse încă din Rusia. A reieşit că adresa, pe care o arătase câtorva americani binevoitori, nu era chiar în New York, ci într-o suburbie a lui. Valentina era slavistă, engleza ei nu făcea două parale. Lămurindu-se cu chiu, cu vai, plecă să caute adresa indicată.

Sentimentul că tot ce se petrece cu ea e ireal a scutit-o de agitaţia obişnuită care-i apucă pe oameni. Viitorul, oricare ar fi fost acela, i se părea că e mai bun oricum decât trecutul. Tot ce lăsase în urmă era urât din cale-afară. Cu gândurile astea, care o făceau să simtă că pluteşte, s-a urcat în autobuz. N-a priceput de ce nu i-au luat bani, şi nu şi-a dat seama la început ce înseamnă cuvântul „free“ într-o situaţie ca asta. Iar când s-a dumirit că drumul e gratis, s-a bucurat. Avea la ea cincizeci de dolari şi ştia că, orice s-

ar fi întâmplat, trebuia să-i ajungă banii până dă de soţul ei iresponsabil.

La apusul soarelui, după păţanii multe şi mărunte, şi cu impresii de călătorie care o copleşiseră, coborî la Terrytown, trase în piept aerul serii şi se aşeză pe o băncuţă galbenă de pe peron. Nu dormise de mai bine de o zi jumătate, în jur totul parcă se mişca uşor, iar capul i se învârtea din cauza stării de totală nesiguranţă şi imponderabilitate.

Zăbovi cam zece minute, după care îşi înşfăcă geamantănaşul şi ieşi într-o piaţetă mică, ticsită de maşini. Îl întrebă pe un tânăr, care-şi făcea de lucru cu încuietoarea de la automobil, cum să găsească strada care-i trebuia ei, iar el, fără să scoată un cuvânt, deschise larg uşa a doua şi o duse până în dreptul unei case frumoase cu două etaje, aşezată pe un deluşor, înconjurată de un rând de arbuşti bine îngrijiţi. Începuse să se întunece. Valentina se opri în faţa porţii uşoare, din şipci albe, şubrede.

Rachel, mama lui Mikey, era neliniştită încă de dimineaţă din cauza unui vis ciudat pe care îl avusese în zori: se făcea că a găsit în pavilionul alb, deşi în realitate nu aveau nici un pavilion în curte, o fetiţă grăsuţă, drăgălaşă, şi fetiţa asta vorbea cu ea despre ceva foarte important şi foarte plăcut, cu toate că era o gâgâlice de copil şi în viaţa de toate zilele copiii atât de mici nu leagă nici măcar o vorbă. Iar Rachel nu putea să-şi amintească ce anume îi spusese.

În timpul zilei, când se lungise puţin să se odihnească, Rachel încercase să-şi stârnească memoria ca să vadă aievea pavilionul, ca s-o viseze din nou pe fetiţa durdulie, care să-i spună lucrul acela important pe care nu apucase să i-l spună în zori. Dar fetiţa n-a mai apărut deloc, şi Rachel n-a mai avut la ce să se aştepte, pentru că în timpul zilei nu avea vise.

Acum ea se îndreptă spre poartă, cu mersul uşor legănat, cu o figură comună de evreică, având cearcăne în jurul ochilor din cauza unei insomnii vechi, şi o examină pe femeia cu geamantanul care stătea dincolo de poartă.

— Bună ziua! Pot să-l văd pe Mikey? întrebă femeia.

— Pe Mikey? se miră Rachel. Nu locuieşte aici. Locuieşte la New York. Dar aseară a plecat în California…

Valentina îşi lăsă geamantanul jos:

— Curios. A promis că mă aşteaptă, dar nu m-a aşteptat.

— Ei, aşa e Mikey! dădu din mână Rachel. De unde veniţi?

— De la Moscova.

Valentina stătea în dreptul porţii albe, şi Rachel îşi dădu seama într-o clipă că pavilionul alb din vis nu era pavilion, ci chiar poarta asta, şi că fetiţa durdulie era chiar femeia asta, grăsuţă şi ea...

— Vai de mine, ce spuneţi? Părinţii mei sunt din Varşovia! exclamă bucuroasă Rachel, ca şi cum Varşovia şi Moscova ar fi străzi vecine. Intraţi, intraţi!

Peste câteva minute Valentina stătea la masa joasă din salon, privind pe fereastră cum grădina o luase la vale şi toţi copacii se întorseseră cu faţa spre ea şi se uitau din întunericul dens prin fereastra luminată puternic.

Pe masă se aflau două ceşti mate, delicate, atât de uşoare de parcă erau făcute din hârtie, şi un ceainic grosolan din pământ ars. Fursecurile te duceau cu gândul la nişte alge, iar alunele aveau formă de triunghi, cu o coajă subţire, de culoare roz-albă. Rachel însăşi, punându-şi mâinile pe burtă cu un gest de ţărancă la fel ca mama Valentinei, o privea cu un interes binevoitor, cu capul înclinat într-o parte, acoperit cu un turban de mătase verde. Din una, din alta, a venit vorba că rusoaica ştie poloneză, şi au început să flecărească vrute şi nevrute în poloneză, fapt care i-a produs lui Rachel o plăcere deosebită.

— Aţi venit în vizită sau la lucru? puse Rachel punctul pe i.

— Am venit pentru totdeauna. Mikey mi-a promis că mă aşteaptă şi că mă ajută să-mi găsesc de lucru, spuse Valentina oftând.

— L-aţi cunoscut când lucra la Moscova? o întrebă Rachel, înclinându-şi capul spre celălalt umăr: avea ticul ăsta caraghios, să-şi încline capul spre umăr.

Valentina a ezitat o clipă. Era tare obosită ca să mai facă conversaţie manierată în poloneză şi s-o mai şi înflorească pe ici, pe colo, era stoarsă:

— Ca să spun cinstit, eu cu Mikey ne-am căsătorit…

Lui Rachel i se urcă sângele în obraz. Se năpusti afară din salon, şi vocea ei sonoră se împrăştie în toată casa:

— David! David! Vino repede!

David, bărbatul ei, la fel de înalt şi de fragil ca Mikey, într-un veston de casă scurt şi cu o tichie pe cap, stătea în capul scării. În mâini avea un stilou foarte gros.

„Ce e?“ întrebă el cu toată fiinţa, fără să scoată un cuvânt.

Părinţii lui Mikey făceau o pereche minunată. Fiecare găsise în celălalt ce nu avea el, şi era entuziasmat de ce găsise. Ajungând la şaizeci de ani şi atingând limita posibilului în ceea ce priveşte apropierea între oameni şi între soţi, pregătindu-se de o bătrâneţe lungă şi fericită, amândoi descoperiseră înfioraţi de groază, cu câţiva ani în urmă, că unicul lor fiu a refuzat să se supună legilor sexului său şi a cârmit-o spre aşa o scârboşenie păgână, căreia Rachel nici nu putea să-i spună pe nume.

Am fost fericiţi, prea fericiţi, bolborosea ea în nopţile de nesomn, în patul imens, somptuos, în care, din ziua cumplitei descoperiri, nu s-au mai atins unul de altul. Doamne, întoarce-l din drum şi fă-l să fie un om ca toţi oamenii!

Şi ea, fata evreică, scăpată de la foc şi gaz de nişte călugăriţe care au ascuns-o aproape trei ani într-o mânăstire, căzuse, culmea, în extrema extremelor, adresându-se mamei acelui Dumnezeu, în care ea nu trebuia să creadă, dar în care credea:

— Matka Boska, fă asta pentru mine, întoarce-l…

Nu găsise consolare pentru sufletul ei de femeie de modă veche nici în cărţile practice de popularizare, care explicau pe înţelesul tuturor că nu se petrece nimic neobişnuit cu fiul ei, că totul e în regulă şi că societatea în umanitatea ei îi lasă lui dreptul deplin şi sacru să facă ce-i trăsneşte prin cap cu metehnele lui.

Acum soţul cobora scările îndreptându-se spre ea şi, uitându-se la chipul ei îmbujorat, bucuros, simţi că i s-a întâmplat ceva care a făcut-o fericită.

Fericirea – vai şi amar de ea! era o ficţiune – stătea în salon şi-şi holba ochii care i se închideau singuri… Aşa a început aventura Valentinei în America…

Alik se trezi. Valentina se ridică uşurel:

— Ce-i, Alik?

— Mi-e sete.

Valentina apropie ceaşca de gura lui, dar el abia o atinse cu buzele, că şi începu să tuşească foarte tare.

Valentina îl trase spre ea, îl bătu uşor pe spate. Îl ridică puţin. Vai, e exact

ca păpuşa aia pe care o făcuse Anka Kron:

— Imediat, imediat, punem tubuleţul…

Alik luă din nou apă în gură şi avu un nou atac de tuse. Aşa cum se întâmplase şi mai devreme. Valentina îl zgâlţâi din nou, îl bătu pe spate. Îi dădu din nou tubul. El începu din nou să tuşească, şi de data asta tuşi mult timp, fără să aibă măcar răgazul să respire. Valentina umezi atunci un colţ de şervet şi i-l puse în gură. Buzele îi erau uscate, aveau crăpături mici.

— Să-ţi ung buzele? întrebă ea.

— În nici un caz. Nu-mi place să am buzele grase. Dă-mi degetul.

Ea îi puse degetul între buzele uscate, el îl atinse cu limba şi şi-o plimbă de-a lungul lui. Atâta îi mai rămăsese, s-o atingă în felul ăsta. Pesemne că era ultima lor noapte de dragoste. La asta se gândeau amândoi. El spuse încet:

— O să mor soţ infidel…

*

Valentina o ducea greu pe atunci, mai greu ca niciodată. De obicei, de la lucru pleca direct la cursuri. Dar în ziua aceea a trebuit să treacă pe acasă, pentru că proprietăreasa a sunat-o şi i-a cerut să-i aducă imediat cheile: se întâmplase ceva cu broasca de la uşă, iar Valentina nu pricepuse prea bine ce anume. I-a dat proprietăresei cheia, dar nici cu ea uşa de la intrare nu s-a deschis. A lăsat-o pe proprietăreasă să se descurce singură cu broasca stricată şi, înainte să se ducă la cursuri, a trecut pe la *Katz*, bufetul de după colţ ţinut de un evreu. Aici preţurile erau moderate, iar sendvişurile excelente, cu carne afumată de vită şi de curcan. Ospătarii vânjoşi, ca nişte blocuri de beton imposibil de urnit, tăiau artistic cu nişte cuţite enorme feliile de carne mirositoare şi stăteau de vorbă în graiul locului. Era destul de multă lume, la tejghea stăteau câteva persoane. Bărbatul din faţa Valentinei, cu spatele la ea, cu o coadă de păr roşcat prinsă cu un elastic, se adresă amical ospătarului:

— Ascultă Mişa, vin aici de zece ani. Şi tu, Aron, la fel, aţi ajuns în timpul ăsta să fiţi de două ori mai graşi, iar sendvişurile de două ori mai subţiri. De ce?

Agitându-şi mâinile goale, vânzătorul îi făcu Valentinei cu ochiul:

— Bate şaua să priceapă iapa, înţelegi cum vine asta, nu?

Bărbatul se întoarse spre Valentina, faţa îi râdea, era toată plină de pistrui, iar mustăţile roşcovane i se zburliseră vesele:

— Asta socoteşte el o aluzie. Nu e nici o aluzie, e enigma vieţii.

Vânzătorul Mişa înfipse în furculiţă un castravecior, pe urmă pe al doilea şi îi puse lângă un sendviş imens, pe o farfurie de carton:

— Poftim, na-ţi un extracastravecior, Alik.

Şi se adresă Valentinei:

— Spune că e pictor, dar ştiu eu că face parte din OBHSS[10]. Au ajuns până şi aici să mă găsească. Pastramă?

10. Departamentul de control asupra furtului proprietăţii sociale din Rusia sovietică. (N. red.)

Valentina dădu din cap în semn că da, cuţitul se răsuci în mâinile lui Mişa. Roşcovanul se aşeză la o masă din apropiere, acolo unde tocmai se eliberase încă un loc, şi, luând farfuria din mâinile Valentinei şi punând-o pe masa lui, împinse cu piciorul un scaun.

Valentina se aşeză tăcută.

— Din Moscova?

Ea dădu din cap în semn de aprobare.

— De mult?

— De o lună şi jumătate.

— Aha, se vede că n-ai experienţă, o privi el drept în ochi, prietenos. Ce lucrezi?

— Baby-sitter, sunt studentă.

— Bravo! o lăudă el. Repede te-ai orientat.

Valentina desfăcu sendvişul în două jumătăţi.

— Ce faci? Ia uite ce face! Cine crezi că mănâncă aşa? Americanii o să facă ochii mari. Asta-i sfânt: caşti gura cât mai mult şi eşti atent să nu-ţi pice ketchupul.

Muşcă îndemânatic umplutura care ieşise afară din sandviş.

— Aici viaţa e simplă, sunt numai câteva reguli, dar trebuie să le cunoşti.

— Ce fel de reguli? întrebă Valentina, punând ascultătoare împreună cele două jumătăţi desfăcute.

— Uite, socoteşte că asta-i prima. A doua, zâmbeşte! şi zâmbi cu gura

plină.

— A treia care este?

— Cum te cheamă?

— Valentina.

— Hmm, mormăi el, Valecika…

— Valentina, îl corectă ea – de când era copil nu putuse să sufere numele Valecika.

— Valentina, la drept vorbind nu ne prea cunoaştem, dar fie şi aşa, am să-ţi spun secretul. Legea a doua a lui Newton sună aici aşa: zâmbeşte, dar nu cu gura pân' la urechi…

Valentina izbucni în râs, ketchupul îi curse pe şal.

— Şi totuşi care e a treia?

Alik îi şterse ketchupul.

— La început trebuie să le înveţi pe cele două… Sendvişurile astea sunt cele mai bune din America. *Best in America*… Asta-i sigur. Crâşma asta are aproape o sută de ani. Aici veneau Edgar Poe, O'Henry şi Jack London, luau de aici sendvişuri cu o grivnă. În treacăt fie spus, americanii habar n-au de scriitorii ăştia. Ba, s-ar putea ca la şcoală să-l fi răsfoit pe Edgar Poe. Dacă proprietarul de acum l-ar fi citit măcar pe unul dintre ei, i-ar fi atârnat urgent portretul. Ăsta e păcatul nostru, al americanilor: cu sendvişurile totul este în regulă, cu cultura stăm mai prost. Deşi sunt aproape sigur că nepotul lui Katz întâiul, nu mă refer la Adam, ci la proprietarul de aici, a terminat Harvard, iar strănepotul a învăţat la Sorbona şi a participat desigur la revolta studenţească din şaizeci şi opt…

Valentina se jenă să-l întrebe la care revoltă se referă, iar Alik, punând deoparte sendvişul, continuă:

— Castraveţii sunt de la butoi. Mai mari ca ăştia nu găseşti nicăieri. Chiar ei le pun sare. Drept să-ţi spun, mie mi-ar fi plăcut să fie mai moi şi mai zemoşi. Dar nici ăştia nu-s răi. Măcar n-au oţet… în general oraşul ăsta e uluitor. Ai de toate aici. E oraşul oraşelor. Turnul Babel. Da' e scump, şi încă ce scump!

Parcă n-ar fi vorbit cu ea, parcă s-ar fi certat cu cineva absent.

— Dar e murdar şi posomorât, şi sunt enorm de mulţi negri, spuse moale Valentina.

— Ce vorbeşti, ai venit din Rusia, şi America ţi se pare murdară? Stăm bine! Nu-i nimic! Şi negrii, negrii ăştia sunt cea mai reuşită podoabă a New Yorkului! Ce, nu-ţi place muzica? Ce-ar fi America fără muzică? Iar despre muzica asta a negrilor, ce să mai vorbim!

Era indignat şi jignit:

— Şi până una alta tu nu înţelegi nimic şi ar fi mai bine să taci.

Terminară de mâncat şi ieşiră din clădire. La uşă Alik o întrebă:

— Încotro?

— Washington Square. Am cursuri.

— Înveţi engleza?

— *Advanced*, dădu ea din cap.

— Te conduc. Locuiesc acolo, nu departe. Iar dacă am lua-o spre Astor Plazza, şi pe urmă ne-am întoarce pe acolo – arătă cu mâna –, găsim un cuibuşor de punkişti americani, o minune, toţi în piele neagră, cu fierătanii năstruşnice. Nu au nimic comun cu punkiştii englezi. Şi muzica lor e ceva special. Şi aproape de piaţă e cartierul vechi al ucrainenilor, nu prea interesant. O, e acolo un pub irlandez uluitor, autentic, cel mai cel mai. Nici nu acceptă femei… Ba, mi se pare că le lasă, dar nu au toaletă pentru femei, au numai pisoare… Oraşul ca oraşul, dar să vezi marele spectacol al străzii. De atâţia ani sunt aici, şi nu mă pot rupe de…

Mergeau pe Bowery. O opri în faţa unei case sumbre, triste, cum erau cele mai multe în cartierul ăsta.

— Uite, ăsta e CBGB[11], centrul muzical cel mai important din lume. Peste o sută de ani muzicologii o să păstreze în cutii de aur bucăţi din zidurile astea. Aici se naşte noua cultură, vorbesc serios. La fel e şi Knitting Factory. Aici cântă geniile, genii seară de seară.

11. „Country Bluegrass Blues“, abreviat CBGB, este sediul rock-ului underground din New York. (N. red.)

De după o uşă ca vai de ea sări afară un băieţaş negru, pirpiriu, într-o haină roz-albă. Alik îl salută.

— Ţi-am spus! Ăsta-i Bubi, flautistul. În fiecare seară cântă dumnezeieşte. Abia am cumpărat bilete la concertul lui. Am venit special. Nevastă-mea nu vine cu mine, nu-i place muzica asta. Te iau cu mine, vrei să vii?

— Nu pot decât duminica, răspunse Valentina. În celelalte zile sunt ocupată de la opt la unsprezece.

— Uşor te mai fofilezi, surâse Alik.

— Ei asta-i, aşa s-a potrivit. La nouă încep lucrul, la şase termin. La şapte am cursuri, asta-i în timpul zilei, iar după stau cu nepoata proprietăresei. La unsprezece sunt liberă, iar la douăsprezece dorm. La trei mă scol, asta-i tot. N-am somn în America, dracu' ştie de ce. La trei noaptea sunt ca un huhurez, n-am stare. Am încercat să mă culc mai târziu, degeaba, la trei fix, gata cu somnul.

— Mda, la ora aia nu-s concerte, dar sunt o sumedenie de locuri unde viaţa continuă până dimineaţa. Nu contează când începi, e bine şi la trei…

La vremea aceea Ninka ajunsese deja o alcoolică înveterată, şi n-avea nevoie să bea mult: peste zi, bea, după socoteala rusească, jumătate de sticlă de votcă, o subţia cu suc american, şi la unu noaptea dormea beată moartă. Alik o muta din fotoliu în dormitor şi dormea alături de ea câteva ore. El însuşi era genul de om care doarme puţin, ca Napoleon.

Povestea de iubire a lui Alik şi a Valentinei s-a desfăşurat de la trei la opt. N-a început abrupt, ci încetul cu încetul. Au trecut nu mai puţin de două luni până să intre Alik pentru prima oară în beciul scund, *basement* în americană, pe care ea îl închiriase de la o prietenă a lui Rachel; de altfel chiar ea îi făcuse safteaua.

De două ori pe săptămână, Alik trecea la ora patru pe la beciul Valentinei şi, aplecându-se, fluiera încet la fereastra slab luminată. Peste zece minute Valentina apărea ca din senin, vioaie, îmbujorată, în scurta neagră de huţul, şi plecau într-unul din locurile alea cu viaţă de noapte, cu care emigranţii nu erau familiarizaţi.

Odată, într-una din nopţile cele mai friguroase din ianuarie, când ninsese şi zăpada ţinuse aproape o săptămână, au nimerit la Piaţa de Peşte. Nu puteai să-ţi crezi ochilor ce viaţă pulsa în numai câteva ore exact la doi paşi de Wall Street. Acostau aici pescarii veniţi din lumea întreagă, nu era un basm, care cărau peştele viu sau, cum se întâmpla acum, peştele îngheţat, cu cărucioarele, cu spinarea, cu coşurile. În pereţi se deschideau pe neaşteptate nişte uşi imense şi depozitele preluau toată bogăţia asta ieşită din mare.

Doi bărbaţi voinici cărau pe umeri o bârnă lungă, era un ton argintiu, care

apucase să se învelească într-o peliculă subţire de gheaţă. Ajungea aici şi plevuşca, adică peştii obişnuiţi, fără pretenţii, aşa cum sunt câinii de curte, dar ăstora nu le dădeai nici o atenţie, pentru că în belşugul de peşte, peşte cu toptanul, privirea îţi era atrasă de monştrii marini care zăceau înghesuiţi pe tarabe, nemaivăzuţi, cu nişte creste de te apuca groaza, cu cleşti şi cu ventuze, şi aveai impresia că monştrii sunt de fapt numai nişte guri şi nimic mai mult. Era şi o cantitate imensă de scoici cu forme dintre cele mai fantastice, ascunzând înăuntru o bucăţică mică, mucilaginoasă de carne, şi mai erau şi nişte vietăţi care se unduiau ca şerpii, cu nişte mutriţe aşa simpatice, că fără să vrei te ducea gândul la rusalce, şi mai era ceva despre care nu puteai să spui ce e, ceva între plantă şi animal, şi plante de apă adevărate, liane şi straturi de mâl. Şi toate câte se aflau aici în lumina albă a felinarelor străluceau în nuanţe de albastru, roşu, verde şi roz, şi unele vietăţi se mai zbăteau încă, altele înţepeniseră deja îngheţate.

Pe coridoarele de trecere erau câteva butoaie de metal în care ardea ceva, şi din când în când veneau aici oamenii îngheţaţi să se încălzească. Erau ciudaţi aşa cum era şi marfa pe care o aduseseră: norvegieni cu bărbi blonde, acoperite cu promoroacă, chinezi mustăcioşi şi pescari din insule cu chipuri exotice, din vremuri străvechi.

Iar printre ei îşi făceau drum îmbrâncindu-se angrosiştii din tot New Yorkul şi din New Jersey, atraşi de preţurile bune, patronii şi bucătarii din restaurantele cele mai faimoase, care veneau după marfa cea mai proaspătă.

— Ascultă, e de-a dreptul ca-n poveşti! se entuziasmă Valentina, iar Alik se bucură că a găsit un gură-cască la fel ca el.

— Păi, nu ţi-am spus! şi o trase într o cârciumă să bea un whisky, pentru că pe un asemenea ger nu se putea fără să bei ceva; bineînţeles că acolo, în cârciumă, proprietarul l-a salutat.

— E prietenul meu. Ia priveşte – şi arătă cu degetul spre perete, acolo unde printre gravurile cu iahturi şi corăbii, în rând cu fotografiile unor oameni necunoscuţi Valentinei, atârna un tablou nu prea mare, în care erau pictaţi doi peştişori mici, banali, unul era roşcat, cu o aripioară cu ţepi desfăcută, iar al doilea era cenuşiu, în genul scrumbiei – pentru tabloul ăsta Robert mi-a promis că-mi dă de băut pe gratis cât voi trăi.

Şi într-adevăr, proprietarul chelbos, roşu la faţă, le adusese deja două

whisky-uri. Era lume multă aici: marinari, docheri, negustori.

Birtul era pentru bărbaţi, nici urmă de femei, şi bărbaţii beau concentraţi, mâncau borşul de peşte, specialitatea casei, mâncarea săracului. Aici nu veneau ca să mănânce, ci ca să bea şi să-şi tragă sufletul. Iar pe o vreme ca asta veneau bineînţeles să se încălzească. Localnicii nu erau totuşi obişnuiţi cu gerul, şi nici nu erau în stare să priceapă măcar, aşa cum fac nordicii adevăraţi, că n-are cum să le fie cald dacă pun o scurtă îmblănită peste o cămaşă subţire, dacă în cizmele de cauciuc îndeasă două perechi de şosete sintetice şi îşi agaţă pe scăfârlie o şepcuţă de baseball…

— Hai mai repede, mai repede, o să pierzi ce-i mai interesant, o grăbi aşa, deodată, Alik pe Valentina.

Ieşiră în stradă. În jumătatea de oră pe care o petrecuseră în cârciumă totul se schimbase, şi se schimba în continuare sub ochii lor, cu viteza cu care se derulează imaginile într-un film. Tejghelele fuseseră curăţate şi dispăruseră nu se ştie unde, uşile depozitelor se închiseseră şi se transformaseră în pereţi compacţi, dispăruseră butoaiele cu flăcările vesele, dinspre debarcader venea o echipă de băieţi înalţi cu furtunuri, cu care spălau toată mizeria rămasă pe jos de la peşte, iar peste cincisprezece minute Alik şi Valentina rămaseră aproape singuri în colţul ăsta de lume, în punctul cel mai sudic al Manhattanului, tot spectacolul nocturn rămânând doar un vis sau doar o închipuire.

— Ei, şi acum hai să mai bem un rând.

Alik o duse în cârciumă. Nici aici nu mai era nimeni, mesele străluceau de curăţenie, chiar şi podeaua era curată, un flăcău tânăr, băiatul proprietarului, care-i făcu semn lui Alik, tocmai terminase s-o mături.

— Şi asta nu-i tot. Începe imediat ultimul act. Peste cincisprezece minute...

Iar peste cincisprezece minute, metroul, care era aproape, scuipă o mulţime de bărbaţi eleganţi şi de femei coafate, încălţate cu pantofi din cei mai buni, cu costume de serviciu minunate şi cu parfumuri la modă în sezonul ăsta.

— Maică precistă, da ce-i cu ei, se duc la bal? se minună Valentina.

— Ăştia sunt funcţionarii de pe Wall Street. Mulţi locuiesc în Hoboken, un loc la fel de interesant, o să fac cumva să ţi-l arăt. Nu sunt cei mai

bogaţi, câştigă de la şaizeci de mii la o sută de mii pe an. Slujbaşi mărunţi. Gulere albe. Robii cei mai robi…

Şi au pornit-o spre metrou, pentru că se făcuse ora la care Valentina se ducea la lucru. Ea se uită îndărăt, în locul unde fusese piaţa stăruia un uşor iz de peşte. Şi ar fi fost bine să se obişnuiască odată şi odată cu mirosul…

În afară de Piaţa de Peşte, mai erau Piaţa de Carne şi Piaţa de Flori, în care te puteai rătăci printre hârdaiele cu copaci. Piaţa de Flori se deschidea noaptea, iar ziua continua să fie deschisă.

Odată, au întâlnit lângă Piaţa de Carne un roşcovan cu un chip cunoscut. Alik a schimbat două vorbe cu el şi au plecat mai departe.

— Cine-i ăsta?

— Nu l-ai recunoscut? E Brodski. Locuieşte în apropiere.

— Brodski e viu? se miră Valentina.

Într-adevăr, el era, viu şi nevătămat.

Şi mai era un club de dans, deschis noaptea, unde venea un public foarte special: bătrâne bogate, domni dărâmaţi, scoşi de la naftalină, amatori de tango, foxtrot, şi vals boston…

Iar uneori se plimbau pur şi simplu, şi deodată, ca din întâmplare, s-au sărutat. De atunci aproape că au întrerupt plimbările. Alik fluiera din stradă, Valentina deschidea…

Pe urmă Valentina s-a mutat în apartamentul lui Mikey, dat fiind că el plecase pentru câţiva ani în California, unde ţinea cursuri la o şcoală renumită de cinematografie. Şi viaţa lui intimă evoluase în bine, deşi Rachel nu încetase să sufere că, în locul grăsuţei şi drăgălaşei Valentina, cea cu sânii mari, în stare să hrănească copilaşi câţi pofteşti, Mikey se combinase cu un profesor spaniol scund, mare specialist în Garcia Lorca.

Apartamentul din New York al lui Mikey se afla în Downtown. Alik trecea şi pe aici tot în intervalul de timp stabilit, între trei şi opt.

A fost o perioadă când Valentina i-a interzis vizitele nocturne. La vremea aceea tocmai se mutase în Queens, pentru că fusese angajată la un colegiu de acolo ca profesoară de limba rusă. În Queens a avut un alt bărbat, din Rusia, dar nimeni nu l-a văzut, se ştia doar că e şofer de camion.

Cât a rezistat şoferul în viaţa ei e greu de spus, dar când ea a reuşit la un concurs cu miză mare să obţină un post cu adevărat americănesc, la una din

universităţile newyorkeze, şoferul dispăruse.

Şi a venit din nou rândul lui Alik, iar Valentinei i-a fost clar că acum totul este definitiv pecetluit, că nimeni nu mai are încotro să se ducă şi de cine să se despartă: nici ea de Alik, nici Alik de Ninka…

11

Inginera din Moscova, care venise adusă de alţii, a rămas să înnopteze pe covoraş şi nici una, nici două s-a lipit de casa asta. Dimineaţă devreme, când încă nu se vedea ţipenie de om, când cei care munceau alergau care încotro la birourile lor, iar cei care trăiau din ajutoare sociale aveau încă ochii lipiţi, când Ninka însăşi nu-şi scuturase încă de pe pleoape somnul îmbibat cu suc de portocale, femeia asta cu înfăţişarea ştearsă, care la prima vedere nu-ţi sărea în ochi, a spălat toate ceştile şi paharele rămase de cu seară, iar pe urmă a aruncat o privire înspre Alik, care se trezise.

— Eu sunt Liuda din Moscova, repeta ea de fiecare dată, pentru că, deşi aseară îi făcuseră cunoştinţă cu Alik, se obişnuise de multă vreme ca nimeni să n-o reţină de prima dată.

— Ai venit de mult? o întrebă Alik cu viu interes.

— De şase zile. E mult, după cât se pare. Vrei să te speli?

O spuse atât de natural, de parcă asta ar fi fost grija ei principală: să-i spele dimineaţa pe bolnavi. Şi aduse imediat un prosop umed, îi şterse faţa, gâtul, mâinile.

— Ce? întrebă Alik ca un automat.

— Ce să fie, e la fel… La radio pălăvrăgeală, magazinele goale… Ce să fie nou acolo…Vrei să mănânci? îi propuse Liuda.

— Hai să încercăm.

Treaba mergea rău cu mâncarea. În ultimele două săptămâni se hrănise numai cu mâncare pentru copii, ba chiar înghiţise cu greu până şi zemurile de fructe, care erau un fleac.

— Îţi fac piure de cartofi.

Şi, ce să vezi, într-o clipă era deja în bucătărie, se auzea zdrăngănind acolo uşor.

Piureul l-a făcut mai lichid, şi a mers cumva mai uşor pe gât. Una peste

alta, în dimineaţa asta lui Alik îi era ceva mai bine: lumina nu era aşa tulbure şi vederea nu-i juca feste.

Liuda scutură pernele lui Alik şi se gândi cu durere ce soartă mai avea şi ea, să-i îngroape pe toţi. La cei patruzeci şi cinci de ani ai ei îşi îngropase deja mama, tatăl, două bunici, un bunic, pe primul soţ şi, cu puţin timp înainte, o prietenă apropiată. Pe toţi i-a hrănit, i-a spălat, pe urmă şi morţi i-a spălat. „Uite, şi ăsta, nu-i deloc de-al meu, şi tot s-a ivit prilejul să…“

Avea o grămadă de treburi, avea o listă foarte lungă de cumpărături, de vizite la oameni necunoscuţi care voiau s-o descoasă în legătură cu rudele lor din Moscova şi să-i povestească cum o duc, dar simţea că s-a lipit de locul ăsta imposibil, că nu se poate rupe de casa asta, de omul ăsta pe care acuşi, acuşi îl va îndrăgi, şi din nou inima i se va frânge tot în locul ăla…

Se auzi telefonul, cineva urlă în receptor:

— Puneţi pe CNN! La Moscova e lovitură de stat!

— Lovitură de stat la Moscova, repetă Liuda cu voce scăzută. Uite că sunt şi noutăţi.

La televizor treceau prin faţa ochilor frânturi de ştiri. Un GKCP[12] oarecare, nişte mutre – ce mutre, baloane de săpun, nişte gângavi, li se citea ticăloşia pe faţă, cu dinţi falşi, urât puşi…

12. *Gosudarstvennîi Komitet Cirezvîciainogo Polojenia* – Comitetul de Stat pentru Starea de Urgenţă, înfiinţat în timpul puciului din 1991. (N. tr.)

— De unde or fi scos mutrele astea? se miră Alik.

— Da’ ce, crezi că ăştia de acum sunt mai breji? exclamă Liuda, cuprinsă brusc de patriotism.

— Sunt mai buni, orice ai spune.

Alik se gândi un moment.

— Bineînţeles că sunt mai buni. Tot pungaşi, dar o fac cu sfială. Ăştia în schimb sunt neobrăzaţi la culme.

Imposibil să pricepi ce se întâmpla de fapt acolo.

Se pomenea de „starea sănătăţii“ lui Gorbaciov.

— Probabil că l-au omorât deja…

Telefonul suna încontinuu. Imposibil să ţii în tine un eveniment ca ăsta.

Liuda întoarse televizorul ca să-i fie mai comod lui Alik.

Biletul îl avea pentru şase septembrie. Trebuie să-l schimb cât mai repede

şi să mă întorc… Da’, pe de altă parte, la ce bun să mă întorc, când băiatul meu e aici… Mai bine să răzbească bărbată-miu încoace… Şi aici ce să faci, fără să ştii limba, fără nimic… Acasă am cărţi, prieteni, am şase ari de pământ, dragul de el… Totul a trecut foarte repede, ca un singur nor tulbure…

— Ce v-am spus eu: până la semnarea pactului, ceva, ceva trebuie să se întâmple, spuse Alik satisfăcut.

— Hodoronc-tronc, care pact?… se miră Liuda.

Nu urmărise ştirile politice, trecuse mult timp de când i se făcuse lehamite de toate astea…

— Liud, trezeşte-o pe Ninka, o rugă Alik.

Dar Ninka reuşise deja să se urnească singură.

— Luaţi aminte la ce vă spun: acum se decide totul…, proroci Alik.

— Ce să se decidă?

Ninka era cu gândul aiurea, nu reuşise să se trezească de tot. Toate câte se întâmplau în afara acestui apartament erau evenimente la fel de străine pentru ea.

*

Spre seară veni iarăşi o grămadă de lume. Au scos televizorul din dormitor şi l-au aşezat pe masă, lumea a plecat de lângă Alik şi s-a îngrămădit la televizor. Se întâmpla ceva absolut de neînţeles acolo: un individ pus pe harţă, o marionetă, un administrator năduşit, un mustăcios cu bot de câine, jumătate diavoli, jumătate oameni, fantasmagorie de coşmar din *Evgheni Oneghin*. Şi… tancuri. Trupele intraseră în oraş. Pe străzi se târau încet tancurile imense şi nu era clar cine împotriva cui luptă.

Liuda, cu mâna încleştată la tâmple, se văita mereu:

— Ce-o să se întâmple acum? Ce-o să fie?

Băiatul ei, un programator tinerel, scăpase mai repede de la serviciu şi stătea lângă ea, fiindu-i puţin ruşine de mama lui:

— Ce-o să fie? Dictatură militară o să fie.

Au încercat să sune la Moscova, dar linia era ocupată. Probabil că în clipele astea zeci de mii de oameni formau numerele de telefon din Moscova.

— Uitaţi, priviţi, tancurile trec pe lângă casa noastră!

Tancurile treceau prin Piaţa Sadovaia.

— De ce te dai aşa de ceasul morţii, uite că băiatul e aici, cu tine, o să rămâi aici şi gata, încercă s-o liniştească Faika pe Liuda.

— Cu siguranţă că tata e de mult la pensie, se băgă şi Nina în vorbă.

Numai Alik ştia de ce se băgase şi ea în vorbă: tatăl Ninei era kaghebist înfocat, cu grad mare, a renegat-o pentru că a plecat şi chiar i-a interzis mamei să corespondeze cu ea…

— Ah, curva asta de putere, piei din ochii mei, să nu te mai văd! S-a terminat şi toată votca…

Libin se ridică brusc şi o porni spre lift.

Gioika citea destul de bine în ruseşte, dar înţelegea mult mai puţin vorba rusească, iar în clipele astea se întâmplă să aibă o inspiraţie subită şi să audă desluşit: fiecare cuvânt rostit de crainic îl prindea din zbor. Aparţinea acelei categorii de oameni foarte ciudaţi care se îndrăgostesc de ţări străine, fără să le fi văzut măcar o dată în viaţa lor, auzind numai de ele din cărţi vechi, perimate, şi alea prost traduse. Ea măcar avusese o inspiraţie de moment şi înţelesese textul crainicului, în schimb Rudi se tot zgâia la televizor, se sucea, se-nvârtea fără astâmpăr şi din când în când o trăgea de cot rugând-o să-i traducă.

Evenimentele de la Moscova erau atât de confuze, încât era limpede că toţi aveau nevoie de traducere.

Alik stătea cu ochii închişi, uitaseră de el o vreme. Tot ce se întâmpla pe ecran îi apărea sub forma unor pete care vin din când în când şi pleacă. Spre seară arăta obosit, dar mintea îi era clară.

T-shirt se aşeză pe braţul fotoliului şi-l mângâie pe umăr.

— O să fie război acolo? întrebă ea încet.

— Război? Nu cred… Nefericită ţară…

Nemulţumită, T-shirt îşi încreţi fruntea:

— Păi, asta am mai auzit-o. Da, înţeleg, săracă, bogată, dezvoltată, înapoiată. Dar cum vine asta, ţară nefericită? Nu pricep.

— T-shirt, eşti o fată deşteaptă, se uită Alik la ea, surprins şi încântat.

Şi T-shirt îşi dădu seama de asta.

Toţi cei de faţă, aceia care se născuseră în Rusia, se deosebeau după

capacităţi, după studii sau, mai simplu, după calităţile lor umane, dar se asemănau dintr-un singur punct de vedere: toţi părăsiseră Rusia într-un fel sau altul. Majoritatea emigraseră legal, câţiva nu se mai întorseseră, iar cei mai îndrăzneţi fugiseră peste graniţă. Tocmai asta îi apropiase. Oricât de diferite ar fi fost opiniile lor, oricum şi-ar fi aranjat fiecare viaţa în emigraţie, aveau ceva în comun, ceva ce nu putea fi infirmat: au trecut graniţa, au tăiat în două linia încurcată a vieţii, s-au smuls din vechile rădăcini şi le-au crescut altele noi, în alt pământ, cu altă alcătuire, cu altă culoare şi alt miros.

Acum, odată cu trecerea anilor, până şi trupurile lor şi-au schimbat structura: apa din Lumea Nouă, moleculele ei noi-nouţe au intrat în sângele şi în muşchii lor, au înlocuit tot ce era vechi, venit de acolo, din ţara lor. Reacţiile lor, comportamentul şi felul lor de a gândi au căpătat încetul cu încetul altă formă. Dar în toate câte li s-au întâmplat, au simţit deopotrivă nevoia unor dovezi, au avut nevoie să li se confirme că au făcut bine ce au făcut. Şi cu cât mai complicate şi mai de neînvins erau dificultăţile în viaţa de zi cu zi din America, cu atât mai imperios necesară era confirmarea că pasul făcut a fost just. În toţi anii ăştia, veştile de la Moscova despre inepţiile care se tot înmulţeau, despre oamenii incapabili de acolo şi despre acţiunile lor criminale reprezentau pentru mai toţi confirmarea că alegerea lor a fost corectă, fie că îşi dădeau bine seama de lucrul ăsta, fie că, dimpotrivă, nu erau conştienţi de asta. Dar nimănui nu-i trecuse prin minte că tot ce se întâmplă acum în ţara asta îndepărtată, care fusese şi a lor, dar pe care o şterseseră din viaţa lor – s-o ia naiba de ţară, să n-o mai vedem –, va fi resimţit atât de dureros… Şi după cum se vedea, ţara asta li s-a pus la ficaţi, le-a stat pe suflet, şi, chiar dacă nu aveau gândul la ea, ci la altele, legătura cu ea s-a dovedit indisolubilă. Ce mai încolo şi încoace, era ca o reacţie chimică în sânge – scârbă, acreală, spaimă…

S-ar părea că ea există nu de azi, de ieri, dar că li se arată numai în vis. Toţi avuseseră unul şi acelaşi vis, dar în diferite variante. Alik colecţionase într-o vreme visele şi chiar le adunase într-un carneţel, îi dăduse şi un titlu: „Visuleţul emigrantului“. Schema visului era următoarea: mă pomenesc acasă în Rusia, şi acolo mă aflu într-o încăpere încuiată, sau într-o locuinţă fără uşi, sau într-un container cu gunoi, sau se ivesc alte împrejurări care fac

imposibilă întoarcerea mea în America, de pildă îmi pierd actele, ajung în închisoare; ba, unui evreu i-a apărut în vis chiar răposata mamă care îl legase cu o frânghie…

Şi lui Alik i-a apărut visul într-o variantă tare nostimă: se făcea că ajunge la Moscova, iar acolo totul e plin de lumină, e minunat, şi vechii prieteni îi sărbătoresc sosirea într-o locuinţă cu mai multe camere, lăsată într-o paragină cumplită, pe care el o cunoaşte grozav de bine, în jurul lui e îmbulzeală mare şi hârjoană ca între prieteni, iar pe urmă toţi îl conduc la Şeremetievo, şi aici nimic nu seamănă cu efuziunile sfâşietoare de rămas-bun pentru totdeauna şi până la moarte din anii trecuţi. Şi vine, iată, vremea să se îmbarce, şi deodată apare Saşa Nolikov, un vechi prieten, care îi vâră în mână câteva lese de care sunt prinse nişte potăi simpatice, căţei de curte nu prea mari, pestriţi, care se agită nervoşi, se hârjonesc, latră şi se muşcă la sânge, cu cozile ridicate, făcute covrig. Şi Saşa dispare. Toţi prietenii dispar care încotro, şi Alik stă cu câinii ăştia, şi nu e nimeni căruia să-i predea lesele, şi se anunţă deja că înregistrarea persoanelor pentru zborul spre New York s-a încheiat. Un funcţionar al companiei se apropie de el şi-l anunţă că avionul este deja în aer… Şi el rămâne cu câinii ăştia la Moscova, şi ceva anume îi spune că va rămâne acolo pentru totdeauna. Un singur gând îl nelinişteşte: cu ce o să plătească Nina chiria pentru atelierul din Manhattan. Şi tot aici în vis mirosea a lift, a loft neaerisit de la mirosul de tutun prost…

— Alik, ia spune-mi, acolo aţi dus-o rău? îl sâcâi din nou T-Shirt, apucându-l de umăr.

— Prostuţo… Am trăit foarte bine… Păi mie mi-e bine oriunde…

Chiar aşa era. Trăia în Manhattan aşa cum trăise şi pe Trubnaia, şi pe Ligovka, şi la oricare din adresele unde locuise mai mult timp sau numai trei zile. Îşi amenaja repede noua locuinţă în aşa fel încât să poată trăi în ea, învăţa să-i cunoască toate cotloanele, îi ştia până şi numărul şipcilor de le poartă, şi scurtăturile periculoase, extraordinare, aşa cum ştii trupul noii iubite.

În anii tinereţii lui, totul se învârtise cu o viteză teribilă, dar, cum era receptiv la culme în legătură cu tot ce se întâmpla în jurul lui şi cum avea o memorie foarte bună, nu uitase nimic: ar fi putut să refacă desenul tapetelor

din toate camerele în care locuise, ar fi putut să schiţeze chipurile vânzătoarelor de la magazinele de pâine de lângă casă, să refacă modelul ornamentului de pe faţada casei de vizavi, să deseneze ştiuca prinsă la undiţă în lacul Plesceev în şaizeci şi nouă, şi pinul în formă de liră, cu o singură creangă strâmbă, care se înălţa în mijlocul taberei de pionieri de la Vereia…

Şi lumea îşi întorsese faţa spre el cu bunăvoinţă, de parcă i-ar fi fost recunoscătoare pentru memoria şi pentru interesul pe care i-l arăta. Odată a ajuns în Cape Cod umflat de ploi, şi s-a ivit anevoie un soare zgribulit; el a trecut pe lângă un pom şi, parcă aşteptând momentul ăsta, un măr a căzut la picioarele lui aşa, pur şi simplu, ca un dar. Chiar şi lumea tehnicii se molipsise, îi făcea favoruri: linia telefonică era întotdeauna liberă când forma el un număr. E adevărat că aici a fost vorba de o mică şmecherie. Când s-au prins că are talente speciale, i-au cerut să formeze un număr care suna ocupat în permanenţă, încăpăţânându-se să nu răspundă cu ceasurile la apel. Dar pe urmă, dintr-odată, prinzând momentul, lui îi reuşea instantaneu…

America răspunsese cu o bunăvoinţă sinceră la entuziasmul lui. Iar lui Alik i se tăiase pur şi simplu răsuflarea când descoperise cât de nouă este Lumea Nouă. Ea i se păruse nouă-nouţă la propriu. Copacii bătrâni, pe care numai braţele a trei oameni îi puteau cuprinde, erau făcuţi dintr-un ţesut biologic tânăr şi rezistent. Aici totul era mai solid, mai rezistent, mai simplu. Alik, venit din Lumea a Treia, din Rusia, se întâlnise la treizeci de ani şi cu America, şi cu Europa. Mai întâi au fost Viena şi Roma, ah, toate deliciile italieneşti de care nu s-a putut despărţi aproape un an de zile… Numai ajungând în America şi locuind acolo în primii ani fără s-o părăsească, a înţeles de ce America este invidioasă pe bătrâna Europă cu a ei cultură rafinată, dar vizibil uzată, şi chiar epuizată, aşa cum a înţeles că la rândul ei Europa este arogantă, dar că, de fapt, în străfunduri invidiază America simplă şi lată-n spate.

Alik, cu mustaţa ca o perie, roşcată, cu părul lung şi aspru la vremea aceea, legat într-o coadă care-i atârna pe spate, făcea pe al treilea arbitru; şi nici că s-ar fi putut găsi unul mai bun ca el. Nu era un model de imparţialitate, ba dimpotrivă, era părtinitor, gata să facă o pasiune pentru

orice. Adora *hi*-ul şi *bye*-ul americanilor şi mulţimea pestriţă, cea mai frumoasă, după părerea lui, din lume, mulţimea din subteranele New Yorkului, mâncarea care se vindea în stradă şi muzica de pe stradă. Dar îi plăceau şi fântânile mici, rotunde, din piaţetele rotunde din Aix-en-Provence, care subliniază în mod subtil legătura între Franţa şi Italia. Îl pasiona arhitectura romană şi se bucura de câte ori dădea peste vestigiile ei; îi plăceau la fel de mult ţărmurile insulelor greceşti dantelate, crestate ca frunzele de mesteacăn şi de arţar, şi Germania medievală, care te făcea să speri în fiecare clipă că o vei descoperi la Marburg sau la Nürnberg, dar care îţi înşela speranţele, şi de aceea tot ce nu găseai pe străzi se afla în muzeele nemţeşti uluitoare, iar arta nemţească făcuse praf şi pulbere Renaşterea italiană. Şi berea nemţească era minunată.

Nu simţise niciodată nevoia să fie de partea cuiva, el îşi avea locul lui, şi locul acesta îi îngăduia să-i iubească pe toţi deopotrivă.

Îi bălmăjise fetei ceva fără cap şi fără coadă şi, după câte i se păru chiar şi lui, îi spusese lucruri lipsite de importanţă în legătură cu America şi cu Europa şi se întristă că s-a prostit pe jumătate şi nu poate fi convingător şi coerent. Ea îl ascultă şi apoi îl întrebă:

— Da’ tu iubeşti Rusia?

— Sigur că o iubesc.

— De ce o iubeşti? nu-l lăsă T-shirt în pace.

— Uite d-aia, ca să-ntrebi tu, i-o reteză el grosolan.

T-shirt se înfurie. Nu prea era învăţată să ţină seama de boala lui.

— Şi tu, chiar şi tu eşti ca toţi ceilalţi? Explică-mi, de ce o iubeşti? Toţi spun că acolo au dus-o rău.

Alik judecă la rece: întrebarea se dovedise într-adevăr a nu fi atât de simplă.

— Să-ţi spun un secret?

T-shirt dădu din cap în semn că da.

— Vino cu urechea mai aproape.

Ea îşi lipi urechea de buzele lui, aproape să-i astupe gura.

— Nimeni nu înţelege cu ce se mănâncă asta, iar cei mai deştepţi se prefac numai că pricep.

— Pre – şi mai cum?

— Se prefac, adică încearcă să dea impresia că…
— Şi tu? Şi tu faci la fel? spuse T-shirt ca şi cum s-ar fi bucurat.
— Eu mă prefac mai bine decât toţi.
Pe chipurile amândurora se citea o satisfacţie extraordinară.
Irina, atentă, îi privi geloasă.

12

Proprietarul casei era un netrebnic. De aproape douăzeci de ani, Alik îi stătea ca un os în gât şi nu se putea face nimic în privinţa asta. Alik a fost primul chiriaş care a nimerit aici, când casa încăpuse pe mâinile proprietarului ăstuia şi când abia se eliberaseră magaziile, şi i-a plătit pentru apartament o sumă de bani care acum ajunsese derizorie. Contractul vechi nu putea fi schimbat. Cartierul Chelsea, plin cândva de fabrici, apoi dezafectat şi lăsat în paragină, descris atât de fidel de O'Henry, preferatul lui Alik, ajunsese în ultimii ani aproape un cartier şic. În apropierea lui se afla Greenwich Village cu viaţa lui boemă, cu cluburile unde se cânta muzică şi se distrau narcomanii, iar buna dispoziţie care venea noaptea de acolo molipsea şi cartierele din apropiere.

În ultimii douăzeci de ani preţurile explodaseră aici, chiria apartamentelor crescuse de aproape zece ori, dar Alik plătea tot patru sute de dolari, ba mai şi întârzia mereu cu plata.

Proprietarul casei locuia într-un cartier bogat, în afara oraşului, cel care avea grija tuturor era „superintendentul“, adică un fel de amestec de administrator şi portar. Era o slujbă plătită. Claude era „superul“. Lucra aici aproape de când imobilul începuse să fie ocupat de chiriaşi. Era un om cu totul şi cu totul special, pe jumătate francez, cu un trecut cam încurcat. Dacă puneai cap la cap frânturile din poveştile lui, reieşea că o dată ajunsese în Trinidad, salvat din apele oceanului de un iaht, că altă dată apăruse pe neaşteptate în Africa de Nord la nişte vânători pline de pericole. Mirosea a minciună, dar în acelaşi timp rămâneai cu impresia că viaţa lui adevărată are ceva la fel de interesant. Iar Alik îi pusese şi el în cârcă o biografie inventată, îi asigura pe toţi că fusese mare escroc, că trişase la jocul de cărţi, că fusese prins şi închis într-o puşcărie din Turcia şi că

evadase cu un aerostat…

Claude, căruia nu-i lipsea interesul pentru artă şi avea apucături de filantrop, i-a venit lui Alik în ajutor de două ori, când acesta o ducea foarte rău, cumpărându-i nişte tablouri. Nu găseşti mulţi administratori pe lumea asta care să cumpere lucrări de pictură. Pe lângă toate celelalte, Claude o îndrăgise pe Ninka. Venea uneori la ea să mai vorbească de una, de alta, iar ea îi făcea cafea. Odată chiar s-a întâmplat ca ea să-i prezică prosteşte ceva neserios în legătură cu o „damă“… Ajunsă în America, Nina, fără să ştie o boabă englezeşte, se apucase să înveţe franceză. Avea un fel special de a se exprima în franceză, care-i era propriu, nu spunea lucrurilor pe nume. Se prea poate ca tocmai din cauza asta s-o fi îndrăgit Claude atât de mult. Chiar şi el avea multe ciudăţenii, era singurul dintre toţi care o prefera pe Ninka lui Alik.

Claude se obişnuise să vină în prima parte a zilei şi observase că în viaţa haotică şi dezorganizată a Ninkăi exista totuşi o ordine riguroasă. Ea se scula de obicei în jur de ora unu şi dădea de ştire scoţând un sunet slab; Alik îi făcea cafeaua şi i-o ducea în dormitor împreună cu un pahar de apă rece. În mod obişnuit, la ora asta el era pus serios pe treabă şi aproape că nu vorbea cu ea. Ninka îşi revenea încetul cu încetul, făcea o baie lungă, se ungea pe faţă şi pe corp cu tot soiul de creme trimise de la Moscova de o prietenă, pentru că pe cele de aici le ignora, şi-şi peria la nesfârşit părul faimos. Lucrase în tinereţe câţiva ani la Casa de modă din Moscova şi nu putea să uite nicidecum perioada aceea minunată din viaţa ei.

După ce-şi punea chimonoul negru, se ascundea iarăşi în dormitor şi îşi ocupa timpul cu prostii care pe ea o încântau: făcea pasienţe sau compunea din „puzzle“ imagini uriaşe. Atunci avea obiceiul să pice şi Claude. Ninka îşi primea musafirii în bucătărie şi îşi bea una după alta cafelele în ceşcuţe mici cât degetarul. Nu era în stare să mănânce nimic la ora asta şi nici să bea. N-avea într-adevăr nici un pic de vlagă, de fumat începea să fumeze abia spre seară, atunci când îşi aduna puterile, după prima gustare şi după prima înghiţitură de alcool.

Alik îşi termina treaba pe la şapte. Dacă aveau ceva bani, ieşeau să mănânce la unul din restaurantele mici din Greenwich Village. El avusese mai mult succes în primii ani petrecuţi în America, făcuse chiar puţină

vâlvă. La vremea aceea nu erau încă aşa de mulţi pictori ruşi ca să se calce în picioare.

La începutul vieţii lor americane, Ninka avea preferinţele ei pentru tot ce venea din Orient, era plăcerea ei supremă, şi mergeau la chinezi şi la japonezi. Bineînţeles că Alik îi cunoştea pe cei autentici.

Pentru ieşirile astea Ninka se pregătea asiduu, se îmbrăca, se farda. O lua cu ea şi pe Katia, pisica de un cenuşiu spălăcit, cu ochii galbeni, adusă de la Moscova cu acte în regulă. Katia avea şi ea smintelile ei. Ce pisică normală ar fi acceptat cu de-a sila să stea ore întregi pe umăr cu labele atârnând moleşite?

Dacă veneau seara musafirii, comandau de jos pizza, sau comandau mâncare chinezească de la restaurantul lor preferat din China Town, unde erau cunoscuţi. Proprietarul restau-rantului trimitea întotdeauna un cadou mic pentru Nina. Cineva aducea bere sau votcă, nici vorbă de beţie zdravănă la vremea aceea.

— Aici atmosfera este asta, spunea Alik, aici nu-i beţie, e alcoolism.

Şi avea dreptate. În al treilea an al şederii ei în America, Ninka ajunsese o alcoolică înveterată. E adevărat că se îmbăta din puţin. Din cauza asta însă, frumuseţea ei devenise mai stridentă…

*

Proprietarul venise în ajun să pună ordine în lucruri. L-a făcut cu ou şi cu oţet pe Claude pentru amenda pe gunoi şi i-a cerut imperativ ca Alik să fie imediat evacuat: neplata chiriei pe trei luni era un motiv suficient. Claude a încercat să-i apere pe vechii chiriaşi, i-a spus despre boala cumplită şi despre sfârşitul care probabil va veni curând.

— Vreau să mă conving cu ochii mei, a insistat proprietarul, şi Claude n-a mai avut încotro, a trebuit să urce la etajul cinci.

Era ora unsprezece şi, când ieşiră din lift, lumea acolo era în mare fierbere. Nimeni nu-i dădu nici o atenţie bătrânului corpolent, cu faţa stacojie ca pielea de antilopă. Nici vorbă de veselie gălăgioasă sau de beţie rusească nemaipomenită, aşa cum s-ar fi aşteptat. La televizor era o gaşcă numeroasă. Proprietarul îşi roti privirea de jur împrejur. Trecuse mult timp de când nu le mai făcuse o vizită. Locuinţa e minunată, trebuie reparată

puţin, şi ai putea lua pe ea trei sute cincizeci, ba poate chiar patru sute.

— Băiatul ăsta e un pictor bun.

Claude îi arătă din ochi tablourile rezemate de perete. Înainte vreme, lui Alik nu-i plăcea să-şi atârne lucrările, pentru că îl încurcau tablourile vechi.

Proprietarul aruncă o privire în treacăt. Avusese un prieten care ţinuse aici în Chelsea, prin anii douăzeci, un hotel ieftin, aproape un azil de noapte, şi care găzduia tot felul de lepădături, pictori săraci, actori şomeri, şi cum-necum rezistase recesiunii. Uneori lua în loc de bani smângălelile făcute de chiriaşii lui, le atârna în hol, şi asta numai pentru că avea un suflet mare. Pe urmă anii au trecut şi s-a pomenit că adunase o colecţie care făcea cât zece hoteluri… Dar asta se întâmplase demult, acum vremurile sunt altele, sunt cam prea mulţi pictori. „Nu, nu, să nu văd nici un fel de tablouri“, se decise proprietarul.

Ninka, văzându-l pe Claude, porni spre el cu mersul ei nesigur, graţios, pregătind o frază în franceză, pe care însă n-apucă s-o rostească, întrucât Claude îi luă vorba din gură:

— Proprietarul nostru a venit cu treabă.

Ninka dădu dovadă de o perspicacitate neaşteptată, zâmbi, ciripi ceva pe limba ei, o rupse din loc şi se repezi la Libin. Îi cuprinse capul şi îi şopti înfocată la ureche:

— Uită-te acolo la uşă, e proprietarul, l-a adus „superul“. Fă în aşa fel ca nu cumva să se agaţe de Alik. Te implor.

Libin se prinse imediat cum stă treaba şi ieşi în întâmpinarea lor zâmbindu-le bucuros ca prostul:

— Vedeţi dumneavoastră, la Moscova are loc un puci, suntem cam îngrijoraţi.

Suna ca şi cum el ar fi fost prim-ministrul unui stat vecin. Şi spunând asta, l-a împins cu burta şi l-a înghesuit spre lift. Ei nu s-au mai putut opune. Când ajunse chiar lângă uşă, Libin încetă cu zâmbetul şi le spuse clar şi răspicat:

— Eu sunt fratele lui Alik. Vă cer scuze pentru întârziere, ieri am achitat factura şi vă garantez că n-o să mai fie întârzieri dintr-astea…

„Să vezi acum că irlandezul dracului o să înceapă să zbiere“, îi trecu prin cap lui Claude, dar proprietarul apăsă pe butonul de la lift fără să scoată un

cuvânt.

13

Au lăsat televizorul să meargă două zile, zi şi noapte. Telefonul tot aşa, n-a tăcut două zile la rând, iar uşa s-a deschis şi s-a închis fără încetare. Alik stătea întins plăcintă, corpul îi era elastic ca o pernă electrică de cauciuc inutilă, dar se înviorase şi îi asigura pe toţi că se simte mult mai bine.

Exact ca în tragedia antică, evenimentele n-au ţinut decât trei zile, şi în tot acest timp trecutul, de care ei se despărţiseră având motive mai mult sau mai puţin întemeiate, a intrat din nou în viaţa lor, şi din nou s-au îngrozit, au plâns, au căutat chipuri cunoscute în mulţimea aceea imensă din faţa Casei Albe şi au aşteptat să vină în sfârşit un moment ca acela când băiatul Liudei a început deodată să strige:

— Tata, uitaţi-vă, e tata!

Pe ecran apăruse un bărbat cu barbă şi ochelari, şi toţi au avut impresia că îl cunosc, venea direct spre cameră, cu capul uşor aplecat. Liuda şi-a cuprins cu mâinile gâtul:

— Of, Kostia! Am ştiut eu c-o să fie acolo!

În momentul acela totul a devenit limpede, era deja evident că lovitura de stat n-a reuşit.

— Am câştigat noi, spuse Alik.

Nu era deloc clar de unde îi venise acest „noi“. Era acelaşi „noi“ care-l uimise şi pe părintele Viktor la Paris, chiar la începutul războiului. Bunicul lui, ofiţer alb, care primise deja o funcţie de rang înalt în emigraţie, simţise atunci în chip dureros legătura cu Rusia, şi acel „ei“ care apucase să se consolideze în anii emigraţiei se transformase brusc în „noi“, şi în patruzeci şi şapte era cât pe ce să plece în Rusia la moarte sigură…

Libin, care nu împărtăşea deloc părerea lui Alik, n-avea azi de gând să se certe, mormăi numai:

— Nici vorbă, nu e deloc clar cine-i cu adevărat câştigător…

S-au bucurat cu toţii că n-a început un război civil, că tancurile au plecat afară din oraş.

Transmiteau întruna ştiri: la Lubianka îl răsturnaseră pe Dzerjinski de pe

soclu şi-l aruncaseră grămadă, au arătat un soclu gol. Cel mai reuşit dintre monumentele închinate puterii sovietice ajunsese un piedestal gol. Partidul, din granit, marmură şi oţel, aşa cum îşi făcuse el însuşi portretul, s-a făcut praf ca putregaiul de lemn, a dispărut ca o nălucă.

Au îngropat trei morţi, trei fire de nisip alese şi scoase la întâmplare din mulţime de o mână nevăzută: trei băieţi cu chipuri frumoase, un rus, un ucrainean, un evreu. Pe doi dintre ei îi cădelniţează, al treilea este acoperit cu un tales. Asemenea înmormântare nu s-a mai văzut în ţara asta… Şi mii de oameni, mii…

Părea că tot putregaiul, toată durerea, toată ticăloşia care se tot adunaseră în timp s-au făcut ţăndări cât ai bate din palme, s-au năruit şi, aşa cum se varsă lăturile, aşa cum se aruncă mormanul de boarfe împuţite, s-au dus pe apa Sâmbetei…

Şi cei care se aflau în casă, foştii ruşi, jubilau uniţi pe deplin în bucuria lor şi îşi exprimau bucuria asta, care-i cuprinsese pe toţi, nu bând mai mult ca de obicei, ci cântând cântece sovietice vechi. Valentina cânta mai bine ca toţi:

Totul în jur s-a făcut albastru şi verde…

Privighetorile cântă sub fiecare ferestruică…

Nici urmă de albastru şi verde în cvartalul ăsta, în apartamentul ăsta, şi toţi ştiau foarte bine că în noua lor ţară culorile au alte nuanţe, au altă intensitate, numai că fiecare îşi aducea acum aminte de culoarea propriei copilării: Valentina, de strada Institutului din Kaluga, care ducea printre două şiruri de tei la Oka, râul albastru, înspumat, Alik, de locul numit Podmoskovie colorat în albastru şi verde, de culoarea încrezătoare şi în acelaşi timp nedecisă şi tandră a primelor frunze şi de culoarea mângâietoare, în nuanţe jucăuşe, a cerului, iar Faika, de dumbrava Marina cu gărduleţe din zăbrele şchioape şi cu globuri aurii, grosolane, făcute ca din topor, pe fondul zăplazului de-un verde ţipător…

De jos venea, fireşte, muzica, la fel ca înainte, dar nu era salsa sud-americană obişnuită, ci nişte sunete sălbatice, fără cap şi fără coadă, cu bubuituri şi cu urlete. Alik, mai sensibil decât toţi la muzică, spuse implorând:

— Libin, pentru Dumnezeu, du-te, fă-i cumva să tacă.

Libin o luă pe Nataşa şi se făcu nevăzut.

La televizor se tot perindau mulţimi de oameni. În cameră era de asemenea multă lume, şi chiar părea că se amestecă unii cu alţii. Alik constată că, din când în când, printre figurile cunoscute apare pentru o clipă cineva necunoscut. Zări un bătrânel mic, cărunt, cu o curea de piele pe frunte, în nişte haine ciudate, albe. Dar imaginea asta parcă nu putea fi totuşi trucată.

— Nin, cine-i bătrânelul ăsta? întrebă el.

Nina se alarmă: nu cumva Alik îl zărise pe proprietar?

— Bătrânelul ăla mic, cu barbă albă…

Ninka privi în jur, nici urmă de bătrânel.

Muzica insuportabilă pierise subit undeva. În schimb, apăruseră nişte copii, nu se ştie ai cui, erau mulţi, foarte mulţi. Nişte copii ciudaţi, antipatici, cu feţişoare de mici bestii. Şi în ciuda faptului că se înserase bine de tot, era zăpuşeală mare. Valentina se apropie:

— Ce e?

— Cântă ceva să ne răcorească.

Valentina se aşeză lângă Alik, îi cuprinse cu braţele piciorul uscat şi începu să cânte încet şi foarte desluşit:

„Ah, gerule-ger, nu mă-ngheţa,

Nu-mi îngheţa calul, nu mă-nfrigura…“

Chiar că te răcorea glasul Valentinei, împrăştia în aer vălurele mici, aşa cum face o corabie de jucărie lăsată pe apă.

Alik se văzu înfofolit într-o şubă cafenie, groasă, cu o cuşmă de oaie ţigaie îndesată pe cap, pusă peste un şal alb, şuba era strânsă cu cureaua lui preferată, iar el stă într-o sanie cu speteaza arcuită, în faţa lui se mişcă şoşonii de pâslă ai mamei şi poala paltonului ei albastru se bate de pâsla cenuşie. Gura lui e legată strâns cu un fular de lână, iar acolo unde sunt buzele fularul e umed şi cald, dar trebuie să respiri cu putere, cu foarte mare putere, pentru că dacă încetezi să respiri, în adâncitura caldă şi umedă a fularului se lipeşte numaidecât o bucăţică de gheaţă şi fularul îngheaţă pe loc şi se face praf…

Copiii, din ce în ce mai mulţi, erau îmbrăcaţi parcă tot în şube, nişte şube moi, acoperite de zăpadă…

Uşa liftului se deschise cu zgomot, din lift năvăli Libin cu şase paraguayeni. Toţi ca unul, mici de statură, cu pantaloni negri şi cămăşi albe, cu nişte tobe mici, cu morişti şi ciocănele. Mergeau şi huruiau din instrumentele lor.

— Nin, de unde au mai apărut şi ăştia? întrebă cu şovăială în glas Alik.

— I-a adus Libin.

Libin era beat criţă. Se apropie de Alik.

— Alik! S-a văzut până la urmă că-s băieţi minunaţi. Le-am dat să bea. Ce mi-am zis, ăştia nu pot să cânte dacă ţin mâna pe pahar. Chiar aşa a fost. Băieţi de treabă, numai că nu ştiu boabă engleză. Numai unul ciripeşte puţin. Ceilalţi n-o prea au nici cu spaniola. Vorbesc în guarani sau ceva pe acolo. După ce am băut puţintel, le spun: am un prieten bolnav. Şi ei îmi zic: avem muzică specială pentru bolnavi. Aha, vasăzică! Nostimi băieţii ăştia…

Între timp băieţii ăştia nostimi se aliniaseră unul după altul în şir indian. Primul, cu o cicatrice pe faţa brună-oacheşă, bătea într-o tobă, şi toţi se mişcau în cerc cu picioarele lor scurte, se lăsau puţin pe vine la fiecare pas, se legănau ritmic, trăgeau aer în piept şi scoteau un fel de ţipete.

Fetele, sătule până-n gât de muzica lor care dura de-o săptămână, se prăpădeau de râs pe înfundate.

Numai că aici, în încăpere, muzica lor suna cu totul altfel. Era grozav de serioasă, n-avea legătură cu melodiile cântate în stradă, ci cu lucruri mult mai importante, care nu suferă nici un fel de comparaţie. Auzeai în ea cum bate inima, cum respiră plămânii, cum curge apa şi chiar cum chiorăie maţele. Ce să mai spui de instrumente, Dumnezeule mare!, erau cranii şi oscioare mici, chiar şi muzicanţii aveau atârnate schelete mici, ca nişte podoabe de sărbătoare… În sfârşit, muzica amuţi, dar nici n-apucă bine lumea să înceapă să turuie, să ocupe în pauza asta poziţiile inamicului, că muzicanţii se şi întoarseră în cealaltă parte şi se mişcară din nou în cerc, în şir indian, şi se auzi un alt fel de muzică, veche, lugubră…

— Dansul morţii, ghici Alik.

Acum când descoperise sensul acestei muzici, care era literalmente o poveste despre moartea trupului, abia acum înţelese că mişcarea lor, parcă în răspăr, fusese prologul pentru tema viitoare. Muzica monotonă şi tristă,

jeluitoare, care îl scosese din sărite în ultimele zile, îi devenise clară ca literele alfabetului. Dar ea se întrerupse brusc, fără să apuce să spună ceva până la capăt.

Musafirii soseau mereu. Alik îl recunoscu în mulţime pe profesorul de fizică, Nikolai Vasilievici, poreclit Galoş, şi abia dacă mai avu putere să se mire: să fie oare adevărat că a emigrat acum, la bătrâneţe?… Câţi ani o fi având?… Uite-l şi pe Kolka Zaiţev, colegul meu de clasă, care a nimerit sub tramvai, sfrijit, cu o scurtă de schior cu buzunare, arunca o minge de cârpă cu piciorul când… ce drăguţ din partea lui că l-a adus cu el târâş… Uite-o pe Musia, verişoară primară, a murit de leucemie când era fetiţă mică, trecea prin cameră cu un lighean în mână, dar nu mai era copil, ci domnişoară în toată puterea cuvântului. Toate astea nu erau deloc ciudăţenii, era în firea lucrurilor să se întâmple aşa. Şi simţea chiar că greşelile şi purtările incorecte de odinioară sunt îndreptate…

Fima se apropie şi-i atinse uşor mâna rece:

— Alik, eşti în stare să faci o plimbare?

— Sunt, acceptă Alik.

Fima îi ridică trupul uşor ca un fulg şi îl duse în dormitor. Buzele lui Alik erau vinete, unghiile de la mâini albastre, numai părul nu-şi schimbase culoarea, era roşu închis ca arama.

„Hipoxie“, constată ca un automat Fima.

Nina trase de pe pervaz sticla cu infuzia de ierburi…

Căpetenia paraguayenilor, tălmaciul lor, se apropie de Valentina şi-i ceru voie să-i atingă părul. Îşi înfipse o mână în laţele lui aspre, cu străluciri de cărbune, iar degetele de la cealaltă mână şi le plimbă prin părul Valentinei vopsit în şuviţe multicolore şi izbucni în râs. Naiba ştie cu ce-l încântase părul ei pestriţ. Paraguayenii veniseră de două săptămâni la New York, din satul lor mare care se pierdea în pădurea tropicală, şi nu apucaseră încă să atingă cu mâna toate ciudăţeniile din lumea de aici. Valentina avu deodată o senzaţie stranie, ca şi cum i-ar fi pus pe cap o tichie orientală. Cu toate astea, nu era o senzaţie neplăcută, de altfel îi şi dispăru în câteva minute.

Alik vâna aerul cu nasul, cu gura. Ştia că trebuie să respire tot timpul, altfel adâncitura caldă din fular îngheaţă. Îi venea mai uşor să tragă aerul în piept decât să-l scoată afară şi o făcea cu spasme dese.

— Am obosit…

Fima îi apăsă încheietura mâinii, uscată ca o creangă de copac fără viaţă. Muşchiul diafragmei murea, mureau plămânii, murea inima. Fima deschise geanta şi îşi tot frământă mintea. Aş putea să-i dau camfor, să-i stimulez inima obosită, s-o fac să alerge în galop. Va fi oare suficient pentru mai mult timp?… Se poate şi un narcotic. O să fie ca o uitare plăcută, din care mai mult ca sigur că nu-şi mai revine. Dar dacă aş lăsa totul aşa cum e… o zi, două… Nimeni nu ştie câte ore poate să dureze…

Ţara asta detesta suferinţa. O respingea ontologic, şi o tolera numai ca un caz special, care trebuie lichidat de urgenţă. Naţiunea tânără care neagă suferinţa a înfiinţat şi a cultivat şcoli întregi de filozofie, de psihologie şi de medicină, care s-au ocupat de o singură problemă: să izbăvească omul de suferinţă cu orice preţ. Ideea asta i-a intrat greu în cap rusului Fima. Ţara în care crescuse iubea şi preţuia suferinţa, şi chiar se hrănea din suferinţă; în suferinţă au crescut, au ajuns oameni în toată firea, le-a venit mintea la cap… Dar şi sângele evreiesc al lui Fima, distilat de mii de ani prin filtrul suferinţei, avea parcă o substanţă importantă, vitală, care fără suferinţă s-ar fi distrus. Oamenilor de felul ăsta, care scapă de suferinţă, le fuge până şi pământul de sub picioare…

Dar toate astea nu-l mai priveau pe Alik. Fima nu voia ca prietenul său să sufere atât de cumplit în ultimele ceasuri din viaţă…

— Ninocika, hai să chemăm acum salvarea, spuse Fima mult mai hotărât decât o simţea în sufletul lui…

14

Maşina sosi în cincisprezece minute. Îşi făcură apariţia un tânăr negru, un zdrahon de băiat, de talia unui jucător de baschet, cu maxilarul proeminent, şi unul pirpiriu, cu ochelari, cu figură de intelectual. A reieşit că negrul era doctorul, iar al doilea, vreun fugar polonez sau ceh, după cum dădu Fima verdictul, care n-a reuşit să-şi susţină diploma la americani. Asemănarea nu-i era deloc pe plac şi venise pe nepoftite. Fima se apropie de fereastră.

Negrul dădu la o parte cearşaful. Îşi trecu mâna pe deasupra ochilor lui Alik. Alik nu reacţionă în nici un fel. Doctorul îi apăsă încheietura mâinii,

care se pierdu ca un creion în mâna lui uriaşă. Spuse o frază lungă şi de-a dreptul confuză. Fima înţelese mai degrabă că ar fi vorba de plămâni artificiali şi de internare. Nu înţelesese nici măcar dacă doctorul propune internarea sau, dimpotrivă, o respinge.

Ninka însă dădu din cap în semn că nu, îşi scutură pletele şi spuse în ruseşte că nu-l lasă pe Alik să plece nicăieri. Doctorul se uită la frumuseţea ei prăpădită, apoi îşi lăsă în jos pleoapele mari cu genele imense şi spuse:

— Am înţeles, ma'm.

După care umplu o seringă mare cu un lichid scos din trei fiole şi i-o înfipse lui Alik între piele şi os, în şoldul care aproape că dispăruse.

Ochelaristul termină ce avea de mâzgălit, îşi încruntă sprâncenele zburlite şi, cu o expresie de martir pe faţa cu un nas lung, îi spuse doctorului cu un accent care până şi lui Fima i se păru oribil:

— Femeia e într-o stare proastă, făceţi-i un tranchilizant, ce mai, având în vedere că…

Doctorul îşi scoase mănuşile, le azvârli în trusă şi fără să-i arunce măcar o privire sfetnicului său, bombăni ceva a dispreţ. Fima pur şi simplu se înfioră: ia uite cum îl mai…

„De ce naiba mai stau eu aici, ca un prost: nu mai pot să rabd, trebuie să mă întorc“, asta îl frământa pe Fima acum, pentru prima oară, în toţi anii ăştia pierduţi degeaba. Şi brusc îl apucă frica: oare chiar voi fi în stare să ajung doctor? O să fiu în stare să iau afurisitele astea de examene în limba rusă? Dar la urma urmei cine-l întreabă pe el la Harkov, acolo diploma e bună…

După ce plecară medicii ăştia cu medicina lor absurdă, Nina începu să se agite groaznic. Cără din nou sticlele dintr-un loc în altul. Se aşeză la picioarele lui Alik, îşi turnă în palmă lichidul şi începu să-i frece picioarele de la vârful degetelor în sus, spre genunchi, apoi spre coapse.

— Habar n-au, nu se pricep la nimic. Nimeni nu înţelege nimic, Alik. Pur şi simplu ei nu cred în nimic. Dar eu cred. Eu cred. Doamne, eu chiar cred.

Îşi tot turna în căuşul palmei lichidul care se scurgea, petele se lăbărţau pe cearşaf, stropii zburau în toate părţile, şi-i freca înverşunată picioarele, pe urmă pieptul.

— Alik, Alik, hai, fă ceva, spune ceva. Noapte blestemată… Mâine o să

fie mai bine, o să vezi că am dreptate…

Dar Alik nu răspundea, respira doar precipitat, cu spasme.

— Ninok, ce-ar fi să te culci puţin, ce zici? Iar eu o să-l masez, bine? îi propuse Fima, şi ea acceptă surprinzător de uşor. Gioika e acolo, face de gardă. A vrut ea să fie azi de gardă. Ce-ar fi să stai tu acolo, pe covoraş, iar ea să stea aici?

— Hai, valea de-aici. Nu e nevoie de nimeni.

Nina se culcă cu faţa în jos la picioarele lui Alik, de-a curmezişul divanului lat, în care el se pierduse cu totul, şi continuă: o să mergem în Jamaica sau în Florida. O să închiriem o maşină încăpătoare şi o să-i luăm cu noi şi pe Valka, şi pe Libin, şi pe toţi, pe toţi cei pe care o să poftim să-i luăm. Şi pe drum, o să mâncăm la Disneyland. Nu-i aşa Alik? O să fie minunat. O să ne oprim, ca atunci, la moteluri. Doctorii ăştia nu înţeleg dracului nimic. O să te punem pe picioare cu buruieni, ei încă n-au pus pe picioare asemenea bolnavi… n-au vindecat asemenea cazuri…

— Ar trebui să tragi un pui de somn, Nin.

Ea dădu din cap în semn că nu vrea.

— Adu-mi să beau.

Fima se duse să-i aducă băutura. Musafirii se împrăştiară. În atelier, Gioika se ghemuise într-un colţ cu Dostoievski al ei cel cenuşiu, tot aşteptând, doar-doar o vor chema să facă de gardă. Unul din musafirii rămaşi dormea învelit până peste cap. Terminând de spălat paharele, Liuda îl întrebă pe Fima:

— Cum e?

— Agonie, spuse Fima laconic.

Îi adusese Ninei băutura. Ea bău, se răsuci la picioarele lui Alik, pe urmă începu să bolborosească ceva nedesluşit şi în curând adormi. După cât se pare, ea nu înţelesese ce se întâmplă.

Mâine, adică azi, pentru Fima urma o zi de lucru, poimâine, adică mâine îşi putea lua zi liberă, şi probabil că nu va mai fi nevoie de o a treia zi. Se aşeză pe divan, îşi desfăcu genunchii ca nişte cucuie acoperiţi cu un covor de păr, el, ratatul, sucitul, cu faţa ciupită de vărsat, el, fiinţa plictisitoare. Acum nu mai putea să facă nimic decât să şadă şi să soarbă amărât din votca amestecată cu suc, să-i umezească lui Alik buzele, pentru că de

înghiţit nu mai putea fi vorba, şi să aştepte să se întâmple ce trebuie să se întâmple.

Spre dimineaţă, degetele lui Alik începură să tremure uşor, şi Fima hotărî că este timpul s-o scoale pe Ninka. O mângâie pe cap. Ea se întoarse de undeva de departe şi ca întotdeauna îşi veni în fire după un timp îndelungat, realizând cu greu unde se află. Când Fima îi citi în privire că mintea i se limpezeşte, îi spuse:

— Ninok, scoală-te!

Se aplecă asupra bărbatului ei şi fu din nou surprinsă de cât de mult se schimbase în timpul aşa de scurt în care ea apucase să doarmă. Căpătase chipul unui băiat de paisprezece ani, o faţă de copil, liniştită, luminoasă. Dar aproape că nu i se auzea respiraţia.

— Alik – îi atinse cu mâinile capul, gâtul. Ei, Alik…

Întotdeauna fusese foarte sensibil, nefiresc de săritor. Când îl chema ea, răspundea în aceeaşi clipă, oriunde s-ar fi aflat. Când era în alt oraş, o suna la telefon exact în clipa când ea îi cerea în gând s-o cheme, când avea nevoie de el. Acum însă, ca niciodată, nu răspundea.

— Fima, ce-i asta? Ce-i cu el?

Fima îi cuprinse umerii slabi:

— Moare.

Şi ea înţelese că ăsta era adevărul.

Ochii ei limpezi se înviorară, se ridică, şi brusc îi spuse lui Fima cu o voce fermă:

— Pleacă şi până una alta nu mai intra aici.

Fima ieşi fără o vorbă.

15

Liuda intră nehotărâtă în dormitor.

— Ieşiţi afară cu toţii, toţi, da’ toţi!

Gesturile Ninkăi erau solemne, chiar teatrale.

Gioika, aşezată într-un colţ, cu bărbia sprijinită pe genunchi, spuse uimită:

— Nina, am venit să stau cu el.

— Am zis să vă căraţi cu toţii!

Gioika se aprinse la faţă, începu să tremure, se ridică brusc îndreptându-se spre lift. Liuda stătea dezorientată în mijlocul atelierului… Trăgându-şi anevoie pătura peste cap, musafirul adormit sforăia uşor. Iar Ninka se duse agitată în bucătărie, scoase de undeva din adâncuri un castron de supă alb, de faianţă.

Îi apăru pentru o clipă ziua aceea minunată când au sosit la Washington, au înnoptat la Slavka Krein, basistul vesel care se transformase într-un programator trist, au luat micul dejun într-un restaurant micuţ din Alexandria, aflat lângă un scuar. Pensionarii cântau pe stradă o muzică teribil de urâtă, dar pentru care nu primeau nici un ban, iar pe urmă Krein i-a dus la talcioc. Ziua fusese atât de amuzantă încât au hotărât să cumpere ceva frumos, dar numai de cincizeci de copeici. Aveau bani puţini, ce-i drept. Şi aici s-a ţinut scai de ei un negru frumos, cărunt, cu o mână schiloadă, şi au cumpărat de la el o supieră englezească de pe vremea când la Boston se bea ceai, şi pe urmă au cărat cu ei toată ziua obiectul ăla mare, incomod, care se încăpăţâna să nu intre în geantă, iar Krein a plecat cu maşina să întâlnească sau să conducă pe cineva.

„Uite pentru ce am cumpărat-o noi atunci“, se dumiri Ninka, în timp ce o umplea cu apă.

Se îndreptă de spate, se făcu mult mai înaltă, aduse triumfătoare supiera în dormitor, ţinând-o sus, în dreptul feţei, cu buzele lipite de marginea ei.

„A înnebunit de-a binelea, ce-o să se întâmple cu ea?“ se crispă Fima.

Ea uitase deja că i-a gonit pe toţi.

Aşeză cu grijă castronul pe un taburet roşu. Scoase din scrin trei lumânări, le aprinse, le topi la capătul de jos şi le lipi de marginea faianţei. Îi reuşea totul dintr-odată, fără efort, lucrurile trebuincioase îi ieşeau parcă în cale.

Luă de pe perete icoana şi zâmbi amintindu-şi cum a lăsat-o aici omul acela ciudat. Pe atunci locuia la ei în casă unul dintre numeroşii emigranţi care n-aveau adăpost. În general Ninka era indiferentă faţă de cei pe care-i găzduiau şi aproape că nu-i observa, dar se întâmplase ca tocmai atunci să-i ceară lui Alik să-l dea afară urgent, iar Alik îi spusese:

— Ninka, ţine-ţi gura. Noi trăim prea bine.

Iar băiatul ăla era cam scrântit la cap, nu se spăla, purta un fel de lanţuri pe corp, ura America şi le spunea că n-ar fi venit niciodată aici, dar a avut o revelaţie, cum că acum Cristos se află în America şi că el e dator să-l găsească. Şi l-a tot căutat alergând prin Central Park de dimineaţă până seara. Iar pe urmă cineva i-a dat o idee şi a plecat în California la unul la fel ca el, dar american, nu, nu-l chema nici Serafim, nici Sebastian, care, vorbea lumea, era nebun, şi pe deasupra şi călugăr…

Icoana a pus-o sprijinită de castronul de supă, şi a ezitat o clipă. Un gând n-o lăsa în pace… ce nume să-i dea… Era cu neputinţă să-i dea numele lui. În cinstea bunicului răposat părinţii l-au înregistrat cu numele Avram. Dar l-au strigat întotdeauna Alik, şi până când părinţii s-au despărţit, s-au certat tot timpul că de ce şi cui i-a venit ideea asta să-i dea aşa un nume tâmpit şi provocator. Oricum, nu toţi prietenii apropiaţi îi ştiau numele adevărat, mai ales că atunci când a primit actele americane s-a înregistrat cu numele de Alik…

Cel căruia îi era dat să poarte în general un nume, oricare ar fi fost acesta, mai avea puţin de trăit şi acum scotea din când în când nişte horcăieli însoţite de spasme.

Ninka se repezi să caute calendarul religios, pipăi cu mâna pe ghicite cărţile de pe raft şi dădu de el după un vraf strâmb de cărţi, aşezate anapoda. La douăzeci şi cinci august erau mucenicii Fotie şi Anichit, Pamfil şi Capiton; sfântul mucenic Alexandru… Încă o dată totul era cum nu se poate mai bine. Numele se potriveau. Totul îi venea în întâmpinare. Zâmbi.

— Alik, îşi chemă ea soţul. Să nu mi-o iei în nume de rău, am să te botez.

Îşi scoase de la gâtul lung crucea de aur, a bunicii, cazacă din Tver. Maria Ignatievna îi explicase totul: orice creştin poate fi botezat dacă e pe moarte. Fie cu crucea de aur, fie cu chibriturile legate în cruce. Ori cu apă, ori cu nisip. Acum trebuia numai să spună nişte cuvinte simple, pe care le ţinuse minte. Îşi făcu semnul crucii, puse crucea în apă şi rosti cu o voce răguşită:

— În numele Tatălui, al Fiului, al Sfântului Duh…

Făcu în apă semnul crucii, îşi afundă mâna în supieră, luă apă în căuşul palmei şi, scuturând-o pe capul soţului ei, încheie:

— …se botează robul lui Dumnezeu, Alik.

Nici măcar nu-şi dăduse seama că numele Alexandru, atât de potrivit, îi

zburase cu totul din minte în momentul decisiv.

Nu ştia ce să facă mai departe. Se aşeză lângă Alik cu crucea în mână, întinse cu degetele apa sfinţită pe faţa lui, pe piept. Una dintre lumânări se îndoi şi, nesocotind legile fizicii, căzu nu în afara, ci înăuntrul castronului devenit obiect sacru. Lumânarea sfârâi şi se stinse. Apoi Ninka îi puse crucea ei la gât.

— Alik, Alik, îl chemă ea.

El nu răspunse, scoase numai un oftat ca un horcăit din piept şi se linişti din nou.

— Fima! strigă ea.

— Fima intră.

— Uite ce-am făcut, l-am botezat.

Fima îi răspunse profesional, stăpân pe situaţie:

— Ei, acum dacă l-ai botezat, asta e, l-ai botezat şi gata. Mai rău nu poate să fie.

Starea de excitaţie şi sentimentul minunat, care-i dăduseră certitudinea că tot ce face ea e bine, o părăsiră brusc. Împinse taburetul într-un colţ, se culcă lângă Alik şi începu să bată câmpii, să spună tot soiul de nerozii, pe care Fima nu le luă în seamă.

Uşa se întredeschise, intră Kipling, un căţel liniştit, care stătuse culcat trei zile lângă uşă aşteptându-şi stăpâna. Kipling îşi puse capul pe divan.

„Trebuie să-l scot afară“, îşi zise Fima în gând. Era timpul să plece la lucru. Gioika plecase jignită. Liuda plecase şi ea pe la mijlocul nopţii. Fima îl trezi pe cel care dormea, se nimerise să fie Şmul, şi nu Libin, cum crezuse el. Tocmai bine, fiindcă Şmul n-avea unde să se grăbească, de când era în America, de zece ani, trăise numai din ajutor social. Fima îl trezi scuturându-l, îi dădu instrucţiuni pentru orice eventualitate şi îi lăsă şi numărul de telefon de la serviciu. Acum îi mai rămăsese doar să-l ducă afară pe Kipling, care stătea smirnă lângă uşă şi dădea din coadă, şi pe urmă să plece la lucru.

16

În ziua care a urmat botezului Ninka n-a ieşit din dormitor, a stat culcată,

îmbrăţişând picioarele lui Alik, şi n-a lăsat pe nimeni să intre.

— Încet, mai încet, doarme, spunea oricui crăpa uşa.

Alik îşi pierduse cunoştinţa, şi numai din când în când mai scotea câte un horcăit. În starea asta fiind, auzea tot ce se vorbea în jurul lui, dar vorbele veneau parcă de undeva tare de departe. Uneori ar fi vrut să le spună că totul e în regulă, dar fularul era legat strâns şi nu putea să şi-l desfacă.

În acelaşi timp era invadat de senzaţii noi. Se simţea uşor, confuz, simţea că se mişcă cu totul. Se mişca într-un film alb-negru, numai că negrul nu era negru de tot, şi nici albul alb. Totul era mai degrabă alcătuit din nuanţe de gri, ca şi cum pelicula ar fi fost veche şi voalată. Dar nu era nimic neplăcut aici.

Mişcarea, după care tânjise atâta în ultimele luni, era ca o stare de beatitudine, comparabilă poate doar cu starea dată de narcotice. Umbrele, care apăreau din când în când pe marginea drumului desfundat, îi erau vag cunoscute. Unele semănau cu nişte siluete din lemn, altele aduceau a oameni. Şi apăru din nou profesorul de la şcoală, Nikolai Vasilievici Galoş, un om cu o gândire sănătoasă şi riguroasă, iar Alik îşi spuse că apariţia profesorului dovedeşte că tot ce se petrece este perfect real şi că îl scapă de zbuciumul care se insinuase discret: visez oare, sau delirez? Îi era clar că Nikolai Vasilievici îl recunoscuse imediat, că-l salutase, şi Alik înţelese că acesta chiar se îndreaptă spre el.

Nina începu iarăşi să zdrăngăne sticlele, dar sunetul lor era mai degrabă plăcut, ca o muzică. Şoptea ceva de neînţeles şi-şi umplea mereu căuşul palmei cu ce mai rămăsese din infuzia de ierburi, dar toate astea nu-l deranjau, nu-l stânjeneau absolut deloc. Tot acum, profesorul Galoş venise chiar lângă el şi Alik văzu cum plescăie din buze fără zgomot, ca odinioară la şcoală, iar Alik uitase obiceiul ăsta al lui, dar acum îşi aminti de el cu înduioşare. Era încă un argument foarte convingător: nu, cu siguranţă nu e un vis, aşa este în realitate…

Pe la jumătatea zilei veni un meşter specialist în instalarea aparatelor de aer condiţionat, un mulatru indolent, plin de lănţişoare de aur, însoţit de un tânăr sfrijit, ajutorul lui. Cineva dintre prieteni plătise comanda. Ninka i-a lăsat să intre în cameră, au reparat aparatul de aer condiţionat în doi timpi şi trei mişcări, fără să se uite măcar o dată la muribund. Căldura din cameră s-

a transformat destul de repede într-o boare răcoroasă. Pe urmă a sosit Valentina. Ninka n-a lăsat-o să intre în dormitor, iar ea a rămas în atelier împreună cu Gioika, plânsă toată.

T-shirt se instalase comod într-un colţ, pe covorul alb murdar, punându-şi sub cap o pătură făcută sul, şi citea o carte în engleză, pe care visa s-o citească în original. Era *Marea Carte a Eliberării*[13]. De ieri se tot frământa, ce păcat că nu e bărbat şi că nu poate merge la o mânăstire tibetană. Iar în dimineaţa asta o întrebase pe maică-sa dacă nu poate fi operată în aşa fel încât sânii să i se facă de două ori mai mici… Ca şi cum asta ar fi putut s-o apropie de destinul minunat al călugărului tibetan…

13. *The Tibetan Book of the Great Liberation or the Method of Realizing Nirvana through Knowing the Mind*, carte de învăţături tibetane transmise Occidentului, apărută în Statele Unite în 1965. (N. red.)

Lui Alik îi puseseră pernele la spate, aproape că stătea în fund în pat. Nina îi tot umezea buzele închise la culoare şi uscate, încerca să-i dea apă cu paiul, dar în aceeaşi clipă apa ieşea înapoi.

— Alik, Alik.

Îl tot chema, nu-l lăsa deloc în pace, îl mângâia. Îşi lipi buzele de gropiţa din zona osului iliac, îşi trecu limba în jos până la buric urmând linia vizibilă care îl împarte pe om în două. I se păru că trupul lui are un miros străin, că pielea are un gust amar. În amăreala asta îl ţinuse ea la marinat două luni de zile, fără întrerupere.

Se opri cu faţa în cârlionţii roşcovani, tăiaţi scurt, şi-i trecu prin minte că, uite, părul nu i se schimbă absolut deloc…

În sfârşit, încetă să-l sâcâie, şi atunci Alik spuse deodată foarte răspicat:

— Nina, m-am înzdrăvenit…

Când Fima sosi de la lucru la ora opt, surprinse în dormitor o scenă stranie: Ninka goală, cu chimonoul negru pus sub ea, stătea cu faţa spre Alik, îi ungea mâinile frumoase cu un zaţ gros făcut din ierburi şi repeta întruna:

— Vezi că e bună, te ajută, ce iarbă minunată…

Îşi ridică ochii scânteietori spre Fima şi spuse solemn, pe jumătate adormită:

— Alik mi-a spus că s-a vindecat…

„A murit“, bănui Fima. Îi atinse mâna, se golise de viaţă, ritmul cadenţat, de tobe, se oprise.

Fima ieşi din dormitor în atelier, îşi turnă jumătate de pahar de votcă ieftină dintr-o carafă mare cu toartă, bău, se plimbă de câteva ori dintr-un capăt în altul al atelierului. Nu era prea multă lume, începură să se adune mult mai târziu. Nimeni nu se uita la el, toţi erau ocupaţi: Valentina şi Libin se jucau cu arşicele lui Alik, Gioika aşeza cărţile de Tarot, aşa cum o învăţase Ninka, încerca să-şi desluşească viaţa, deşi era clar că şi fără asta trăieşte retrasă ca un huhurez. Faika mânca ouă cu maioneză, tot ce mânca era însoţit de maioneză. Liuda din Moscova spălase de mult toate vasele şi stătea acum lângă băiatul ei în faţa televizorului, în aşteptarea unor veşti proaspete.

— Alioşa, închide televizorul. Alik a murit, spuse încet Fima, atât de încet, încât nu-l auziră.

— Copii, Alik a murit, repetă el tot aşa de încet.

Se auzi liftul, intră Irina.

— Alik a murit, îi spuse Fima, şi atunci, în sfârşit, auziră cu toţii.

— Deja? îi scăpă vorba Valentinei, şi o spuse cu aşa o tristeţe, de parcă el i-ar fi promis că va trăi veşnic şi acum îi stricase toate planurile cu moartea asta venită pe nepusă masă.

— *O*, *shit*! exclamă T-shirt şi, azvârlind cât colo cartea, se repezi la lift, cât pe ce s-o dărâme pe maică-sa.

Irina stătea lângă uşă, frecându-şi umărul lovit. „Poate c-ar trebui să plec în Rusia pentru o săptămână, să-i găsesc pe Kazanţevi, pe Ghisia…“ Ghisia era sora mai mare a lui Alik. „Probabil că e tare bătrână, era mai mare decât Alik cu paisprezece ani. Mă iubea…“

Gioika strânse cărţile şi izbucni în plâns.

Toţi începură să se îmbrace, nu ştiau nici ei de ce. Valentina îşi îmbrăcă pe cap fusta indiană lungă. Liuda îşi încălţă sandalele. Voiau să meargă în dormitor, dar Fima îi opri:

— Aveţi răbdare, Ninka nu ştie încă. Trebuie să-i spunem.

— Spune-i tu, îi ceru Libin.

Se împliniseră deja trei ani de când el nu mai vorbea cu Fima, dar acum

nici măcar nu-şi dăduse seama cum de i-a venit să-l roage.

Fima întredeschise uşa de la dormitor: acolo lucrurile arătau la fel. Alik stătea culcat, învelit până sub bărbie cu un cearşaf oranj, pe podea stătea Ninka, frecându-şi tălpile înguste cu degetele lungi, şi repeta întruna:

— Asta-i iarbă bună, Alik, are o putere nemaipomenită…

Mai era şi Kipling acolo. Îşi pusese pe divan labele dinainte, iar pe ele capul inteligent şi trist.

„Ce imbecilitate să spui despre căţei că le e frică de morţi“, medită Fima.

O ridică pe Ninka, îi luă de pe podea chimonoul ud şi i-l puse pe umeri. Era docilă.

— A murit.

De atâtea ori pronunţase Fima cuvântul ăsta, încât i se păru că s-a obişnuit deja cu noua rânduială a lumii din care lipsea Alik.

Ninka îl privi concentrat, cu ochi limpezi, de cristal, şi zâmbi. Chipul ei avea o expresie obosită şi puţin vicleană.

— Alik s-a vindecat, ştii…

El o scoase din dormitor. Valentina îi adusese deja băutura. Ninka bău, zâmbi ca o femeie mondenă, dar zâmbetul nu era adresat nimănui:

— Alik s-a vindecat, ştiţi? Chiar el mi-a spus…

Gioika scoase un sunet ce aducea a râs şi se năpusti în bucătărie astupându-şi gura cu mâna. De jos sună interfonul. Nina stătea în fotoliu cu o faţă luminoasă şi dezorientată şi gonea cu un beţişor cuburile de gheaţă din pahar.

Ofelia în carne şi oase. Şi se apără ca un boxer bun, nu vrea să ştie de nimeni şi nimic. Totul merge bine, niciodată n-a fost el în stare s-o oprească, ea trăieşte în afara realităţii, iar el a ascuns întotdeauna nebunia ei, chiar şi faţă de el însuşi. „Există, cu siguranţă că există o logică în nebunia asta.“ Irina nu mai avea ce să caute aici, îi venise cheful să plece cât mai repede.

Coborî. T-shirt n-o aştepta jos, la intrare. O lăsă în plata domnului pe fata ei. Traversă prin puhoiul de maşini şi intră în cafenea.

Barmanul, un negru isteţ, o întrebă aşteptând un răspuns afirmativ:

— Whisky?

Îi aduse imediat un pahar.

„Aha, bineînţeles, un prieten al lui Alik“, se prinse Irina şi, arătând cu degetul în direcţia casei de vizavi, spuse:

— Alik a murit.

Barmanul pricepu imediat despre ce e vorba. Îşi ridică mâinile sculptate în sus, a implorare şi indignare, în aşa fel încât inelele şi brăţările de argint zornăiră, îşi încreţi faţa negricioasă de jamaican şi spuse în limba Bibliei:

— Doamne, de ce ni-l iei pe cel mai bun?

Pe urmă îşi turnă ceva dintr-o sticlă pântecoasă împroşcând cu stropi, bău repede şi-i spuse Irinei:

— Ascultă, fetiţo, da’ Nina cum e? Aş vrea să-i dau ceva bani.

De mult nu-i mai spusese ei nimeni „fetiţo“.

Şi deodată, parcă o arse cineva cu fierul roşu: ca şi cum el n-ar fi plecat nicăieri! A aranjat în aşa fel lucrurile ca să aibă Rusia de jur împrejurul lui. Dar şi Rusia aia s-a dus de mult. Şi Dumnezeu ştie dacă a existat… Superficial, fluşturatic, iresponsabil. Aici nu se trăieşte aşa. Aşa nu se trăieşte nicăieri! Ei drăcia dracului, de unde vine farmecul ăsta al lui? A îmbrobodit-o până şi pe fiică-mea. Nu ştiu să fi făcut ceva extraordinar pentru careva, şi, mă rog, de ce fac toţi pe dracu-n patru pentru el… Nu, nu pricep. Nu pot să pricep…

Irina se îndreptă spre automatul din fundul cafenelei, îşi scoase cartela de telefon şi formă un număr lung. Acasă la Harris răspunse robotul, la birou veni la telefon secretara bătrână care semăna cu o maimuţă şi-i spuse că el e ocupat acum.

— Faceţi-mi imediat legătura, ceru Irina şi-şi spuse numele.

Harris ridică imediat receptorul.

— Am scăpat, sunt liberă, pot să merg în weekend.

— Sună-mă când să vin să te iau.

Glasul îi sunase cam rece, dar Irina ştia că oricum el se bucură.

Faţă cam roşie, neprietenoasă, mustăţi îngrijite, chelie lucioasă ca o oglindă… Divan, stacan, lemon… unsprezece minute de amor, poţi controla pe ceas, şi sentimentul că eşti arhiprotejată atunci când îţi cuibăreşti capul în câlţii de la blana care-i acoperă pieptul lat… E treabă serioasă şi e musai s-o ducă până la capăt…

17

Bineînţeles că trecutul nu putea fi anulat. Şi ce să anulezi din el?

Irina avusese ultima reprezentaţie la Boston şi, fără să mai treacă pe la hotel, s-a dus direct la aeroport. A cumpărat un bilet şi în două ore a fost la New York. Era în şaptezeci şi cinci. Îi mai rămăseseră, după ce-şi cumpărase biletul, patru sute treizeci de dolari, pe care-i adusese din Rusia în buzunarul pantalonilor. Şi a făcut bine ce-a făcut, pentru că celor din trupă nu li s-au dat bani pe mână, li s-a promis că-i vor primi în ultima zi pentru cumpărături, numai că ei i-a fost imposibil să mai aştepte.

Şi-a ocupat locul în avion, s-a tot uitat la ceas şi şi-a dat seama că scandalul o să înceapă mâine-dimineaţă, nu în seara asta. Azi, şefii o să alerge transpiraţi prin tot hotelul ăla jegos, o să intre cu forţa în fiecare cameră şi o să-i interogheze pe toţi când au văzut-o ultima oară pe Irka. O să urmeze blestemele, şeful cadrelor o să zboare din serviciu, asta sigur… Tata e la pensie, cu siguranţă că vinde câte ceva, o să se descurce el. Şi mama, femeie deşteaptă, o să se bucure, o sun mâine. O să-i spun că în ce mă priveşte totul a mers uns, că nu are de ce să fie îngrijorată pentru mine…

La New York l-a sunat pe Pereira, managerul circului, care îi promisese s-o ajute. Nu era acasă. Nu era nici în oraş, după cum s-a dovedit pe urmă. A uitat pur şi simplu s-o prevină că pleacă. A dat un al doilea telefon la întâmplare lui Ray, clovnul, pe care îl cunoscuse cu trei ani în urmă la festivalul de circ de la Praga. Era acasă. A reuşit cu greu să-i explice cine e. Era mai mult ca sigură că nu şi-a adus aminte de ea, dar a acceptat s-o primească.

Prima ei noapte la New York a fost un coşmar. Ray locuia într-o chichineaţă de apartament în Village împreună cu prietenul lui. Acesta a şi deschis uşa, era un tânăr bine făcut, avea pe el un costum de baie de damă. S-au dovedit a fi nişte băieţi minunaţi şi au ajutat-o aşa, pur şi simplu. Ray a recunoscut mai târziu că nu-şi amintise de ea şi că, în general, nu era aşa de sigur că a fost cândva la Praga.

Din pricină că Butan – Irina nu ştia precis dacă ăsta era prenumele, numele sau porecla iubitului lui Ray – stătea ilegal în America deja de cinci

ani, gestul ei nebunesc nu li s-a părut chiar atât de nebunesc. Pe atunci, nici ei n-aveau bani şi nici un angajament ferm, şi se tot gândeau cu ce-o să achite chiria. A doua zi de dimineaţă au achitat-o cu banii Irinei şi au plecat să câştige bani munciţi. Au găsit de lucru în Central Park şi, după cum afirmaseră chiar ei, Irina le-a purtat noroc.

În primele câteva zile ea s-a chircit pe un covoraş făcând numere de acrobaţie, pe urmă a cusut cinci păpuşi de cârpă şi a făcut acrobaţie cu ele fixându-le pe cap, pe mâini, pe picioare, au venit şi câştigurile şi aşa s-au aranjat definitiv. Irka îşi găsise să doarmă modest şi discret pe trei perne de la divan în camera alăturată, ca să nu le îngrădească în nici un fel libertatea sexuală. După un timp oarecare, Butan a început să-i facă mici avansuri şi din cauza asta Ray s-a enervat. Aşa că ideea legăturii lor în trei începuse să atârne de un fir de păr. Irka încă mai ieşea cu ei să lucreze împreună, dar pricepuse deja că trebuie neapărat să-şi caute altceva din care să poată trăi. În general erau nişte băieţi simpatici, iar ea se liniştise definitiv în privinţa drumului pe care era hotărâtă să-l urmeze: a reieşit până la urmă că aşa ca ea era jumătate de Americă.

Într-una din zilele lui august, reuşise tocmai să se descurce cu numărul de acrobaţie la intrarea în mica grădină zoologică din Central Park, când s-a trezit strânsă în braţe de Alik, care urmărise timp de douăzeci de minute cum i se mişcau vesele mâinile şi picioarele musculoase.

Peste alte douăzeci de minute ea intra în acelaşi loft, care pe vremea aceea nu era încă împărţit în camere. Alik avea deja doi ani de când trăia în America, lucra mult şi se vindea destul de bine. Era vesel, independent, emigraţia luase o întorsătură fericită pentru el. O privi pe Irka, îi privi trupul de animal agil, dar cu chip de om curajos, semeţ, şi înţelese că ea e tocmai aceea care-i lipseşte.

Trecuseră şapte ani de când se despărţiseră. Li se părea acum că anii aceia sunt pierduţi de pomană şi se străduiau să recupereze cât mai repede cuvintele pe care nu le mai folosiseră, gesturile, mişcările. Nu le ajungeau douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru. Totul era transparent, ca prin sticlă. Le fugea pământul de sub picioare.

Odată, într-o noapte, întorcându-se acasă, au găsit un covor mare, alb, aruncat dintr-o casă de oameni bogaţi, şi l-au târât anevoie până în atelier.

Acum Irka stătea pe covorul ăsta în poziţia lotus, care pentru ea era ceva firesc, şi ţinea în faţa ei un manual de gramatică engleză. Fusese ideea lui Alik că trebuie să înceapă cu gramatica. Ea a buchisit-o, a reuşit s-o înveţe pe de rost. Iar el şi-a făcut de lucru cu rodiile. Toată casa era plină de rodii: trandafirii, purpurii, uscate, brune-roşcate, rupte-n bucăţi şi putrezite, de fapt erau numai cadavrele lor uscate din care fusese stors sucul care le ţinuse în viaţă.

În tablourile din vremea aceea rodiile erau pictate câte una singură, perechi, în grupuri mici, erau schimbate între ele, erau înlocuite unele cu altele. Şi ar fi fost de presupus că, făcând toate aceste manevre simple, el va ajunge să descopere brusc un număr nou, neştiut de nimeni, în şirul numerelor cunoscute de toţi, ca de pildă un număr între şapte şi opt…

Optzeci şi opt de zile a locuit Irka în atelier. Mâncau, discutau, se îmbrăţişau, făceau duşuri calde, pentru că şi atunci era arşiţă şi ţevile se încingeau, şi erau fericiţi, mai bine zis, începuseră să fie fericiţi, întrucât nu-şi puteau închipui cu nici un chip că totul are un sfârşit. Compoziţiile lui Janis Joplin se revărsau în noapte.

Ceva încă neprecizat, ca o vagă urmă de gingăşie, apăru pe buzele aspre ale Irkăi: ştia deja că e însărcinată şi simţea o fericire vie, fiziologică, în tot trupul, din cap până-n picioare. Alik nu aflase încă.

Chiar şi fără vestea asta nouă, Alik nu ştia prea bine cum o s-o scoată la capăt. Tocmai atunci aştepta să sosească Ninka, de care divorţase înainte de plecare. Nici atunci nu-i fusese prea clar dacă despărţirea a fost o glumă sau un lucru serios. Tatăl ei nu i-ar fi dat pentru nimic în lume încuviinţarea să plece, iar Alik era ferm hotărât să emigreze. După plecarea lui, Ninka a început s-o ia razna din cauza smintelii ei ascunse, a încercat să-şi pună capăt zilelor, era a doua tentativă de sinucidere, a stat internată la nebuni, a tot sunat, a dat şfară-n ţară… Au găsit în sfârşit un american care s-a însurat de ochii lumii cu Ninka, şi Ninka şi-a completat formularele pentru plecarea definitivă la soţul fictiv. Trebuia să alergi câţiva ani buni pentru astfel de acte.

Alik tocmai vârâse cuţitul într-un pepene galben-rozaliu, lunguieţ, ca să-l taie-n jumătate, şi acesta se desfăcu în două, când începu să sune telefonul. Ninka, fericită, îl anunţa că a primit aprobarea şi că deja a făcut comandă

pentru bilet.

— Ei, şi acum, chiar că nu ştiu cum o s-o scot la liman, declară Alik punând telefonul în furcă.

Toată istoria asta a fost pentru Irka o noutate absolută.

— Fără mine ea nu va supravieţui, e tare firavă…

Nu uitase că Irka e o fire tare, că poate să meargă în mâini chiar pe marginea acoperişului, că nu se teme nici de şefi, nici de autorităţi… Tocmai de aceea avea de gând să închirieze pentru ea o locuinţă la nişte cunoştinţe de-ale lui în Staten Island şi să lămurească încet, încet situaţia tâmpită şi disperată în care nimerise. Uitase complet de mândria Irinei şi de faptul că în anii ăştia mândria nu-i scăzuse defel. Cu o săptămână înainte de sosirea Ninei, când totul fusese convenit cu cunoştinţele lui Alik, Irka plecă din casa lui pentru totdeauna, după cum avea ea impresia…

18

Irina ieşi din cafenea şi se opri, neştiind încotro s-o apuce. Probabil că ar trebui să mă duc acasă, mai mult ca sigur că T-shirt e deja acasă. La intrarea în blocul lui Alik sosi în goană un microbuz cu un aparat de aer condiţionat sus pe capotă, se opri chiar în dreptul plăcuţei pe care scria *No standing any time* şi slobozi doi oameni în uniformă. Un al treilea, cu un geamantănaş, care semăna cu un Charlie Chaplin chel, venea cu paşi mărunţi în urma lor.

„Maşina mortuară“, ghici Irina. „Acasă, cât mai repede acasă.“

Fima ieşi în întâmpinarea angajaţilor de la pompe funebre. Trebuia înscenat ceva, făcu un semn cu capul Valentinei:

— Fă cumva s-o reţii aici.

Dar Ninka nu arăta că ar vrea s-o rupă la fugă. Stătea în fotoliul alb uzat şi bolborosea ceva nedesluşit, pomenea ceva despre iarbă, despre vrerea lui Dumnezeu şi despre firea lui Alik…

În dormitor se închiseseră cei doi voinici, băieţi de ispravă, şi şeful lor mărunţel. Păcat că Alik nu mai putea să zâmbească văzând trioul ăsta comic.

În timp ce Fima punea cu ei la punct detaliile ceremoniei de

înmormântare, lămurindu-se că Charlie Chaplin era ca un fel de administrator peste ei, cei doi voinici cumsecade scoaseră din geamantan un sac negru, imens, dintr-un plastic gros, asemănător cu sacii de gunoi care umplu seara străzile, şi în doi timpi şi trei mişcări, cu gesturi îndemânatice, îl făcură pe Alik pachet, aşa cum se împachetează cumpărăturile la magazin.

— Stop, stop, îi opri Fima pe băieţi. Aşteptaţi o clipă. Să nu vadă soţia…

Ieşi în atelier, o ridică pe Ninka docilă din fotoliu şi o duse în bucătărie. O strânse uşurel la piept şi, atingând cu obrazul neras gâtul ei lung, cu riduri subţiri, parcă trasate cu un ac, o întrebă:

— Hai, iepuraşule, spune ce vrei? Vrei să-ţi aduc iarbă să fumezi?

— Nu, nu vreau să fumez. Aş mai fi băut…

O strânse de încheietura mâinii, şi o ţinu aşa jumătate de minut.

— Hai să-ţi fac o injecţie, ce zici? O injecţie grozavă.

Se gândi ce cocteil ar trebui să-i prepare într-un flacon, ca s-o scoată din circuit pentru o vreme.

Cât timp a stat aşa, baricadând uşa cu spatele lui lat, groparii au trecut prin dreptul ei ducând sacul ăla negru, ca şi cum ar fi scos afară un lucru vechi, stricat şi nefolositor.

Irina se îndrepta deja spre metrou, când băieţii vrednici deschiseră uşa portbagajului şi aşezară acolo sacul negru.

Pe urmă Fima i-a făcut injecţia Ninkăi, ea a adormit, a dormit până a doua zi de dimineaţă pe acelaşi cearşaf portocaliu cu care-l duseseră pe bărbatul ei. Ciudat, chiar n-a întrebat unde e. Numai din când în când, când nu reuşea să adoarmă, zâmbea moale şi spunea:

— Niciodată nu vreţi să mă ascultaţi, v-am spus doar, se vindecă…

Lumea tot venea. Mulţi nu aflaseră că a murit, veneau aşa, pur şi simplu. Avea foarte multe cunoştinţe, pe lângă cei care alcătuiau colonia ruso-evreiască din oraşul ăsta imens. A venit un cântăreţ italian cu care Alik se împrietenise la Roma. A venit proprietarul cafenelei care a adus într-adevăr un cec. Libin strângea banii după un vechi obicei rusesc. Au venit unii din Moscova, unul cu o scrisoare pentru Alik, altul spunea că e un vechi prieten de-al lui. Au venit şi unii de pe stradă, pe care nu-i cunoştea nimeni. Telefonul a sunat ba de la Paris, ba de la Iaroslavl.

Când părintele Viktor a aflat că Alik a fost botezat înainte de a muri, a

oftat, şi-a lovit a uimire palmele, a clătinat din cap şi pe urmă a spus:

— Toţi suntem în mâna lui Dumnezeu…

Ce altceva ar fi putut spune un ortodox cinstit…

În dimineaţa din ajunul înmormântării a venit cu maşina lui veche s-o ia pe Ninka, a dus-o în biserica pustie (în ziua aceea nu se ţinea slujbă) şi a cântat singur prohodul, în lipsa corului şi a asistenţei, pentru cel care aproape a lipsit de la propriul său botez. A ales să cânte cu glas sonor, adânc, cele mai frumoase cuvinte dintre toate câte au fost născocite pentru evenimentul ăsta. Nina strălucea de bucurie, era frumoasă ca un înger, iar Valentina, care stătea în spatele ei cu o lumânare în mână în fasciculul de lumină care venea de la fereastra din tavanul încărcat de praf, şi-a iertat ei înseşi păcatul că iubise bărbatul alteia.

Când, în aerul încărcat de praf s-au stins ultimele ecouri ale glasului care cântase, Valentina a luat din mâinile părintelui Viktor un pachet cu pământ, o panglică albă cu molitva şi o icoană mică de hârtie. Ca să le pună în mormânt.

Pe urmă, fiindcă se clătina, a prins-o pe Ninka de mână şi a aşezat-o într-un taxi. Intrată în roaba asta galbenă, jerpelită, Ninka şi-a înclinat capul mic şi şi-a mişcat umerii ca şi cum ar fi mers într-un Rolls Royce la o ceremonie la palatul Buckingham.

„Uite că sărmana păsărică a rămas pe capul meu, oftă Valentina. Doamne, Dumnezeule! Cum am putut s-o urăsc atâţia ani de zile?…“

19

Proprietarii serviciului de pompe funebre, familia Robins, care în secolul trecut se numise Rabinovici, au făcut să se clatine atât de tare celebra rigiditate a cultului evreiesc, încât au dus-o până în pragul unei nemaivăzute toleranţe religioase, justificată economic, astfel încât în ultimii cincizeci de ani din „Societatea evreiască de pompe funebre“ deveniseră un simplu „Serviciu funerar“, cu patru săli separate, în care aveau loc ceremoniile tuturor confesiunilor religioase, cu cele mai felurite şi extravagante obiceiuri. Săptămâna trecută, chiar mister Robins a fost nevoit să monteze într-una din săli un ecran cinematografic, pentru ca în prezenţa răposatului

neîngropat încă, conform celor scrise în testament, să le fie arătat rudelor şi prietenilor „pe viu“, înainte de a fi dus la groapă, un film de trei ore despre activitatea lui concertistică. În viaţă imitase cântecul scatiului.

Scenariul înmormântării lui Alik a fost relativ modest: n-au comandat nici un fel de servicii speciale, au renunţat şi la lespedea de mormânt – şi când te gândeşti că mister Robins avea un atelier destul de dichisit pentru fasonat granitul –, în schimb au plătit un loc în partea evreiască a cimitirului, cea mai scumpă dintre toate. Este adevărat că era mizerabil, chiar lângă zid şi fără loc de trecere.

Ceremonia a fost programată pentru ora trei, şi la trei fără zece holul care precedă sala era plin. Actualul Robins, cel de-al patrulea proprietar al afacerii sigure, care funcţionase fără întrerupere şi care nu cunoscuse falimentul economic, un bătrân frumos, cu înfăţişare levantină, era consternat. El socotea că poate să spună cine e clientul lui după cum arată participanţii la ceremonie. Vedea în jocul ăsta al psihologiilor una din plăcerile cele mai mari ale profesiei sale. De data asta însă nu numai că nu putea să aprecieze condiţia averii clientului, dar avea îndoieli chiar şi în privinţa naţionalităţii lui, indicată, după cât se pare, de dorinţa expresă a rudelor de a-l îngropa în partea evreiască a cimitirului.

În mulţime se aflau negri pe care nu prea îi vedeai la înmormântările evreieşti obişnuite. E adevărat că, uitându-te la hainele lor, îţi dădeai seama că erau din lumea artistică. Lui Robins i se păru că recunoaşte chipul unui bătrân, saxofonist faimos al cărui nume nu şi-l amintea, dar pe care-l văzuse fie pe coperta vreunei reviste, fie la televizor. Veniseră şi câţiva indieni sud-americani. În ceea ce-i priveşte pe albi, şi acolo se cânta pe mai multe voci: erau cupluri de evrei serioşi, impunători, câţiva anglo-saxoni excepţionali, se vedea de la o poştă că sunt nişte galerişti bogaţi, şi mai erau şi ruşi de toate soiurile, de la cei cuviincioşi la pomanagii, la şnapani, şi unde mai pui că erau şi chercheliţi. Robins era american la a patra generaţie, plecat din Rusia, dar odată cu limba rusă pierduse şi ataşamentul romantic pentru ţara plină de pericole, pentru poporul ei de apucaţi.

„Ciudat client, cumpăni el în gând. Probabil că e muzicant.“

A făcut chiar un ocol prin sala unde se oficia slujba religioasă, ca să arunce o privire la mortul ăsta care ieşea din canoane…

Ninka şi-a făcut apariţia exact la ora trei. Toţi s-au înviorat trăgând aer în piept şi au simţit că li se taie respiraţia. Pletele ei faimoase, de aur cu argint, îi atârnau în ambele părţi de sub pălăria neagră de mătase, de sub voalul amplu. Peste rochia neagră, scurtă, îşi aruncase o mantie transparentă din *tul*, lungă până la călcâie, tot neagră, iar pantofii erau demodaţi, aveau o talpă groasă, cu tocuri mari, şlefuite în faţete.

Galeriştii scoaseră nişte gemete, şi unul îi şopti celuilalt la ureche:

— Corsajul lui *Worts*, cea mai bună idee din istoria modei din toate timpurile şi de la toate popoarele. Superb. Alik are un gust formidabil. Dacă s-ar fi ocupat de modă am fi avut acum nu o pictură fără valoare, ci un genial creator de modele.

— Ce manechin uluitor, aprecie al doilea. Am remarcat-o încă de acum trei ani.

— Bătrână, comentă cu părere de rău primul.

Fima, în cămaşă albastră cu două pete simetrice de transpiraţie la subsuori, cu sandale puse pe piciorul gol, o conducea pe Ninka, încercat de un sentiment contradictoriu de milă teribilă pentru biata fată şi de aversiune puternică faţă de rolul pe care era nevoit să-l joace, pentru că nu avea deloc înclinaţie pentru teatrul de amatori. Şi în plus, în astea două zile i se făcuse lehamite de cât umblase ca să facă rost de bani de înmormântare.

Ninka înainta ca o „mireasă îndoliată“, ca o văduvă indiană, o *sati* care urcă la rugul funerar. Din ziua morţii lui Alik ea n-a mai ştiut decât două lucruri: că el s-a vindecat şi că el nu mai e. Lucrurile astea nu s-ar fi amestecat de-a valma în mintea unui om normal. Dar în căpşorul ei micuţ, aşezat maiestuos pe gâtul lung, ceva se amestecase de mult de tot, aşa cum dacă roteşti puţin cilindrul caleidoscopului vezi prin ferestruica lui cum totul se regrupează într-o ordine nouă, fără ca imaginile să se amestece una cu alta, ci fiecare pe partea ei, cuminte.

Cuvintele „moarte“, „a murit“, „ înmormântare“ au fost pronunţate încontinuu în jurul ei în zilele astea, dar n-au pătruns prin uşa nevăzută, pur şi simplu nu şi-au găsit locul în desenul acela care i se cristalizase în minte.

De ce oare au adus-o aici? Era în legătură cu Alik. Lui Alik îi plăcea ca ea să fie îmbrăcată frumos. Se pregătise cu migală şi îşi gândise în amănunt toaleta pentru el…

Trecea prin mulţimea de oameni fără să recunoască pe nimeni. Cu mâna stângă strângea la piept o poşetuţă neagră de lac, ca un covrig cu trei straturi de foi, iar în dreapta ţinea tulpini groase de crini, ale căror căpşoare semeţe, albe-verzui, i se agăţaseră de poala mantiei străvezii.

Lumea s-a dat la o parte în faţa ei şi uşile sălii s-au deschis în lături exact în momentul când s-a apropiat de ele. Fără să încetinească pasul, a intrat în sală. În spate veneau oamenii formând un triunghi care se tot lăţea. Erau foarte mulţi cu flori, mai mulţi decât găzduise sala în mod obişnuit.

Catafalcul era fixat cu o bucată de lemn, iar pe el se afla o cutie mare, albă, care aducea la formă cu o cutie de apă de colonie. În cutie stătea întinsă o păpuşă frumos colorată care semăna cu un adolescent roşcovan, cu o faţă micuţă şi cu mustăcioară.

Un domn în vârstă, cu o figură de crainic de televiziune, tocmai deschisese gura să spună ceva, dar Ninka l-a dat la o parte uitându-se prin el. Şi deşi domnul era vădit nemulţumit că văduva extravagantă îl împinsese fără pic de jenă, se lăsă totuşi împins în lături.

Ea îşi ridică voalul, se aplecă privind ţintă la portretul sculptat prost, dintr-un material ciudat, greu de recunoscut, şi surâse vag în semn că pricepuse.

„În locul lui Alik“, ghici ea.

În momentul când îşi înălţă capul, galeriştii care stăteau lângă ea zăriră o fundă neagră, discretă, care pornea de la cărarea dreaptă în jos pe faţă, cobora pe gât şi dispărea în decolteul adânc al rochiei.

— Ei, asta da clasă, şopti aprobator un galerist celuilalt galerist.

— Doamnelor şi domnilor! rosti solemn oficialul.

Era traducerea, cuvânt cu cuvânt, a vorbelor fără înţeles îndrugate îndeobşte la înmormântări, deasupra cuptorului fictiv de crematoriu, de câte o cucoană grasă, într-un costum specific din crepon negru, de partea cealaltă a oceanului…

Sicriul trebuia să fie cărat pe catafalc cu un vehicul, iar asta o făceau de obicei angajaţii de acolo. Numai că parcela se afla într-o zonă din cimitir atât de dens populată, încât nu putea fi cărat până acolo decât cu braţele, şi asta călcând pe mormintele străine. La treizeci de metri de mormânt cărarea se surpase, lăsând numai un loc de trecere îngust cât un pas de om. Bărbaţii

au luat-o înainte, au făcut un lanţ până la groapa săpată din timp, şi luntrea albă a plutit, dată din mână-n mână, până la ultima ei haltă. S-a legănat ameninţătoare şi veselă pe deasupra capetelor. Soarele puternic de august mână din urmă un vânticel venit deodată dinspre ocean. Ninka stătea pe soclul unui monument străin, alături de groapa proaspăt săpată, din care pământul fusese scos şi pus cu grijă în coşuri de un roz aprins, vântul îi flutură înspre spate mantia neagră, iar pletele ei, ca nestematele care-şi pierd din culoare din cauza soarelui, unduiră în bătaia vântului ca pânza de corabie.

Irina stătea chiar în mijlocul mulţimii. Îşi luase rămas-bun de la Alik de foarte multă vreme. Altă grijă avea ea acum: construise un tată pentru copilul ei. La drept vorbind, nu trebuise să facă nimic deosebit, ei singuri s-au găsit unul pe altul. A trebuit numai să investească în această afacere cam mulţi bani, care nu mai puteau fi recuperaţi. Chiar şi cu groapa asta, băgase în ea bani destui: fata avea un tată pe care-l iubea şi el trebuia să aibă groapa lui. Irina zâmbi: a iertat totul, dar n-a uitat nimic… Ţi-am născut fata într-un spital pentru săraci, iar tu în timpul ăsta te giugiuleai cu Ninka, ba poate că şi cu a doua, cu viţica asta de Valentina… Stă cu un pas în spate, dar pe aproape, îşi ştie locul… Ar fi interesant să aflu dacă e o lepădătură şmecheră sau e pur şi simplu o femeie bună la pat?… Ce rea m-am făcut… Alik, Alik, totul ar fi putut să fie altfel. Dar n-a fost să fie… Şi e bine că-i aşa!

În locul ăsta îndepărtat din cimitir, chiar lângă gard, pietrele funerare erau îndreptate în sus. În jurul fiecărei pietre culcate pe orizontală se ridicau câteva la fel, care parcă stăteau într-un picior.

Epitafurile pătrate sau unghiulare, care păstraseră intactă în grafia lor amintirea tăbliţei de lut şi a bastonaşului de trestie, se amestecau cu inscripţiile în limba engleză, scrise fără nici o noimă cu caractere gotice, care divulgau locul de naştere şi gusturile transpuse în piatră ale celor duşi de mult.

Alături era o groapă care fusese deja acoperită, şi domnul Robins, sosit la timp, onorând cu prezenţa lui pe clientul său neobişnuit, dădu ordin cu o mişcare de dirijor: gata… să fie coborât coşciugul. Valentina îi spuse ceva Ninkăi, şi aceasta îşi deschise gentuţa rotundă şi scoase din ea pacheţelul cu

pământ. Îl presără cu trei degete, aşa cum pui sare în supă, şi îşi mişcă uşor buzele. Doi muncitori aşteptau cu lopeţile pregătite.

— O clipă, aşteptaţi! se auzi deodată un strigăt care venea dinspre aleea principală.

În spatele oamenilor se iscă forfotă, fără să se ştie clar din ce parte vine, urmară îmbrânceli, înghionteli, ca lumea să poată răzbi cumva, cu mare greutate şi efort. În cele din urmă, făcându-şi loc cu coatele şi dându-i la o parte pe toţi, apăru roşu la faţă Liova Gotlib. În urma lui veneau nişte evrei bărboşi, nu era clar câţi, vreo zece. Grupul întârziase puţin. Coborâseră anevoie din autobuz şi se rătăciseră pentru că fiecare avea propria lui opinie despre locul unde trebuiau să se afle pompele funebre. Acum, trăgându-şi cu greu pe ei din mers acoperământul de rugăciune şi agăţându-şi tfilinul[14], împingându-i la o parte pe bărbaţi, călcând femeile pe picioare, strigară primele cuvinte:

14. „Tfilin“ sau filacteră. În tradiţia iudaică, bucată de pergament cu versete din Biblie, purtată ca talisman. (N. red.)

— Slăvit să fie şi sfinţit Numele Lui Mare în lume, pe care El o va crea din nou, când îi va învia pe morţi şi-i va chema la viaţa veşnică…

Cântau, intonau, se tânguiau cu glasuri solemne, îndurerate, numai că ar fi fost de mirare ca vreunul dintre ei, în afară de Robins, să fi înţeles sensul acestor incantaţii străvechi…

— De unde au apărut şi evreii ăştia din alte vremi? îl întrebă Valentina pe Libin.

— Ce, n-ai ochi? Gotlib i-a adus…

Nu aveau de unde să ştie că reb Menaşe avusese grijă de sărmanul „copil prizonier“…

Valentinei îi trecu prin minte gândul că evreii erau suspect de decorativi: n-or fi cumva actori la vreun teatru mic din Braighton Beach?

„Trebuie să-l întreb pe Alik…“, şi în aceeaşi clipă înţelese că are multe lucruri, o groază de lucruri despre care nu mai are acum pe cine să întrebe…

Se citiră câteva rugăciuni de pomenire, dar nu dură mult. Pe urmă cei din faţă au început să se dea îndărăt din faţa gropii, cei din spate au pătruns în faţă, s-a ridicat un munte de flori, îi ajunsese deja Ninkăi până la brâu, iar

ea aşeza fiecare floare punând-o separat, le mângâia, făcea ba o căsuţă ciudată, ba un mausoleu, şi surâdea într-un fel anume, încât mulţi tocmai remarcară că seamănă acum cu o Ofelie împovărată de ani.

Apoi toţi se traseră îndărăt, iar evreii, care începuseră să-şi scoată şalurile albe, dându-şi la iveală costumele negre ca tăciunele, care străluceau precum cărbunii la soare, se nimeriră printre ultimii. Ninka îi aşteptă însă şi-i pofti acasă, la parastas. Cel mai bătrân dintre toţi, chel, cu *kippa* prinsă cu un plasture direct de capul pleşuv, îşi ridică mâinile uscate în dreptul feţei şi, răşchirându-şi degetele galbene, spuse trist:

— Copila mea! Când le moare cineva, evreii fac Şiva[15], se aşază jos pe pământ şi ţin post… Da' un păhărel de votcă ar fi bine-venit…

15. Şiva („şapte"). În tradiţia iudaică, perioadă de şapte zile în timpul căreia credinciosul se retrage din lume, în urma morţii unui apropiat. (N. red.)

În costumele lor negre-fumurii, urcară anevoie în microbuzul pe care era scris cu litere albastre pe fond alb „Temple Zion"…

20

T-shirt şi Gioika n-au mers la înmormântare. Au rămas acasă. T-shirt s-a apucat să aşeze tablourile. Le-a scos pe cele vechi, le-a şters împrăştiind peste tot praful aşternut de doi ani, s-a tot frământat cum să le atârne. Şi deodată, aşa cum pisica face ochi în a şaptea zi, i s-au deschis şi ei ochii, a început să vadă tablourile lui Alik: ia să văd pe care – în care parte – p-ăsta – alături – p-ăla – mai sus – p-ăla – îl scot definitiv… Nu trebuia să decidă, era suficient să privească şi tablourile îşi găseau singure locul cel mai inspirat şi mai plăcut ochilor…

„O să mă apuc să studiez artele plastice", se decise ea într-o clipă, uitând că săptămâna trecută se dedicase trup şi suflet Tibetului.

Îi plăceau mai mult tablourile de dimensiuni mici şi medii, dar pentru că un tablou mare pe cadru de lemn se preta să fie atârnat, le-a chemat în ajutor pe Gioika şi pe Liuda şi au atârnat pânza mare de trei metri, care stătuse cinci ani cu faţa la perete. Erau multe lucruri pictate acolo, prea multe şi de toate: o sărbătoare de toamnă, cu struguri, cu pere şi rodii, cu femei dansând şi cu copii, carafe cu vin, munţi în depărtare şi un bărbat sub

un şopron…

Liuda tăia feliile de brânză şi de salam, mărunţea salata, Gioika, mişcându-se cu grijă, ca în somn, distribuia prin toate locurile veselă de toate felurile şi mâncare gătită, chipurile, ca acasă, mâncare rusească şi evreiască, cumpărată de la un magazin ţinut de nişte emigranţi: scrumbie, piroşti, piftie, salată „olivier“ cum îi spun ruşii, alte popoare o numesc salată „rusească“…

Au venit toţi deodată, o mare de lume. Liftul de mărfuri i-a urcat în trei reprize. Cincizeci de persoane s-au aşezat la masa comună, potrivită din scânduri şi alte vechituri, ceilalţi şi-au luat paharele şi au început să se fâţâie dintr-un colţ într-altul ca la un party american. E uimitor cum poate să te apuce aşa, o stare de gol, cu atâta lume în jurul tău.

Veniseră şi galeriştii din Washington. Se plimbau prin atelier ca printr-o sală de expoziţie şi examinau cu atenţie tablourile. Arătau nemulţumiţi şi, după zece minute, când lumea nici măcar nu începuse încă să bea, îi sărutară mâna Ninkăi şi dispărură.

Irinei nu-i făcuse nici o plăcere să-i vadă. Mai avea o răfuială cu ei. De parcă nimic nu s-ar fi întâmplat, pur şi simplu nu-i dăduseră banii lui Alik şi nici nu-i înapoiaseră lucrările …

Faika s-a arătat experta în datini peste care dai întotdeauna la nunţi şi înmormântări. Ea îşi umplu un păhărel cu votcă, îl acoperi cu o bucăţică de pâine şi îl puse pe o farfurie:

— Pentru Alik.

Aşa trebuia făcut.

Vorbeau aşezat şi prevenitor, parcă se pregăteau de ceva, nu ridicau glasul când discutau, nu plescăiau când vorbeau. Se auzea doar un murmur monoton şi un zgomot de sticle sparte. Vărsaseră votca.

T-shirt stătea în uşă, palidă, cu gura umflată şi cu nările roz, în maioul negru cu inscripţia galben-portocalie. În mâna transpirată, pe care o ţinea în buzunar, avea de mult timp cutiuţa de plastic, şi acum sosise momentul când trebuia s-o arate.

Nina stătea pe braţul fotoliului alb, iar în fotoliu nu era nimeni. Fima se ridică în picioare şi cu paharul ridicat se pregăti să spună ceva:

— Ascultaţi cu toţii! ţipă T-shirt.

Irina încremeni. Ei, poftim, la orice se putea aştepta de la fiica ei ciudată, numai la o ieşire în public nu.

— Ascultaţi! Uite ce vă transmite Alik!

Toţi se întoarseră spre ea, ea se înroşi, până şi ochii i se înroşiră, ca turnesolul care indică reacţia chimică, dar se lăsă imediat pe vine şi puse caseta în magnetofonul care se afla ca de obicei pe podea. Şi aproape în aceeaşi clipă, fără nici o pauză, se auzi vocea clară şi destul de puternică a lui Alik:

— Băieţi! Fetelor! Iepuraşii mei!

Ninka se agăţă cu mâinile de braţul fotoliului. Vocea lui Alik continuă:

— Eu, copii, sunt aici, cu voi! Umplem paharele! Bem şi îmbucăm! Ca întotdeauna! Ca de obicei!

Cu ce mijloc simplu, mecanic, spărsese el într-o clipă zidul care desparte pe vecie, aruncase o pietricică uşoară de pe tărâmul acela, acoperit de ceaţa care nu dispare niciodată, cât de natural ieşise pentru o clipă de sub puterea legii de nebiruit, fără să recurgă la procedeele constrângătoare ale magiei ori la ajutorul necromanţilor şi al mediumurilor, ori la mesele şubrede şi la farfuriile hoţomane… întinsese pur şi simplu mâna celor pe care i-a iubit…

— Şi vă rog frumos, fără *mood* de bocitoare! Totul e minunat! Fiecare la rândul lui! OK? Da?

…Gioika plângea cu sughiţuri. Nina înlemnise, cu ochii uşor holbaţi. Femeile, nesocotind rugămintea lui Alik, începură să plângă toate deodată. Începură să plângă şi bărbaţii, cei care-şi puteau permite. Fima îşi scoase batista în carouri din buzunar, prefăcându-se că-i trebuie ca să-şi sufle nasul.

Alik parcă i-ar fi văzut:

— Da’ ce-i cu voi, copii, de sunteţi aşa de abătuţi? Hai să bem în cinstea mea! Ninocika, în sănătatea mea! Haideţi! T-shirt, fetiţo, închide o clipă magnetofonul.

Urmă o pauză. T-shirt nu apăsă imediat pe buton, ci numai după ce se auzi din nou glasul lui Alik:

— Aţi băut?…

Derulă banda înapoi.

Băură stând în picioare, fără să ciocnească. Golul enorm pe care-l lasă

moartea în urma ei fusese umplut printr-o înşelăciune. Dar, ce să vezi, să-ţi stea mintea-n loc nu alta!, golul fusese totuşi umplut.

Irina stătea în picioare, sprijinindu-se de tocul uşii. În ce-o privea pe ea, jelise mai demult. Şi totuşi ceva o atinsese acolo unde o durea mai tare – ce avusese el aşa special? I-a iubit pe toţi? Da' în ce a constat iubirea asta? Pictor bun? Da' ce înseamnă asta în ziua de azi? Dacă nu se vinde înseamnă că e pictor prost… Pictor pe viaţă… A trăit ca un artist… Şi eu, de ce car pietre de moară, de ce iau obstacolele în piept, pentru ce câştig o grămadă de bani? Nimic nu-i artistic aici… Şi de ce, iubiţel, fiindcă n-ai fost cu mine? Da' unde ai fost?

— Aţi băut? răsună din nou glasul lui Alik. Vă rog foarte mult să beţi pe săturate, atât cât se cuvine ca să vă potoliţi setea. Important e să nu staţi ca nişte curci plouate. Mai bine dansaţi. Uitaţi ce-am vrut eu să vă spun: Libin şi Fima! Dacă astăzi nu vă-mpăcaţi, sunteţi nişte caraghioşi. Suntem aşa de puţin, o nimica toată. Beţi, vă rog, în cinstea mea şi încetaţi cu râcile prosteşti!

Libin şi Fima, foşti prieteni de joacă, se uitară unul la altul peste masă, zâmbiră la auzul ocărilor tardive ale lui Alik. Căzuseră la pace în lunile astea fierbinţi. În emoţiile care-i cuprinseseră pe toţi, cu tancuri, cu focuri de puşcă, cu revoluţia de la Moscova, în replicile care nu avuseseră o destinaţie precisă, dar care merseseră în direcţia potrivită, insultele vechi se risipiseră.

— Nu ciocnesc, uite că nu ciocnesc! începu să chiţăie Faika.

— Aşteaptă, torn acuma din cutie.

Ciocniră cu putere paharele, care făcură un zgomot surd.

— Sănătate, Colţosule!

— Să fii şi tu sănătos, Jartieră!

Fusese într-adevăr vorba de un portjartier alb cu nişte nasturi mari de os, cu elastice lungi care se întindeau şi cu agrafe de sârmă înfăşurate în aţă groasă prinse de ciorapi. Asta era la Harkov, după război, era de domeniul trecutului…

— Copii, nu pot să vă mulţumesc pentru că mulţumiri dintr-astea nu există. Vă ador pe toţi. În special pe voi, fetelor. Sunt chiar recunoscător metehnei mele blestemate. Dacă n-ar fi fost ea, n-aş fi ştiut cum sunteţi voi

de… Am spus o prostie. Am ştiut întotdeauna. Vreau să beau în cinstea voastră. Ninocika, fii tare! în sănătatea ta, T-shirt! Pentru tine, Valentina! în sănătatea ta, Gioika! Salutări Pirojkovei, o iubesc la nebunie! Faika, îţi mulţumesc, iepuraşule! Ai făcut nişte poze minunate! Nelecika, Liuda, Nataşka, toate, toate, pentru voi! Şi pentru voi, bărbaţii! în sănătatea voastră! A, am vrut să vă mai spun ceva: vreau să vă veseliţi. Gata. Pizdeţ.

Banda se învârti cu un fâşâit uşor, nu mai avea înregistrate alte cuvinte, dar se auzeau nişte suspine răguşite. Nimeni nu bea. Stăteau în picioare cu paharele în mână şi tăceau, ascultau oftaturile rare, spasmodice, care se răspândeau în aer, dar şi muzica amerindiană inegală care părea că-şi făcuse loc pe banda goală, croindu-şi drum din stradă pe fereastra deschisă. Ascultau cu toţii încordaţi, ca şi cum de acolo ar mai fi putut afla ceva important, şi, după cum s-a văzut până la urmă, într-adevăr, nu fusese totul: se auzi huruitul liftului, şi se trânti o uşă.

— Tişka, închide magnetofonul, se auzi glasul lui Alik, glasul lui cel de toate zilele, glasul lui obosit şi fără urmă de patos.

Atunci se auzi hârâitul, şi se făcu tăcere.

*

La început n-au putut fi veseli. Era, nu se ştie de ce, prea multă linişte. Alik făcuse, ca de obicei, un lucru neobişnuit: cu trei zile în urmă era încă viu, pe urmă mort, iar acum era într-o a treia stare, o stare ciudată, şi din cauza asta toţi erau tulburaţi şi trişti, deşi nu se dăduseră în lături de la băutură.

Veneau la masă, plecau, duceau farfuriile şi paharele dintr-un colţ în altul, se mutau, se lipeau în grupuri mici şi pe urmă iar se mutau. Te dureau ochii de atâta lume pestriţă: veniseră prietenii lui Alik, muzicanţii, şi alţi oameni, fiecare pe contul lui, pe care nu-i văzuse nimeni la faţă mai înainte, şi era neclar unde i-a agăţat el şi cum au aflat de moartea lui. Paraguayenii stăteau strânşi unul în altul, în formaţie compactă, şi numai şeful lor făcea figură distinctă, cu cicatricea lui de culoare roz închis şi cu faţa frumoasă, împietrită. Profesorul columbian se întreţinea cu însufleţire cu şoferul maşinii de gunoi. Berman pusese ochii pe Gioika, dar fiindcă fusese foarte ocupat, nu se mai atinsese de o femeie de doi ani şi nu era convins că e

momentul să se descarce… Aflase despre ea de la Alik cum că el n-ar fi atins-o nici cu un ac: era fată mare şi pe deasupra provenea dintr-o veche familie romană, menţionată de Tacit…

Nina ceru să i se aducă de jos cutia gri. Era de-a dreptul înduioşător ce tezaur se găsea în ea, trimis în America cum s-a putut, prin nişte cunoştinţe din diplomaţie: se afla aici primul concert de jazz din turneul făcut după căderea Cortinei de Fier şi înapoi. Printre discurile ca nişte plăcinte negre care atârnau greu, se rătăciseră şi discuri procurate cu mijloace proprii, „cu preţul multor jertfe“. Se aflau acolo şi benzile maronii cu primele înregistrări pentru magnetofon…

Numai Alik ştia să danseze tangoul aşa cum se dansa la mama lui, cu paşi complicaţi, cu opriri bruşte, cu aplecări pe spate până aproape de podea, care în anii cincizeci s-au transformat logic în rock and roll…

Acum, Libin îi ţinea locul lui Alik. Făcea cu Ninka salturi, se smuceau, se răsuceau brusc, dar Libin nu putea să fie languros, nu putea să lâncezească artistic, şi fără asta tangoul n-are sare şi piper… Saxofonistul negru pusese ochii pe blondina Faika, iar pe ea o apucaseră nervii, pe de-o parte fiindcă era rasistă, ca majoritatea emigranţilor ruşi, iar pe de altă parte, fiindcă avea în faţă un produs american get-beget, din care nu mai gustase până acum…

În casă se porni veselia. Cei care au luat-o ca pe-o jignire plecară. Plecară şi Berman cu Gioika. Se decisese fiecare pe cont propriu, dar nici unul din ei nu era sigur că va ieşi ceva din asta. Gioika tremura de frică şi mai mult decât orice se temea că o vor apuca istericalele. Dar a fost atât de bine şi de frumos, că spre dimineaţă au înţeles amândoi exact ce trebuie, că nu degeaba au stat atâta vreme singuri…

Abia trecuse de unsprezece când a venit proprietarul însoţit de Claude, care se vedea că e jenat. El cu gura lui îi spusese proprietarului că locatarul a murit, iar acesta, în loc să aştepte să treacă măcar câteva zile, a găsit totuşi că e momentul potrivit s-o anunţe pe Nina că, începând cu data de întâi, trebuie să elibereze locuinţa.

Când a ajuns lângă ea ca să-i înmâneze personal avizul, Nina, confundându-l cu altcineva, l-a sărutat şi i-a spus pe ruseşte să-şi ia un pahar.

Cum era cu gândul aiurea, Nina a scăpat hârtia pe masă, iar de acolo,

într-o secundă, hârtia a zburat pe podea. Ninkăi nici prin gând nu i-a trecut s-o ridice. Proprietarul a ridicat din umeri şi a plecat scandalizat. Claude n-a reuşit cu nici un chip să-l facă să priceapă că participase la un parastas făcut după datina rusească…

Cineva a pus la magnetofon o înregistrare veche. Era un şlagăr care se cânta la Moscova la sfârşitul anilor cincizeci, o prelucrare autohtonă de tot hazul:

„Moscova, Kaluga, Los Angeles
Unite toate-ntr-un colhoz…
Ah, Saint-Louis, la al o sută doilea etaj,
Rusul Vania bate darabana-n ritm de jazz…“

Cât de veche era muzica asta şi cât de dragă lor! Toţi zâmbiră la auzul ei, şi americanii, şi ruşii, numai că pe ruşi muzica asta îi costase scump, din cauza ei fuseseră atunci făcuţi cu ou şi cu oţet în şedinţe publice, fuseseră exmatriculaţi din şcoli, daţi afară din institute. Faika se străduia să-l facă să priceapă asta pe partenerul ei, dar nu găsea cuvinte. Cum ai fi putut să explici ce s-a întâmplat atunci: când totul e trist, dureros de trist, şi pe urmă pe neaşteptate apare un firicel de bucurie şi-ţi place atât de mult sau, dimpotrivă, eşti atât de vesel şi simţi bucuria în tot trupul, iar din senin îţi face semn durerea, ai o strângere de inimă… Iată pentru ce îi fugăreau…

Într-atât se obişnuise în zilele astea Liuda cu rosturile casei încât, băută, uitase unde se află, şi tot încerca plină de avânt să dea o fugă până la vecina ei, Tomocika, să-i spună tot ce are pe inimă, şi nu putea înţelege defel că intrarea Srednetişinski nu e aici, după colţ.

— *Mom*, te faci de râs, nu te-am văzut niciodată aşa de cherchelită. Hai să mergem, insista băiatul ei, din uşă.

T-shirt se apropie de Irina şi îi atinse umărul:

— Hai, *mom*, ajunge.

Privirea îi era aspră.

Irina, slabă şi uşoară, păşea alături de fata ei grasă, imatură încă, şi simţea că între ele se întâmplă ceva, că deja ceva nu mai era ca înainte: dispăruse cu totul tensiunea din ultimii ani, când îndurase zi de zi nemulţumirea ursuză şi ostilitatea fiicei sale.

— *Mom*, cine e Pirojkova?

Aşa a fost să fie, ca ea să audă pentru prima oară numele ăsta. Irina nu-i răspunse imediat, deşi era pregătită de multă vreme.

— Eu sunt Pirojkova. A fost o poveste de dragoste între noi când eram foarte tineri. Cam la vârsta pe care o ai tu acum. Pe urmă ne-am certat, şi după mulţi ani ne-am întâlnit din nou. N-a durat mult. Şi în amintirea acestei întâlniri Pirojkova şi-a păstrat copilaşul.

— Bravo Pirojkova! o aprobă T-shirt. Da' el a ştiut?

— Atunci, nu. Iar pe urmă, se prea poate să fi bănuit ceva.

— Halal părinţi, spuse cu ciudă T-shirt.

— Ce, nu-ţi sunt pe plac? se opri brusc Irina, care suferea de ani de zile că nu-i e fetei pe plac.

— Ba nu, îmi plac. Cu alţi părinţi e şi mai rău. Bineînţeles că el ştia.

Vocea lui T-shirt era obosită, ca a unui om în toată firea.

— Crezi că ştia? tresări Irina.

— Nu cred, ştiu, spuse T-shirt sigură de ea. El nu mai este, şi e îngrozitor.

*

Rumoarea celor care stăteau la taclale în rusă şi engleză fu întreruptă brusc de un chiuit subţire, strident. Aruncându-şi din picioare cipicii chinezeşti, Valentina, cu o mişcare exagerată ca şi cum ar fi făcut paradă de asta, aşa cum chitaristul loveşte strunele făcând pe viteazul, îşi smulse nasturele de sus de la bluza galbenă, în aşa fel încât ceilalţi nasturi se risipiră pe podea ca stropii mici de ploaie, şi ieşi în faţă lovindu-şi unul de altul cu zgomot călcâiele aspre, mari, cu faţa lucind, ca şi cum ar fi fost dată cu lac, ca o matrioşcă.

„Oi şi ah, şi ah şi oi!
Făcăleţu' tău vioi,
Coca mea nefrământată,
Hai şi-om pune laolaltă!
Ai, iai, iai, iai, iai, iai, iai!“

o ţinea Valentina într-un vaiet lung, modulându-şi vocea în tonalităţi acute.

Şi, trosc, se lovea peste şolduri, bătând cu picioarele dibace în podeaua

murdară.

Tot cutreierând în anii studenţiei prin nordul Rusiei ca să culeagă fărâme de grai viu, rusesc, din Polesie, din zona Arhanghelskului, aflat în bazinul superior al Volgăi, ea studiase atunci vorbele fără perdea din popor, aşa cum alţi savanţi studiază nucleul celulei sau zborul păsărilor migratoare. Ţinuse minte strigături cu miile, laolaltă cu nenumăratele variante ale dialectelor şi cântecelor, şi era de ajuns să-i cânţi în strună, ca ea să deschidă numaidecât gura, şi de acolo ele să zboare, căci îi stăteau pe limbă, vii, intacte, ca şi cum ieri le-ar fi auzit la o sărbătoare ţărănească…

„Ah şi vai, şi ah şi vai,
Încins mi-e fierul, hai şi hai…“

împrăştia ea în jurul ei jar încins, iar călcâiele aproape negre jucau ca toţi dracii, în ritm sacadat, ca şi cum ar fi călcat pe cărbunii încinşi căzuţi din sobă.

Paraguayenii îşi ieşiseră pur şi simplu din minţi de bucurie, mai ales şeful lor.

— Ce-i asta? o întrebă saxofonistul pe Faika, dar ea nu nimeri cuvintele şi răspunse pe-aproape:

— E *country* rusesc…

Până să-şi înceapă Valentina hitul folcloric, Ninka trecuse la ea în dormitor, cu umerii drepţi şi cu capul dat pe spate, ca şi cum ar fi mers pe scenă. Aici, în semiîntuneric, se aşeză la capătul patului şi, auzind un zgomot de sticlă, îşi dădu seama că nu e singură. Într-un colţ, stătea ghemuit pe vine chiar Alik, cu spatele la ea. Muta sticlele dintr-un loc într-altul, căuta ceva.

Ninka nu fu surprinsă şi nu se mişcă din loc.

— Ce cauţi acolo Alik?

— Era aici o sticlă micuţă, închisă la culoare, răspunse el uşor enervat.

— Păi e acolo, îi spuse ea.

— A, uite-o, se bucură Alik şi se ridică ţinând strâns la piept sticla întunecată, pe cămaşa roşie, veche.

Ninka ar fi vrut să-l prevină să aibă grijă cum umblă cu ea, că ierburile

astea pătează, lasă nişte urme roşcate, dezgustătoare, dar nu apucă să-i spună. El trecu pe lângă ea, ea constată că într-adevăr s-a vindecat de tot, că i-a revenit şi mersul dinainte, mersul lui uşor, cu genunchii bălăbănindu-se un pic. Şi asta nu era tot. Trecând pe lângă ea, îi mângâie uşor părul, şi nu oricum, ci cu gestul lui vechi: îşi lăsă neglijent degetele desfăcute ca un pieptene în părul Ninkăi, chiar la rădăcină, şi le trecu dinspre frunte înspre ceafă. Şi mai văzu crucea ei, drăguţa de ea, că atârnă pe pieptul lui, şi înţelese că îi reuşise totul.

„Trebuie neapărat să-i spun mai târziu Valentinei“, se gândi ea şi, în clipa în care atinse perna cu capul, adormi…

Oricum, pe Valentina n-ar fi găsit-o chiar dacă ar fi căutat-o, pentru că era departe. În camera de baie, în despărţitura cu duşul, un paraguayan vânjos, cu picioare scurte o izbise cu o armă scurtă, grea, dându-i lovitură după lovitură. Ea apucă să-i vadă pletele negre, care-i atârnau desfăcute de-a lungul pomeţilor ieşiţi, şi crusta rozalie de piele nouă, întinsă peste cicatrice. Îşi simţi gleznele şi încheieturile de la mâini strânse într-un cleşte de fier, în acelaşi timp însă simţi că este suspendată cu tot corpul, fără să se sprijine de nimic, şi că se mişcă în sus şi înainte cu smucituri violente. Ceea ce se petrecea cu ea nu semăna cu nimic din toate prin câte trecuse în viaţă, şi asta era cumplit.

21

Zbârnâitul telefonului o trezi pe Irina în toiul nopţii.

„Mai mult ca sigur că mă sună Ninka beată“, îi trecu ei prin minte şi apucă receptorul.

Se uită o clipă la ceas, abia trecuse puţin de ora două.

Totuşi nu era nici o Ninka, era unul dintre galerişti, cel care se ocupa cu treburile administrative.

— Avem o afacere urgentă pentru clientul dumneavoastră, începu el grăbit. Am vrea să achiziţionăm toate lucrările rămase în atelierul lui, dar fără s-o lungim prea mult.

Irina făcu o pauză, învăţase asta.

— Ei, şi bineînţeles, noi am vrea să vă retrageţi acţiunea în justiţie.

Unu, doi, trei, patru, gata, te iau cu lopata.

— Să fim înţeleşi, în ce priveşte acţiunea în justiţie, e o cauză separată, şi în nici un caz n-o să facem din două una. Iar în ce priveşte lucrările clientului meu, o să putem discuta despre asta la sfârşitul săptămânii viitoare, după ce mă întorc de la Londra. Plec acolo tocmai pentru aceste lucrări, minţi ea cu o mare satisfacţie profesională.

Somnul nu s-a mai lipit de ea. S-a ridicat din pat şi s-a dus în living. De sub uşa camerei lui T-shirt răzbătea o dungă zdrenţuită de lumină. Bătu la uşă.

T-shirt, într-o cămaşă lungă de noapte pe căldura asta, dădu mai încolo cartea, ridicând puţin coatele.

— Ce e?

— Se vede treaba că totuşi a fost un pictor bun. Bandiţii ăştia au sunat, vor să cumpere toate lucrările rămase de la Alik.

— Nu mai spune! se bucură T-shirt.

— Da. Poate că o să storc din asta o moştenire pentru tine. Chiar aşa.

— Glumeşti, care moştenire? Şi Ninka? Ce-o să facem cu ea?

— Află că Ninka nu mă interesează. Dar o să cam fie alergătură pentru banii ăştia.

Chipul Irinei arăta foarte obosit, şi lui T-shirt îi veni în minte că mama îmbătrâneşte, iar noaptea, când nu e fardată, nu e deloc frumoasă, sau, mă rog, nu prea…

— Ştii ceva, hai să plecăm în Rusia.

T-shirt se dădu mai încolo ca să-i facă loc Irinei.

Mulţi ani T-shirt n-a putut adormi singură, iar Irina alerga din celălalt capăt al oraşului pentru ca fiinţa asta tăcută şi nefericită să-şi aşeze capul pe umărul ei şi să adoarmă…

Irina se culcă, potrivindu-şi mai comod oasele slabe.

— Şi eu m-am gândit la asta. O să mergem, neapărat o să mergem, numai să se potolească niţel.

— Să se po…? Cum ai spus?

— Să se potolească, adică să se facă ordine, cam aşa ceva…

— Nu, Alik spunea că, dacă acolo se face ordine, atunci o să fie o altă ţară.

— Să n-ai nici o grijă în privinţa asta: ceva tot o să fie, da’ la ce bun, că ordine n-o să fie acolo niciodată…

Irina îi mângâie fetei părul roşcat, iar ea nu se smuci, nu se bosumflă.

„Ei, ce mai, încheie decisă Irina, putem spune că totul s-a terminat.“

New York–Moscova–Mont Noir
1992–1997

Minciunile femeilor

Descendenţă directă

Se poate oare compara o supremă minciună masculină, strategică, elaborată, antică, aşa cum e discursul lui Cain, cu drăgălaşele minciuni feminine care nu ascund nici un scop şi nici o înşelăciune, ba nici măcar un interes personal?

Să luăm de pildă un cuplu regal, Ulise şi Penelopa. Regatul, la drept vorbind, nu-i mare, vreo treizeci de bordeie, un sătuc de doi bani. În vatra satului, capre (despre găini nici nu poate fi vorba, s-ar părea că încă n-au fost domesticite), regina încheagă brânza şi ţese rogojinile… pardon, pânza… La drept vorbind, se trage dintr-o familie bună, unchiul ei e rege de felul lui, iar verişoară îi e chiar acea Elenă care a dezlănţuit cel mai crud război al Antichităţii. Că veni vorba, Ulise se afla şi el printre pretendenţii la mâna Elenei, dar – şiret! – a cântărit toate argumentele pro şi contra şi a luat-o în căsătorie nu pe cea mai frumoasă între femei, superstarul cu principii morale îndoielnice, ci pe Penelopa, femeie de casă care până la adânci bătrâneţi le-a frânt tuturor inima cu fidelitatea ei conjugală provocatoare şi încă de pe atunci cam depăşită. Şi toate astea în vreme ce el, renumit pentru *iscusitele-i născociri*, capabil să se întreacă în isteţime şi perfidie cu zeii – cum îl socoteşte însăşi Pallas Athena –, se preface că se întoarce acasă. Se-nvârte decenii de-a rândul prin Mediterana, jefuind relicve sacre, seducând vrăjitoare, regine şi servitoare ale acestora… mincinos mitic al acelor vremuri antediluviene, când roata, vâsla şi ocheanul fuseseră deja inventate, dar nu şi conştiinţa.

În cele din urmă, zeii înşişi hotărăsc să potrivească lucrurile în aşa fel încât să-i asigure revenirea în Itaca, de teamă că, dacă nu-l ajută, Ulise se va întoarce în sat de capul lui, în ciuda destinului, făcându-i astfel de ocară pe olimpieni…

Între timp, naiva noastră mincinoasă îmbătrâneşte, desface noaptea ce a ţesut ziua, îşi pierde în lacrimi culoarea ochilor ei vii din tinereţe, îşi apucă sânii, fleşcăiţi şi nerâvniţi, cu degetele ei subţiri umflate la încheieturi din cauza artritei şi îşi alungă pretendenţii, interesaţi de o bună bucată de vreme doar de regatul ei, aşa mic cum era, de avere, şi cu siguranţă nu de

farmecele ei apuse… Prostească încăpăţânare feminină. Cinstit vorbind, ea nici nu ştie măcar să mintă. Pretendenţii sunt gata-gata să-i demaşte înşelătoria. Dintr-o clipă într-alta ar putea-o jigni de-a binelea pe bătrâna doamnă, dând-o de nevastă celui mai nesătul dintre toţi nespălaţii de-acolo…

În cele din urmă, Ulise a obţinut tot ce-şi dorea: şi-a pus numele pe cultura neamului omenesc, aşa cum cândva şi-l pusese pe calul troian, a lăsat urme pe întinsul tuturor mărilor, şi-a risipit sămânţa în nenumărate insule, i-a părăsit pe toţi ca să se întoarcă, la momentul potrivit, pe jilţul său regal, în scumpa-i patrie. I-a înşelat pe toţi aceia pe care destinul i-a scos în calea lui. Mai puţin destinul însuşi: într-o frumoasă zi de toamnă, la ţărmul Itacăi acostează un tânăr erou aflat în căutarea tatălui său, care îl părăsise, şi confundându-l cu un altul îşi răneşte de moarte iubitul tată, nelăsând între viaţă şi moarte destul răgaz pentru o ultimă explicaţie. E una din versiunile mitului lui Ulise… Dar, în ciuda eşecului final prestabilit, pe care muritorii nu-l pot evita, Ulise a rămas vreme de milenii un erou cu chip de mare mincinos, aventurier, seducător… Cu câtă măiestrie îşi născocea înşelăciunile! Urmărea meandrele gândirii celorlalţi ca să fie cu un pas înaintea lor, să-i depăşească, să-i încurce, să le întindă capcane, să-i învingă! Până şi vrăjitoarea Circe s-a făcut de râs… Şi uite aşa, rămâne întipărit în memoria popoarelor ca mare întemeietor şi ticluitor al minciunii inteligente…

În schimb, Penelopa a rămas fără nimic. Şi-a continuat torsul cu multiple întrebuinţări, a continuat să ţească şi să desfacă ce a ţesut, iar minciunile ei, aidoma lucrului său, erau nestatornice şi imprecise… în ciuda strădaniilor întinse zadarnic pe mai mulţi ani, n-a ocupat un loc la fel de important ca al soţului sau al verişoarei ei.

Îi lipsea o calitate feminină specială: arta fabulaţiei. Între altele, gogoşile feminine, spre deosebire de cele masculine, pragmatice, reprezintă o temă extrem de pasionantă. Femeile fac totul altfel, gândesc altfel, simt altfel, suferă şi… mint altfel.

Doamne, dar cum mai mint! Fireşte, e vorba doar de cele care, spre deosebire de Penelopa, au darul ăsta… în treacăt, din întâmplare, fără scop, cu pasiune, pe nepusă-masă, puţin câte puţin, incoerent, deznădăjduit,

absolut fără motiv… Femeile înzestrate cu darul ăsta mint de la primul la ultimul cuvânt. Şi cât farmec, cât talent, câtă naivitate şi neobrăzare, câtă inspiraţie creatoare şi câtă splendoare! Nu-i loc aici pentru calcul, interes, intrigă plănuită. Totul e numai cântec, fabulă, enigmă. Dar enigmă fără răspuns. Minciuna feminină e un fenomen natural, la fel ca mesteacănul, ca laptele sau ca bondarul.

Orice minciună are, precum boala, o etiologie proprie. Prezintă, mai mult sau mai puţin, o predispoziţie ereditară. E rară precum cancerul la inimă, sau foarte răspândită precum vărsatul de vânt. Şi are trăsături de boală molipsitoare. Într-un anume sens, e o minciună socială, de care se îmbolnăvesc brusc aproape toţi membrii de sex feminin ai unui grup: un azil, un salon de coafură sau altă alcătuire în care majoritatea membrilor sunt femei.

Prezentăm aşadar aici un scurt studiu artistic al problemei, fără nici cea mai mică pretenţie de a o rezolva în întregime, ba nici măcar parţial.

Diana

Băieţelul semăna cu un arici. Un arici cu perişorul zburlit, închis la culoare, care-şi scoate curios nasul ascuţit, o făptură singuratică ale cărei deprinderi nostime o fac să fie de capul ei, care amuşină tot timpul şi care nu se lasă cucerită defel cu binişorul, ba nu te lasă nici măcar s-o atingi. Darămite să-l alinte maică-sa. Numai că şi măicuţa lui, luată aşa în totul, făcea şi ea parte din neamul aricilor. Nici măcar nu l-a atins, nici măcar nu i-a întins mâinile pe poteca abruptă, atunci când au urcat de la plajă spre casă. Şi uite aşa s-a căţărat mergând înaintea ei, iar ea a mers încet în urma lui, lăsându-l să se agaţe singur de smocurile de iarbă, să urce, să alunece în jos şi s-o ia din nou în sus, de-a dreptul spre casă, ocolind cotul lin al şoselei pe care mergeau toţi vilegiaturiştii întregi la minte. Nu împlinise încă trei ani, dar era atât de sensibil şi de independent, încât până şi mama lui uita uneori că este aproape un prunc şi se purta cu el aşa cum s-ar fi purtat cu un bărbat în toată firea, punându-şi nădejdea în ajutorul şi protecţia lui. Pe urmă îşi dădea seama la vreme şi, aşezându-l pe micuţ pe genunchi, îl lăsa să cadă încetişor, în timp ce repeta la nesfârşit „Să mergem după alune… să mergem după alune“, iar el râdea în hohote, rostogolindu-se între genunchii mamei, în poala întinsă a fustei.

— Saşka – ptaşka! îl necăjea mama.

— Jenka – penka! răspundea el vesel.

Aşa au trăit ei doi împreună o săptămână întreagă în casa cea mare, ocupând cea mai mică dintre camere, iar restul camerelor, care-şi aşteptau locatarii, au fost curăţate lună şi pregătite pentru a fi locuite. Era mijlocul lui mai, abia începuse sezonul, era rece, nu era vreme de făcut baie, în schimb vegetaţia din sud nu se ofilise, nu-şi pierduse culoarea, iar dimineţile erau atât de limpezi şi de pure, încât Jenia n-a lăsat să-i scape nici un răsărit de soare, începând chiar din prima zi, când s-a sculat din întâmplare la revărsatul zorilor. Înainte vreme nu ştiuse nimic de spectacolul ăsta zilnic. Au trăit atât de bine şi de tihnit, încât Jenia a început chiar să aibă îndoieli în privinţa diagnosticului pe care psihiatrii îl puseseră copilului ei, care nu stătea o clipă locului, era ca pe arcuri. N-a făcut

tărăboi, n-a făcut nici o criză de nervi, uite, poftim, ar fi putut chiar să spună despre el că e ascultător, dacă Jenia ar fi avut o reprezentare exactă a ceea ce înseamnă în general „supunerea“…

În a doua săptămână, pe la prânz, s-a oprit în faţa casei un taxi, din care a coborât o grămadă de lume: întâi şoferul, care a scos din portbagaj o maşinărie ciudată de metal, bună nu se ştie pentru ce, pe urmă o femeie frumoasă, impozantă, cu o claie de păr roşu ca o coamă de leu, pe urmă o bătrână strâmbă pe care au plantat-o imediat în aparatul acela cu fundul plat, pe urmă un băieţaş mai mare decât Saşka şi, în sfârşit, chiar stăpâna casei, Dora Surionovna, fardată cu dichis şi mai agitată ca de obicei.

Casa era aşezată pe coasta unui deal, de-a curmezişul lui, împotriva tuturor. Şoseaua trecea mai jos de casă, un alt drum de pământ, desfundat, trecea mai sus de ea, şi mai era o potecă lipită de o latură a casei, o scurtătură care ducea la mare… Chiar şi gospodăria cu toate acareturile ei era amplasată ciudat: în centru se afla o masă mare, înconjurată din toate părţile de pomi fructiferi, iar cele două clădiri aşezate faţă-n faţă, duşul, closetul, şopronul făceau un cerc rotund în jurul mesei, ca un decor de teatru. Jenia şi Saşka stăteau la un capăt al mesei, mâncau macaroane şi, îndată ce toată trupa năvăli în curtea rotundă, le pieri pofta de mâncare.

— Bine v-am găsit! Roşcata aruncă geamantanul şi geanta şi se trânti cu zgomot pe bancă. Nu v-am mai văzut pe aici!

Şi într-o clipă toate au fost puse în ordine, fiecare primindu-şi locul lui: roşcata era aici de-a casei, personajul principal, iar Jenia şi Saşka erau dintre cei nou-veniţi, aveau un rol secundar.

— Suntem aici pentru prima oară, spuse Jenia, de parcă şi-ar fi cerut iertare.

— Toate au un început, filozofă roşcata şi trecu în camera mare cu terasă, cea pe care o ochise la început Jenia, dar primise refuzul categoric al proprietăresei.

Şoferul a tras-o până sus pe bătrână în colivia ei, iar bătrâna a îngăimat ceva într-o limbă străină, după cum i s-a părut Jeniei.

Saşa s-a sculat de la masă şi s-a retras cu aerul că e un om cu greutate şi independent. Jenia a strâns farfuriile, le-a dus la bucătărie: orice ar fi făcut, n-ar fi putut evita să facă cunoştinţă. Apariţia roşcatei a schimbat complet

peisajul verii.

Băiatul bălai, cu nasul tare cârn şi cu ţeasta nemaipomenit de îngustă, i se adresase deja roşcatei într-o engleză clară, dar Jenia nu desluşise cuvintele. În schimb mămica roşcată i-o retezase scurt: „*Shut up, Donald*“.

Jenia nu văzuse englezi până acum. Iar roşcata cu familia ei s-au dovedit a fi cum nu se poate mai englezi.

S-au cunoscut mai ca lumea la o oră înaintată după socoteala celor din sud, seara, după ce şi-au culcat copiii, după ce vesela de la cină a fost spălată. Jenia a pus o batistă peste lampa de pe masă ca să nu-i intre lui Saşka lumina în ochi şi a început să citească din *Anna Karenina* ca să compare câteva întâmplări din viaţa ei personală, din viaţa familiei ei care se destrămase, cu adevărata dramă a unei femei adevărate, cu cârlionţi pe ceafa albă, cu umeri gingaşi de femeie, cu capot cu volănaşe şi cu o poşetuţă roşie, lucrată de mână, ţinută cu degetele albe…

Jenia n-ar fi îndrăznit să dea buzna pe terasa luminată a vecinei celei noi, dar aceasta i-a ciocănit în fereastră cu unghiile ei tari, date cu lac, iar Jenia a ieşit îmbrăcată deja în pijama şi cu un pulover pe deasupra. Noaptea se lăsa frigul.

— Ce crezi c-am făcut când am trecut prin dreptul „Gastronomului de partid“? întrebă sever roşcata.

Jenia tăcu ca o proastă, nu-i veni în minte nici o vorbă de duh.

— Am cumpărat două sticle de Krîmski, asta am făcut. Poate că nu-ţi place vinul de Porto, poate că preferi vinul de Xeres? Hai să mergem!

Şi Jenia o lăsă pe Anna Arkadievna, o porni ca fermecată după splendoarea asta de femeie, înfofolită în ceva care nu era nici poncho, nici pătură, ceva lăţos, cadrilat, verde cu roşu…

Pe terasă toate erau cu susu-n jos. Geamantanul şi geanta fuseseră golite. Câte cârpe multicolore, în culori vesele, încăpuseră în ele! Să nu-ţi vină să crezi. Toate cele trei scaune, şi patul pliant, şi jumătate din masă erau ticsite. În fotoliul pliant stătea măicuţa cu o feţişoară strâmbă, albă de tot, pe care se zărea un zâmbet iscoditor, uitat acolo de mult timp.

Fără să dea drumul ţigării din gură, roşcata turnă vinul de Porto în trei pahare, în ultimul turnă mai puţin şi i-l vârî mamei în mână.

— Măicuţei poţi să-i spui Susan Iakovlevna, poţi chiar să nu-i spui

nicicum. Nu înţelege nici un cuvânt pe ruseşte, până la congestia cerebrală ştia câte ceva, dar după congestie a uitat totul. Până şi engleza. Îşi aminteşte numai olandeza. E limba copilăriei ei. Pentru noi e un înger nevinovat, dar cu mintea *tabula rasa*. Bea *granny*, Suzy, bea…

Roşcata îi dădu paharul cu o mişcare duioasă, şi bătrâna îl apucă cu amândouă mâinile. Cu un deosebit interes. Lăsa impresia că nu uitase chiar tot ce se afla pe lumea asta…

Prima seară a fost dedicată amintirilor de familie ale roşcatei. O biografie uluitoare. Îngerul fără creier, de origine olandeză, a avut o tinereţe comunistă, şi-a unit destinul cu un cetăţean al Regatului Unit, cu sânge irlandez, ofiţer în armata britanică şi spion sovietic prins şi condamnat la moarte, dat la schimb cu ceva de valoare egală şi adus în patria proletariatului mondial…

Jenia a ascultat cu gura căscată şi n-a observat că s-a îmbătat. Bătrâna din fotoliu a prins să sforăie încetişor, după care a dat drumul să se prelingă unui jet delicat.

Irene Leere – ce nume! – plesni din palme:

— M-am pleoştit de tot, am uitat s-o pun pe oală. Da’ acum e totuna…

Şi a povestit încă un ceas istoria demnă de invidiat a familiei, iar Jenia s-a îmbătat din ce în ce mai tare, de data asta nu de la vinul de Porto, care fusese băut până la ultima picătură, ci pentru că era încântată şi entuziasmată de noua ei cunoştinţă.

S-au despărţit la ora trei noaptea, după ce au primenit-o şi au spălat-o uşurel pe Suzy, care s-a trezit din somn şi n-a priceput absolut nimic.

Ziua următoare a fost cu agitaţie şi hărmălaie. De dimineaţă, Jenia a pregătit micul dejun, le-a dat tuturor să mănânce păsat de ovăz şi i-a dus pe cei doi puşti la plimbare. Arborele genealogic al lui Donald, băieţelul englez, în pofida faptului că se născuse în Rusia, era de asemenea uluitor: bunicul lui din partea tatălui fusese un spion celebru, dar a avut şi el ghinion, a fost prins şi schimbat pe ceva mult mai de preţ decât fusese bunicul din partea mamei. Donald s-a dovedit a fi un băieţel simpatic cum rar ţi-e dat să vezi: prietenos, bine-crescut; şi-a câştigat simpatia Jeniei în aceeaşi măsură ca roşcovana de maică-sa pentru că a fost generos şi îngăduitor cu Saşka al ei, cel supărăcios şi fără pic de astâmpăr, aşa cum se

cade să se poarte un băiat mare faţă de unul mai mic. Şi chiar era mai mare, împlinise deja cinci ani. A lăsat imediat să se vadă că e generos aproape ca un om mare: i-a dat imediat lui Saşa maşinuţa lui complicată, i-a arătat cum să-i ridice caroseria, iar când au ajuns cu chiu cu vai până la chioşcul cu apă minerală, în faţa căruia Saşka începea de obicei să se milogească de Jenia să-i cumpere un pahar cu sifon, băieţaşul de cinci ani a dat la o parte cu mâna paharul murdar care-i fusese întins şi a spus:

— Beţi dumneavoastră! Pe urmă eu.

Curat lordul Fauntleroy[16]. Când Jenia a ajuns acasă, Irene stătea la masa din curte cu stăpâna casei şi, după felul cum trufaşa de Dora se făcuse preş în faţa noii locatare, a fost evident că Irene este tratată aici cu mare respect. La masă li s-a oferit tuturor ciorbă de berbec, fierbinte şi foarte piperată. Băieţaşul englez mânca încet şi extrem de manierat. Saşa stătea nemişcat în faţa strachinii, Jenia fiind gata să intervină imediat şi să-l ia cu binişorul pe Saşka al ei, care era neînduplecat în privinţa mâncării: piure de cartofi cu pârjoale, macaroane şi fulgi de ovăz cu lapte condensat… Şi nimic altceva. Niciodată…

16. Personaj din *Micul lord* de Frances Hodgson Burnett. (N. tr.)

Cu toate astea, Saşka s-a uitat la lordul Fountleroy şi a băgat lingura în ciorbă… Şi pentru prima oară în viaţă, după cât se pare, a mâncat un fel de mâncare care nu se afla pe lista lui…

După-amiază copiii s-au culcat, iar femeile au rămas toate la masă. Dora şi Irene şi-au adus aminte de vacanţa de anul trecut, s-au amuzat şi au făcut haz pălăvrăgind despre oameni necunoscuţi şi despre istorii vechi întâmplate în staţiune. Suzy a stat aşezată în fotoliu cu zâmbetul acela perpetuu, atât de nepotrivit, ca şi aluniţa ei brună, dintre gură şi nas. Jenia a stat o vreme, a băut o ceaşcă de cafea bună făcută de Dora şi a plecat la ea, s-a aşezat alături de Saşka şi era cât pe ce să se apuce de *Anna Karenina*. Dar să citească în miezul zilei era deplasat şi aproape indecent. A pus deoparte volumul ferfeniţă, a aţipit şi şi-a închipuit în vis că pe seară va sta cu Irene la ea pe terasă, numai ele două, fără Dora… Şi vor bea Porto. Şi ce minunat va fi… Şi de undeva de sus de tot, ca din nori, i-a venit aşa, tamnisam, că iată, e a doua zi de când a sosit roşcata Irene, şi ea nu şi-a amintit

nici măcar o dată de porcăria asta de viaţă ticăloasă, pe care ar fi putut chiar s-o numească o catastrofă de viaţă. Ca un crab negru, pocit, care o roade pe dinăuntru… da’ la naiba cu el, nu e chiar aşa de interesantă iubirea asta pătimaşă… Şi s-a cufundat în somnul cel mai adânc…

Iar când s-a trezit, era încă puţintel în nori, altfel de unde să-i fi venit bucuria asta care-i dispăruse de mult timp. L-a ridicat pe Saşka, i-a pus pantalonii şi sandalele şi au plecat în oraş la căluşei, preferaţii lui Saşa. Vizavi de căluşei se afla „Gastronomul de partid“.

„Da’ de ce-i spune «de partid», trebuie s-o-ntreb pe Irene“, îi trecu Jeniei prin minte. Cumpără două sticle de Porto. Anul ăsta cu vinul a mers excelent: Gorbaciov nu tăbărâse până acum pe el, aşa că în Crimeea sovhozurile, colhozurile şi unchiaşii pensionari răzleţi, fiecare pe contul lui, produceau încă vinuri, vinuri seci, demiseci, tari, vinuri de ţară şi vinuri pretenţioase, băute de noua lume bună, vinuri de doi bani şi vinuri pricopsite, scumpe… în schimb lipseau zahărul, uleiul, laptele… Părea că au uitat de ele, ca şi cum n-ar fi fost importante. Tocmai pentru că viaţa era importantă prin ea însăşi.

Seara au băut din nou vin de Porto pe terasă, numai că au dus-o pe măicuţă la culcare mai devreme. Ea n-a protestat. În general nu făcea decât să dea din cap, să mulţumească într-o limbă necunoscută şi să zâmbească. Numai din când în când striga „Irene!“, iar când fiica ei se apropia de ea, zâmbea fâstâcită pentru că apucase între timp să uite de ce a chemat-o.

Irene stătea cu cotul sprijinit de masă şi cu obrazul în palmă. Ţinea paharul în mâna dreaptă. Cărţile de joc erau împrăştiate pe toată masa, rămase aşa în semn că pasienţa nu ieşise.

— E a doua lună de când nu-mi iese. Mi se-nchide cu ceva… Jenia, ţie îţi plac cărţile de joc?

— Adică cum? Când eram copil jucam popa prostu’ cu bunicu’… se miră Jenia de întrebare.

— Cu atât mai bine… Mie-mi plac… Fac pasienţe, ghicesc… Aveam şaptesprezece ani când o ghicitoare mi-a prezis viitorul. Ar fi trebuit să uit… Dar n-am uitat… Şi toate îmi merg aşa cum mi-a fost scris… cum mi-a prezis femeia aia.

Irene luă câteva cărţi, le mângâie dosul înflorat şi le aruncă pe masă cu

culoarea-n sus. Se nimeri deasupra un nouă de treflă.

— Nu mai pot s-o sufăr, şi uite că se ţine scai de mine… Piei de aici!… Mă râcâie la stomac din pricina ei…

Jenia rămase un pic pe gânduri, după care întrebă din nou:

— Cum vine asta, vrei să spui că tu ştii întotdeauna cum se sfârşesc toate? Nu te plictiseşti?

Irene îşi ridică brusc sprânceana galbenă:

— Cum să mă plictisesc? Nimic nu pricepi… Ah, nu mă plictisesc… Dacă ţi-aş povesti…

Irene turnă în pahare ultimele picături de vin din prima sticlă. Isprăvi de băut şi dădu paharul la o parte.

— Jenka, nu-i aşa că ai înţeles deja că sunt gură spartă? Povestesc totul, n-am nici un fel de secrete în ce mă priveşte. Nici în privinţa altora. Te previn pentru orice eventualitate. Dar a fost ceva despre care nu am povestit nimănui. Tu eşti prima. Nu înţeleg nici eu de ce mi-a venit aşa, deodată…

Zâmbi, îşi mişcă brusc umărul:

— Mă mir şi eu.

Jenia îşi propti şi ea cotul pe masă şi îşi rezemă obrazul în palmă. Stăteau una în faţa celeilalte, cu aerul că gândesc adânc, abstract, privindu-se ţintă în ochi ca într-o oglindă… Jenia se miră şi ea că Irene a ales-o aşa, pe nepusă-masă, ca să-i spună ce are pe suflet. Şi se simţi măgulită.

— Mama mea a fost o frumuseţe de femeie, leită Deanna Durbin, dacă asta-ţi spune ceva. Dar a fost întotdeauna o idioată. Mai bine zis, nu idioată, ci slabă de minte. O iubesc mult. Dar are tărâţe în capul ei, asta dintotdeauna: comunistă pe de-o parte, luterană pe de alta, în al treilea rând, s-a dat în vânt după marchizul de Sade. Gata veşnic să dăruiască tot ce are, era capabilă să-i facă pe loc tatei o criză de isterie, pentru că îi venise aşa deodată că îi trebuie zor-nevoie, instalaţia de baie pe care o cumpărase în 1930 pe bulevardul Saint-Michel, pe colţul ăla aproape de grădina Luxembourg… Aveam şaisprezece ani când a murit tata şi am rămas noi două. Ea – şi recunosc că asta i se datorează tatei, deşi nu înţeleg cum au reuşit s-o scoată la capăt, când viaţa era neînchipuit de grea – a fost dezarmant de neajutorată: n-a fost capabilă să muncească nici măcar o zi. Cu engleza şi olandeza ei, cele două limbi materne, n-a fost în stare să

înveţe rusa. Timp de patruzeci de ani! Tata se ocupa de transmisiuni radio, ar fi putut s-o ia acolo. Dar chiar şi acolo, unde în principiu nu era nevoie de rusă, trebuia totuşi să spună „Bună ziua!“ sau să citească indicaţia: „Linişte. Se înregistrează.“ N-a fost în stare. Tata a murit, iar eu m-am pus imediat pe treabă, n-am nici un fel de studii, dar sunt dactilografă supercalificată, dactilografiez în trei limbi…

Aşaa… în legătură cu ce mi s-a prezis. Am avut o veche prietenă, englezoaică, împotmolită în Rusia de prin anii douăzeci. Există în Rusia o colonie nu prea mare de englezi ruşi. Bineînţeles că îi cunosc pe toţi. Fie comunişti, fie funcţionari rămaşi din cine ştie ce motive chiar din vremea NEP-ului. Cât despre această Anna Kork, i s-a înfundat pentru că era îndrăgostită. Iubirea a fost pusă atunci la zid, dar ea a avut noroc, a supravieţuit. Fireşte că a stat un timp la închisoare. Şi-a pierdut un picior. Aproape că n-a mai ieşit din casă. A dat lecţii de engleză. S-a ocupat cu ghicitul. Nu lua bani pe ghicit. Cadouri însă primea. M-a învăţat câte ceva, da’ şi eu i-am fost de ajutor…

Îmi făceam veacul la ea, când, într-o zi, a venit o femeie frumoasă, genul ăla de nevastă de general sau de membru de partid: ba că nu putea să facă copii, ba că s-o sfătuiască dacă să adopte un copil ca să-l crească. Şi Anna mea îi vorbeşte în felul ei obişnuit, naiba ştie pe ce limbă, cu un accent puternic. Culmea e că ea ştia ruseşte, pe cuvântul meu, nu mai rău decât ştim noi două, doar făcuse opt ani de lagăr. Dar când socotea ea că e momentul, dădea drumul la aşa un accent… înjura de mamă, artă, ce mai, să vezi acolo teatru! Şi îi spune frumoasei ăsteia nici da, nici ba, o ia pe ocolite, c-o fi, c-o păţi, vorbeşte cu subînţelesuri, aşa cum îi şade bine unei ghicitoare, că va fi un copil, că nu va fi, da’ mai bine să nu fie…

Pe urmă se întoarce brusc spre mine şi-mi spune: „Iar tu o să începi cu cifra cinci…, să ţii minte… Cu cinci…“

Ce să încep eu cu cinci? Prostii! Şi în aceeaşi clipă am şi uitat. Dar mi-am adus aminte la timpul potrivit…

Irene îşi afundă din nou obrazul în palmă. Căzu pe gânduri. Ochii îi căpătară o uşoară strălucire de sălbăticiune, ca la pisică… Intimitate tihnită, răsfăţ drăgălaş şi nelinişte şireată…

Avusese şi Jenia prietene cu care învăţase, cu care discutase despre

lucruri importante şi pline de miez, despre artă şi literatură, despre sensul vieţii. Şi-a susţinut diploma despre poeţii ruşi modernişti din primul deceniu al lui 1900. Tema disertaţiei ei fusese pentru vremurile acelea foarte subtil aleasă: afinităţile literare ale poeţilor modernişti şi ale simboliştilor din prima decadă. A avut şi un noroc extraordinar. I-a condus diploma o profesoară ajunsă la adânci bătrâneţi, care făcea ordine chiar şi aici, în literatura rusă, ca la ea acasă, în bucătărie. Anna Veniaminovna, profesoara divinizată de studenţi, şi în special de studente, îi ştia pe toţi poeţii ăştia nu din auzite, ci personal: aproape că se împrietenise cu Ahmatova, băuse ceai cu Maiakovski şi cu Lili Brik, îl ascultase pe Mandelştam citind poezie şi îşi amintea de Kuzmin, viu… Stând în preajma Annei Veniaminovna, Jenia făcuse şi ea rost de nume sonore, se învârtea în cercul intelectualilor umanişti şi avea chiar pretenţia să devină cu timpul cineva. Şi dacă ar fi s-o recunoască cinstit, n-a pomenit de când era ea pe lume atâta pălăvrăgeală ca-n seara asta. Ce era bizar, era faptul că vorbăria asta banală avea în ea ceva important, esenţial, indispensabil, ca viaţa însăşi. Să fi fost chiar ăsta rostul Irenei în viaţă, cu asta îşi câştigase ea faima?

Uşor ameţită şi binedispusă din pricina vinului de Porto, a liniştii şi a întunericului de dincolo de ferestre, în care se vedea mişcându-se uşor printre frunzele smochinului uriaş pata tremurătoare de la lumina felinarului, Jenia se bucură că a scăpat pentru o vreme, după cum bănuia, de problemele importante din viaţa ei – importante oare? obsedante –, în legătură cu care nu luase încă nici o hotărâre…

Irene adună grămadă cărţile de pe masă, o parte dintre ele căzură pe podea, celelalte aterizară pe scaun…

— Stă Suzy tolănită pe divan cu cartea de dimineaţă până seara şi suge caramele. Acuma înţeleg, era deprimată. Dar la vremea aceea vedeam numai cum se transformă în propriul meu copil. Ţine cont că asta se întâmpla cu mult înainte de congestia cerebrală. Nu-i vorbă că n-am ajuns chiar să-i dau în gură, dar dacă nu-i puneam supa în farfurie, era în stare să nu mănânce trei zile… Am decis că trebuie neapărat să mă procopsesc cu un copil, un copil al meu, pe bune, pentru că n-am vrut în ruptul capului să mă transform în mama mamei mele. Poate că măcar aşa o să se poarte ca o bunică, o să plimbe căruciorul… Mă căsătoresc în pripă, cu primul care-mi

iese în cale. Băiat bun, cumsecade. Frumos, hăbăuc la culme. Rămân însărcinată şi nouă luni port burta ca pe-o decoraţie. Spun unii că gravidele fac toxicoză, au fel şi fel de stări sufleteşti, tensiune… Şi mai ce încă? Uite că n-am nimic din toate astea. Mă duc să nasc, plec direct de la maşina de scris. N-apuc să dactilografiez toată lucrarea ca s-o predau. Nu-i nimic, îmi zic, nasc iute şi o termin pe urmă, având de acum şi copilul. Acolo îmi rămâneau două zile de tras… N-a fost să fie aşa. Asfixie cu cordonul ombilical. Copilul meu moare, moaşa-i tânără, doctorul un curvar şi jumătate. Mi-au lăsat copilaşul să moară… Asta i-a pus capăt, o moaşă, o femeie simplă din popor… Iar eu, proasta de mine, am optsprezece ani. Îndoaie-ţi degetul ăl mic: mi-a murit primul născut, David, aşa am vrut să-l cheme în memoria tatei. Curge laptele din mine, lacrimile şiroaie…

Irene se uită ţintă la Jenia strângând din ochi, ca şi cum ar fi cântărit dacă merită să continue sau nu…

— Saşka a avut şi el asfixie, spuse Jenia şocată cu glasul stins. Ştia că e foarte periculos pentru copil, dar vedea pentru prima dată o mamă în carne şi oase, care-şi pierduse copilul din pricina acestui nenorocit de laţ, care slujise cu credinţă pruncul timp de nouă luni şi pe urmă îl sugrumase…

— Peste două luni rămân din nou însărcinată. Nu-mi cunoşti firea: dacă îmi trebuie neapărat ceva, mă fac luntre şi punte. Şi din nou port sarcina. Nu mai e aşa de vesel. Când greaţă, când balonare, când amorţeală… Da’ nu-i nimic, mă ţin tare. Tăntălăul de bărbatu-meu era mecanic auto. Dar, cum îţi spun, m-am pripit să-l iau pe primul care s-a nimerit. Tot ce câştigă dă pe băutură. La înfăţişare zici că-i Alain Delon, unul şi acelaşi, doar la statură arată mai bine. Şi eu mă căznesc să stau şi să bat la maşină, bat şi câştig binişor. Ajunge pentru „barbarisul“ lui Suzi.

Prima oară am ştiut precis că e băiat. Acum însă mi-am planificat o fetiţă. Burta creşte, iar eu am o singură bucurie de-a femeilor: cum câştig un bănuţ, direct la „Lumea copiilor“. Ciorăpei… pieptăraşe… bebeluşi în patru labe… Toate de producţie sovietică, fără nici un dumnezeu, grosolane. Şi eu care crescusem mai mult în curte, agăţată de uluci… Păi la început pe părinţi i-au trimis sub un nume fals în oraşul Voljsk. Abia când am împlinit zece ani am aflat numele meu adevărat. Părinţii au fost scoşi de la secret, iar sora mamei ne-a trimis primul pachet. Acolo era şi o păpuşă. Nu puteam să

sufăr păpuşile, nu voiam să fiu fată. Urlam când îmi puneau fusta cu forţa. Când au început să-mi crească sânii, era cât pe-aci să mă spânzur.

Irene se îndreptă de umeri, sânii mari de femeie i se mişcară de la gât până-n talie. Jenia o privi cu o uşoară invidie: iată un om care are o biografie… Da, se vedea chiar pe Irene că îşi cunoaşte valoarea.

— Fetiţa s-a născut frumoasă foc, din prima clipă. N-avea nimic de nou-născut, nici urmă de mucoase, de roşeaţă, de piele zgrunţuroasă. Ochii albaştri, părul negru, lung. Astea de la mecanicul auto. Trăsăturile feţei – eu întreagă. Nasul meu, bărbia, ovalul feţei…

Jenia parcă ar fi văzut-o pentru prima oară pe Irene: din cauza culorii roşcate stridente nu-şi putea da seama dacă e frumoasă. Dar şi ovalul feţei, şi nasul, şi bărbia… Chiar şi dinţii, care-n gura altuia ar fi arătat ca dinţii de cal, la ea se vedeau că sunt dinţi de englezoaică, lungi, albi, ieşiţi puţin în afară, atâta cât să ridice puţin buzele ca o invitaţie, în aşteptare…

— M-am uitat la ea şi în aceeaşi clipă mi-am dat seama că o cheamă Diana. Aşa şi nicicum altfel. Era micuţă, bine proporţionată, avea alură de femeiuşcă, de-aia cu picioare lungi. Şi cu o poponeaţă, s-o mănânci, nu alta! Era cea mai frumoasă fetiţă din lume. Asta nu că aşa îmi închipui eu, ca mamă. Toţi făceau „ah!“ când o vedeau. A treia zi după ce am ieşit de la maternitate l-am dat afară pe mecanic. Pur şi simplu nu mai puteam să-l văd în ochi. Când a luat-o prima oară-n braţe, într-o clipă mi-a fost clar: Dianei îi trebuie un alt tată. Nu că aşa simţeam eu. Eu încă nu mă împlinisem ca femeie. N-a ieşit nimic din relaţia cu mecanicul, dar nu m-am prins de asta. Când a luat-o în braţe am văzut cât de necioplit e. Asta mi-a demonstrat-o fiică-mea. Era deşteaptă şi cuminte. N-am mai văzut aşa femeie, vorbesc serios, să nu râzi! Ştia foarte bine cu cine şi cum să se poarte, de la cine şi ce să aştepte. Închipuie-ţi tu că era îngăduitoare cu Suzy. Nu plângea dacă o lăsam cu bunica. Înţelegea că n-are rost. Avea patru luni când am început să-i citesc din cărticele. Când îi plăcea, spunea „da-da-da“… Dacă nu-i plăcea, o auzeai „ne-ne-ne“. La şase luni înţelegea totul, fără nici o exagerare, iar la zece luni a început să vorbească. A gângurit ce-a gângurit o lună şi pe urmă a spus: „Mama, musca zboară.“ Şi chiar aşa era, o muscă.

Am hrănit-o mult timp. Laptele nu ieşea, dar ei îi plăcea ţâţa. O apucă, suge, pe urmă mângâie ţâţa cu mâna şi spune: „Mulţumesc“. Iar pe urmă m-

am îmbolnăvit de gripă. Febra a sărit de patruzeci de grade, m-a doborât. Nu mai pot s-o hrănesc. Prietenele au venit în fugă să-i dea Dianei să mănânce chefir, caşă. Se apropia deja de un anişor. Se roagă s-o lase la mine, da' n-o lasă ca să nu ia gripa. Striga din camera micuţă: „Mama, nu înţeleg!“ Suzy a căzut şi ea la pat. Şi, ce să vezi, a fost aşa o epidemie, că toate prietenele mele, una după alta, au luat gripă de la mine. Nu-mi mai amintesc nimic.

Irene îşi puse mâinile la ochi, ca şi cum s-ar fi ferit de lumina puternică. Părul aproape că îi acoperise faţa. Jenia înţelese că acum o să se întâmple ceva groaznic. Cum s-a întâmplat atunci… Cu toate astea mai avea o mică speranţă.

— Pe urmă mă ridic, mă apropii de Diana, frige, continuă Irene, şi Jenia băgă de seamă cum i se înroşiseră englezoaicei nările şi pleoapele spălăcite. Am chemat doctorul. Imediat au înţepat-o, i-au făcut antibiotice. După două injecţii Diana a făcut o reacţie alergică. S-a spuzit toată. Normal, e fata mea. Şi eu sunt alergică. Îi prescriu acelaşi sedativ ca şi mie. Numai că de douăzeci de ori mai slab. Iar mie mi-e tot mai rău. Am febră patruzeci, din când în când parcă plutesc. Îmi vin în fire, un chefir pentru Diana, un chefir pentru mama… Din când în când cineva vine, pleacă. Mă cert cu doctoriţa care spune că trebuie internare de urgenţă. Câteva prietene apar din când în când. O vecină. Mecanicul hop şi el, asta ţin minte. Era beat. L-am gonit.

Mă scol pe jumătate adormită, o aşez pe Diana pe oală, o primenesc, îi vâr supozitorul… Ea, odorul meu, şi-a întors capul de la oglindă, şi mi-a spus „nu trebuie“… Nu-i plăcuse spuzeala de pe faţă.

Ambalajele de la sedative, Jenia, de la al ei şi de la al meu, erau la fel. Nu ştiu cât sedativ i-am dat. Cu atât mai mult cu cât viaţa se ducea, şi nu după ceas. Am patruzeci de ani, care ceas? Că seara, că dimineaţa, nu stăteam să aleg. Atâta doar că eram sigură că trebuie să-i dau Dianei medicamentul… Afară decembrie, ceaţă douăzeci şi patru de ore din douăzeci şi patru… La douăzeci şi unu decembrie, chiar la solstiţiul de iarnă, m-am sculat, mă apropii de Diana, o ating, e rece. S-a potolit febra, îmi zic. Veioza arde. Mă uit, feţişoara e albă, albă de tot. Nu mai are spuzeală… N-am trezit-o, m-am culcat. Pe urmă mă scol din nou, îmi zic, e timpul să-i dau doctoria. Şi abia atunci mi-am dat seama că frumoasa mea Diana e moartă de tot…

Jenia a văzut scena ca-ntr-un film, cum Irene, într-o cămaşă albă, lungă, e aplecată deasupra pătuţului de copil, cum o ia din pătuţ pe fetiţă, şi ea într-o cămăşuţă albă. Numai că n-a putut să vadă faţa fetiţei, pentru că era acoperită de pletele roşcate, sclipitoare, care cresc şi acum, sunt vii, se ondulează, strălucesc… iar Diana nu mai e…

De plâns, Jenia n-a fost în stare să plângă, pentru că în inima ei ceva s-a strâns ca un ghem de tristeţe, iar lacrimile n-au mai curs.

— Mi-au îngropat fetiţa fără mine, Irene se uită în ochii Jeniei atât de direct şi de necruţător, încât aceasta căzu pe gânduri: „Doamne, Dumnezeule, cum poate să-mi stea mintea la toate fleacurile, când uite ce se întâmplă în viaţă…“ – Am făcut meningită, trei luni m-am tăvălit prin spitale, pe urmă m-au învăţat din nou să merg, să ţin lingura în mână. Sunt rezistentă ca o pisică. Irene râse cu un râs amar.

Da, asta-i, glasul Irenei are ceva neobişnuit. Îl auzi o dată şi nu-l mai uiţi: răguşit, moale, pare că e glasul unei cântăreţe care se abţine să cânte, pentru că, dacă şi-ar da drumul, ar începe toţi să plângă în hohote, să jelească la auzul unei asemenea voci, să ardă de dorinţa de a se avânta într-acolo unde porunceşte glasul sirenei…

Din cauza cântului ăstuia minunat pe care îl auzise Jenia în închipuirea ei, ceva s-a rupt în ea şi a izbucnit în plâns. Din pricina celor povestite, jalea care-i secase inima dădu pe dinafară, răbufni în şuvoaie de lacrimi. Irene îi dădu o batistă albă de dantelă, parfumată, şi într-o clipă Jenia o înmuie cu lacrimi.

— Ar fi avut acum şaisprezece ani. Ştiu foarte precis cum ar fi arătat, cum ar fi vorbit, cum s-ar fi mişcat. Statura, chipul, vocea, pe toate i le ştiu, cum te văd şi cum mă vezi. Ştiu cine i-ar fi fost pe plac, de cine s-ar fi ferit. Ce feluri de mâncare preferă. Pe care nu poate să le sufere…

Irene făcu o pauză şi Jeniei i se păru că scrutează întunericul, ca şi cum acolo, într-un colţ, stă fetiţa subţirică, cu ochii albaştri, cu părul negru, dar complet invizibilă…

— Mai mult decât orice îi place să deseneze, continuă Irene fără să piardă din ochi colţul din bezna deasă. A fost clar deja de la trei ani că îi este hărăzit să fie pictoriţă. Tablourile ei erau ceva să-nnebuneşti, nu alta! Cele de la şapte ani aduceau cel mai mult cu ale lui Čiurlionis. Pe urmă

desenul a devenit mai viguros, deşi tuşa mistică şi gingăşia s-au păstrat…

„Nebunie, se prinse Jenia. Nebunie curată. A pierdut copilul şi şi-a ieşit din minţi.“

Dar n-o spuse cu voce tare. Irene izbucni în râs, îşi scutură părul sârmos, ca arama. Parcă i se auzeau pletele zornăind.

— Na, poftim, dacă vrei, e o nebunie! Deşi orice nebunie poate fi explicată raţional. A rămas în mine o parte din sufletul ei. Câteodată mă apucă şi tare-mi vine să pictez, şi pictez. Exact ce-ar fi pictat şi Diana mea. O să-ţi arăt la Moscova mape întregi cu desenele Dianei din toţi anii ăştia…

Vinul de Porto se terminase de mult. Era trecut de trei, se despărţiră, căci la ce-a fost spus nu se mai putea adăuga nimic…

A doua zi dimineaţă au făcut toţi o plimbare lungă. Au mers până la poştă, au sunat la Moscova. Pe urmă au luat masa de prânz pe chei, la o bodegă. Jenia a fost convinsă că mirosul ademenitor de acolo le va provoca sigur o criză de burtă menţionată şi în crestomaţia medicală, ceva în genul dizenteriei, şi a sperat că Saşa, credincios regimului său alimentar minimal, va refuza piroştile triunghiulare cu miros ademenitor. Cu toate astea Saşa a spus „da“ şi a mâncat din nou un produs care nu era pe lista lui bătută-n cuie… Şi asta s-a întâmplat pentru a doua oară…

Întâlnirile la ceas de seară stropite cu vin de Porto, cel puţin în cerc restrâns, luau sfârşit: a doua zi urmau să sosească două prietene ale Irenei, dintre care una, Vera, se cunoştea bine şi cu Jenia. De altfel, ea îi dăduse Jeniei adresa de pe strada Primorskaia… Iar Jenia s-a grăbit să regrete puţin că nu vor mai putea de-acum încolo să se întâlnească numai ele două, ca între prietene.

Ultima seară a început mai târziu ca de obicei, pentru că Saşka a făcut nazuri şi mult timp n-a lăsat-o să plece de lângă el. A adormit, s-a trezit, s-a smiorcăit, a adormit din nou, şi pe Jenia a luat-o somnul şi a aţipit ghemuită lângă el. Şi dacă Irene nu i-ar fi bătut în geam imediat după douăsprezece, Jenia ar fi dormit până dimineaţa îmbrăcată în pantaloni şi pulover…

Şi au avut din nou două sticle de Porto din Crimeea, şi afară a fost din nou beznă, de data asta n-a fost nici măcar lumina de la felinar, pentru că azi n-au avut curent electric. Două lumânări albe, groase, aduse de la Moscova special pentru asemenea ocazii, au luminat terasa. Suzy şi Donald

dormeau de mult în cameră, iar Irene stătea pe terasă în fotoliul adânc, foindu-se în colivia ei verde cu roşu şi întinzând cărţile în faţa ei.

— Ăsta-i „Drumul la eşafod“, o pasienţă franţuzească veche, nu iese decât cel mult o dată pe an. Şi uite că acum, cât am stat şi te-am aşteptat, a ieşit… Aici e semnul de ataşament pentru casă, pentru vreme, pentru locul ăsta… Şi pentru tine într-o oarecare măsură. Deşi tu ai alţi protectori, de la alt semn…

Jenia, având o vagă pornire împotriva misticismului şi ruşinându-se puţin pentru un asemenea atavism, îşi făcu totuşi curaj şi puse întrebarea oferită pe tavă:

— Care-o fi semnul meu?

— Apa, asta-i limpede, s-a văzut de la staţia de autobuz. Semnul tău e semnul de apă. Scrii cumva poezii? o întrebă Irene cu un aer atotştiutor.

— Am scris cândva. Sincer să-ţi spun, mi-am făcut diploma despre poezia rusă de la începutul secolului, recunoscu timidă Jenia.

— Uite că văd. Peşti, firi poetice… Trăiesc în apă.

Jenia tăcu şocată, într-adevăr, se născuse în zodia Peştilor.

— La douăzeci de ani, Jenia, eram de-acum mama a doi copii morţi, continuă Irene fără nici o introducere, exact din locul unde se oprise seara trecută. Încă doi ani mi-au trebuit ca să învăţ să merg mai departe. Am avut parte şi de ajutor. Fără asta… Irene făcu cu mâna un gest nehotărât, îndreptat oarecum către cer. Pe urmă am întâlnit omul care mi-a fost hărăzit. Era compozitor, aristocrat rus dintr-o familie fugită la revoluţie în Franţa şi revenită după război. Era mai mare decât mine cu cincisprezece ani. Şi, culmea, oricât ar părea de curios, nu fusese niciodată însurat, deşi biografia lui era bogată în privinţa femeilor. Tatăl lui fusese tovarăş cu un ministru şi o vreme membru în Duma de Stat… Într-un sens, era total opusul strămoşilor mei comunişti anglo-olandezi. Şi cu toate astea tatăl lui, Vasili Ilarionovici, nu-i spun numele de familie, e prea cunoscut în Rusia, semăna la culme cu tata şi pe dinafară, şi pe dinăuntru… Tare nu-i aveau la inimă pe comunişti! Dar pe mine m-au acceptat, fără să se uite c-am la spate o codiţă comunistă. Pe de altă parte, n-au avut încotro: Goşa şi cu mine ne amorezaserăm lulea, din prima clipă am căzut unul în braţele celuilalt, iar în dimineaţa următoare m-a dus la Ofiţerul stării civile, pentru că a socotit că

treaba e hotărâtă şi nu e cale de întoarcere. Şi a început cea de-a doua viaţă a mea, care n-avea nimic în comun cu cea dinainte, rămăsese doar mama, care, trebuie să recunosc c-a fost meritul ei, nici nu şi-a dat seama. Să nu-ţi închipui că asta a fost după congestie. Înainte! Efectiv n-a observat nimic, uneori îi spunea celui de-al doilea soţ pe numele primului, iar eu cu Goşa, ce să facem altceva, ne prăpădeam de râs… El studiase în Franţa şi Anglia, s-au întors în Rusia în anii cincizeci, au stat puţin în lagăr… Hai, că pricepi şi singură, asta-i o poveste obişnuită. Ne-am cunoscut în anul în care familia lor a obţinut dreptul să locuiască la Moscova şi le-a fost repartizată o locuinţă cu două camere la Beskudnikovo, ca urmaşi ai decembriştilor. Drept compensaţie pentru vila de lângă Aluşta şi pentru casa de pe Moika…

Un gând nedus până la capăt îi veni în minte Jeniei, un gând care-o intrigă, cum se poate una ca asta, după ce lege misterioasă ajung unul lângă altul oameni excepţionali, pe care-i întâlneşti atât de rar, care au idei cu totul aparte, aşa cum erau fiica unui spion rus de origine engleză şi un urmaş al decembriştilor născut în exil la Paris. Ar fi vrut chiar s-o întrebe pe Irene, dar se jenă să-i întrerupă povestea spusă agale, aproape ca o reflecţie meditativă, ca şi cum ar fi pus ceva la cale…

— Am rămas însărcinată cât ai bate din palme, zâmbi Irene, nu Jeniei, ci privind departe-n zare, peste nouă mări şi nouă ţări. Gheorghi nu ştia la vremea aceea că pierdusem deja doi copii. Am ţinut secretă treaba cu copiii… n-am vrut să mă compătimească… Sarcină mai fericită nici că s-a pomenit pe lume. Burta îmi crescuse zdravăn, de necrezut, iar Goşa se culca noaptea pe burta mea şi asculta. „Ce auzi?“ întrebam eu. „Ce vorbesc ei.“ Era sigur că vor fi gemeni. Spre sfârşitul sarcinii au constatat şi medicii că se aud două bătăi de inimă. Şi am născut doi băieţei minunaţi, unul roşcovan, celălalt brunet. Amândoi de trei kilograme şi ceva. Dacă vrei să crezi, bine, dacă nu, nu: din prima clipă s-au antipatizat unul pe altul, pânăntr-atât încât şi-au împărţit şi părinţii, roşcovanul de Aleksandr m-a ales pe mine, negruţul de Iakob, pe Goşa. A fost cumplit de greu. Când aţipea unul, celălalt ţipa. Când îl hrăneam pe unul, celălalt urla din răsputeri, deşi era sătul. Pe urmă s-au învăţat să se muşte, să se scuipe, să se-ncaiere… Dacă unul se ridica-n picioare, celălalt îl trântea imediat. Nu puteai să-i laşi împreună nici o clipă. Abia-i despărţeai, că se şi năpusteau unul la altul. Să-

i fi văzut cum se repezeau unul în întâmpinarea celuilalt, se pupau, şi pe loc începea păruiala. Gemenaşii mei se purtau neobişnuit, erau colţoşi unul cu altul. Eu vorbeam cu copiii englezeşte, Goşa franţuzeşte. Când au început să vorbească, şi-au împărţit şi limbile: Aleksandr a început să vorbească englezeşte, Iaşka franţuzeşte. Ei da! Asta-i normal. Între ei vorbeau ruseşte. Să nu-ţi închipui că au fost instruiţi special. Şi-au ales totul de capul lor, era imposibil să-i obligi să facă ceva. Tot urmărindu-i, eu şi cu Goşa ne-am prins care-i treaba: o moşteniseră de la noi, era gena noastră parşivă de tirani şi de încăpăţânaţi.

Am trăit un an întreg la Puşkino, am închiriat acolo o vilă pentru iarnă, am cărat-o cu noi şi pe *granny* Suzy. Era încă într-o stare aşa şi aşa. Adică citea încă romane… Nici de folos, nici de ajutor, înţelegi tu cum vine asta, de la ea nimic, niciodată… Pe Goşa l-au primit în sfârşit să predea la un liceu de muzică. La clasa de compoziţie. Era *super-over-qualified* pentru asta. Dacă ar fi fost la Conservator… Numai că studiile din Occident îi speriau pe toţi. Se întâmpla să scrie uneori muzică de film. În general câştiga bani pe traduceri, iar eu dactilografiam ca înainte, deşi se înfuria groaznic când îmi luam de lucru. Avea o maşină mizerabilă, un Moskvici, cu care gonea la Moscova, iar de fiecare dată când se întorcea, o repara… Maşină deşteaptă, se strica întotdeauna lângă casă. Eram teribil de fericiţi, şi cădeam din picioare de oboseală.

Primăvara, cum începe totul să-nflorească, nu există să nu mă-mbolnăvesc. Fac alergie. În primăvara cu pricina au înflorit toate cu o forţă neobişnuită, iar eu m-am căznit tot timpul să respir, m-au apucat sufocările. Cât au durat ploile, m-am descurcat cum-necum cu pastilele. Dar a venit dogoarea, şi în a doua zi de arşiţă am început să mă sufoc de-a binelea. Se numeşte edemul Quinke. Cel mai apropiat telefon era la poştă, salvarea din Puşkino era pe vremea aia o pasăre rară, aşa cum e struţul. Şi Goşka a trezit copilaşii în miezul nopţii, i-a îmbrăcat la repezeală, i-a înghesuit pe locurile din spate. Ne-am temut să-i lăsăm cu Suzy, nu se descurca cu ei. Treziţi în miezul nopţii, au fost extrem de liniştiţi şi nici nu s-au luat la bătaie, ci au stat îmbrăţişaţi pe scaunul din spate. Pe urmă Goşa m-a scos pe mine, m-a aşezat pe scaunul din faţă şi a pornit-o spre spitalul din localitate. Şi gonea din toate puterile, fiindcă eu abia dacă mai suflam şi mă făcusem roşie ca

sfecla fiartă…

Irene închise ochii, dar nu chiar atât de tare, în aşa fel încât lăsă să răzbată o dungă mică luminoasă, ca dunga de lumină de sub uşă. Jeniei i se păru că Irene şi-a pierdut cunoştinţa. Sări de la locul ei, îi zgâlţâi umerii. Irene făcu ca şi cum şi-ar fi venit în fire. Începu să râdă cu râsul ei special, de cântăreaţă.

— Asta-i tot, Jenia. Ţi-am povestit tot. Edemul a fost aşa de grav, încât n-am văzut nimic, n-am simţit nimic. N-am văzut basculanta zburând peste noi, n-am simţit nici măcar lovitura. Dintre toţi numai eu am scăpat. Când m-au aşezat pe masa de operaţie, nici urmă de edem Quinke, a dispărut în momentul loviturii. Să nu-ţi vină să crezi... Dar am rămas în viaţă…

Irene îşi ridică părul din partea dreaptă a capului, o cicatrice întinsă, adâncă începea de după ureche şi mergea de-a lungul craniului. Jenia îşi trecu degetul pe cicatrice, nu ştia nici ea de ce.

— E total insensibilă cicatricea asta. Sunt un fenomen medical. Sensibilitatea mea e aproape zero. Să zicem că-mi tai degetul, nu-mi dau seama. Numai atunci când văd că-mi curge sângele. Asta-i grav. Dar e şi comod uneori.

Irene întinse mâna spre geanta care stătea pe scaun, luă din ea o cutiuţă lungă cât trei cutii de chibrituri, scoase de-acolo un ac mare şi-l înfipse în pielea care se zărea albă la baza degetului mare. Acul se înfundă încet în carne. Jenia scoase un ţipăt. Irene începu să râdă.

— Uită-te şi tu ce mi s-a-ntâmplat. Mi-am pierdut sensibilitatea. Când mi-au spus după trei săptămâni de la catastrofă că nu mai am nici soţ, nici copii, s-a-ntâmplat uite aşa. Irene îşi scoase acul, şi apăru o picătură mică de sânge. O linse. – Aproape că mi-am pierdut şi gustul. Deosebesc dulcele de sărat, da’ nimic în plus. Câteodată mi se pare că e numai amintirea gustului din vremea când mai simţeam încă totul…

Irene turnă restul de vin şi se ridică împingând cu zgomot fotoliul. Partea destinată ei din gospodăria Dorei era cea mai confortabilă: pe lângă terasă, mai era şi o bucătărioară separată într-o şură. Acolo Irene păstrase o mică provizie de vinuri: şase sticle cumpărate pentru prietenele care urmau să sosească a doua zi. Ea cotrobăi mult timp acolo în beznă, apoi aduse o sticlă de Xeres.

Toate lacrimile Jeniei curseseră deja ieri, altele noi pentru următoarele douăzeci şi patru de ore secaseră parcă. Gâtul i se uscase, o pişca, o ustura în nas.

— Vidma de englezoaică, Anna Kork, a avut dreptate: Donald este cel de-al cincilea copil al meu. Exact cum a prezis ea: începi de la al cincilea…

Mai întâi întunericul s-a subţiat, pe urmă s-a făcut cenuşiu, păsările au început să cânte. Când s-a sfârşit povestea, se crăpase bine de ziuă.

— Să-ţi fac poate o cafea? întrebă Irene.

— Nu, mulţumesc. O să trag un pui de somn.

Jenia se duse în cămăruţa ei şi îşi culcă faţa în pernă. Până să adoarmă, apucă să mai cumpănească în gând: ce viaţă tâmpită duc, ba aş putea să spun chiar că, în linii mari, nici nu trăiesc. Dacă stau să mă gândesc, unul nu mi-a mai fost drag, m-am îndrăgostit de altul… Sunt şi în viaţa mea drame… Sărmana Irene, să piardă patru copii… Şi i se rupse inima mai cu seamă de mila Dianei, de Diana cea cu ochii albaştri, cu picioare lungi, care ar fi avut acum şaisprezece ani…

Spre seară sosi de la Moscova o întreagă echipă: Vera cu al doilea soţ, Valentin, care fusese căsătorit prima dată cu Nina, Nina cu băiatul ei cel mare de la Valentin. În plus, cele două fete mai mici ale Ninei, asta din a doua căsătorie. Cu Vera veniseră cei doi copii, băiatul cel mic făcut cu Valentin, iar fata făcută cu nu se ştie cine, adică toţi ceilalţi nu-l cunoscuseră pe primul ei soţ. În general vorbind, formau toţi o familie modernă, strâns unită.

Revoluţia sexuală era deja în declin, a doua căsătorie se dovedea a fi mai trainică decât prima, iar în a treia recunoşteai fără doar şi poate adevărata căsnicie…

Curticica Dorei Surionovna se umplu cu copii de toate vârstele, iar vecinele din dreapta şi din stânga se uitau peste gard şi o pizmuiau, cum de reuşeşte Dora să înceapă sezonul cu o lună mai devreme decât toţi, şi să-l termine cu două luni mai târziu… Şi asta nu de azi, de ieri, ci de ani buni. Nu aveau nici o îndoială că asta vine de la Irene: unde se ducea ea, hop apărea o droaie de lume, un întreg colhoz, focuri de artificii, şi pe deasupra o paradă ca de 1 Mai de sutiene cu ţâţe gata să se reverse şi de bikini cu burice şi buci, care le scoteau din sărite în aşa măsură pe vecine, încât, dacă

n-ar fi fost lacome, ar fi fost în stare să refuze să închirieze camerele curvelor ăstora dezmăţate.

Chiar Dora însăşi aranjase ceva în genul unei pensiuni, adică nu „*bed and breakfast*“ ci „pat şi prânz“, cam asta era oferta. Soţul Dorei lucra ca şofer la sanatoriul cu numele „Al XVII-lea Congres al Partidului“, conducea autobuzul, pleca la Simferopol după cei veniţi la odihnă, făcea rost de alimente. Dora îi hrănea pe toţi chiriaşii ei şi câştiga într-un sezon atâta încât să se achite faţă de sectorist şi de inspectorul financiar, fără să se ruineze prea tare.

În primele trei zile, totul a mers uns, după un plan bine pus la punct. Nina, mamă a trei copii, era o gospodină grozavă, în jurul ei era o atmosferă de confort domestic, de viaţă organizată după reguli femeieşti. După ce perdeluţele au fost agăţate, vazele aşezate fiecare la locul ei şi podelele frecate, a întocmit un program conform căruia în fiecare zi două mămici stau cu copiii, iar două, după ce fac de dimineaţă aprovizionarea, în restul timpului se odihnesc…

În dimineaţa celei de-a patra zile, conform noului program de viaţă, urmau să se odihnească Jenia şi Vera. Planul lor era următorul: aveau să-l conducă până la staţia de autobuz pe Valentin, care după ce-şi îndeplinise misiunea de însoţitor pentru cele două familii, urma să se întoarcă la Moscova, apoi cumpărau lapte, dacă aveau noroc, apoi aveau de gând să se plimbe prin natura pură, fără mingi, fără copii, fără ţipete şi urlete… Şi totul a mers conform planului: au condus bărbatul, n-au cumpărat lapte pentru că nu venise, şi au luat-o pe şosea înspre coline, de unde venea miros de iarbă tânără, de pământ reavăn şi unde se vedeau norii roz-liliachii de tamariscă-n floare.

Se abătuseră deja de la şosea şi, cu toate că mergeau pe potecă-n sus, le venea uşor, se simţeau libere. Nici măcar nu discutau despre ceva anume, ci îşi aruncau una alteia vorbe de care nu era neapărat nevoie…

Au ajuns pe urmă în dreptul unui pâlc de salcâmi, s-au aşezat la umbra săracă a frunzelor plăpânde şi şi-au aprins ţigările.

— O cunoşti de mult pe Irene? întrebă Jenia, care, deşi trecuseră destule zile, nu putuse cu nici un chip să-şi scoată din cap soarta ieşită din comun a englezoaicei roşcate, în faţa căreia sinuciderea căzută în desuetudine a

Annei Karenina pălise şi devenise un fel de capriciu al unei cucoane cu chef de ceartă: ba iubeşte, ba nu iubeşte, ba nu-i pasă, ba sărută…

— Am crescut în aceeaşi curte. Era cu un an mai mare la şcoală. Nu m-au lăsat să fiu prietenă cu ea. Noi o ţineam de huligancă, izbucni Vera în râs. Da' pe mine mă atrăgea. Pe toţi îi atrăgea. Jumătate din curte îşi făcea veacul la ei în casă. Şi Susan Iakovlevna a fost până la congestie o tanti minunată. Îi spuneam Barbariska, veşnic oferea caramele tuturor copiilor…

— Ce soartă de coşmar…, oftă Jenia.

— A cui, a tatălui ei? Spionaj adică? La ce te referi? se arătă uşor mirată Vera.

— Nici vorbă, mă gândeam la copii.

— La care copii, Jenia? se miră şi mai tare Vera.

— Diana, şi gemenii…

— Care Diana? Ce tot îndrugi acolo?

— Despre copiii lui Irene… pe care i-a pierdut, explică Jenia presimţind grozăvia.

— Ia fii mai clară. Ce copii a pierdut? ridică Vera din sprânceană.

— David, primul ei copilaş, a murit la naştere strangulat cu cordonul ombilical, pe urmă Diana, avea un anişor, şi câţiva ani mai târziu au pierit într-un accident de maşină soţul ei, compozitorul, şi gemenii, Aleksandr şi Iakob…, înşiră Jenia cu voce de gramofon.

— Măi să fie…, spuse Vera şocată, şi când i s-au întâmplat toate astea?

— Cum, nu ştii? se minună Jenia. Pe David l-a născut la optsprezece ani, pe Diana la nouăsprezece, iar pe gemeni, parcă trei ani după…

Vera stinse ţigara veche şi trase câteva fumuri dintr-una nouă, ţigara umedă ardea prost şi, în vreme ce Vera se căznea să tragă din ea, Jenia scutură foarte agitată un pachet nou, din care nu ieşi nimic. Vera nu scoase nici o vorbă, trase în ea fumul amar, după care spuse:

— Ascultă Jenia, trebuie să te amărăsc. Sau să te înveselesc. Treaba e că acum zece ani am plecat din casa noastră din Peciatnikovo şi ne-am stabilit în altă parte, adică în şaizeci şi opt, şi Irene avea atunci douăzeci şi cinci de ani. Pe atunci avea la activ o armată de iubiţi, sigur vreo zece avorturi şi nici un copil, îţi jur!, nici pomeneală de copii. Nici de soţi. Donka este primul ei copil, iar de măritat nu s-a măritat niciodată, deşi a avut amanţi

iluştri, a avut o poveste chiar şi cu Vâsoţki…

— Şi Diana?, întrebă prosteşte Jenia. Şi Diana?

Vera ridică din umeri:

— Am locuit împreună, la aceeaşi intrare. Crezi că n-aş fi observat, ce naiba?

— Şi cicatricea de la cap de la accidentul de maşină?

Jenia îi zgâlţâi umerii Verei, iar aceasta se întoarse nepăsătoare.

— Ei, ce-i cu cicatricea, ce-i cu ea? E de la patinoar. Kotik Krotov avea nişte „cuţite“, ei, nişte patine din alea de curse, ea a căzut, iar el a trecut cu „cuţitul“ direct peste capul ei. A fost mult sânge… Aproape s-o omoare, ce-i drept… I-au cusut capul…

Şi Jenia a plâns la început. Pe urmă s-a apucat să râdă în hohote ca nebuna. Pe urmă a plâns din nou cu sughiţuri. Pe urmă au isprăvit de fumat cele două pachete de ţigări pe care le aveau la ele. În sfârşit, Jenia şi-a venit în fire, şi-a dat seama că niciodată ea şi Saşa n-au stat atâta vreme despărţiţi… S-au grăbit spre casă. Jenia i-a povestit Verei toată istoria cu Irene, încheiată ieri. Şi pesemne tot ieri scornită. Vera i-a povestit contraistoria, istoria adevărată. Istoriile amândouă se potriveau în locul cel mai puţin plauzibil, în partea cu trecutul de şef al spionajului rus într-un stat străin al comunistului irlandezo-britanic, condamnat la moarte şi schimbat cu un spion naţional…

Când au ajuns acasă, Jenia s-a simţit ca jupuită de vie. Copiii cinaseră deja şi jucau cuminţi la masa mare loto cu ridichioare, morcoviori şi mănuşele cu un deget în loc de cifre. Saşka s-a înfipt în cartonul de loto, i-a făcut mamei cu mâna, a spus „Ura! Iepurele meu!“ şi a astupat iepurele lui cu cartonaşul cu poza. Era egal între egali, nu era câtuşi de puţin înapoiat, bolnav sau din cale-afară de nervos…

Ceilalţi stăteau la Irene pe terasă şi beau vin de Xeres. Suzy, cu o fericire nătângă pe chip, sorbea cu înghiţituri mici dintr-un pahar. Vera urcă pe terasă şi se aşeză lângă ceilalţi… Jenia se duse la ea în cameră. O chemară pe terasă, dar ea strigă din cameră că o doare capul. Se întinse pe pat. Tocmai că n-o durea capul. Dar trebuia să facă ceva cu el. Să facă ceva, o operaţie, după care să poată să bea din nou vin, să sporovăiască cu amicele, să comunice cu celelalte prietene mult mai instruite şi mai deştepte, rămase

la Moscova…

Copiii terminară de jucat loto. Jenia îl spălă pe Saşka pe picioare, îl culcă, stinse lumina. Una dintre prietene o chemă şoptind tare, aproape strigând-o:

— Jenia! Vino să mănânci plăcinte!

— Saşka n-a adormit încă. Vin mai târziu, răspunse Jenia cu aceeaşi voce teatrală.

Stătea culcată în întuneric şi îşi examina rana din suflet. Rana era dublă. Una era din pricina compasiunii irosite în zadar pentru copiii inexistenţi, inventaţi în chip genial, omorâţi cu cruzime, şi mai ales pentru Diana. O durea aşa cum doare locul piciorului amputat, o durea absenţa. Durere iluzorie. Şi mai rău decât atât, era o durere pentru ceva care nu existase niciodată în realitate. Şi a doua, din pricină că îi era ciudă pe ea însăşi, iepure nătăfleţ, pe care se făcuse un experiment stupid. Sau, cine ştie, o fi avut un sens căruia însă nu putea să-i dea de capăt…

Cineva bătu din nou în geam. O chemau. Dar Jenia nu răspunse, îi era imposibil să-şi închipuie expresia de pe faţa Irenei, care ar fi ghicit imediat că a fost dată de gol… Şi glasul ei… Şi propria ei ruşine de ruşinea ruşinii ăsteia… Jenia a zăcut aşa fără să adoarmă până când s-a stins lumina pe terasă. Atunci s-a sculat, a aprins lămpiţa mică de pe perete şi a aruncat în geamantan de-a valma lucrurile curate, cu cele murdare, cu jucăriile, cu cărticelele. I-a dat însă prin cap să învelească într-un prosop murdar numai cizmele de cauciuc ale lui Saşa.

Dimineaţa devreme Jenia şi Saşka au ieşit cu geamantanul. Mergeau spre staţia de autobuz, iar Jenia nu ştia încotro s-o pornească mai departe. Poate la Moscova? Dar acolo, în staţie, se afla un singur autobuz vechi, arăta aproape ca unul dinainte de război, pe care era scris „Lumea Nouă“, şi ei s-au aşezat şi peste două ore au ajuns în cu totul alt loc. Au închiriat o cameră lângă mare şi au stat acolo încă trei săptămâni. Saşenka s-a purtat cum nu se poate mai bine: fără crizele de isterie pentru care erau îngrijoraţi şi Jenia, şi doctorii. A mers desculţ de-a lungul apei, s-a repezit în apa puţin adâncă şi a lipăit cu tălpile goale. Şi a mâncat şi a dormit. Pesemne că trecuse şi el pragul maturităţii. Era şi timpul. Aşa cum s-a întâmplat şi cu Jenia.

În Lumea Nouă a fost straşnic de frumos. Glicinele erau încă în floare,

munţii foarte aproape, chiar în spatele casei se ridica o pantă pietruită pe care puteai ajunge în două ceasuri până pe creasta rotundă, ca un cerc perfect circumscris, ca la japonezi, şi puteai privi de acolo golful cu apa puţin adâncă, stâncile cu nume antice greceşti, care se ridicau din mare ţepene chiar de la facerea lumii.

Doar din când în când Jenia avea ca din senin o strângere de inimă: Irene! De ce i-a omorât pe toţi? Şi mai cu seamă pe Diana?

Fratele Iurocika

Pe seară se porni un vânticel din acela de câmpie, care ridică poalele femeilor şi le îngheaţă picioarele, iar spre dimineaţă se puse pe ploaie. Lăptăreasa Tarasovna adusese un bidon de trei litri cu lapte muls de dimineaţă şi-i spusese Jeniei că ploaia s-a instalat şi o s-o ţină patruzeci de zile pentru că acum e vremea lui Samson. Jenia n-a stat să verifice, dar s-a întristat: cum aşa, deodată, chiar aşa să fie? Stătea în sat chiar de la începutul verii cu patru copii, doi ai ei, Saşka şi Grişka, şi în plus cu doi prieteni la toartă, finul Petka şi Timoşa, băiatul unei prietene. Patru băieţi între opt şi doisprezece ani, un mic detaşament. Cu băieţii, Jenia a putut să se descurce, i-a fost uşor să le înţeleagă firea, şi jocurile lor, şi certurile, şi bătăile erau previzibile.

Cu o săptămână înainte să vină ploaia, care părea într-adevăr să fie de durată – patruzeci de zile, că mai mult, că mai puţin, deocamdată nu se ştie, cerul însă se acoperise tot şi picura întruna – proprietăreasa vilei a adus-o pe Nadka, fetiţa ei de zece ani, care ar fi trebuit să plece într-o tabără din sud, dar tabăra luase foc…

Fetiţa a uimit-o pe Jenia cu frumuseţea ei de oacheşă îmbujorată, nici ţigancă, nici indiancă, mai degrabă rusoaică din sud. Curios cum ieşise un asemenea vlăstar nobil dintr-o ursoaică cu mutră de necioplită. Un singur lucru aveau în comun mama şi fiica, erau grase, dar cu carnea tare, nu fleşcăită, de om bolnav, ci din aceea despre care se spune la ţară că e întinsă de stă să plesnească…

Cât a fost încă frumos, prezenţa Nadiei nu a schimbat cu nimic regula vieţii lor. Băieţii erau pe cale să construiască la liziera pădurii Nefedovo o a treia colibă, plecau de dimineaţă la pădure şi împleteau, tăiau şi legau la fel ca indienii, exact ca în poza din Setton Thompson. Nadia a pomenit ceva în treacăt, dacă să nu meargă cu ei, dar a fost refuzată categoric, fără multe vorbe. Nu s-a amărât cine ştie ce, totuşi i-a pus la punct:

— Iura, fratele meu mai mare, a construit anul trecut o colibă într-un copac. Da’ el avea paisprezece ani…

Încaltea de-ar fi fost din partea locului, dar nici măcar vilegiaturistă nu se

putea spune că este. Casa era moştenire, fusese a unei rude decedate cu numele de Malofeev, acelaşi cu al mamei Nadiei, care locuia la Moscova. Nadia îi ştia pe toţi de acolo din sat, şi adulţi, şi copii, de dimineaţă dădea o raită pe la casele lor, venea la prânz să mănânce, nu întârzia, pe urmă, chiar fără să-i spună Jenia ce şi cum să facă, spăla vasele murdare, le făcea atât de curate şi avea atâta spor, că era de mirare, şi pleca din nou în vecini, acum chiar până la cină.

În a treia zi s-a văzut că în pofida dispreţului pe care i-l arătaseră, locatarii de sex masculin din casă erau totuşi interesaţi de Nadka. Ea însă fie că se supărase pe ei, fie că prinsese drag de fostele prietene din sat abandonate aproape un an de zile, nu s-a mai ţinut scai de ei nicăieri. Numai o singură dată au mers împreună la staţiunea biologică, unde i-a cărat pe toţi Jenia, ca să facă o vizită prietenului ei de la universitate, un om ciudat care trăia deja de zece ani în adâncul pădurii Nefedovo şi studia păsări şi alte vietăţi care le ofereau pe tavă zburătoarelor lui dragi fie hrană, fie moarte. Le inventaria pe toate, le număra pe toate, descria scrupulos şi plictisitor la culme cum e natura, cum sunt anotimpurile. În preajma lui îşi făceau veacul tineri naturalişti, elevi din cursul superior, la fel de împătimiţi de natură, unii cu ochii pe ciocănitori, unii pe furnici, unii pe râmele apărute după ploaie, fiecare era interesat de ceva anume, toţi făceau însemnări zilnice. Jenia închiriase anume vila asta pe vară cu gândul că o să-i plaseze pe băieţi naturaliştilor, iar ea o să stea în hamac, o să citească şi o să mediteze la ghinionul pe care l-a avut în viaţa intimă.

Dar n-a fost să fie aşa. Saşka şi Grişka n-au fost entuziasmaţi de natura vie, aşa cum o văd naturaliştii, ci şi-au petrecut timpul distrându-se aşa cum fac cei de la ţară: au înotat într-un pârâiaş, s-au plimbat cu bicicleta, s-au dus la iazul Trifonov aflat departe şi au prins acolo peşti, i-a interesat numai cât de buni sunt şi cât cântăresc şi nicidecum nu i-a interesat cărei specii îi aparţin sau ce paraziţi trăiesc în măruntaiele lor delicate. Când i-au adus pe Petia şi pe Timoşa, s-au ocupat cu proiecte de anvergură, cum ar fi construirea colibei…

Pe drum spre staţiunea biologică, Nadia a sporovăit fără încetare, dar Jenia n-a stat să asculte tot ce le spunea ea băieţilor. Fata cunoştea pădurea, i-a făcut pe toţi să se abată din drum cu vreo treizeci de metri, ca să le arate

într-un lăstăriş o cazemată din timpul războiului care nu fusese încă distrusă de tot… Aici se dăduseră lupte, localnicii trăiseră cu nemţii pe cap vreo două luni, şi mai erau încă în viaţă martori care să povestească.

— Iar tuşa Katia Trufanova chiar a născut din cauza unui neamţ, îi informă Nadia, şi ar fi fost gata să bată toba-n sat despre toate amănuntele ştiute, dacă Jenia n-ar fi îndreptat discuţia tot înspre natura vie, dar de data asta către botanică. Le-a arătat un mesteacăn bătrân invadat de ciuperci, le-a cerut să taie cu grijă ciupercile, pentru că aşa trebuie, asta-i ca un medicament pentru el. Fetiţa, isteaţă la culme, pricepu îndată că Jenia n-a întrerupt discuţia aşa de florile mărului şi, în timp ce băieţii tăiau cu bricegele ciupercile tari ca piatra, nu s-a lăsat şi a bătut-o la cap pe Jenia spunându-i în şoaptă toată istoria cu tuşa Katia, cu friţul care a stat cu ea în casă şi cu Kostia Trufanov, care s-a născut din cauză că el a stat acolo…

Jenia a ascultat şi s-a minunat cât de mult se deosebesc băieţii de fete. În familia Jeniei plouase cu băieţi, mama ei avusese numai fraţi, ea însăşi avea un frate mai mic, şi ultima generaţie era numai de băieţi, nu li se născuse nici o fată… Şi, pentru Dumnezeu, nici nu trebuie… Dacă intriganta asta mică, fetiţa asta care bârfea cu atâta voluptate, ar fi fost a ei, mamă-mamă, ce scatoalcă i-ar mai fi dat după ceafă…

— …şi el, după ce a terminat cu armata, nici că s-a mai întors acasă. Tuşa Katia zice că bine a făcut. Aici îl necăjeau cu „friţ“ în sus, „friţ“ în jos, tot drumul, da’ el era de treabă şi mai deştept decât toţi ăştia ai noştri de la ţară… Iar Iura, fratele meu, nu necăjeşte niciodată pe nimeni, pentru că de ce să necăjească pe unul mai tare şi mai deştept decât alţii? Nu-i aşa? Cine necăjeşte e mai rău decât toţi…

În timpul ăsta, ochii Nadiei căpătară o lumină tristă şi inteligentă, era în vocea ei o înţelegere aprobatoare neprefăcută, în colţul gurii la fel, şi făcu din mers un gest care nu era de ţărancă, ci de spaniolă trufaşă, iar iritarea Jeniei se domoli; izbucni în râs:

— Aşa-i, cine necăjeşte e mai rău decât toţi…

E totuşi o încântare fetiţa asta şi merge cu atâta sprinteneală pe drumul desfundat, sare cu uşurinţă dintr-o groapă în alta, cât pe ce să alunece cu pantofii ei de om mare, scâlciaţi, dar de bună calitate. E încă un copil, chiar şi cutele de la mânuţe le are de copil mic, rotundă la corp ca o păpuşă de

celuloid, în schimb ţopăie ca o balerină...

— Pot să vă arăt şi izvorul sfânt, da’ e de mers două ceasuri dincolo de Kiriakovo, propuse Nadia, şi îi apăru o încreţitură la rădăcina nasului, de-a curmezişul, semn că îşi scormonea mintea: ce să le mai arăt vilegiaturiştilor? Şi îi veni ceva în minte:

— Iar în partea aia, dacă treci de calea ferată şi mergi pe potecă, era un schit, mi l-au arătat… E şi un bârlog de urs, aici urşii…

Îşi înghiţi vorba, mai-mai s-o crezi:

— …înainte erau pe-aici mulţi urşi. Nu i-am văzut, da’ Iura, fratele meu, i-a văzut. Asta mai demult…

Pe urmă Nadia s-a alăturat băieţilor, iar Jenia a auzit-o multă vreme vorbind tare cu tonul acela de fetiţă mucalită, pusă pe şotii, care inventează, se entuziasmează şi îşi afişează superioritatea de femeie. Ciulind urechile, Jenia a înţeles că nici vorbă să fi discutat între ei: Nadia povesteşte tot ce-i trece prin minte, iar băieţii o ţin pe-a lor, că ar fi bine să împrumute cârlige de undiţă de la staţiune şi să facă în aşa fel ca să afle unde prind peşte zoologii… Dar nu, nu, uite că pe neaşteptate se strecoară o întrebare pentru Nadia, venită când de la Saşa, când de la Timoşa:

— Unde, Nadia?

— Cine a spus asta, Nadia?

Şi Jenia şi-a dat seama că în grupul copiilor ăstora de vârstă fragedă se întâmplă acelaşi lucru care se întâmplă cu toată lumea, chiar şi cu ea, cu viaţa ei personală: cineva iubeşte pe careva, nu mai iubeşte, nu-i pasă, sărută...

N-a trecut nici măcar o săptămână şi Jenia a observat că şeful nu mai este Saşka, băiatul cel mare şi înţelept, ci Nadia gură-spartă, pusă mereu pe şotii. Descoperirea asta a coincis cu venirea ploii prorocite. Copiii n-au mai putut ieşi pe uliţă, coliba neterminată din pădure nu i-a mai interesat, şi au rămas să stea în casă şi să aştepte să treacă ploaia. S-au apucat de dimineaţă să facă focul la soba mare de care nu avuseseră nevoie până acum. Se descurcau cu plita mititică din bucătărie şi cu butelia când se întrerupea curentul. A reieşit că Nadia e meşteră la făcut focul în soba cea mare, treabă la care se angajase şi Jenia la începutul sejurului, fără să-i dea de capăt. În schimb, Nadia a curăţat coşul sobei, ba a deschis, ba a închis uşa sobei ca să

se facă tirajul, dar aerul s-a încăpăţânat să nu se mişte. În cele din urmă, după câteva încercări, s-a aprins un focuşor la coaja de mesteacăn aşezată cu artă după toate regulile celor de la ţară, de la focuşorul ăsta s-a aprins apoi căsuţa clădită din surcelele puse în cerc în jurul cojilor de mesteacăn, şi aşa mai departe, până a luat foc bucata de lemn mare şi groasă care stătea chiar în gura sobei… Pe urmă s-au lungit cu masa de prânz care s-a terminat cu biscuiţi şi gem la desert, după care Nadia a strâns farfuriile, le-a dus în bucătăria de vară şi i-a spus Jeniei:

— Hai să lăsăm farfuriile, da? O să spăl eu tot după cină, cât ai bate din palme…

Jenia a acceptat, n-o prea trăgea aţa să spele vasele în ligheanul soios, şi s-a retras cu plăcere în cămăruţa în care încăpeau doar patul ei pliant şi o noptieră cu cărţi. S-a lungit, i-a venit o clipă-n minte cum iar s-a făcut praf şi pulbere viaţa ei intimă încurcată, apoi şi-a alungat gândul ăsta care-o sâcâia de zece ani şi a luat în mâini o carte deşteaptă, nu c-ar fi fost de nasul ei, dar avea senzaţia nelămurită c-o să-i folosească… Şi-a pus ochelarii, s-a înarmat cu un creion ascuţit pentru semnele de întrebare de pe margine şi… a adormit imediat în sunetul straniu al muzicii pe mai multe tonuri de la ploaia dezlănţuită, care vine în valuri şi te vrăjeşte dacă te afli într-o casă la ţară: auzi sunetul sec al picăturii de ploaie când atinge frunza, sunetele stinghere ale ploii în geam ca bătaia în fereastră, sunetele suave ale rafalelor de ploaie când vântul îşi schimbă un pic direcţia, şi apa din butoi care face pleosc când picăturile îi ating suprafaţa întunecată, şi sunetul distinct al şuvoiului de apă care se scurge în canal. Şi, în sfârşit, sunetul în registru grav, la început subţire, pe urmă înfundat, când picăturile lovesc fundul ligheanului pus în tindă, în locul unde apa se infiltrează prin acoperiş…

Când s-a trezit Jenia, copiii stăteau la masă ţinând cu degetele desfăcute cărţile de joc. Cel mai mic, Grişa, strălucea de bucurie, îl acceptaseră şi pe el. Jucau popa prostu’ pe o „întâmplare povestită“, asta era invenţia Nadiei. Cel care pierdea povestea la cererea grupului o întâmplare ori hazlie, ori înfricoşătoare, ori veselă. Nadka a clocit o istorie nostimă, incredibilă, inventată de la un capăt la altul: a povestit cum vara trecută a fost în Spania la filmări şi i-au dat un cal, care participase înainte la corrida, dar calul s-a îmbolnăvit de nervi şi l-au mutat la studioul de film… Mai departe a urmat

o poveste despre cum s-a înţeles cu calul, cu îngrijitorul cailor de la grajdul ăsta şi cu fata lui, care a reieşit că e o tânără călăreaţă la circ… Şi Rosita în persoană a vrut s-o ia chiar pe ea, pe Nadia, în turneu, pentru că Nadka învaţă la cea mai bună şcoală rusească de călărie şi pentru că e campioana Moscovei când la hipism, aşa, în general, când la o specialitate anume din sportul ăsta practicat de aristocraţi…

Tare ar mai fi vrut Jenia s-o tragă de mânecă pe fetiţa asta mincinoasă, dar avea în primul rând un principiu, nu se ocupa de educaţia copiilor care nu erau ai ei, pentru că socotea că pe aceştia trebuie să-i educe părinţii, şi nu străinii. În al doilea rând, Nadka avea totuşi haz când minţea, nu spunea lucruri comune şi o făcea într-un fel neobişnuit, şi tocmai de aia Jenia a întrebat-o din colţul unde se afla:

— Nadia, da’ cum ai ajuns tu în Spania, că n-am auzit bine?

— Învăţ la şcoala spaniolă, au venit în iarnă spaniolii la noi la şcoală, au ales trei fete din catalog. Ne-am gândit că nici vorbă, astea-s prostii, da’ uite că n-au fost prostii, a fost de-adevăratelea… Chiar am plecat.

Pe urmă au mâncat de seară sendvişuri şi lapte bătut, iar Nadka nu şi-a uitat promisiunea. Şi-a pus mantaua de ploaie imensă a mamei şi cizmele de cauciuc, şi s-a dus să spele vasele în bucătăria de vară…

Spre dimineaţă, ploaia torenţială s-a transformat în ploaie măruntă care-ţi năruie orice speranţă: aşa se întâmplă cu boala acută care se transformă într-una cronică, şi nici că te mai poţi izbăvi de ea multă vreme. Pesemne că ploaia asta cronică o să ţină, aşa cum i-a fost scris, patruzeci de zile, un timp sacru, adică o veşnicie la îndemână. Ar fi cazul să înveţe să trăiască şi pe timp de ploaie, îşi spuse Jenia, şi, biruindu-şi toropeala, le ceru copiilor s-o asculte, să se îmbrace toţi aşa cum trebuie pentru vremea asta şi să se ducă după pâine la staţia de autobuz.

Nadia, mânată un pic şi de altruism, dar şi de raţionalism, a propus pe loc să meargă numai ea: la ce bun să se ude toţi? Dar băieţii au exclamat imediat fiecare în parte: „Şi eu!“, şi problema a fost rezolvată, va merge toată ceata. Jenia i-a dat banii Nadiei, nu ştia nici ea de ce, iar sacoşa lui Saşka… Au venit spre prânz, uzi până la piele şi agitaţi. Cât a stat la coadă, Nadka a aflat de la babele din partea locului că în satul vecin a fost un omor, şi tot drumul n-au făcut decât să discute despre crimă. Şi acum

ajungeau la urechile Jeniei, care punea masa, frânturi dintr-o poveste nouă spusă de Nadka, de data asta era vorba despre psihologia criminalului. Era de părere că dacă s-ar organiza în jurul casei ăleia o pândă, aşa ca naturaliştii ăia care se uită după păsări şi numără de câte ori un piţigoi aduce viermişori puilor lui, criminalul ar fi prins în mod sigur, fiindcă se întoarce întotdeauna la locul faptei. Apoi a introdus şi basmul ei, cum a prins în felul ăsta acum trei ani un criminal. Jenia n-a putut auzi din camera vecină chiar toate amănuntele, dar ceva-ceva tot a prins. Apăreau în poveste o fotografie robot, un bărbat într-o scurtă de culoare închisă şi cu o căciulă din blană de miel cu urechi, o medalie pe care a primit-o pentru că a ajutat la prinderea criminalului.

„Ce lucru uimitor, se gândi Jenia, iată că şi copiii mint! Numai că mint întotdeauna cu un scop precis: ca să scape de pedeapsă, ca să ascundă o faptă despre care ştiu bine că le este interzisă…“ La drept vorbind, Nadka era o comoară de fată. Inventa mereu, găsea ocupaţii pentru toată ceata, a tot scos din podul casei jocuri vechi ale fratelui ei mai mare, Iura, o dată a scos o hartă făcută de mână a zonei unde se aflau, şi au stat toţi o zi şi jumătate şi s-au străduit s-o deseneze din nou ca, atunci când o să înceteze ploaia, să exploreze locurile alea cu care atâta-i ispitise desenul lui Iura. Au urmat trei zile în care s-au jucat de-a „Planeta“, un joc numit aşa de Nadia: fiecare a inventat câte o planetă a lui, cu locuitorii ei, cu istoria ei, iar Jenia n-a avut decât să se minuneze cât de talentată poate fi mincinoasa asta mică. Când Jenia a lăudat-o aşa pe nepusă masă, ea a zâmbit ca o păpuşă din desenele animate şi i-a spus bucuroasă:

— Asta a inventat-o Iura, fratele meu mai mare!

În a patra zi, parcă, de joacă în cosmos, au început luptele: planeta „Timofei“ a declarat război planetei „Primus“ inventată şi luată în stăpânire de Petia. Fraţii Saşa şi Grişa şi-au păstrat până una alta neutralitatea, în schimb planeta „Iurna“, de la numele fratelui Nadiei, Iura, şi de la al ei, a lăsat să se înţeleagă că vrea să coopereze cu „Primus“, fapt care a pus sub semnul îndoielii neutralitatea mărinimoasă a băieţilor Jeniei.

Din camera mare ajungeau până la Jenia frânturi din discuţiile lor despre aparate care zboară, despre rachete, nave cosmice şi alte prostii, iar ea nu le-a prea dat atenţie. Până în momentul când a auzit vocea Nadiei în liniştea

instalată subit:

— Farfuria asta se numeşte OZN, a zburat deasupra grădinii noastre şi a stat atârnată în aer, era foarte jos, a dat drumul la trei raze din burtă, ele s-au lipit de pământ, ce mai, au topit pur şi simplu pământul. Eu am strigat imediat la mama, mama a sărit, dar tocmai atunci şi-au strâns razele şi pe-aci ţi-e drumul, au zburat peste pădurea aia… Asta a fost acum două veri, iar iarba de pe locul ăla nici acum nu creşte…

În momentul ăsta, Jenia se făcu foc şi pară: deşi inofensivă, minciuna era totuşi otrăvitoare. Ar trebui totuşi să vorbesc cu mama ei, aici e ceva de-a dreptul patologic, o fetiţă aşa de drăguţă, dar de ce minte tot timpul? Poate că ar trebui s-o vadă un psihiatru.

Mămica Nadiei, proprietara casei, trebuia să sosească sâmbătă şi să stea până duminică, şi Jenia se hotărî să vorbească neapărat cu ea…

Vineri dimineaţa ploaia a stat dintr-odată, pe urmă a bătut un vânt puternic şi a ţinut până în pragul serii, şi, când să se-nsereze, toţi norii au fost alungaţi şi a ieşit la iveală cerul albastru ca oţelul, senin, cu urme de asfinţit pe cale să se stingă încet-încet. Lăptăreasa Tarasovna, care avea obiceiul s-o ia pe-un drum ocolit ca să-şi aştepte cireada de vaci, o mână pe Nocika ei pe uliţa satului, se opri la casa Jeniei şi-i spuse:

— Uite că s-a scurs tot, acu’ s-a făcut niţel senin…

— Da’ dumneata mi-ai zis că patruzeci de zile, îi aminti Jenia ca să se răzbune, pentru că avea pică pe ea.

— Da’ cine stă să le ţină socoteala… N-avem noi vreme acu’ să numărăm ploile… Nici pomeneală… Mâine, trei litri, ori câţi?

Şi Jenia se gândi că mâine poate să vină gazda şi o rugă pe Tarasovna să-i oprească cinci litri…

În dimineaţa următoare Nadka a luat cu ea toată ceata ca să-şi întâmpine mama la autobuz şi s-au înfiinţat toţi în staţie încă de la zece. Proprietăreasa, Anna Nikitişna, cu faţa roşie, udă de transpiraţie, şi cu două sacoşe imense, a ajuns aproape de prânz. Saşka şi Timoşa au dus, ţinând fiecare de câte o toartă, o sacoşă burduşită zdravăn, pe a doua au apucat-o Petia şi Grişa, dar n-au fost îndeajuns de voinici ca s-o care, aşa că au dus-o Anna Nikitişna şi fata ei ţinând-o tot aşa, fiecare de câte o toartă…

Avea suflet larg fosta ţărancă Anna Nikitişna, era de loc de prin părţile

astea. Apucase deja de mult timp o slujbă bună la Moscova, la UPDK[17], îi revenea sarcina să supravegheze şi să poarte de grijă funcţionarilor diplomatici de rang înalt, adică să le facă curăţenie, să spele, să gătească. Avea în schema de personal o sută de femei, slujba era bănoasă şi de mare răspundere: aici nu era loc de iertare pentru greşeli. Nikitişna era însă o femeie deşteaptă, diplomată, şi avea protecţie de sus. Jenia nu ştia toate amănuntele astea şi de aceea a rămas mută de uimire când proprietăreasa s-a apucat să-şi deşerte sacoşele, şi toată masa s-a umplut cu produse alimentare pentru nepământeni, încât Grişka n-a putut să se abţină şi a exclamat:

17. Acronim pentru Administraţia Serviciului Corpului Diplomatic. (N. tr.)

— E pentru cosmonauţi, aşa-i?

Ce să mai spui de băuturi? În cutii de tablă, în sticluţe mici, şi un praf portocaliu pe care-l dizolvai pur şi simplu în apă şi obţineai suc de portocale cu apă gazoasă…

— Pentru copii, pentru copiii tăi, cadouri… Mi-ai fost de mare ajutor Jenia. Nadka ar fi fost acum la Moscova şi ar fi tăiat frunză la câini, da’ aici măcar stă la aer… Am vorbit cu Kolia şi am hotărât, vasăzică, aşa: n-o să-ţi luăm bani pe august. Odată ce tu ai oprit-o pe Nadka lângă tine, şi noi, vasăzică, pe partea noastră… M-ai înţeles? făcu Anna Nikitişna cu ochiul, şi Jenia se miră pentru a nu ştiu câta oară cât de tare seamănă Nadka, mândreţea de fată, cu ursoaica mamă, cu fruntea îngustă, cu ochii mici, cu nasul turtit şi lung ca o bârnă, cu o gură până la urechi…

— Am înţeles, Anna Nikitişna. Mulţumesc pentru daruri, n-am mai pomenit aşa ceva… Numai că în privinţa banilor… N-are rost, zău… Nu vedeţi de ce vară am parte, şi aşa s-au mai lipit doi, mi-e egal dacă-i unu-n plus sau în minus. Iar Nadka nu-i copil, ci o comoară. Mă ajută… E altceva decât băieţii… Aveţi o fată minunată…

Jenia n-a avut cum să-şi amintească acum de minciunile Nadiei, într-atât o uimise bunătatea şi generozitatea mătuşii ăsteia, simplă şi nu tocmai.

Pe copii i-au culcat târziu. Au cinat îndelung, s-au delectat din pachetele cu tot soiul de bunătăţi nemaivăzute, dulci şi sărate, şi cu alune, şi cu gume de mestecat, şi s-au ospătat cu zmeură şi portocale… Pe urmă s-au spălat pe

picioare, s-au spălat pe dinţi, şi-au făcut loc în paturile noi, pentru că patul cel mai mare îl cedaseră Annei Nikitişna şi Nadiei, iar pe Saşka l-au expediat pe locul Nadiei…

Copiii s-au astâmpărat în cele din urmă, iar Anna Nikitişna a adus din bucătăria de vară o sticlă de votcă, un borcan de trei litri cu castraveţi muraţi şi un borcănaş cu râşcovi, ţinându-le pe toate la piept şi lipăind greoi pe cărarea îmbibată cu apă. Au stat o groază de vreme în pridvor, iar Anna Nikitişna i-a povestit Jeniei despre viaţa ei plină de fapte eroice, cum le-a făcut pe toate singură-singurică şi cum a ajuns să aibă şi o situaţie, şi să şi câştige din belşug… Ar fi putut şi mai mult, dar nu vrea pentru că ştie preţul la toate astea şi pentru că tot ce-a izbutit să realizeze este tocmai bine şi mai mult nu-i trebuie…

Anna Nikitişna a băut, dacă se scad trei păhărele, toată sticla de votcă, a înghiţit, lăsând doar un castravecior mic, murăturile din borcanul de trei litri – printre castraveţi aflându-se şi dovlecei turceşti micuţi, şi gogonele – şi s-au despărţit pe deplin mulţumite una de alta.

„Fătucă simplă“, a admis în sinea ei Anna Nikitişna despre Jenia.

„Produs exotic, mătuşa asta“, a dat Jenia verdictul.

De dimineaţă Jenia a rămas uimită de răceala Annei Nikitişna, dar nu i-a venit în minte s-o pună pe seama mahmurelii uşoare după cele întâmplate cu o seară înainte. Gazda şi-a încălţat cizmele de cauciuc şi s-a îndreptat spre grădină ca să salveze ce mai rămăsese din ridichile de lună înecate de buruieni. Nadia a urmat-o pe maică-sa, în general nu făcea nici un pas fără ea, se tot vâra în ea ca viţelul.

Era aproape de seară când Anna Nikitişna s-a apucat să-şi strângă lucrurile. A burduşit sacoşele cu legume din grădină şi cu cartofi timpurii aduşi de Tarasovna. A luat la repezeală din pivniţă şi murăturile de anul trecut.

— Anul ăsta a fost un an pierdut pentru treburile din gospodărie, i-a explicat Anna Nikitişna Jeniei, în primăvară ne-au dat mie şi lui Nikolai două bilete la sanatoriu. Şi uite aşa am scăpat semănatul. Socoteşte şi tu, anul ăsta tot ogorul a rămas pârloagă!

Au mers pe urmă cu toţii s-o conducă pe Anna Nikitişna la autobuz. Autobuzul de şase n-a venit, a trebuit să-l aştepte pe următorul. Copiii s-au

săturat să stea pe buşteni şi au fugit pe coasta dealului. Jenia a rămas cu gazda şi a încercat aşa, în treacăt, s-o iscodească:

— Şi cum a fost cu Nadia, au dus-o cu şcoala în Spania?

— Da, răspunse indiferentă Anna Nikitişna. Îi tot spun câteodată lui Nikolai, ce-o tot baţi la cap, ce-ai cu ea, învaţă bine, ajută-n casă, da' el nu şi nu, spune că e musai să se ţină de carte. Poate că are şi el dreptate, Nadka e premianta clasei. Au făcut înscrieri pentru un film spaniol şi au ales numai trei din toată şcoala. I-au ţinut o lună şi jumătate pe socoteala lor, şi bilete de avion, şi mâncare, şi hotel. Nu ne-a costat nimic. Le-au dat şi bani pe deasupra. Da' Nikolai a oprit-o să ia banii, nu-i lua, zice, că pe urmă nu te mai spală toate apele de la banii lor. Doar lucrăm la UPDK, nu în fabrică… Se scobi cu degetul în măsele, morfoli ceva şi sfărâmă cu dinţii, plescăi din limbă. Spaniola nu-i o limbă rea, e şi în Cuba, şi-n America Latină. Prinde bine. Mă gândesc s-o dăm la limbi străine.

„Aşa, deci, se gândi Jenia, cu Spania ne-am lămurit."

— Sau poate la drept? Tot are medalia de la miliţie, continuă Jenia să sondeze terenul.

— Ce medalie, Jenia? E doar un titlu! Onorific. Era mică, i-au împuiat capul, medalie, medalie! Asta ţi-a spus chiar ea? A naibii mincinoasă! A fost o crimă acasă la noi, au omorât cu toporul o bătrână. Au împărţit fotografii robot, au adunat toţi vecinii, i-au instruit că dacă văd pe cineva care seamănă, să anunţe. Iar în curtea noastră e o secţie de miliţie. Ei, şi a mea a văzut, era un om cu o căciulă din blană de miel, s-a dus fuga-fuguţa, şi l-au legat imediat. S-a dovedit că era nepotul bătrânei. Şi aşa se gândeau că ăsta trebuie să fie, dar el a venit singur. Nadka a comparat cu fotografia robot. O duce capul… Da' are şi noroc, îi pică totul în mână.

— Şi băiatul dumitale tot aşa e?

— Care băiat? se miră Anna Nikitişna. N-avem nici un băiat.

— Cum aşa? Şi Iura? Ea tot timpul povesteşte de fratele ei mai mare… se miră şi mai tare Jenia.

Anna Nikitişna se făcu roşie, strânse din sprâncene şi într-o clipă se văzu cât de colo că nu degeaba o ţin în UPDK:

— Parşivă mică! A bătut toba-n sat că are un frate… Atâta le-a trebuit vecinelor, au răspândit zvonul că Kolka al meu a călcat pe de lături şi are un

băiat… Uite de unde vine! O să-i dau eu ei, Jenia!

Şi se apucă să zbiere:

— Nadka! Vino fuga-ncoa!

Nadka o auzi şi o luă imediat la fugă, iar băieţii după ea. Alergau într-un suflet pe pantă, poteca era alunecoasă de la ploile care duraseră o veşnicie, şi s-a văzut clar cum cade Grişka şi-l doboară pe Petia, şi amândoi se rostogolesc în iarba udă, iar Nadka aleargă mâncând pământul…

Dar într-o clipă se ivi de după colţ autobuzul care păru că vrea să ocolească staţia, însă Anna Nikitişna îi făcu semn cu pumnul, uşa din faţă se deschise, şi ea se sui împingându-se înăuntru cu tot cu sacoşe şi, întorcându-se spre Jenia, îi strigă:

— O să vin cu taică-su' în sâmbăta ailaltă, o să lămurească el lucrurile cu ea, neruşinata… să mintă… a luat obiceiul să mintă!…

Venită-n fugă, Nadka privi cum autobuzul pleacă şi începu să plângă, şi pentru prima oară în două săptămâni Jenia o văzu pe fetiţă plângând: nu-şi luase rămas-bun de la mama ei. Nu ştia ea ce-o aşteaptă…

Pe Jenia o apucă râsul. O strânse pe Nadka în braţe:

— Hai nu mai boci, Nadiuşa! Nu vezi cum merg azi autobuzele, fără orar, unul n-a venit deloc, iar ăsta a venit înainte de vreme…

Un singur lucru, unul singur, o interesa în momentul ăsta pe Jenia, mai bine zis voia un răspuns: ce-i acolo în fundul grădinii, chiar e gol locul ăla fără iarbă, despre care vorbise Nadka:

— Hai să mergem să-mi arăţi unde-i la voi în grădină pământul ăla care-a ars de la raze…

— Hai să-ţi arăt, spuse Nadka şi o luă pe Jenia de mână. Mâna îi era moale, grăsuţă, plăcută la pipăit. S-au întors acasă, n-au intrat în pridvor, au mers în dosul casei, acolo unde grădina se continua cu câmpul fără ca nimic să-i stea-n cale, pentru că zăplazul se prăvălise, iar Nikolai n-apucase să-l ridice din cauza sanatoriului ăluia…

Jenia a crezut la început că e pur şi simplu o gură de canal acoperită cu un capac obişnuit de fontă. S-a lămurit pe urmă că e vorba de un teren de două ori mai mare. Şi privind mai cu atenţie a observat că nici vorbă să fie acolo un loc ros ca o cicatrice: în mijloc e într-adevăr ceva de felul fontei, care sclipeşte chiar, apoi luminează puternic, şi la marginea pământului

ăstuia ars cresc ici şi colo fire de iarbă firave, îngălbenite, şi mai departe iarba este mai deasă şi se transformă în tufişuri care ar fi trebuit de mult cosite… Jenia a bătut cu picioarele încălţate în cizme de cauciuc: s-ar putea să fie asfalt, nu fontă… Pe urmă s-a aşezat în mijlocul cercului şi i-a cerut Nadiei să-i povestească încă o dată cum s-a întâmplat. Şi Nadka s-a apucat să spună cu plăcere povestea, a arătat de unde a apărut farfuria zburătoare, unde s-a desfăcut, cum a stat atârnată şi încotro a şters-o…

— Uite chiar aici s-au întâlnit razele, aici unde e locul ăsta chel…

Chipul minunat al Nadiei era radios, strălucea de bucurie că deţine adevărul adevărat, sfânt şi pur… Jenia a tăcut ce a tăcut, a strâns-o pe Nadka lângă ea şi, aplecându-se la urechea ei, a întrebat-o încet ca să n-audă băieţii:

— Da’ despre fratele Iura ai minţit?

Ochii căprui ai Nadkăi rămaseră nemişcaţi, acoperiţi parcă cu o peliculă fotografică. Gura abia dacă i se deschise, îşi vârî tremurând între buze mai toate vârfurile degetelor şi începu să le roadă mărunt, mărunt. Şi pe loc Jenia se sperie.

— Nadecika, ce s-a-ntâmplat? Ce-i cu tine?

Nadia se vârî cu faţa şi cu tot corpul ei îndesat şi moale în coasta uscată a Jeniei. Jenia îi mângâie părul castaniu, des, coada ca mătasea, groasă, îi mângâie spinarea plinuţă care tresări sub mantaua grosolană.

— Ei, Nadecika, fetiţo, ce-i cu tine?

Nadia se desprinse de Jenia, ochii îi scăpărară cu duşmănie:

— El există! Există!

Şi începu să plângă amar. Jenia stătea pe cazanul de tuci ars de razele farfuriei zburătoare şi nu mai pricepea nimic.

Sfârşitul poveştii

E mijlocul lui decembrie. Sfârşit de an. Puterile sunt pe sfârşite. Ceaţă şi vânt. Viaţa face o pauză, totul e oprit în loc, aşa cum patinează roata nimerită într-o groapă. Şi în cap se învârtesc încăpăţânate cele două versuri: „Spre-amiaza vieţii ajuns, fără de veste mă pomenii într-o pădure deasă…“ Beznă deasă de tot şi nici o geană de lumină. Ruşine, Jenia, să-ţi fie ruşine!… În cămăruţa mică dorm cei doi băieţi, Saşka şi Grişka. Fiii tăi. Uite masa, pe ea se află o lucrare. Stai şi scrii cu stiloul. Uite oglinda, în ea vezi o femeie de treizeci şi cinci de ani cu ochii mari, cu colţurile gurii aproape căzute, cu sânii mari stând şi ei să cadă, cu picioare frumoase şi glezne subţiri, o femeie care şi-a dat pe uşă afară bărbatul, nu cel mai rău din lumea asta, şi unde mai pui că nu e primul, ci al doilea… Mai vezi în oglinda mare o parte din apartamentul mic, dar foarte dichisit, situat într-unul dintre cele mai frumoase locuri din Moscova, pe strada Povarskaia, într-o curte, fereastra semicirculară dă spre grădiniţa din faţa casei. Cu siguranţă că o să-i mute în cele din urmă, dar atunci, la mijlocul anilor optzeci, mai trăiau ca oamenii încă…

Şi familia Jeniei e respectabilă. Familie numeroasă, cu mătuşi, cu unchi, cu veri primari şi veri de-al doilea, foarte bine instruiţi cu toţii, toţi oameni onorabili: dacă-i medic, e medic bun, dacă-i savant, promite mult, dacă-i artist, e un om prosper. Mă rog, fireşte, nu chiar ca Glazunov. Are comenzi de la edituri, face ilustraţii la cărţi, e un grafician bun, unul din cei mai buni. E apreciat în meseria lui. Despre el se duce vestea peste tot.

Afară de verii primari şi de-al doilea, s-a mai născut o întreagă generaţie de nepoţi, o mulţime de Katia, Maşa, Daşa, Saşa, Mişa, Grişa. Printre ei e una, Lialia, de treisprezece ani. I-au crescut deja sânii. Coşurile însă nu i-au trecut. Şi nasul îl are lung, şi unde mai pui că o să fie aşa mereu. E adevărat că în viitor i se poate face o operaţie estetică. Dar asta în viitor. Şi picioarele le are lungi. Frumoase picioare. Dar nimeni nu le remarcă încă. În schimb, poftele o scot din minţi încă de pe acum. Fata trăieşte o poveste de dragoste nebună cu unchiul mic, pictorul. Năsoasa asta de Lialia a venit, nu se ştie cum, în casă la rude, la Daşa, verişoara ei de-a doua, şi i-a căşunat pe taică-

său. El stă acasă, în camera din fund, desenează. O minune de ilustraţii, cu păsări în colivii, cu nişte versuri... E pictor grafician. Are părul negru, ondulat, lung. Până la umeri. Are o haină albastră, sub ea o cămaşă în carouri roşu cu albastru. La gât o eşarfă cu floricele micuţe, micuţe, aproape ca nişte virgule, aşa-s de micuţe. Ba nu-s nici floricele, nici virguliţe, mai degrabă castraveciori mici. Dar unii mititei, micuţi de tot… I-a căzut Lialiei cu tronc.

Trece Lialia pe la mătuşa Jenia, om în toată firea, care numai de nepoata de-a doua n-are chef, taman acum în decembrie, pe o vreme ca asta, Dar Jenia ce să facă, e vară cu pictorul. Vară primară. Şi Lialia îşi mărturiseşte iubirea. Şi-i povesteşte întreaga istorie: cum a venit ea la Daşa, cum el stă în camera din fund şi desenează păsărele, iar pe eşarfă are castraveciori. Şi cum a mai trecut pe acolo, de data asta Daşa nu era, el a desenat, iar ea a stat cuminte în camera lui. Fără să scoată o vorbă.

Marţea şi joia, Mila, soţia pictorului, are consultaţii dimineaţa, de la opt. Lunea, miercurea şi vinerea e după-amiază. E medic ginecolog. Daşa se duce în fiecare zi la şcoală. Merge pe bulevardul Păcii la Şcoala Franceză. Iese din casă la opt fără douăzeci şi cinci de minute. Marţea şi joia, dar nu în fiecare săptămână, ci într-o săptămână marţea, în cealaltă joia, Lialia intră în camera din fund la opt şi jumătate. O dată lipseşte la lecţia de istorie şi la engleză, o dată la două lecţii de literatură. Da, la treisprezece ani. Şi ce-i de făcut? Ce poţi să faci în cazul ăsta? Dacă-i o iubire care te face să-ţi pierzi minţile… El e mort după ea. Îi tremură mâinile când o dezbracă… Rămâi cu gura căscată. Primul bărbat din viaţa ei. E sigură că nu va mai fi niciodată un al doilea… Să rămână însărcinată? Nu, nu mă tem. Adică nu m-am prea gândit la asta. Dar aş putea să iau pilule… N-ai putea s-o suni tu pe Mila ca să-ţi facă o reţetă, ca şi cum ar fi pentru tine… Jenia îşi iese din fire. Lialka e de-o seamă cu Saşa. Are tot treisprezece ani, dar e fată. Se vede treaba că se numără altfel. Saşa are-n cap astronomie. Citeşte cărţi din care Jenia nu pricepe o iotă, nu descurcă nici măcar titlul. Iar prostuţa asta mică iubeşte şi, culmea, a ales-o pe ea, Jenia, să-i încredinţeze tainele inimii ei. Halal de aşa taină: un bărbat de patruzeci de ani, la locul lui, se încurcă cu nepoată-sa, o copilă, prietena fiicei lui, chiar în casa lui, iar în timpul ăsta nevasta lui adevărată dă consultaţii pentru femei la trei blocuri de aici,

pe strada Molceanovka şi, dac-ar fi să fim răi, ar putea chiar să dea o fugă până acasă o secundă, ca să bea, de pildă un ceai… Dar părinţii Lialkăi? Ce-o fi crezând mama ei, Stela, aia cu fundul lat, verişoară primară cu Jenia? Că fata se duce la şcoală fluturându-şi servieta jerpelită? Dar tăicuţul ei, Konstantin Mihailovici, matematicianul ăla bătut în cap, el ce-o fi crezând? Dar ce-ar fi putut să creadă în legătură cu asta răposata tanti Emma, soră bună cu tatăl bun al Jeniei? Cât despre asta, ce să mai spui, pur şi simplu ţi-e şi frică să te gândeşti…

În timpul dimineţii, Lialka umblă haihui. Uneori, când Saşka şi Grişka sunt la şcoală, vine la Jenia să bea o cafea. Ba că pictorul e ocupat, ba că pur şi simplu n-are chef să zacă la şcoală în bancă. De gonit nici nu poate fi vorba s-o gonească: dacă o ia din loc şi se aruncă pe fereastră? Jenia o ascultă resemnată. Şi ajunge la disperare. Are şi ea problemele ei, şi nu puţine: i-a dat papucii soţului ei de care se legase prin cununie, pentru că s-a îndrăgostit de un domn la care îi e absolut imposibil să ajungă… Un artist cu A mare. Una peste alta, e regizor. E dintr-un oraş minunat, aproape un oraş de peste hotare. Sună în fiecare zi şi o imploră să vină. Şi uite că aici încă se mai află Lialka…

Jenia e disperată.

— Lialecika, scumpo, trebuie să rupi imediat legătura asta. Ţi-ai pierdut minţile!

— De ce, Jenia? îl iubesc la nebunie. Şi el mă iubeşte.

Jenia e convinsă de lucrul ăsta, pentru că în ultima vreme Lialia s-a făcut din ce în ce mai frumoasă. Are ochi frumoşi, mari, cenuşii, cu gene negre date cu rimel. Nasul lung e subţire şi coroiat, dar asta-i dă o notă de distincţie. Are o piele mult mai frumoasă acum. Iar gâtul este de-a dreptul uluitor, mai rar aşa frumuseţe de gât: subţire, şi din ce în ce mai subţire spre partea de sus, şi capul e atât de frumos aşezat pe lujerul ăsta graţios … Ptiu, să nu-i fie de deochi!

— Lialecika, iubito, dar dacă nu te gândeşti la tine, măcar gândeşte-te la el: îţi dai tu seama ce-o să se întâmple dacă o să se afle despre asta? Primul lucru o să-l bage la închisoare! Chiar nu ţi-e milă de el? Opt ani în închisoare!

— Nu, Jenia, nu! Nimeni n-o să-l închidă. Dacă Mila o să miroasă ceva,

o să-l gonească, asta da. O să-l jupoaie de bani, o să ia şi cămaşa de pe el. E groaznic de lacomă de bani. El câştigă mult. Dacă stă la puşcărie, n-o să-i poată plăti ei mâncarea. Nu, nici vorbă, n-o să facă ea nici un scandal.

Totul ia o altă întorsătură, e exact pe dos, Lialia răstoarnă tabloul a tot ce va urma să se întâmple judecând lucrurile la rece, despicând firu-n patru, şi Jenia pare să înţeleagă că, oricât ar fi de oribil, lucrul ăsta poate să fie şi adevărat: de fapt Mila e groaznic de egoistă.

— Da' părinţii tăi, ce crezi, n-o să fie îngrijoraţi? Gândeşte-te numai ce va fi cu ei dac-o să afle, încearcă Jenia să se apropie din altă parte.

— Mai bine ar fi să nu se amestece, să mai şi tacă. Mămica se culcă cu unchiul Vasia…

Jenia a făcut ochii cât cepele.

— Ce, tu nu ştii? E fratele tatei, unchiul Vasia, unchiul meu bun. Mămica e nebună după el de-o viaţă. Un singur lucru nu ştiu: dacă s-a îndrăgostit de el până să se mărite cu tata sau după… În ce-l priveşte pe tata, în general trebuie să-i fie totuna, la drept vorbind el nu-i bărbat. Mă-nţelegi? Nimic nu-l interesează în afară de formule… Nici ce se întâmplă cu mine şi cu Mişka.

Doamne milostive, ce te faci cu aşa un monstru mic? La urma urmei, n-are decât treisprezece ani. E un copil, simte nevoia să fie ocrotită. Dar ce hram poartă pictorul ăsta al nostru? Snobul ăsta plictisit! Sacou din piele de antilopă! Eşarfă la gât! Mâini îngrijite! Manichiurista vine acasă. Chiar el i-a spus parcă Jeniei că, pentru ce face, mâinile lui trebuie să fie într-o stare perfectă, ca la pianişti… Luat aşa, în totul, aduce mai degrabă cu un homosexual. Şi uite, te trezeşti că-i pedofil…

Pe de altă parte, Lialka nu-i chiar un copil. Pe vremuri evreii îşi măritau fetele la doisprezece ani şi jumătate. Aşa că, din punct de vedere fiziologic e matură. Şi mintea îi e mai mult decât coaptă. Cum a povestit ea câte şi mai câte despre Milka, nu orice femeie în puterea vârstei poate s-o întoarcă aşa pe toate feţele.

Dar ce-i rămâne acum de făcut ei, Jeniei? E singurul adult complice la toată istoria asta. Prin urmare, răspunderea cade chiar pe umerii ei. Şi n-are pe nimeni cu care să se sfătuiască. Cum o să se ducă la părinţii ei cu toată povestea asta? Mama ar face infarct!

Lialia vine la Jenia aproape în fiecare săptămână, povesteşte despre pictor, şi tot ce spune o face pe Jenia să fie convinsă că această relaţie de coşmar este destul de trainică. Dacă un bărbat cu familie îşi asumă riscul să-şi primească amanta minoră în casă în fiecare săptămână, asta înseamnă că el chiar şi-a pierdut capul. Jenia a cumpărat pilulele anticoncepţionale, destul de scumpe între altele, fără să ştie Mila bineînţeles, i le-a dat Lialkăi şi a pus-o să le ia în fiecare zi, să nu cumva să-i scape… Şi cu toate pilulele astea, pe Jenia o nelinişteşte la culme răspunderea pe care şi-a luat-o. Îşi dă seama că trebuie să întreprindă ceva până nu se declanşează scandalul, dar nu ştie de unde s-o apuce. În cele din urmă ajunge la concluzia că singurul lucru pe care-l poate face în treaba asta care a luat o asemenea întorsătură este să vorbească cu pictorul, dracu' să-l ia şi pe ăsta!

Iar regizorul o sună, o roagă să vină cu avionul măcar pentru o zi. El pregăteşte un spectacol, lucrează douăsprezece ore pe zi… Dar dacă şi-ar lua zborul şi s-ar duce în oraşul ăla minunat, primitor şi luminos, atunci gata, s-a zis cu ea! Dar dacă nu se duce?

Ar trebui să întreprindă ceva cu povestea asta nebunească a Lialkăi. Şi nu e vorba aici numai de scandal, ăsta va urma mai mult ca sigur. Aici e vorba la urma urmei că un adult mutilează viaţa unui copil. Doamne, ce fericită e că are băieţi! Care-s problemele ei? Temele la astronomie ale lui Saşka… Iar Grişka, nu trebuie decât să tragi de el ca să-l scoţi din cărţi, citeşte şi noaptea cu o lanternă, sub pătură… Câteodată se iau la bătaie. Dar în ultima vreme din ce în ce mai puţin…

S-a decis în sfârşit să-l sune pe iubitul Lialkăi. L-a sunat ziua după ora două, când Milka are consultaţiile după-amiază. El s-a bucurat grozav, a invitat-o imediat să le facă o vizită, şi e bine că nu trebuie să meargă la dracu-n praznic. Jenia i-a spus că o să vină altă dată în vizită, dar că acum trebuie să se întâlnească nu acasă, ci altundeva, într-un loc neutru.

S-au întâlnit lângă cinematograful Arta, el i-a propus să intre la cafeneaua Praga.

— S-a întâmplat ceva cu tine, Jenia? Ai o faţă înfuriată, parcă ai luat foc, o întrebă binevoitor pictorul, iar Jenia îşi aminti că el s-a purtat întotdeauna bine faţă de rude. A ajutat o dată o rudă a lor îndepărtată când aceasta a trebuit să facă o operaţie grea, iar altă dată a plătit un avocat pentru altă

rudă, o haimana, care a furat o maşină şi a avut ghinion… Uite cât de complicat e făcut omul, cum se împacă înăuntrul lui însuşiri atât de diferite…

— Scuză-mă, discuţia e neplăcută. E în legătură cu amanta ta, a început abrupt Jenia, pentru că s-a temut să nu se stingă focul indignării stârnite de toată istoria asta dezgustătoare.

El a tăcut îndelung. S-a încăpăţânat să tacă. Burleţi mici de grăsime îi tremurau sub pielea delicată. Se vedea că nu mai e aşa de frumos pe cât fusese înainte vreme. Poate că s-a decolorat cu anii…

— Jenia, sunt om în toată firea, nu-mi eşti nici mamă, nici bunică… Spune-mi de ce trebuie să-ţi dau eu ţie socoteală?

— Uite Arkadi, explodă Jenia, pentru că noi înşine suntem la urma urmei singurii răspunzători pentru faptele noastre. Şi dacă tu eşti un om în toată firea, atunci trebuie să răspunzi şi pentru situaţiile în care eşti implicat …

El a sorbit o înghiţitură mare din ceaşca mică de cafea. A pus ceaşca goală la marginea mesei.

— Spune-mi, Jenia, te-a trimis cineva, sau ai tu aşa un acces de moralitate?

— Ce tot îndrugi acolo? Cine să mă fi trimis? Nevastă-ta? Părinţii Lialkăi? Chiar Lialka? Bineînţeles c-o fac din proprie iniţiativă. Acces de moralitate, cum îi spui tu. Proasta asta de Lialka mi-a povestit totul. Bineînţeles că mi-ar fi plăcut mai mult să nu ştiu… Dar pentru că ştiu, sunt îngrijorată. Şi pentru ea, şi pentru tine… Asta-i tot.

El s-a înmuiat deodată şi a schimbat tonul:

— Ca să fiu cinstit, habar n-am avut că voi sunteţi în relaţii. Interesant…

— Crede-mă, aş fi preferat să n-am nici o legătură cu ea în general şi cu atât mai mult cu prilejul ăsta…

— Jenia, fă-mă să-nţeleg ce vrei de la mine. Istoria asta ţine mai demult, nu e primul an. Iartă-mă, dar nu suntem aşa de apropiaţi încât să stăm şi să analizăm problemele delicate ale vieţii mele intime.

Şi Jenia a înţeles imediat că nu e chiar aşa de simplu totul, că în spatele cuvintelor se ascunde mult mai mult decât ştie ea. Iar Arkadi are pe de-o parte un aer vinovat, pe de alta, arată ca şi cum ar suferi…

— Eu aşa am înţeles, că istoria asta e de curând. Iar tu îmi zici că nu e

primul an… a scos Jenia vorba din ea cu cleştele, blestemându-se că a intrat în balamucul ăsta.

— Dacă faci o anchetă, atunci să ştii c-o faci prost. Ca să fiu sincer, durează de trei ani, a ridicat el din umeri. Numai că nu înţeleg ce i-a trebuit Lialiei s-o discute cu tine. Milka ştie tot şi e gata de orice, numai să nu divorţeze…

Arkadi şi-a mişcat cotul, ceaşca a zburat de pe masă şi s-a spart cu zgomot pe podea. S-a aplecat sub masă fără să se scoale, a întins mâna ca să adune cioburile şi a aranjat înaintea lui grămăjoara. S-a apucat să aleagă cioburile albe de porţelan de la ceaşca spartă ca şi cum le-ar fi potrivit ca să le lipească la loc… Şi-a ridicat pe urmă capul. Nu, totuşi e un bărbat frumos. Sprâncenele îi sunt aşa de arcuite, ochii bat în verde.

Al treilea an? Adică s-a încurcat cu o fetiţă de zece ani? Şi vorbeşte despre asta ca despre un fapt divers… în orice caz bărbaţii sunt nişte fiinţe de pe altă planetă…

— Ascultă, Arkadi, eu efectiv nu pot să pricep… Vorbeşti despre asta ca despre ceva banal? Aşa ceva nu intră-n capul meu, cum să se culce un bărbat în toată firea cu o puştoaică de zece ani…

El îşi holbă ochii:

— Ce tot îndrugi tu acolo Jenia? Care puştoaică?

— Lialka a împlinit treisprezece ani acum o lună şi jumătate! Adică ce crezi că e, junincă, femeie măritată, muiere?

— Despre cine e vorba, Jenia?

— Despre Lialka Rubaşova.

— Care Rubaşova? se miră sincer Arkadi.

O face pe prostu’ în faţa ei, sau…

— Da, Lialka. Fata Stelei Kogan şi a lui Kostia Rubaşov.

— Ah, a Stelei! N-am mai văzut-o de o mie de ani… Da, mi se pare că are o fată. Ce legătură are asta cu mine? Poţi să-mi explici răspicat?

Gata. Povestea s-a sfârşit. El a înţeles. A rămas consternat. A izbucnit în hohote de râs. A dorit s-o vadă pe copila care a avut ideea să născocească despre el aşa o poveste trăsnită. Nu-şi amintea de ea. Or veni acasă multe puştoaice, prietene de-ale Daşei, da’ cine le ţine socoteala?

Pe urmă, luându-şi o piatră de pe inimă, Jenia izbucni şi ea în râs.

— Înţelegi tu, dragul meu, că oricum te-am dat de gol cu amanta ta?

— Într-o oarecare măsură. Treaba e că amanta chiar există. N-are nici zece, nici treisprezece ani, dar probleme sunt… înţelegi tu cum vine asta. Am fost tare furios pe tine când…

Chelnerul a luat cioburile de porţelan, a chemat femeia de serviciu să şteargă podeaua sub masă.

Jenia a aşteptat vizita Lialkăi. I-a ascultat păsurile obişnuite. A lăsat-o să-i spună tot ce are pe suflet. Pe urmă a vorbit ea:

— Lialia, mă bucur că ai venit mereu la mine şi mi-ai împărtăşit frământările tale. Ai crezut, fără îndoială, că pentru tine e important să te dai mare şi să mă păcăleşti cu istoria asta care n-a existat. Ai în faţa ta totul, o să ai parte în viitor şi de iubire, şi de sex, şi de pictor…

Jenia n-a apucat să-şi termine discursul pregătit din timp. Lialka se afla deja în vestibul. N-a scos un cuvânt, şi-a înşfăcat geanta şi dusă a fost pentru mulţi ani…

Dar Jeniei numai de asta nu-i ardea. Iarna cufundată-n întuneric s-a urnit din punctul mort. Regizorul şi-a făcut spectacolul şi a venit din proprie iniţiativă la Moscova. A fost vesel şi trist în acelaşi timp, înconjurat tot timpul de o mulţime de admiratori, de gruzinii din Moscova care tânjeau sublim după Tbilisi, şi de alţi intelectuali locali îndrăgostiţi de Gruzia şi de mireasma vinului de acolo băut fără oprelişti. Două săptămâni Jenia a fost fericită, şi pădurea deasă din amiaza vieţii ei zbuciumate a prins culoare, martie a fost ca aprilie, cald şi senin, de parcă s-ar fi aflat în oraşul ăla îndepărtat, însorit, aşezat pe Kura, râul sălbatic. Şi-a găsit liniştea. Nu pentru că a fost fericită două săptămâni, ci pentru că a simţit până în adâncul sufletului că sărbătoarea n-o să ţină o veşnicie, şi că omul acesta care-i aduce sărbătoarea-n suflet, omul ăsta petrecăreţ, a nimerit în viaţa ei ca un dar uriaş, atât de uriaş încât poate să-l îndure o vreme, dar nu-l poate lua cu sine… Jenia i-a povestit istoria cu puştoaica de Lialia, el la început a râs, pe urmă a spus că e un subiect genial… Pe urmă a plecat, Jenia a zburat la el în Gruzia, iar el a mai venit la Moscova, şi nu numai o dată. Iar pe urmă totul s-a sfârşit de la sine de parcă nici n-ar fi fost. Şi Jenia şi-a dus traiul mai departe. S-a împăcat până şi cu cel de-al doilea soţ şi s-a lămurit cu vremea că-i e pur şi simplu imposibil să-l părăsească: prinsese rădăcini

zdravene, aşa cum prind copiii…

N-a mai văzut-o pe Lialia mult timp: n-a apărut la nici una din zilele de naştere ale rudelor, iar la înmormântări cui îi arde să vină…

S-au întâlnit doar peste mulţi ani, la o masă în familie, iar Lialka era o femeie tânără, foarte frumoasă, o femeie în toată firea, măritată cu un pianist. Venise cu fetiţa ei mică. Fetiţa de patru ani s-a apropiat de Jenia şi i-a spus că ea e o prinţesă… Şi cu asta, basta. Povestea s-a sfârşit.

Un fenomen al naturii

Totul a fost la început minunat, dar s-a terminat cu o traumă sufletească pentru tânăra fată, pe numele ei Maşa, ştearsă la înfăţişare, că nu dădeai doi bani pe ea, pistruiată, cu nişte ochelari banali, dar cu o alcătuire a sufletului delicată din cale-afară. Lovitura de graţie i-a dat-o Anna Veniaminovna, o doamnă căruntă, tunsă scurt, ajunsă la adânci bătrâneţi, iar asta fără ca ea să fi avut vreo intenţie rea. Fusese profesoară, ieşise de mult timp la pensie, dar nu-şi potolise elanul pedagogic de-a lungul atâtor decenii cât a predat literatură rusă, şi mai ales poezie. Anna Veniaminovna era şi colecţionară într-o oarecare măsură, aduna nu atât cărţi vechi, la fel de perimate ca şi autorii lor, cât suflete tinere atrase de „comorile“ veacului de argint… După mulţi ani de muncă într-o instituţie de învăţământ superior de mâna a doua, strânsese pe lângă ea o întreagă armată de foşti elevi…

Într-o minunată zi, Anna Veniaminovna, îmbrăcată cu o bluză gri deschis din poliester, într-un sacou de tweed cu croială demodată, cu nişte vechituri de pantofi învăţaţi de multă vreme să fie curăţaţi zilnic cu o perie cu păr aspru natural, stătea pe o bancă într-un parc – nu pomenim adresa ca să n-o dăm de gol –, un parc absolut miraculos, nu prea mare, aflat nu în centrul Moscovei, dar nici la periferie. Într-o zonă bună, aproape celebră. Avea în mâini o carte învelită într-un ziar. De mult nu se mai ţin aşa cărţile. Dar ea se încăpăţâna să le învelească în pagini de ziar, să taie cu foarfecele triunghiurile în aşa fel încât învelitoarea să vină fix peste copertă, taman pe taman…

Vremea era splendidă, era mijlocul lui aprilie, şi ele două, Anna Veniaminovna şi Maşa, stând întâmplător una lângă cealaltă pe aceeaşi bancă, se bucurau de natura trezită la viaţă, pe care ciorile isteţe şi gureşe o foloseau cu un aer preocupat pentru nevoile lor primare – şi totuşi sublime – de reproducere: rupeau crengile cu ciocurile puternice, le puneau în cuiburile vechi, le făceau ca noi pe cele de acum un an, construiau altele…

După ce au urmărit împreună aproape un ceas spectacolul ăsta neobişnuit şi amuzant, Anna Veniaminovna s-a apucat să recite versuri dintr-o poezie:

„Generoasă e galbena lumină seara, / blândă e-n aprilie răcoarea, / un car

de ani ai zăbovit, / mă bucur totuşi c-ai venit…“

— Ce versuri minunate! a exclamat Maşa. Cine le-a scris?

Cunoştinţa s-a legat.

— Ah, păcatele tinereţii, zâmbi fermecător doamna vârstnică. Cine n-a scris versuri la tinereţe?

Maşa a fost imediat de acord, deşi păcatul ăsta nu-i stătea deloc în fire. A condus-o până acasă pe Anna Veniaminovna, care a poftit-o să intre. Maşa a intrat. Provenea dintr-o familie de ingineri fără pretenţii. În copilăria ei au avut în casă un obiect de mobilier „Helga“, iar în el volumele egale ca mărime din seria „Literatura universală“, neatinse de mâna omului, şi unsprezece pahare de cristal, pe al doisprezecelea îl spărsese tata. Şi suveniruri din ţări care acum se numesc ţări prietene: un ulcior din Gruzia, negru cu înflorituri de argint, o păpuşă din Lituania cu păr bălai şi o ţiuitoare din Ucraina, galben-cafenie, înfăţişând celebrul animal cu râtul roz care dă şoriciul atât de apreciat ca aperitiv în Malorusia.

În schimb, aici, acasă la Anna Veniaminovna, toţi pereţii sunt ticsiţi cu rafturi şi biblioteci cu cărţi fără coperţi. Uite de ce îmbracă ea cărţile, altminteri paginile s-ar împrăştia care încotro! Pe rafturi şi pe pereţi, la tot pasul, fotografii cu chipuri pe care le distingi vag, pe câteva sunt şi dedicaţii. O măsuţă ovală minusculă, nici pentru mâncat, nici pentru scris, o măsuţă pur şi simplu. Pe ea de toate, şi două ceşti nespălate, şi un vraf de cărţi, şi o cutie pentru lucrul de mână… Bătrână în toată puterea cuvântului, născută înainte de revoluţie… Ceainicul nu e electric, ci de aluminiu, aşa ceva nu mai găseşti acum nici măcar la groapa de gunoi, poate doar la consignaţie… Prietenia s-a legat. În vreme ce colegele de clasă ale Maşei – în anul acela ea urma să termine şcoala – erau îndrăgostite de studenţii din anul doi, de sportivii solizi veniţi să se antreneze pe stadionul vecin cu şcoala şi de cântăreţii la modă cu chitarele împodobite cu desene, ea s-a îndrăgostit de Anna Veniaminovna, care avea tot ce nu avea Maşa: Anna Veniaminovna era slabă, cu pielea albă, şi grozav de inteligentă, în timp ce Maşa era ciolănoasă, nesănătos de rumenă şi avea o natură simplă, care nu era deloc pe placul ei, o deranja teribil. Şi părinţii erau oameni fără pretenţii, şi strămoşii ei la fel, fiecare pe partea lui, până la a treia generaţie. Deşi Maşa îşi iubea părinţii, îi era niţel ruşine cu tatăl ei, Vitia, care era

inginer la o fabrică şi căruia îi plăcea cel mai mult pe lumea asta să stea lungit sub maşina lui, un Jiguli albastru închis, şi să fluiere o melodie stupidă… Şi de mama ei, tot ingineră la fabrică, îi era ruşine, se jena de firea ei generoasă şi deschisă, fără ascunzişuri, de vocea ei din cale-afară de puternică şi de ospitalitatea ei sinceră cu care le sâcâia pe colegele de clasă când acestea treceau pe la ea: „Luaţi, mâncaţi! Mâncaţi borşul! Uite, puneţi şi smântânică! Pâiniţă!…“

Anna Veniaminovna era cu siguranţă din alt aluat, nu din acela cu drojdie, ci din acela franţuzesc: uscăţivă, cu pielea albicioasă, dată uşurel cu pudră. Te-ai fi putut însă întreba dacă ar fi avut despre ce să vorbească o doamnă inteligentă şi o fată simplă, lipsită de fineţuri, dintr-o familie de ingineri. A reieşit că despre orice. Începând cu fotografiile oamenilor cu chipurile parcă-n ceaţă şi terminând cu un roman modern al unui tânăr scriitor la modă, despre care Anna Veniaminovna auzise, dar nu-l citise. Maşa a adus romanul la modă pregătindu-se ca Anna Veniaminovna să-l facă praf, dar bătrâna i-a ţinut o lecţie interesantă la care nu se aşteptase, din care Maşa a înţeles că scriitorul la modă nu a picat din Lună, că el are predecesori la care ea nici măcar nu se gândise şi că în general orice carte se sprijină pe ceva ce a fost scris şi spus înainte… Ce mai încoace şi-ncolo, ideea asta a lăsat-o pe Maşa cu gura căscată, iar în ce o priveşte pe Anna Veniaminovna, acesteia nu i-a venit să creadă cât de prost se predă acum literatura în şcoală. Din momentul când s-au descoperit reciproc, în faţa lor s-a deschis un câmp vast de discuţii dintre cele mai rodnice. Copila, care a avut succese notabile la matematică, fizică şi chimie, care a dorit să intre la Institutul de Transporturi aflat chiar aici, nu departe de casă, la zece minute de mers pe jos, chiar peste drum, pe care, fiindcă tot a venit vorba, îl absolvise şi tatăl ei, s-a orientat în cu totul altă direcţie: a început tot mai mult s-o atragă literatura şi, ceea ce e de-a dreptul uimitor, sufletul ei de fată dintr-o bucată, prea puţin sensibilă până acum la tot soiul de subtilităţi filologice şi intelectuale, a început să ducă dorul poeziei…

Şi Anna Veniaminovna a început s-o instruiască… Într-un chip original şi neeconomicos: nu-i dădea niciodată Maşei cărţile jerpelite din bibliotecă, în schimb îi recita cu orele versuri însoţite de comentarii şi poveşti din biografiile poeţilor despre afinităţile lor, despre certurile şi iubirile lor.

Bătrâna profesoară avea o memorie ieşită din comun. Ştia pe de rost culegeri întregi de poezie, îi ştia pe poeţii cunoscuţi, ca şi pe aceia mai puţin cunoscuţi, şi pe marii poeţi transformaţi aproape în fantome celebre. Cum-necum, a început să fie din ce în ce mai evident că şi Anna Veniaminovna însăşi este poetesă. O poetesă care nu şi-a publicat, e adevărat, poeziile, niciodată. Maşa, a cărei inimă devenise extrem de simţitoare, învăţase să ghicească momentul când profesoara va începe să recite o poezie a ei. Şi nu se înşela. În momentele astea speciale, când începea să-şi recite poeziile „proprii“, Anna Veniaminovna se freca uşor pe frunte, îşi împreuna degetele, închidea ochii…

— Şi uite-o pe asta, Maşa… Uneori îmi pare că vremea poeziei ăsteia a trecut… Asta nu înseamnă că uzurp cultura. Asta vine dinăuntru…

„Un smârc sălbatic, mirositor şi nins,
A năpădit costişa stearpă a văii-ntortocheate.
Alb se zăreşte aliorul. Straturi de lut, sub ape prins,
Scântei din şist de mică şi de ardezie
    împrăştiate…“

— Şi astea-s versurile dumneavoastră? întrebă timid Maşa.

Anna Veniaminovna o scăldă zâmbind:

— Au fost scrise… la vârsta ta, Maşa. La optsprezece ani, ce vârstă…

Maşa înregistra cuminţică versurile Annei Veniaminovna. Avea o memorie destul de bună. Cu toate că Anna Veniaminovna era bătrână, şi asta se vedea clar după părul cărunt şi rar, versurile i se fixaseră în minte mai abitir decât orice altceva. Pornise deja pe drumul acela fără întoarcere, când îţi vine din ce în ce mai greu să-ţi aduci aminte dacă ţi-ai luat de dimineaţă medicamentul, dacă ai închis gazul şi dacă ai tras apa la closet; în schimb, versurile îi stăteau atât de zdravăn înfipte în sertarele memoriei, încât vor muri mai mult ca sigur ultimele, odată cu proteinele care fac posibilă viaţa…

Fireşte că nu numai Maşa venea în vizită în apartamentul ăsta care mirosea a om bătrân. Veneau elevi de toate vârstele, şi unii destul de bătrâni, şi unii între două vârste, şi unii de douăzeci de ani. Nu veneau

foarte des, Maşa era singura care dădea o fugă aproape în fiecare zi pentru că locuia în casa de alături.

La cei şaptesprezece ani ai ei, Maşa n-a avut nici măcar o dată prilejul să întâlnească o persoană care să semene cu Anna Veniaminovna. E chiar de mirare. Şi uite că pe nepusă masă i s-a întâmplat să vadă o groază de lume, persoane inteligente, îmbrăcate sărăcăcios, cam prizărite, culte, instruite, spirituale! De ultima însuşire nici măcar nu şi-a dat prea bine seama, pentru că nu avea nici în clin, nici în mânecă cu anecdota sau cu gluma. Nimeni nu se prăpădea de râs când cineva se arăta spiritual, ci zâmbeau numai aşa, pe sub mustaţă.

— Un bărbat, grozav, dar de ce să-l ţii în casă? a întrebat-o cu zâmbet maliţios Anna Veniaminovna pe Jenia, fosta ei studentă, tot o femeie destul de în vârstă, în legătură cu complicaţiile din viaţa ei, iar aceasta i-a răspuns prompt:

— Anna Veniaminovna, eu nu mă duc să-i cer vecinei fierul de călcat, râşniţa de cafea sau mixerul, mi le-am procurat pe ale mele. De ce trebuie să iau cu împrumut un bărbat?

— Jenecika! Cum poţi să compari bărbatul cu fierul de călcat? Fierul de călcat calcă atunci când ai tu nevoie, iar bărbatul când are el nevoie! a parat Anna Veniaminovna.

Maşa se topea la vorbele lor, care poate că nu erau chiar vorbe de duh, dar fapt e că duelul de întrebări şi răspunsuri se răspândea – pac-pacpac – cu iuţeala fulgerului şi o înmuia de tot, încât n-apuca întotdeauna să prindă sensul schimbului ăstuia rapid de replici. Nu ştia că dialogul ăsta uşor neserios, la fel ca versurile, este un fragment dintr-o cultură îndelungată, apărută şi cultivată nu vreme de un an, doi, ci de generaţii întregi, care participă la recepţii, la serate, la concerte de binefacere, ba mai şi vizitează, să ne fie cu iertare, universităţile…

Citatele ocupau şi ele un loc important în discuţiile lor, după cum avea să-şi dea seama Maşa ceva mai târziu. Discutau ca şi cum ar fi cunoscut şi un alt limbaj, în afara limbii ruse uzuale, un limbaj ascuns cu grijă înăuntrul celui folosit în mod curent. Aşa se face că Maşa n-a fost în stare să afle de unde anume, din ce fel de cărţi iau ei citatele, în schimb s-a deprins ca măcar din intonaţia participanţilor la discuţie să simtă că e vorba de o

trimitere, un citat, o aluzie...

Când venea cineva, Maşa se aşeza într-un colţ şi asculta. Nici vorbă să participe la discuţiile astea, pentru că habar n-avea ce să facă, dar se ducea la bucătărie să pună ceainicul şi aducea ceştile pe masa ovală, iar când musafirii plecau, spăla ceştile fragile, temându-se să nu le spargă. Era o figurantă, o făptură aproape fără grai, nimeni nu-i adresa un cuvânt, doar Jenia, fosta studentă, cea mai simpatică dintre toţi, îi mai punea din când în când câte o întrebare ciudată, de pildă dacă l-a citit cumva pe Batiuşkov… Dar, ce să vezi, nici măcar la şcoală nu învăţaseră despre el…

Momentul cel mai plăcut era seara, când Maşa venea la Anna Veniaminovna după ora zece – în a treia lună de când se cunoscuseră îi încredinţase cheile de la apartament —, se aşeza pe un scaun pliant ciudat, din care se putea face o scăriţă mică, iar stăpâna casei stătea în fotoliul ei auster, cu spătar drept şi braţe rigide, care nu te îndemna să faci glume, îşi lua cina ridicolă, chefir, şi după o pauză misterioasă începea să-i recite Maşei versuri. Obişnuia să înceapă cam aşa:

— Uite, poezia asta a lui Serghei Mitrofanovici Gorodeţki îi plăcea mult lui Valerii Iakovlevici Briusov. Asta-i din prima lui culegere. De la opt ani parcă…

Anna Veniaminovna recita admirabil, interpretând nu expresiv ca un actor, ci ca un profesor care vrea să te lămurească:

„Nu văzduh, ci aur
Aur râuri
Se revarsă peste lume
Ferecată-n lanţuri
Fără râu de aur-faur
Nu porneşte această lume“.

— Recitaţi-le pe-ale dumneavoastră, o ruga Maşa, şi profesoara închidea pleoapele de hârtie, ca de broască, şi pronunţa cuvintele tărăgănat şi maiestuos, iar Maşa se străduia din răsputeri să le memoreze…

Părinţii n-au lăsat-o să se înscrie la Institutul de Ştiinţe Umaniste, ba nici Maşa n-a mai fost aşa de sigură că o să ia examenele. Toată vara s-a ocupat asiduu de matematică şi fizică, s-a dus aproape în fiecare seară la Anna

Veniaminovna, iar aceasta a avut emoţii când au început examenele, se legase şi ea sufleteşte de fată. Dar totul a decurs bine, Maşa a fost admisă, iar părinţii au fost mulţumiţi. I-au promis în dar o călătorie în străinătate, au pomenit nu se ştie de ce de Ungaria. Acolo se aflau ceva cunoscuţi de-ai mamei din epoca sovietică. Maşa însă a refuzat să plece, Anna Veniaminovna a început să se simtă rău, i s-au umflat picioarele delicate, albe ca îngheţata cu lapte, era din pricina arşiţei care se lăsase pe neaşteptate la sfârşitul verii…

Maşa n-a mai plecat în Ungaria. La mijlocul lui august, după un atac de cord grav, au internat-o pe Anna Veniaminovna în spital, Maşa a apucat să se ducă de trei ori acolo, iar când a venit a patra oară n-a mai găsit-o pe Anna Veniaminovna în salon, patul ei era fără cearşaf, noptiera fusese scotocită. I-au spus Maşei că bunica ei murise noaptea…

Maşa a luat din noptieră câteva fleacuri de igienă personală şi medicamente şi nu s-a gândit de ce face asta, cine să fi avut nevoie acum de bucata uscată de săpun pentru copii, de apa de colonie proastă, de şerveţelele de hârtie şi de valocordin… A luat cu evlavie şi trei culegeri de poezie învelite în ziar, deasupra era culegerea de poezii ferfeniţită a lui Blok *Dincolo de hotarul trecutelor zile*, editura Grjebin, anul douăzeci… Deasupra rândului subţire, decolorat, cu numele poetului, era scris cu creionul în fugă şi împiedicat de mâna Annei Veniaminovna: „Creionul nou dăruit de tine cu voia Domnului…“ Ai fi putut lesne să-ţi închipui că Blok în persoană i-a dăruit creionul ăsta. Deşi anii nu se potriveau defel, ea se născuse în o mie nouă sute doisprezece, şi în o mie nouă sute douăzeci avea numai opt ani…

Maşa a rămas toată ziua în apartamentul Annei Veniaminovna. Au sunat, au întrebat, au venit. Spre seară s-au adunat zece persoane: nepotul cu soţia, şefa catedrei unde lucrase cândva şi Anna Veniaminovna, femei cunoscute şi necunoscute, şi doi bărbaţi cu barbă. Şefa de catedră s-a purtat ca şi cum ar fi fost persoana cea mai importantă, dar de fapt Jenia s-a ocupat şi le-a aranjat pe toate, pentru că ea dăduse banii de înmormântare. Bani mulţi, trei sute de dolari. Totul s-a făcut fără ca Maşa să participe, lucrurile aproape că s-au aranjat de la sine, nu i-a cerut însă nimeni cheia de la apartament, iar ea nici nu le-a dat-o. Apoi a fost înmormântarea, cu prohod la biserică – ca să

vezi, taman aici s-a adunat nespus de multă lume, vreo două sute de oameni –, iar parastasul de nouă zile l-au făcut în apartamentul Annei Veniaminovna.

Nepotul ei în vârstă, care se pregătea să se mute în apartamentul moştenit, a stat retras: prietenii şi elevii Annei Veniaminovna nu-l cunoşteau, şi nici el nu-i ştia. Maşa şi-a dat seama cu tristeţe că Anna Veniaminovna n-a avut nici un fel de viaţă de familie, afară de faptul că predase literatura. A văzut deodată şi că locuinţa prăfuită şi tristă a devenit brusc chiar mizeră după moartea ei. Asta s-a întâmplat probabil pentru că cineva a dat la o parte perdelele care stătuseră întotdeauna trase, şi în lumina piezişă de august s-a văzut sărăcia care n-a mai putut fi ascunsă. Şi masa era ca vai de lume, şi nepotul…

Maşa tot n-a reuşit să se dumirească cum s-a întâmplat totuşi că atâta timp cât a trăit Anna Veniaminovna, locuinţa asta dărăpănată a arătat splendid.

Încă o lună întreagă, exact până să sosească nepotul, Maşa mai venea uneori în apartament, se aşeza pe scaunul-scăriţă, lua la întâmplare de pe raft una din cărţile învelite în ziar şi citea. Trebuie să spunem că atâta timp cât a durat relaţia lor atât de scurtă pentru o viaţă de om, Maşa a învăţat să recite poezii. N-a învăţat însă să le înţeleagă, dar să le recite şi să le asculte, asta da… Toată biblioteca a ajuns la catedră, aşa dăduse dispoziţie profesoara. Maşa avea însă caietul cu poeziile Annei Veniaminovna păstrate în minte şi notate de ea după ureche… Le ştia pe de rost.

Cu toate că începuse deja să meargă la cursuri la Institutul de Transporturi, Maşa nu şi-a putut reveni. Aşa cum a priceput ea acum, întâlnirea cu Anna Veniaminovna a devenit, după socoteala ei, momentul cel mai important din biografia ei şi a ajuns să creadă că după moartea profesoarei nu va mai avea parte niciodată de un prieten în vârstă atât de minunat… La parastasul de patruzeci de zile, Maşa a venit la locuinţa Annei Veniaminovna pe seară şi a hotărât că în acea zi o să dea în sfârşit cheile. Erau douăzeci de persoane acolo. Nepotul înjghebase laviţe din două scânduri şi lumea cum-necum stătea jos. Şi au vorbit toţi foarte frumos despre Anna Veniaminovna, aşa că Maşa a plâns niţel de câteva ori. A băut mult vin şi faţa, care şi aşa era roşie, a devenit purpurie. A tot aşteptat să

spună cineva ce poetă remarcabilă a fost Anna Veniaminovna, dar nimeni n-a adus vorba despre asta. Şi atunci ea, înfrângându-şi timiditatea şi jena, numai şi numai ca să restabilească adevărul postum, a scos cu mâinile transpirate din rucsacul nou de student caieţelul făcut de mâna ei şi, înroşindu-se în aşa hal încât faţa şi aşa roşie căpătă o nuanţă vineţie, a spus:

— Iată, am aici un caiet întreg cu versuri scrise chiar de Anna Veniaminovna. Nu le-a publicat niciodată. Şi când am întrebat-o de ce, mi-a spus numai atât: „A-a, toate astea n-au nici o valoare“. Dar după mine versurile sunt foarte valoroase. Excelente chiar, cu toate că nu le-a publicat niciodată.

Şi Maşa a prins să citească începând cu primul poem, despre smârcul sălbatic, mirositor şi nins, urmând cu păsărarul de aur din crângul de dincolo de mormânt, şi pe urmă încă şi încă… Nu şi-a ridicat ochii din caiet, dar când a citit poezia cea mai frumoasă care începea cu cuvintele: „Numele tău – o pasăre-n palmă, numele tău – sloi de gheaţă pe limbă…“, a simţit că nu-i în regulă ceva… S-a oprit şi s-a uitat cu fereală împrejur. Cineva râdea pe înfundate. Altcineva, nedumerit, şuşotea cu vecinul. Şi în general era o atmosferă penibilă, iar pauza a fost lungă de tot. S-a ridicat atunci Jenia, cea mai simpatică dintre toţi, cu paharul în mână:

— Vreau să toastez. Azi nu s-a strâns prea multă lume, dar noi ştim că Anna Veniaminovna s-a priceput să atragă oamenii. Vreau să beau pentru toţi aceia cărora le-a dăruit din bogăţia sufletului ei, pentru prietenii cei mai bătrâni şi pentru cei mai tineri… Ca să nu uităm niciodată lucrul cel mai important pe care ni l-a dat tuturor…

Au început toţi să se foiască, s-au apucat să se certe niţel dacă să ciocnească sau nu, cineva nedumerit, ba chiar iritat, a mai continuat să vorbească tare, şi Maşa a simţit că momentul neplăcut din timpul pauzei n-a trecut încă, în timp ce Jenia i-a tot dat cu gura până când s-a schimbat tema discuţiei şi au trecut la amintiri din anii de demult…

Nepotul Annei Veniaminovna s-a simţit rău, s-a scuzat şi a plecat după ce s-a înţeles cu Maşa să spele ea vasele după plecarea oaspeţilor, să lase cheile pe masă şi să trântească uşa.

Oaspeţii s-au împrăştiat, au rămas numai Jenia şi Maşa să strângă vasele. Au dus mai întâi păhărelele şi ceştile la bucătărie şi le-au aşezat pe masă. Pe

urmă Jenia s-a aşezat şi şi-a aprins o ţigară. Maşa fuma şi ea, dar nu de faţă cu oamenii mari. Aici însă şi-a aprins şi ea o ţigară. Ar fi vrut s-o întrebe ceva pe Jenia, dar tot nu-i venea în minte cum s-o facă. Întrebarea a venit chiar de la Jenia:

— Maşenka, cum ai ajuns tu la concluzia că versurile sunt ale Annei Veniaminovna?

— Ea singură a spus asta, a răspuns Maşa înţelegând că acum se va clarifica totul.

— Eşti sigură de asta?

— Bineînţeles.

Maşa şi-a adus geanta, a scos de acolo caietul şi brusc şi-a dat seama că a scris versurile cu mâna ei, că Jenia n-o s-o creadă acum că versurile sunt într-adevăr ale Annei Veniaminovna.

— Eu numai le-am notat. Mi le-a recitat de multe ori. Le-a compus pe toate când era tânără… a început Maşa să se dezvinovăţească strângând deja caietul la piept.

Jenia însă a întins mâna după el şi Maşa i-a dat caietul albastru pe care era scris cu o carioca neagră şi groasă „Poezii de Anna Veniaminovna“.

Jenia l-a răsfoit în tăcere şi a zâmbit uşor ca unor amintiri vechi, plăcute.

— Păi, sunt versuri frumoase… a spus deznădăjduită în şoaptă Maşa. Nu-s versuri rele totuşi…

Jenia a pus deoparte caietul, l-a închis şi a spus:

— „Uite, ăsta-i caietul albastru cu versurile mele de când eram copil…“

— Da, şi ce-i cu asta? nu s-a putut abţine Maşa şi s-a înroşit din nou până a căpătat culoarea amestecată de roşu cu stacojiu pe care nimeni altcineva în afară de ea nu era în stare s-o obţină.

— Ascultă Maşenka, a început Jenia, prima poezie din caietul ăsta e scrisă de Maksimilian Voloşin, ultima e a Marinei Ţvetaeva. Restul sunt ale altor poeţi mai mult sau mai puţin cunoscuţi. Aşa că aici e vorba de o oarecare confuzie. Anna Veniaminovna nu putea să nu ştie lucrul ăsta. Ceva ai înţeles greşit din ce ţi-a spus ea…

— Nu, pe cuvânt de onoare, s-a înroşit Maşa. Am înţeles foarte bine. Chiar ea mi-a spus… mi-a dat de înţeles… că sunt versurile ei…

Şi în clipa aceea Maşa şi-a dat seama cât de idioată a apărut ea în faţa

tuturor acestor oameni cultivaţi, când s-a băgat ca musca-n lapte şi a citit versurile alea… S-a năpustit la baie şi a început să plângă în hohote. Jenia a încercat s-o liniştească, dar Maşa s-a închis cu zăvorul şi n-a ieşit mult timp de acolo.

Jenia a spălat toate vasele, pe urmă a bătut în uşa de la baie, Maşa a ieşit cu faţa umflată ca a unui înecat, şi Jenia a strâns-o în braţe:

— Nu trebuie să te amărăşti aşa de tare. Nici măcar eu nu pricep de ce a făcut asta. Să ştii că Anna Veniaminovna era un om tare complicat, cu ambiţii mari şi, într-un anume sens, neîmplinit… Înţelegi?

— Da’ eu nu de asta plâng… A fost primul om inteligent cu care m-am întâlnit în viaţa mea… Mi-a dezvăluit o lume atât de… şi a aruncat… a aruncat vorba aşa, într-o doară…

Nici în ruptul capului Maşa nu-şi va abandona institutul şi nu-şi va da profesia de inginer în transporturi pe una umanistă. Biata Maşa n-o să priceapă în vecii vecilor de ce această doamnă atât de cultivată a râs de ea cu atâta cruzime. Lucrul ăsta n-o să-l înţeleagă nici şefa de catedră, nici nepotul, nici toţi ceilalţi musafiri care au participat la parastasul de patruzeci de zile. Ei vor rămâne cu convingerea fermă că fata asta dintr-o familie de ingineri, cu faţa necioplită şi cu picioare groase e o idioată în toată puterea cuvântului care a înţeles-o anapoda pe Anna Veniaminovna şi i-a pus în cârcă lucruri pe care nici cu gândul n-ar fi putut să le gândească o profesoară inteligentă…

Jenia se îndreptă spre metrou, trecând prin acelaşi parc unde sărmana victimă a cunoscut-o cândva pe doamna excepţională care a predat cincizeci de ani poezie rusă, şi se tot chinui să înţeleagă de ce a făcut asta. Poate că Anna Veniaminovna a dorit cu tot dinadinsul să trăiască măcar o dată-n viaţă ce trăieşte un mare poet, la fel ca grafomanul cel mai nenorocit, când îşi recită versurile în faţa publicului şi simte emoţia din sufletul celor naivi şi slabi de înger. Acum n-are cine să mai recunoască aşa ceva.

O întâmplare fericită

Chiar la începutul anilor nouăzeci ai secolului trecut, al cărui sfârşit a fost sărbătorit cu un fast deşănţat greu de explicat, mulţi intelectuali au trecut prin greutăţi mari legate de naufragiul celor trei balene uriaşe, sau elefanţi, sau *Trei izvoare şi trei părţi*[18] ale unei vieţi organizate pe ici, pe colo. Afacerea cu dogma ajunsă-n pragul falimentului a scârţâit atât de tare încât însăşi Troiţa Domnului s-a clătinat. Şi mulţi oameni au început să se ducă la fund. Unii chiar s-au înecat, în schimb câţiva au învăţat să înoate, ba au fost şi unii care s-au orientat în lumea asta şubredă şi au trecut la înotul de performanţă.

18. Titlul complet al celebrei lucrări a lui Lenin este *Trei izvoare şi trei părţi constitutive ale marxismului*. (N. tr.)

Jenia a trădat ştiinţa de la academie, nu i-a mai păsat de monografii, de disertaţia nesusţinută şi a plecat la televiziune. La început a lucrat foarte bine la programele şcolare, după un an a reieşit că face programe şcolare pentru limbile străine aşa cum coace clătitele, şi uite aşa a început să scrie pentru o altă redacţie scenarii pentru filme documentare şi o făcea nu mai rău decât alţii. Ba poate chiar mai bine. A reuşit să-şi facă cunoştinţe la toate etajele. Iar când a terminat un film documentar minunat despre un regizor gruzin cu care se cunoştea bine de când era tânără, a primit o ofertă excelentă. O afacere delicată. Şi nu pe un canal oficial, ci aşa, prin cunoscuţi. La drept vorbind, ca să primeşti o asemenea slujbă trebuie să mai dai ceva în plus. Numai că scenariştii care ar fi plătit ceva în plus nu ştiau limbile ălora. Iar pentru slujba asta trebuia să ştii neapărat una din cele trei limbi europene, germana, franceza sau, în cel mai rău caz, engleza. Germana Jeniei era excelentă, dar nici cu engleza nu stătea chiar aşa de rău.

Oferta venea din Elveţia, şi regizorul care intenţiona să facă filmul despre problema asta delicată era elveţian get-beget. Pentru scenariu avea nevoie de o scenaristă care să cunoască o limbă accesibilă lui, să fie în stare să stabilească uşor contacte şi să fie neapărat rusoaică. Treaba era delicată pentru că îşi propuseseră să facă un film despre prostituatele rusoaice din

Elveţia.

Regizorul ăsta elveţian, Michel era numele lui, a scris în naivitatea lui de nepătruns o scrisoare oficială adresată televiziunii, şefii de acolo mai întâi s-au neliniştit, pe urmă s-au agitat alergând de colo până colo, apoi au deliberat şi au respins. Nişte tovarăşi mult mai versaţi i-au explicat elveţianului naiv că nu aşa se face treaba, acesta a găsit prin intermediul ambasadei nişte cunoştinţe printre oamenii de cultură, ei la rândul lor au umblat în lung şi-n lat, au scotocit printre cunoscuţii lor, şi uite aşa au dat de Jenia. Regizorul a zburat la Moscova împreună cu producătorul lui, a invitat-o pe Jenia la Metropol, unde poposiseră, şi acolo, în timpul unui *lunch* prelungit, au discutat despre toate în limba elveţiană, care în acest caz a fost limba germană…

Trebuie spus că Jenia nu ştia prea multe despre prostituatele rusoaice, iar despre reprezentantele din străinătate ale acestei profesiuni periculoase ştia şi mai puţin. Michel a demonstrat că e un poet autentic, că le ridică-n slăvi pe curvele, femeile stricate şi prostituatele din toate ţările şi de toate neamurile. Îţi făcea impresia că târfele au fost dintotdeauna preferatele lui, că le-a îndrăgit de când era tânăr de tot, pentru că le-a fost client. Nici măcar nu ascundea lucrul ăsta:

— Nimic nu-mi iese cum trebuie cu femeile de altă condiţie, s-a dat Michel de ceasul morţii.

— Da’ tu nici măcar n-ai încercat, i-a replicat producătorul taciturn cu chelia roz lucioasă, desenată precis în mijlocul părului des, brun-roşcat.

— Ba am încercat Louis, am încercat, doar ştii foarte bine! s-a împotrivit Michel făcând un gest cu mâna.

Într-atât îl entuziasmase tema, încât discuţia bătea pasul pe loc fără să se îndrepte spre problemele practice în legătură cu ce trebuia Jenia să facă.

— Fetele din Rusia sunt cele mai grozave! i-a declarat el Jeniei. Moliciunea asta slavă, feminitatea asta blândă. Părul ca cenuşa, asemenea păr n-au nici nordicele, ele sunt de-a dreptul spălăcite, nici anglo-saxonele gălbejite. Nenorocirea e că nici o rusoaică nu ştie bine limba, iar ca să-ţi iasă un film documentar trebuie să le faci să vorbească. Soartă, diferenţe de nuanţă, toate astea… Mie însă îmi povestesc vieţile lor parcă după un şablon. Dar ce fete! Fiecare – un briliant! Pricepi ce vreau eu de la tine?

A pocnit din degete, şi-a ţuguiat buzele ca un sărut în vânt, până şi urechile şi le-a mişcat niţel. În general era extraordinar de simpatic, până şi entuziasmul lui neprefăcut de om pus pe treabă era ca o podoabă care-i venea bine.

Jenia a avut şi înainte prilejul să lucreze cu străinii şi şi-a făcut un fel de clişeu al englezului formal, al francezului gentil şi al neamţului sărac cu duhul. Elveţianul ăsta era destul de francez, cu ochii albaştri, cu faţa îmbujorată de la soare, bronzată ca a unui schior. Şi semăna cu Alain Delon. Emana o energie veselă şi niţel tembelă.

— Deocamdată nu pricep, a spus moale Jenia, dar să ştii că în genere sunt capabilă să înţeleg repede şi bine.

— O să-ţi arăt filmele mele şi o să pricepi de ce am nevoie. Louis, înţelege-te cu cei de la „Mosfilm“ în legătură cu sala şi arată-i Jeniei producţiile noastre.

A reieşit clar că a făcut câteva filme despre prostituate. Primul a fost despre fetele de origine africană, pe urmă despre chinezoaicele care îmbină cea mai veche meserie cu acrobaţia, iar acum câtva timp a stat o jumătate de an în Japonia, unde a avut un eşec profesional: filmul despre gheişe a avut succes, dar spre sfârşit a izbucnit un scandal mare şi japonezii i-au confiscat pelicula.

— Să-ţi explic ce vreau: istoria fiecărei fete. Istoria reală. Ele nu-mi vorbesc despre asta. Am relaţiile mele cu ele, aşa că nu-mi povestesc totul. Au şi fetele principiile lor. Uite ce-mi trebuie mie: unu – istoria adevărată, iar doi – să le descoşi dacă au peşti. Ăsta-i un lucru foarte important pentru mine. Pe ce stă totul, numai pe bani sau e şi ceva afecţiune. Şi – viaţa intimă. Asta-i treaba cea mai interesantă pentru mine, viaţa intimă a prostituatei…

Şi uite aşa Jenia s-a angajat să cerceteze viaţa personală a prostituatelor din Rusia în timp ce-şi exercită meseria lor sezonieră. Au hotărât să facă în aşa fel încât investigaţia să coincidă cu sărbătoarea celor ce muncesc de la începutul lui mai, când toată lumea se odihneşte, în timp ce prostituatele dau în brânci ca să asigure serviciul de gardă. Aşa e la noi, la ruşi. Dar la ei? Jenia şi-a mai luat o săptămână în contul concediului. I-au promis că-i eliberează viza elveţiană în două zile.

Acasă, Jenia a anunţat că o să plece, numai în ziua când au venit biletele. Soţul ei n-a făcut decât să mârâie când a aflat care e scopul deplasării în străinătate, în schimb copiii s-au bucurat din toată inima: au avertizat-o în legătură cu pericolele, i-au dat sfaturi utile în privinţa a tot ce i se poate întâmpla, au făcut glume destul de deocheate. Jenia s-a bucurat că relaţiile dintre ea şi copii semănau atât de puţin cu relaţiile dintre ea şi părinţi, în prezenţa cărora n-ar fi putut să pronunţe nici măcar cuvântul „prostituată“.

Avionul a întârziat o oră până să decoleze, motiv pentru care Jenia a început să-şi facă griji chiar în timp ce zbura: ce-o să se întâmple dacă n-o aşteaptă? Leo, producătorul filmului, care a întâmpinat-o, a întârziat şi el o oră şi jumătate. Tocmai din cauză că avionul lui a întârziat, după cum a încercat el să-i explice Jeniei. Se grăbea teribil: voia să se întoarcă numaidecât la aeroport unde trebuia acum s-o aştepte pe soţia lui, dansatoare, care venea din India unde urmase un curs de o jumătate de an de dansuri. Avionul ei întârziase chiar peste întârzierea anunţată deja. Conform orarului, avionul ar fi trebuit să aterizeze cu două ore înaintea avionului Jeniei…

Toate astea au contrariat-o pe Jenia: bastionul solidităţii europene şi al conservatorismului s-a clătinat niţel, orarul nu era respectat, iar nevestele domnilor civilizaţi dansau dansuri indiene…

Era destul de târziu, şi cum Jenia nu şi-a întors capul nici în dreapta, nici în stânga, n-a văzut nimic prin fereastra maşinii. Primul lucru pe care l-a văzut a fost un pitic mare cât un căţel mic, aşezat în chip de portar lângă o uşă masivă care părea uriaşă pe lângă el. Louis a sunat. Au aşteptat câteva minute. În sfârşit, o doamnă în vârstă, coaptă bine, cu dinţi falşi între buzele boţite a deschis uşa grea.

— Intraţi.

— Zürich-ul e un oraş care te face să-ţi pierzi capul. Are atâta aur în subterane încât se pot pava cu el toate drumurile de aici. Iar o ceaşcă de ceai costă cinci dolari. De aceea obişnuim să închiriem camere pentru colaboratorii noştri la pensiunea asta. O să apreciezi asta chiar mâine… a spus Louis şi a împins geamantanul peste prag. Michel o să apară mai târziu, vine azi cu avionul de la Paris şi are de gând să lucreze cu tine pe seară…

Jenia n-a apucat nici măcar să-l mai întrebe: cum adică, în noaptea asta?

Camera s-a dovedit a fi mică, curăţică, cu un pat imens la căpătâiul căruia se afla o lampă ciudată, şi unde mai pui că avea şi ea un pitic! A mai găsit un al doilea pitic la baie: acolo, pe poliţa din faţa oglinzii, se aciuase el, sporindu-şi de două ori farmecul personal.

Jenia s-a spălat, şi-a atârnat în dulap cele trei costume, dintre care pe unul, pe cel mai bun, îl împrumutase de la o prietenă. A mai descoperit în cameră o chichineaţă de bucătărie, era mai degrabă un coteţ cu plită şi chiuvetă. A pus ceainicul. Era aproape unsprezece noaptea, nici urmă de Michel, aşa că a hotărât să-şi bea ceaiul şi să se culce imediat. Chiar atunci a sunat telefonul. A ridicat receptorul. Era Michel:

— Jenia, coboară. Mâncăm imediat şi mergem să lucrăm.

I-a ieşit înainte şi s-a repezit s-o sărute ca un vechi prieten după o lungă despărţire. Mirosea a ceva, nici a parfum, nici a mireasmă de flori. „A bogăţie“, ghici Jenia. Voia bună şi bucuria lui erau sincere.

A îmbarcat-o pe Jenia într-o maşină scundă şi pe-aici ţi-e drumul.

Ceva s-a schimbat la el în mod esenţial de la ultima lor întâlnire la Moscova, dar Jenia n-a putut nicicum să se dumirească ce anume s-a întâmplat. În micul restaurant toţi chelnerii l-au salutat pe Michel ca pe un vechi prieten, iar când s-au aşezat la masă patronul s-a apropiat şi s-au sărutat. Patronul vorbea în franţuzeşte. Jenia a presupus că discută despre un fel anume de mâncare. Când a plecat patronul, Michel i-a spus:

— Patronul e parizian. Trăieşte la Zürich de treizeci de ani şi mai bine. Se plictiseşte la culme… Urăsc Elveţia. E un loc unde în general nu există iubire. Niciodată şi de nici un fel. Ţară de surzi şi de muţi. O să te convingi singură, şi ochii negri îi străluciră ca luciul oglinzii.

Asta era! La Moscova ochii lui erau albaştri. Şi s-au făcut negri… Aşa ceva nu se poate. Sau te pomeneşti că am înnebunit? Dar erau sigur albaştri, fără doar şi poate… Ei bine, fie, acum nu mai sunt de capul meu ca să fac ce vreau, acum mă uit ca la un film, a hotărât Jenia.

A mâncat o salată cu ciuperci de pădure şi ficat de gâscă. A găsit în ea multe alte lucruri necunoscute. Şi gustul de nedescris. Michel a comandat câteva feluri, dar nu s-a atins de nici unul. A lăsat-o pe Jenia să comande desertul spunând că aici pregătesc ceva senzaţional. Într-adevăr, desertul a

fost senzaţional, dar nu putea spune ce era…

— Va trebui să-ţi schimbi hainele. Michel îi ridică puţin reverul sacoului. Din câte ştia Jenia, costumul era italienesc, foarte decent, un maron elegant. Ţi-ai luat rochii de seară?

Jenia clătină din cap:

— Nu m-ai prevenit…

Nici vorbă ca Jenia să fi avut rochii de seară. La ce bun, la Moscova?

Michel o îmbrăţişă duios:

— Eşti adorabilă, Jenia! Cum vă mai iubesc eu pe voi, rusoaicele… O să alegem noi ceva pentru tine…

Şi au urcat din nou în maşină şi au pornit-o nu se ştie unde. Jenia n-a pus nici un fel de întrebări: fie ce-o fi, acum!

Michel a dus-o într-un apartament mare, împânzit cu sculpturi africane şi fierătanii care arătau straniu.

— Cum îţi plac? L-am descoperit pe artistul ăsta la Cernogorie. Fierar de la ţară. Nebun de-a binelea. Merge îmbrăcat în aceleaşi haine până când se fac praf. Fierătaniile astea ciudate le forjează numai noaptea. Într-o moară veche. Grozăvie balcanică, nu?

Visul, întocmai ca un film, a continuat, şi nu s-ar fi putut spune că a fost foarte plăcut: interesant, dar neliniştitor. Michel a condus-o pe Jenia în străfundurile apartamentului, a deschis uşa unei camere fără ferestre cu un perete lung din oglinzi, a tras o parte din perete unde atârnau rochii pe umeraşe ca la magazin.

„O garderobă“, s-a lămurit Jenia.

— Esperanza, soţia mea, e de o jumătate de an într-o clinică. Astea-s hainele ei. O să luăm de la ea.

A atins cu mâna cârpele atârnate ca şi cum le-ar fi dezmierdat şi a scos ceva albastru.

— Ea poartă numărul opt, tu trebuie să ai doisprezece. Esperanzei îi plăceau tot felul de haine… Uite-o pe asta – a scos rochia albastră de pe umeraş – e de la Balanciaga. Încearc-o.

Jenia s-a dezbrăcat de sacou, de fustă, i s-a părut normal, el s-a purtat ca un profesionist, a privit-o pe Jenia cu interes, dar ca un prieten. Ea a plonjat în rochia albastră, considerând că diferenţa de vârstă de cincisprezece ani îi

îngăduie gradul ăsta de libertate…

— Splendid, a aprobat Michel şi s-a uitat la ceas. Să mergem…

Şi din nou Jenia n-a întrebat nimic: nu suflase o vorbă la Moscova nici despre soţie, nici despre clinică, numai şi numai despre prostituate… Nici măcar n-a ştiut că e însurat. Şi a continuat să se întrebe: oare eu am fost aceea care azi-dimineaţă am fiert păsatul de ovăz la mine acasă pe Butîrskaia?

— Aici, nu-i departe.

Au mers zece minute. Pe urmă s-au oprit. Michel s-a frecat la rădăcina nasului:

— Nu-mi amintesc să-ţi fi spus… Uite ce e, în Elveţia prostituţia e interzisă oficial. Sunt cluburi de noapte, cabarete, baruri unde lucrează fetele. Sunt localuri specializate, adică cluburi de striptease. Majoritatea prostituatelor care vin aici au vize de lucru ca artiste de cabaret. Striptease. Pricepi? Cluburile de felul ăsta lucrează de obicei până la trei noaptea. Fata poate să-şi aleagă un client pentru „după“. Asta-i treaba ei personală şi nu este impozitată decât dacă e turnată. Situaţia rusoaicelor e cea mai grea, cele mai multe fete depind de mafia rusă. Adică mafia ia aproape tot ce câştigă fetele. E practic imposibil să scape de ei. Aş vrea să le ajut cumva. Treaba e periculoasă, ar fi mult mai bine pentru ele dacă s-ar legaliza prostituţia… Cu cât societatea este mai informată, cu atât e mai uşor să lucrezi cu aşa ceva. Înţelegi tu şi singură. Cunosc aici o rusoaică, Tamar. Dacă e liberă după ce-şi face numărul în public, vorbeşte cu ea…

Pe Michel îl cunoşteau toţi, la intrare paznicul i-a făcut cu mâna şi i-a spus ceva foarte încet. Michel i-a răspuns, au izbucnit amândoi în râs. Jeniei i s-a părut că au râs pe seama ei. Fără doar şi poate că m-au adus aici ca să vând castraveţi la grădinar…

Au intrat într-o încăpere semiobscură, joasă, înţesată cu mese aşezate-n cerc, în centru era ceva care aducea a manej, cu o scară mică acoperită cu ghirlande care coborau din tavan. Cânta o muzică stranie, orientală şi nu prea. Era lume puţină, jumătate din mese erau goale. La câteva stăteau fetele fără clienţi. Se făceau că discută între ele. Una, o asiatică, l-a salutat pe Michel, alta, cu pielea neagră, s-a apropiat de masă. Michel a întrebat de rusoaică, de Tamar. Aceasta a arătat cu capul.

Tamar, aşa cum aveau să se lămurească, era ocupată cu un client. Abia îşi terminase numărul şi acum un client al localului o invitase să bea. Stăteau la o masă aflată departe. Jenia a examinat-o pe rusoaică de la distanţă. Aceasta stătea pe o parte a scaunului, aşa cum stă amazoana pe cal. Picioarele zvelte îi luceau ca şi cum ar fi fost acoperite cu lac. Jenia nu s-a dumirit, ori erau nişte ciorapi-pantalon speciali, ori erau date cu cremă.

Michel a comandat un vin, dar nu i-a înapoiat chelnerului lista, i-a arătat Jeniei preţurile:

— Vezi preţurile?

Dar Jenia se descurca prost cu valuta străină, şi atunci Michel i-a explicat: o mare parte din profitul localului provine tocmai din comerţul cu băuturi care se vând aici la un preţ de zece ori mai mare decât cel obişnuit. O sticlă de şampanie banală face aici trei sute de dolari. Intrarea la club nu se plăteşte, în schimb îţi aduc să bei. Şi cu primul pahar de vin clientul îşi plăteşte intrarea. Fetele lucrează în localul ăsta în două feluri: unele îşi fac numărul, altele sunt figurante.

— Uite, a arătat Michel înspre manejul luminat, o să fie acum un număr. Nu l-am văzut nici eu. N-au avut trapez aici până acum.

Şi-au făcut apariţia în ritmul muzicii două fete înalte, una într-un costum roşu de baie şi cu o pelerină lungă transparentă, a doua la fel, în negru.

— Amândouă sunt travestite. Ai avut noroc. E striptease de cea mai înaltă clasă. Am auzit de ele, sunt din Argentina.

— Adică sunt bărbaţi? se minună Jenia, care nu era deloc în pas cu viaţa.

— Au fost bărbaţi, explică Michel. Acum însă sunt în mod cert femei. Şi sunt atât de încântate că sunt femei, cum nu pot fi cele care sunt femei de la mama lor… Asta o s-o vezi şi tu cu ochii tăi.

Travestitele au început să mişte scăriţa şi să se legene şi ele odată cu ea, apoi şi-au încolăcit mâinile şi picioarele într-o figură complicată, mantiile le-au fluturat şi părul li s-a unduit cu mişcări line într-un balans lent. Au început să urce încet, reuşind să-şi ţină încolăcite mâinile şi picioarele atât de complicat împletite.

Pe urmă le-au căzut mantiile străvezii. Acolo sus, s-au despărţit şi au început să se dezbrace cu furie pătimaşă una pe cealaltă de sutiene, de centuri, de chiloţii de sub care a apărut un tatuaj bogat desenat în locul cel

mai intim. Iar pe urmă au început să alunece în jos pe scară complet goale mişcându-şi sânii, pântecele, fesele. Jenia era cu ochii-n patru străduindu-se să găsească măcar o urmă din fostul lor sex. Parcă numai palmele uneia dintre ele erau cam mari pentru o fată.

— Michel, da' cum ai ghicit imediat că sunt travestite? Au ceva semne speciale? a întrebat Jenia încet, şi Michel s-a apucat să-i explice cu înflăcărare:

— Sunt câteva semne vizibile. Fii atentă la mărimea piciorului şi a mâinii, astea nu se pot transforma. Apoi, relieful muşchilor de la umăr, ăsta-i dificil de eliminat. Dar cel mai important semn e talia. La bărbaţi coşul pieptului e cilindric şi nu se îngustează spre talie, iar la femei e conic. Ăsta-i unul din semnele cele mai sigure. Fii atentă şi la gât, se vede câteodată mărul lui Adam, ăsta nu poate fi îndepărtat chirurgical. Am făcut un film cu travestiţi. Dar de încurcat sânii şi fesele între ele, în general asta nu-i o problemă pentru chirurgi. Sunt geluri speciale, materiale de umplutură. O să-ţi povestesc pe urmă. Uite-o pe Tamar.

Venea spre ei, zâmbind prosteşte, o fată plăpândă cu nişte picioare nemaipomenite. Michel se sculă, se sărutară, şi o prezentă pe Jenia:

— O prietenă de-a mea din Moscova. I-am povestit de tine, a vrut să te cunoască. O cheamă Jenia.

Jenia a studiat-o pe Tamar cu atenţie. Înfăţişarea ei n-a putut s-o lase rece: o gură de copil, ochi rotunzi, părul adunat într-un coc în vârful capului, iar urechiuşele roz, caraghioase îi stăteau pe lângă căpşorul mic ca pânza de corabie. Trecuse de mult de optsprezece ani, dar expresia feţei era de copil.

— Chiar din Moscova? Nu mai spune! N-am fost acolo neam. Am fost la Helsinki, la Stockholm, am fost şi la Paris. La Moscova n-am fost. Sunt din Harkov. Cunoaşteţi?

Avea un accent ucrainean foarte puternic.

— Tamar, bei? întrebă Michel.

— Nu, n-am să beau. Da' tu, Michel, fă comanda, să fie aici, bine? şi se adresă Jeniei: Da' dumneata eşti aici pentru mai multă vreme? La muncă, sau cum?

— Sunt în vizită pentru zece zile. Ca să văd cum o duceţi voi aici, zâmbi

Jenia şi făcu cu ochiul sau ceva în genul ăsta; în orice caz îşi mişcă ochii într-un fel anume, ca să nu observe Michel, cum ar veni între noi, femeile.

Mişcarea asta a avut un efect miraculos. Tamar s-a apucat să turuie pe ruseşte:

— Da’ de ce nu rămâi? Cu limba te descurci, nu eşti încă bătrână. Dacă primeşti permis de muncă poţi să şi câştigi. Avem pe una din Harkov, lucrează aici servitoare, ţine casa la două familii, băiatul ei şi-a cumpărat şi maşină. Elveţienii plătesc bine. Alor noastre le dau, se-nţelege, mai puţin, da’ oricum tot nu-i rău. Asta numai dacă nu eşti mână spartă. Îl cunoşti de mult pe ăsta? Vorbeşte cu el, roagă-l. E un băiat ciudat, dar ne ajută pe toate. Nu-i aşa Michel? Şi adăugă în nemţeşte de data asta: Îi spun că eşti un băiat de treabă, nu-i aşa? şi îşi plimbă degetul subţire pe gâtul lui bronzat. El îi sărută mâna.

Senzaţia stranie că visul nu se mai sfârşeşte n-o părăsea pe Jenia: era interesant, dar ar fi vrut să se trezească.

— Eşti de mult timp aici? întrebă Jenia.

— De un an şi jumătate. Până la asta am lucrat în Finlanda. Stau aici până-n toamnă. La toamnă plec. Am un logodnic elveţian, bancher, aşa că lucrez până-mi termin contractul şi basta!

Tamar a zâmbit victorioasă, a clătinat din cap, cocul i s-a desfăcut, a băut paharul de şampanie şi a făcut un gest a lehamite către Michel:

— Mai comandă una…

Michel se ridică:

— Mă duc la bar să comand.

Le lăsă pe amândouă să vorbească-n voie.

— Ca să vezi ce noroc ai avut, ţi-ai găsit un logodnic… spuse aprobator Jenia. E simpatic?

— Cum îţi spun, e elveţian. Da’ ce mai, toţi sunt băieţi simpatici. Toţi sunt bogaţi, pofticioşi, le place curăţenia. Tolomaci, habar n-au ce-i viaţa, da’ biştari câştigă. Am avut noroc, al meu nu-i dintr-o familie oarecare, până şi bunică-su a lucrat la bancă. Şi nu-i zgârcit, spuse şi-şi aduse mâna slabă, cu un ineluş pe degetul mijlociu, în faţă. Vezi? E cadou!

— Cei de acasă ştiu că o să te măriţi aici? aruncă Jenia undiţa înspre trecutul ucrainean.

— Acasă… ce tot spui! Unde o fi casa asta… De zece ani am plecat de acasă. N-aveam încă paisprezece ani.

— La paisprezece ani? Conflicte cu părinţii?

— Conflicte! pufni fata. Mama a fost pentru mine aur curat. Tata a fost căpitan, umbla în uniformă albă, cu chipiu cât farfuria…

Se întrerupse, ceva ca un gând se puse în mişcare în căpşorul ei mic:

— Locuiam atunci la Sevastopol. A fost o explozie pe vas şi tata a murit. Eram mică. Mama, frumoasă foc, peste un an s-a măritat. Iar tatăl vitreg, înţelegi tu, tată vitreg, o lepădătură. Mă rupea-n bătaie din te miri ce. Mă lega de pat. Mama lucra în schimburi. De faţă cu ea se poartă de parcă n-ar fi nimic, cum pleacă, tabără pe mine. O bestie. Un sadic. Nu m-am plâns mamei, mi-a fost milă de ea. M-am făcut mare, el a început să se lege de mine. Cum se-mbăta, cum se dădea la mine. M-a violat şi am fugit de acasă. Şi tu mă iei cu acasă?

— Sărăcuţa fetiţă… Da’ ştiu c-ai îndurat… o compătimi Jenia.

Pe Tamar o chema Zina şi chiar că îndurase multe. Nu era din Harkov, ci din oraşul industrial Rubejnoe din regiunea Harkov, unde e uzina chimică, iar maică-sa nici vorbă să fie aur curat, era muncitoare, mamă singură, beţivă, iar tatăl cu tunica albă era pur şi simplu rodul închipuirii ei, ca şi tatăl vitreg care o violase în copilărie. Dar despre toate astea Jenia avea să afle abia peste două zile, când s-a plimbat cu Tamar pe malul Limmatului.

— Da. Au fost o groază. Am stat la o mătuşă la Briansk, am muncit, am învăţat. Am întâlnit un băiat. Bogat, frumos. Dragoste mare. Am hotărât să ne căsătorim. Am depus şi cererea. Mi-a cumpărat rochie albă, tot ce trebuie. Am făcut rezervare pentru o sută de persoane la nuntă. Au adus flori de o foaie întreagă… Şi în ziua nunţii, de dimineaţă, l-au împuşcat chiar în maşină împreună cu şoferul şi cu garda de corp…

Tamar îşi şterse o lacrimă mică în colţul ochiului. Şi-a aranjat părul, i s-au văzut din nou urechiuşele rotunde de şoricel. Mâinile scurte cu unghii lungi, false, păreau adormite. Nu mai era aşa de tânără, dar făcea pe copila şi asta era cu atât mai înduioşător cu cât ridurile acoperite cu farduri o dădeau de gol… Pe Jenia o apucă de-a dreptul mila: are aproape treizeci de ani şi se mai joacă de-a poveştile…

— Am aici la Zürich o prietenă, Liuda, din Moscova, a lucrat şi ea înainte

în businessul nostru, nu la noi la club, la „Veneţia“. Uite că sunt doi ani de când s-a măritat. Soţul e bancher, umblă peste tot cu el. Au două case la Zürich şi una la Milano. Te cred şi eu, Liuda e super, vorbeşte patru limbi, pe toate le ştie, vorbeşte ba de muzică, ba de tablouri. Anul trecut a fost acasă. Asta chiar că nimeni nu-şi permite s-o facă.

— Da’ ce, e aşa scump? întrebă de-a dreptul prosteşte Jenia, iar Tamar izbucni în râs.

— Ce-are a face „scump“? Că-i scump, se-nţelege. E teroare! Da’ dacă nu-i lasă înapoi? Aici abia dacă ne-ajungem. Două mii pe cameră. E de groază cât de scumpe sunt hainele, un chilot – un pol, un sutien – de la trei sute în sus. Cumperi şampon cremă, cumperi de toate, nu prea-ţi rămâne de haleală.

Îşi înghiţi vorba şi-şi răşchiră degetele.

— Mi-am făcut o regulă, se-nţelege. Şi înainte de Franz, logodnicul meu, am avut clienţi… Cu o sută de franci nu mergeam, o foaie pe noapte. În general însă, nu-i deloc simplu să trăieşti aici…

— Nu ţi-a trecut prin minte să te-ntorci? spuse din nou Jenia o prostie, iar Tamar începu să râdă tare de tot, încât cuplul care stătea alături se întoarse să le privească.

— Eşti bolnavă la cap? Ce să fac acolo? Să mă duc în gară? Aici am o profesie, un business, lucrez la cabaret! Acolo o să treacă o mie de ani până să ajungă la viaţă civilizată. Ba poate că niciodată…

Şampania fusese de mult adusă la masă. Tamar a băut mecanic, aproape absentă.

„Alcoolică începătoare“, presupuse Jenia.

Michel stătea la bar cu marocanca, aceeaşi care la început de tot a chemat-o la ei pe Tamar. Marocanca era o adevărată frumuseţe. Jenia schimbă o privire cu Michel. Tamar îi surprinse:

— Ai de toate aici, cururi negre şi ochi beliţi. La început de tot, eu şi prietena mea am stat cu chirie împreună cu două negrese. Ca la ţară, prea de tot. Mâncam carne crudă! Pe urmă una a dat ortul popii. Iar a doua s-a cărat. Am isprăvit cu ele.

Tamar îşi înghiţi iar vorba.

— Asta a fost de mult, acum stau cu chirie de una singură…

Paznicul de la uşă îi făcu un semn lui Tamar. Ea tresări.

— Mai treci pe aici. Ia telefonul meu de la Michel, ne plimbăm dacă vrei. O să-ţi arăt Zürich-ul…

Paznicul îi făcu din nou cu mâna, şi ea porni spre ieşire. Acolo o aştepta un bărbat într-o manta închisă la culoare…

Ziua următoare a fost o zi pierdută, pe Jenia a durut-o capul şi nici una din pastilele ei favorite nu i-a fost de ajutor. S-a sucit pe-o parte şi pe alta, aşa dărâmată cum era, până la două. Pe urmă a sunat Leo şi i-a spus c-o să treacă în curând. Pregătită să iasă în oraş, Jenia a aşteptat două ore până să apară. I-a adus un plic cu bani de cheltuială.

La unsprezece seara au pornit pe aceeaşi rută: restaurant – striptease bar – cabaret. Michel a cărat-o din nou la un restaurant scump, făcând pe drum o seamă de reflecţii despre deosebirile de nuanţă în legătură cu bogăţia la francezi, la elveţieni şi la nemţi. Cea mai lipsită de strălucire i se părea bogăţia elveţienilor. În general nu era patriot, îşi înjura aproape tot timpul ţara, iar Jenia s-a mirat în sinea ei de ce un artist liber ca el nu pleacă în alt loc, dar nu l-a întrebat despre asta deocamdată…

Lada, de la barul „XL“, a fost principalul obiect de studiu pentru Jenia în prima parte a serii. Trupeşă, cu sânii mari, puţin obosiţi, semăna cu o soră medicală, cu o educatoare şi cu o coafeză. Şi de asemenea cu o ospătăriţă de la cantina muncitorească, cu o vânzătoare de la un magazin alimentar bun şi cu o recepţioneră de la curăţătoria chimică. Şi în acelaşi timp cu toate starurile sovietice, începând cu Serova şi terminând cu Ţelikovskaia. Cu părul oxigenat, cu ruj de un roşu strălucitor şi cu suflet larg…

— Bună ziua, Lada! Sunt din Moscova. Michel mi-a vorbit de tine. Spune că ştii mai bine decât toţi care-i viaţa pe-aici. Că nu laşi nimic să-ţi scape, că-i iei la tocat pe toţi, a intrat Jenia în vorbă.

— Da, îi luăm la tocat pe toţi, suntem unse cu toate alifiile, zâmbi Lada şi în aceeaşi clipă îşi înghiţi zâmbetul. Dacă-ţi scapă ceva, ai belit-o, se duce-n p…a mă-sii totul! Ai înţeles?

— Eşti de mult aici? – întrebare tâmpită, dar obligatorie.

— Aici sunt de trei ani, până la asta am lucrat în Berlinul de Vest.

— Şi unde-i mai bine?

— Aici e mai bine, şi la ce bun să compari? Nici situaţia materială, nici

altele… Un neamţ beat e un client greu de mestecat. Aici, ţine cont, ăştia nu beau nimic, nici să-i pici. Lumea îţi mai dă răgaz să răsufli, ştie mai bine cum să se poarte. Iar ăştia veniţi din altă parte, lepădăturile astea de tot felul, sunt toţi o apă şi un pământ. Da’ aici, la Zürich, sunt mai puţine secături. Locul e scump, lepădăturile, care-or fi ele, nu vin. Sunt mulţumită aici, răspunse demnă Lada, ca o învăţătoare din provincie.

— Da’ n-ai de gând să pleci acasă? se interesă Jenia.

— M-a bătut gândul mai demult. Acum însă soluţia e alta. *Am de gând să mă mărit, zâmbi în sinea ei, liniştită.*

— Ce spui? Cu un elveţian? se bucură Jenia.

— Cu un bancher. Om cu stare, nu un puţoi, şi e de aici, din familie bună, asta-i principalul, la el în familie toţi sunt bancheri, până la a treia generaţie. Până şi străbunicul…

Pe asta o mai auzise Jenia…

— E mult mai bătrân?

— Are patruzeci şi doi de ani. Da’ n-a fost însurat. Eu am treizeci şi patru. E timpul să-mi fac viaţa.

Zâmbeşte cu buzele ei date cu ruj… Rujul străluceşte la fel pe toată suprafaţa, nici urmă de crăpătură, cosmetică specială.

— Vreau să nasc un copil. Heinz iubeşte copiii.

— Dar una peste alta cum ai ajuns în străinătate? pune Jenia întrebarea şoc.

— E o poveste lungă, zâmbeşte enigmatic Lada.

Zâmbeşte după fiecare cuvânt. Zâmbeşte tot timpul. E ca un tic nervos.

— M-a ajutat prietenul logodnicului meu care s-a prăpădit. Am plecat devreme de acasă, la paisprezece ani. Am muncit, am învăţat. Am întâlnit un bărbat, ca în romane. Bogat, frumos, muzicant. Avea un ansamblu cu care cânta, umbla prin toată ţara. Şi în ajunul nunţii, închipuie-ţi, l-au omorât. Probabil că ai citit în ziare, a fost o poveste celebră. Şi pe şoferul lui l-au împuşcat. Când mi-au spus, am fost la pământ, am zăcut două luni la spital. Am vrut să-mi pun capăt zilelor. Dar m-a salvat prietenul lui, m-a luat în trupa de dans şi am plecat cu ei în turnee. M-am uşchit, zâmbi ea din nou cu zâmbetul ăla idiot, enigmatic.

— Biata de tine, câte ai mai trebuit să înduri, o compătimi Jenia. Probabil

că pe părinţi nu i-ai văzut de ani buni…

— Care părinţi? Taică-miu a fost căpitan de cursă lungă. Dacă-mi faci o vizită, nu stau departe de aici, o să-ţi arăt fotografia, o mândreţe de bărbat, uniformă albă de paradă… A murit tânăr, la explozie. Iar mama, neajutorată, răsfăţată, înţelegi cum vine chestia asta, soţie de căpitan de cursă lungă, s-a măritat cu secundul lui, iar el, vita, mă snopea în bătaie, făcea băşcălie de mine în toate felurile! Şi când am mai crescut m-a violat. Am fugit de acasă… Nu mai vreau să-mi aduc aminte câte au fost… Da' vezi că m-am descurcat! Iar mama, după ce am fugit, a murit… Aşa că la Vologda n-am nimic. Locu-i gol.

Michel ba vine, ba pleacă, achită băutura. Toţi sunt mulţumiţi. Jenia desface al doilea pachet de ţigări. Mâine iar o s-o doară capul…

— Uite c-o să mă mărit cu Heinz, o să începem o afacere… Aş deschide un club mare, da' numai să fie într-o zonă mişto. O să-i spun „Club rusesc". De ce nu? Aici zona nu prea e… Aş aduce chiar eu fete din Rusia. Acum e mai bine cu vizele, se însufleţi ea brusc. Este aici o fată din Moscova, Liuda, ne cunoaştem, da' nu suntem aşa de apropiate. Prietena mea e în relaţii mai apropiate cu ea. Sunt deja doi ani de când a plecat de la clubul de striptease, acum e măritată cu un bancher, e-n regulă.

Lănţişorul de aur de care e agăţată o biluţă se îneacă între sânii Ladei. Lada o trage afară, o răsuceşte în mână.

— Heinz mi-a făcut cadou ceasul. Peste douăzeci de minute am numărul. O să-l vezi, rămâi cu gura căscată. Am un număr ultra, de efect, nu aşa, ca să mă aflu-n treabă… Termin şi mă-ntorc… Zâmbeşte în prim-plan.

Striptease pur şi simplu, adică fără obiecte, striptease cu un obiect, striptease în doi, cu bărbaţi, cu femei, în sfârşit spectacol de striptease, asta când la cererea unui client gras i se face o demonstraţie completă, de la început până la sfârşit, pe bani frumoşi…

Lada îşi face numărul cu un scaun. E partenerul ei de sex. Îl mângâie, îl linge. Are o limbă imensă, roşie, împodobită cu cerceluşi sau clopoţei… Pare că scaunul ăsta o dezbracă de mănuşi, de jartiere, de chiloţi. Are în buric un smarald artificial de patruzeci de carate. Lada se abandonează amantului ei cu pasiune înflăcărată, ca o artistă.

Aplauze. Lada e invitată să bea. Lada e invitată la dans. Azi Lada e în

formă. Michel îi spune Jeniei în legătură cu asta:

— Azi a lucrat excelent. Ar fi trebuit s-o filmez… E o actriţă experimentată, nu se intimidează în faţa camerei.

Aha, adică altele se jenează! Interesant. Ele nu se jenează în faţa unei săli pline cu bărbaţi…

Mai trece o oră şi jumătate după număr până când Lada se întoarce la Jenia:

— Ei, cum ţi-a plăcut?

— Clasă, nu alta! Cel mai grozav striptease din viaţa mea. Jenia văzuse doar două numere de striptease în viaţa ei, cel de ieri şi cel de azi. Iar cel de ieri n-a fost mai rău.

Stau din nou la masă şi-i tot dau din gură. Despre tatăl căpitan, despre tatăl vitreg, violatorul, despre logodnic… Ciudat, una şi aceeaşi istorie, şi asta a doua oară.

De fapt Lada e Olga. E din Ivanovo, a terminat şcoala profesională. A lucrat ca filatoare. Nu i-au plătit salariul pe jumătate de an. A plecat la Piter ca să facă bani. Ca prostituată. A câştigat bine. A câştigat pe noapte cât câştiga la fabrică în jumătate de lună. Pe toate astea fata i le-a vărsat înfuriată Jeniei două zile mai târziu, când au stat la cafeneaua unde Lenin îşi mânca ştrudelul. Dar deocamdată vorbeşte despre viaţa de aici.

— Să nu le credeţi pe fetele noastre. Cu salariul nostru nu rezişti aici, ne ajunge numai de chirie şi haine. Sunt scumpe hainele aici…

Hainele, adică chiloţii cu paiete şi sutienul cu mărgele de sticlă sau ceva din piele… Şi clopoţelul în limbă, şi smaraldul… „Haine de lucru“, zâmbeşte Jenia în sinea ei.

— Iar de trăit, trăieşti cum poţi, se plânge şi se făleşte în acelaşi timp Lada. Uite, de exemplu, eu am clienţii mei, o foaie pe noapte. Da’ să vezi că fetele noastre – faţa i se strâmbă a dispreţ – se duc pe două sute de franci. De altminteri lucrez aici numai până-n toamnă. În toamnă eu şi Heinz ne căsătorim, o să încep o afacere. E bancher, o să mă ajute… Am aici o prietenă, Liuda, din Moscova. A lucrat şi ea la noi, şi uite că s-a măritat şi şi-a pus pe roate afacerea… o dă cotită Lada şi asta pentru a doua oară.

Da, sigur că da, alcoolismul e boala profesiei lor. „Va trebui să-l rog pe Michel să-mi facă cunoştinţă cu această Liuda“, se hotărăşte în sinea ei

Jenia.

Reiese că Michel o cunoaşte foarte bine pe Liuda. Ea e plecată acum. O să-i facă negreşit cunoştinţă imediat ce o să apară…

Jenia a continuat să facă de gardă seară de seară. A doua zi, a treia zi, a patra: Aelita din Riga, Emma din Saratov, Alisa din Volhov şi Alina din Tallin… Stă nopţile prin baruri, bea câte ceva cu fetele, flecăreşte vrute şi nevrute. Seara un bicarbonat, dimineaţa un bicarbonat. Îşi notează ce vorbeşte seara cu ele. Se întâlneşte cu fetele, se plimbă, adică stă cu ele în cafenele decente, le face cinste, pe banii lui Michel – televiziunea achită nota –, cu prăjituri şi se ia cu vorba, şi dă-i, şi dă-i. Lor le place să povestească despre ele. Obişnuită să lucreze ştiinţific, Jenia se simte obligată să analizeze poveştile lor mincinoase spuse cu inima deschisă şi construieşte tipologii…

Michel îşi face apariţia numai seara. Deşi e băiat simpatic, e totuşi ciudat. A scos la un moment dat din garderoba Esperanzei, nevastă-sa, o grămadă de rochii şi i le-a trântit Jeniei pe pat:

— Catrafusele astea nu mai sunt de folos nimănui! O avere, ce mai, s-a dus pe apa Sâmbetei, i-am pus cruce! Sărmana maimuţică…

Şi a izbucnit în plâns. Nici de data asta Jenia n-a întrebat nimic. A intrat altă dată cu Jenia într-un bar ca să lucreze, a stat ce a stat încruntat, pe urmă a dispărut trei ore nu se ştie unde şi a venit exact la închidere. Era negru la faţă, avea aerul că treburile îi merg prost… Şi ochii îi străluceau coloraţi din nou în albastru… Jenia n-a mai văzut aşa ceva, să-şi schimbe culoarea ochilor de două ori într-o săptămână… A condus-o acasă şi tot drumul a fost exuberant, s-a bucurat ca un căţel.

„E neurastenic, îşi schimbă brusc dispoziţia“, s-a gândit Jenia.

Ajunşi la uşa pensiunii, el i-a spus:

— Rămân la tine dacă vrei. Ce zici?

Jenia a început să râdă:

— Michel, aproape că poţi să-mi fii copil…

— Asta nu contează… Spune „da“ şi rămân…

— Nu. Du-te şi te culcă… Eşti obosit…

— Ei bine, nu! Mă duc să mă culc la Tamar… Sau la Aelita…

În sfârşit, are loc întâlnirea de lucru: Leo, producătorul, cu o servietă,

Michel cu mintea tulburată de năluci, Jenia cu zeci de foi scrise mărunt.

— Am şapte personaje, începu Jenia, şapte istorii adevărate, nu pun mâna-n foc că sunt şi autentice, dar să zicem că sunt şapte istorii mai mult sau mai puţin autentice. Şi e una super. Asta-i cheia care ţi-a lipsit ţie, Michel. La început fetele povestesc una şi aceeaşi istorie inventată, în care figurează mama cea bună, tatăl cel bun, şi în cinci cazuri îşi descriu tatăl în chip de căpitan cu tunică albă. Mai departe urmează moartea tatălui, un tată vitreg, un viol în adolescenţă, autorul lui e de regulă tatăl vitreg, fuga de acasă, întâlnirea cu un iubit, nunta care nu are loc din cauza morţii neprevăzute a mirelui…

Michel încearcă să pună o întrebare, dar Jenia îl opreşte cu un gest: adică aşteaptă să prezint eu mai întâi… El pur şi simplu saltă pe scaun de nerăbdare…

— După moartea logodnicului apare brusc prietenul lui, care le ajută să plece în străinătate. Reiese că e o canalie, o îndeamnă pe fată s-o apuce pe calea prostituţiei profesioniste. Dar nu ştiu cum se face că ea întâlneşte tocmai acum un om minunat, în jumătate din cazuri logodnicul ăsta nou e bancher, iar uneori are o afacere proprie, şi o să urmeze în curând căsătoria… Se vede treaba că au citit una şi aceeaşi carte sau au văzut vreun film care le-a impresionat. Michel, tu ai perfectă dreptate, avem de-a face cu un tip uman total infantil în care găseşti multe lucruri într-adevăr înduioşătoare… Şi ultimul lucru pe care pot să ţi-l spun: toate sau aproape toate fetele au pomenit de Liuda din Moscova. E un fel de eroină locală. Şi un personaj mitologic. Trebuie să mă văd cu ea, mi se pare că e figura-cheie pentru viitorul scenariu.

Michel sări şi se repezi la Jenia s-o sărute:

— Genial! La dracu’ cu filmul documentar! Căpitanul ăsta în tunică albă, tatăl vitreg violatorul… Iar fata, Lolita în varianta rusească, care fuge de acasă…

Michel stă în mijlocul camerei cu braţele larg desfăcute şi lacrimile îi curg din ochii negri de data asta.

— Ea stă pe marginea drumului, strigă, iar pe lângă ea trec tirurile, tirurile încărcate din Germania, şi nimeni nu se opreşte, şi plouă, şi logodnicul e împuşcat în ajunul nunţii… mafia rusă… Genial! E de Oscar!

Cu Natalie Portman în rolul principal! O-o! gemu Michel şi îşi duse mâna la inimă; pe urmă sări şi se repezi din nou la Jenia s-o sărute. O să fie ca la Dostoievski! Chiar mai bine! Iar cu Liuda o să ne vedem în seara asta. Ieri a venit şi m-a sunat… Deşi nu ne mai e de nici un folos… Nu mai vreau nici un fel de film documentar! O să facem unul artistic! La dracu' cu fleacurile astea… de documentare…

Leo era complet absent. În momentul când Michel şi-a terminat monologul năvalnic, Leo îşi desfăcu uluit mânuţele grase şi spuse îmbufnat:

— Cum vrei tu, Michel… Dar eu n-o să iau parte la proiectul ăsta. M-am angajat să fac un film documentar pentru televiziunea elveţiană. Iar proiectul ăsta… Trebuie să cauţi bani pentru el o jumătate de an sau un an… Şi de data asta nu-mi permit să investesc pentru tine…

Michel începu să râdă:

— Leo, eşti de-a dreptul copil! Jenia o să scrie scenariul în aşa fel încât trei sferturi din film o să-l facem în Rusia. Plătim angajaţi de acolo. Acolo totul e pe degeaba! Angajăm un operator rus, au câţiva operatori geniali! Şi un compozitor! Şi un scenograf! Şi noi cu tehnica şi pelicula. Filmul o să coste trei copeici! Las' că ştii tu!

— Nu şi nu! E o idee absurdă, se încăpăţână Leo.

— Bine! Nu mă crezi, nici nu-i nevoie! Jenia scrie scenariul şi o să discutăm când va fi gata. Iar scenariul o să-l plătesc eu din buzunarul meu. Uite aşa!

Mai departe totul s-a desfăşurat cu viteza imaginilor dintr-un film. Întâlnirea cu Liuda a fost fixată la cabaretul unde lucrase cândva. Pe patroană, o nemţoaică în vârstă fugită din Berlinul de Est în anii şaizeci, Jenia o cunoscuse deja. O strigau Ingeborg, îşi construise o carieră pe cinste, dintr-o fată modestă care a trudit făcând trotuarul ajunsese ditamai patroana stabilimentului. Era o femeie bună, fetele o iubeau. Se mândrea cu Liuda ca fiind opera ei cea mai reuşită.

Au aşteptat-o pe Liuda mult. A apărut după o oră: o blondină înaltă, dinţoasă, cu rădăcina nasului dispărută de tot. Drăgălaşă ca moartea când face pe tinerica. Elegantă ca o prezentatoare de modă *haute couture*. Lângă ea un bărbat ca o turtiţă rozalie care-i vine până la piept. Are o faţă prietenoasă şi veselă. S-au îmbrăţişat călduros. Michel i-a sărutat Liudei

mâna, iar Jenia, care învăţase deja obiceiurile regizorului, a înţeles că respectul acesta deosebit trădează relaţiile lor foarte apropiate de odinioară…

Liuda a început să vorbească în patru limbi deodată: cu Jenia pe ruseşte, cu Michel în franceză, cu Ingeborg în germană, iar cu soţul ei, originar din Locarno, în italiană.

— Ce mai încolo şi-ncoace, Liuda, eşti o adevărată lingvistă! se entuziasmă Jenia. Vorbeşti minunat limbile străine…

— Halal de aşa lingvistă, am făcut ce-am făcut şi am terminat institutul de limbi străine „Maurice Thorez“, acolo nu fac lingvişti, adică dolmetscheri… tălmaci… zâmbi înţepată Liuda, iar Jenia se minună şi mai tare: deşi stilată-n aparenţă, se vede că e o curvă pe cinste, şi are bagajul de cuvinte al unei femei din lumea bună a capitalei. Pesemne că aşa şi este.

Povestea Liudei s-a dovedit a fi deosebită de a celorlalte: fata era dintr-o familie destul de bună, bunicul profesor, o locuinţă pe strada Kropotinskaia. Părinţi onorabili. Nici vorbă de viol în copilărie. Dimpotrivă, şcoală de muzică şi un cerc de cunoştinţe la Casa oamenilor de ştiinţă, gimnastică artistică… Institutul terminat cu brio. O căsătorie fericită la început cu un coleg de an, plecarea la lucru în străinătate. Un şoc foarte dureros: a reieşit că soţul are înclinaţii homosexuale, a lăsat-o pentru un june. Drept urmare, Liuda a avut o cădere nervoasă, şi-a pierdut serviciul. I-a fost dificil să-şi găsească pe urmă de lucru, a trecut pe striptease. Aici, la Zürich, viaţa e foarte scumpă, salariul abia dacă ajunge pentru chirie. Noaptea lucra la clubul de striptease, ziua făcea traduceri. Cum-necum a rezistat. Pe urmă l-a întâlnit pe Aldo. L-a cunoscut chiar aici, în clubul ăsta. E bancher, om cu dare de mână, aşa că şi-a aranjat s-o ducă bine...

„Bea cam mult“, observă Jenia. Când a venit, era deja turtită. Şi cât au stat la taclale, Liuda a băut patru cupe de şampanie.

La un moment dat Jenia s-a dus la toaletă. Aici a aşteptat-o o mică surpriză: îngrijitoarea de la toaletă, „pipi-dam“, s-a nimerit să fie tot din Rusia. Se vedea că e dintre acelea care nu şi-au găsit locul pe scena cea mare, ci în culise, dar de plecat nici să n-audă… Jenia a făcut ce avea de făcut şi din inerţie a intrat în vorbă cu femeia. S-a potrivit să fie întocmai cum a presupus: era din Krasnodar, a lucrat în Germania, acum e aici…

Jenia s-a oprit în faţa oglinzii, s-a privit şi şi-a spus: ce vânt, drăguţo, te-a adus aici?

Chiar în momentul ăsta a intrat Liuda clătinându-se cu graţie şi făcând mici piruete lângă fiecare clanţă de uşă… Era beată turtă. S-a năpustit în cabină, a vomat, a urinat. A ieşit. „Pipi-dam“ i-a vârât pe loc în mână un pahar. Liuda şi-a clătit gura cu dinţii ascuţiţi, şi-a stropit-o cu deodorant. S-a aşezat pe scăunel. A zărit-o pe Jenia. Într-o clipă politeţea i s-a şters de pe faţă ca pudra… Şi-a aprins o ţigară, s-a strâmbat şi brusc i s-a adresat Jeniei în limbajul femeilor de stradă:

— Ce aia mă-tii cauţi aici, scumpete? Cine dracu’ te plăteşte? Şi-n general, ce vrei?

Aşa cum se întâmplă cu beţivii, s-a văzut clar că i s-a rupt filmul, ceva n-a mai mers. Jenia i-a răspuns blând:

— Liudok, scriu un scenariu despre rusoaicele din Zürich. Eşti aici eroina principală: toate vorbesc despre tine, Liuda din Moscova…

— Cum faci, scrii de mână sau ai dictafon? întrebă Liuda cu un glas nou.

— Ei, am un dictafon… recunoscu Jenia. Da’ cu tine e mai interesant să vorbesc pur şi simplu. Aşa, ca de la om la om…

Şi pe loc Liuda s-a transformat într-o adevărată furie. A încercat să se ridice, dar s-a prăbuşit cu zgomot pe scăunel:

— Ah, căţea, te-ai dat cu copoii, vrei să ne pui la păstrare? V-aţi ţinut acasă cu limba scoasă după noi, şi na, c-aţi pus laba… O să-ţi rup botu’ ăla… şi face o mişcare din umeri ca şi cum ar interpreta un rol, ca un actor de cinema…

Pe Jenia a apucat-o brusc un râs isteric.

— Liudok, surioară! începu să strige printre hohotele de râs. Drept cine mă iei? Ce te-a apucat, ai luat-o razna? Crezi că eu am fost uşă de biserică?

Jenia a îmbrăţişat-o, Liuda şi-a lăsat capul pe umărul ei şi a început să plângă cu sughiţuri. Printre hohotele de plâns s-a strecurat acelaşi text cunoscut, dar spus mai colorat decât au făcut-o colegele ei mai puţin talentate.

— Adică ai supt-o pe trei ruble la gară? Te-au făcut poştă? Ţi-au tras-o şi pe scara blocului? Da, eu sunt Liuda din Moscova! Regina, paştele mă-tii! Da’ na, că nu-s Liuda şi nu-s din Moscova! Sunt Zoia din Tula! Şi neam de

neamul meu n-am fost profesori. Servitoare-n casă de profesori am fost, la evrei, asta da! Le-am dus nepoţica la Casa oamenilor de ştiinţă… La mine-n familie numai mineri. Papaşa al meu e de-al doilea. Mama mea lucrează şi acum în mină. E dispecer. Şi tata vitreg e un beţivan, acum stă, deşi se prea poate să fi dat deja ortul popii. M-a violat când aveam unşpe ani… Da, am avut la şcoală medalia de aur!… Am fost şi la institut! Da' cum miliţia m-a înhăţat la „Naţional", mi-au dat un şut în cur de la institut… E bine că nu m-au băgat la pârnaie, toţi de la secţie m-au f…t şi mi-au dat drumul… Poate c-aş fi ajuns profesoară dacă n-ar fi trebuit să fac bani cu p…a din primul an. Mi-e uşor cu limbile, le dau cum mănânc seminţe… Prind din zbor totul, după ureche, fără manual… şi a scos limba roşie, lungă, şi-a răsucit-o cu îndemânare, ca pe o unealtă de profesionist.

Pe urmă povestea şi-a urmat cursul conform schemei: logodnicul, moartea în ajunul nunţii, geniul rău…

I-au curs lacrimi de beţiv, i-au curs mucii râu… A apucat-o sughiţul, rimelul i s-a întins pe obrajii scofâlciţi.

— Nu mai plânge Liudocika, o mângâie Jenia pe umăr. Orice ar fi, tu aici eşti cea mai norocoasă. Toate fetele te invidiază. Ai şi afacerea ta, ai şi pe Aldo de soţ…

— Scribălău nenorocit ce eşti, a început ea să plângă şi mai amar. Ce aia mea de nu pricepi nimic, inginer de suflete! Da, da, e-nsurat, mie-mi spui! E oiţă blândă, îl fac să pască ce-i dau eu, aşa cum face Papa, ăla de-i zice Carlo, azi am stat blană sub trei clienţi. Patru sute de franci, *all included*… Unu' arab de şaizeci de ani, armă cu două ţevi, o scârbă. Al doilea, un neamţ din Bavaria, zgârcit la culme. Îmi torn apă minerală în pahar şi mă-ntreabă: cine plăteşte apa… Iar al treilea e – izbucneşte în hohote de râs – e o labă lăbuţă! Un japonez tinerel, n-are deloc p..ă. Da' e aşa de politicos… Să-ţi iasă din cap treaba cu o foaie. Ăsta-i visul tuturor idioatelor de aici. Poate că numai Naomi Campbell să primească atâţia bani…

Jenia a scos-o târâş pe Liuda afară din toaletă. Aldo cu faţa rozalie i-a aruncat o privire duşmănoasă, iar Jenia i-a încredinţat pe toţi că Liuda şi-a terminat chiar acum o clipă povestea…

Iar peste încă o zi Jenia a plecat. A încheiat cu Michel un contract ca să scrie scenariul. Despre viaţa asta de câine. Despre minciuna asta mizerabilă.

Iar adevărul e şi mai mizerabil. Dar Michel voia poveşti. Romanţe de mahala. Melodrame pentru oameni sărmani. În care toate fetele din lumea asta să-şi regăsească speranţele, şi cele naive, şi cele egoiste, şi cele sărace cu duhul, şi cele bune, şi cele crude, şi cele trase pe sfoară…

Jenia a primit o foaie avans. Aceeaşi sumă pe care toate sperau s-o primească pentru o noapte…

S-a întors acasă. Acasă totul era adevărat, viaţa era penibil de grea şi de tensionată. Jenia s-a dus la lucru şi a scris scenariul. La Moscova întreaga istorie i s-a părut din ce în ce mai stupidă şi mai inutilă.

Iar peste o lună şi jumătate a sunat Leo, i-a spus că Michel a murit din cauza unei supradoze de heroină. Şi asta s-a întâmplat la o zi după înmormântarea soţiei lui, Esperanza, care a murit de SIDA într-o clinică. Leo plângea. A plâns şi Jenia. În sfârşit s-a isprăvit cu toată nebunia asta. S-au lămurit toate lucrurile, printre care şi culoarea ochilor lui Michel: albastru când pupila se contractă, ajunge cât un vârf de ac, şi negru când ea se dilată şi ocupă tot irisul, în funcţie de doză…

Arta de a trăi

1

Afurisiţii ăştia de dovlecei nu i-au dat pace câteva zile. A cumpărat în sfârşit cinci, gălbejiţi, netezi, egali ca mărime… I-a gătit seara târziu, dimineaţa a pregătit sosul în grabă şi l-a rugat pe Grişka să-i ducă Liliei mâncarea. Au apărut, pe lângă dovlecei, o salată de sfeclă şi o cremă de brânză de vaci. Lilka n-avea practic nici un dinte. Şi minte avea puţină. Şi frumuseţe. Propriu-zis, era făcută din cogeamite trupul fleşcăit şi din bunătate bleagă… Bunătatea i s-a blegit după boală, şi cât timp Lilka a fost sănătoasă, bunătatea ei a fost zgomotoasă, plângăcioasă, cu exclamaţii de tot felul, puţin cam prea sâcâitoare, simţeai că te îndeamnă insistent să te foloseşti de ea. Şi s-a folosit de ea cine a vrut şi cine n-a vrut. E chiar de râs: numele de fată al Liliei a fost Aptekman, iar ea a fost farmacistă. Spiţer, cum i se spunea altădată. Treizeci de ani a stat la primul ghişeu, le-a zâmbit tuturor, n-a stat să aleagă şi s-a străduit să-i servească pe toţi, să facă rost, să găsească… Pe urmă, congestia cerebrală a lovit-o ca un trăsnet şi s-au împlinit deja trei ani de când merge şontâcăind prin casă, sprijinindu-se într-o cârjă frumoasă din străinătate, cu reazem pentru cot, şi trăgându-şi după ea piciorul stâng care rămâne mereu în urmă. Şi mâna stângă e acum mai mult de privit, de făcut nu mai face nimic…

Încă din copilărie, Jenia n-a putut s-o sufere pe Lilia. Locuiau în aceeaşi curte, pe o stradă veche care şi-a schimbat de trei ori numele de când erau ele pe lume. Părinţii lor se cunoşteau. Se vorbea chiar că bunicul Jeniei în vârstă de optzeci de ani a cerut-o în căsătorie pe bunica Lilkăi, o bătrânică tânără de şaizeci de ani. Dar Jeniei nu-i prea venea să creadă: ce ar fi putut să găsească un bunic intelectual, un medic orelist respectabil, pasionat de Schubert şi de Schumann, care citea în latină discursurile lui Cicero, la bunica Lilkăi, rotofeie ca un poloboc şi blândă ca un mieluşel, mereu cu zâmbetul pe buze, cu mustăţi şi cu vorba ei cântată dintr-un sătuc ucrainean? Pe vremea aceea, pe Jenia o scotea din sărite faptul că Lilia era scandalos de prost-crescută, lacomă şi curioasă din cale-afară. Iar Lilia

ardea să fie prietenă cu ea, numai că Jenia n-o lăsa nici măcar să se apropie.

N-au mai locuit împreună, s-au despărţit pentru mulţi ani şi nu şi-au mai amintit în nici un fel una de alta. Nu şi-ar mai fi amintit poate deloc până la moarte, dacă acum zece ani Jenia n-ar fi umblat prin toată Moscova, ca să caute pentru mama ei muribundă un medicament special, care nu se găsea mai deloc. O prietenă îndepărtată i-a promis să facă rost de medicamentul indispensabil printr-o altă prietenă îndepărtată, o farmacistă. Dar nici măcar atunci Jeniei nu i-a trecut prin minte că farmacista ar putea să fie Lilia Aptekman. Cu toate astea, farmacista, a cărei identitate nu fusese dezvăluită până atunci, a sunat pe neaşteptate din proprie iniţiativă, ca să ştie care e doza necesară, a intervenit, a stăruit pe lângă cineva, a făcut undeva comandă, ceva anume n-a mers la început, dar în cea de-a treia săptămână de la prima convorbire telefonică a sunat tot ea şi a anunţat cu bucurie în glas că a făcut rost… în acel moment începuseră deja să-i administreze mamei un medicament mult mai puternic, iar starea ei se agravase. Jenia stătea cu zilele la spital. Şi farmacista necunoscută a venit chiar ea cu mare greutate să aducă medicamentul. Spusese la telefon că-i e în drum, că stă la două staţii…

Jenia i-a deschis uşa mătuşii grăsulii care purta nişte ochelari frumoşi, şi aceasta a început tam-nisam să se lamenteze:

— Jenecika! Ia te uită, păi mi s-a părut mie o clipă că-i o voce cunoscută! Scumpa mea! De bună seamă că Vincristinul e pentru tanti Tania, am făcut rost de el! Doamne! Jenecika! Da’ nu te-ai schimbat nici un pic! Şi talia! Ce talie ai! Nu mă recunoşti? Să mă fi schimbat aşa de tare? Sunt Lilia Aptekman, de la numărul optsprezece…

Jenia s-a uitat nedumerită, neştiind de unde s-o ia pe grăsana care o privea pe sub ochelari cu ochii vopsiţi zdravăn, şi a încercat s-o lege de cineva cu care seamănă, cu ceva… Grăsana, în timp ce continua să se tânguie bucuroasă, şi-a scos mănuşile desperecheate, a pus două sacoşe pe podea, s-a apucat să scoată din a treia cutiile cu medicamente, examinând cu atenţie ce scria pe fiecare…

— Lilia Aptekman! Câţi ani au trecut! se apără moale Jenia.

Şi îşi aminti totul: de fetiţa grasă care molfăia ba o plăcintă, ba o brânzoaică, de sora ei mai mare, frumoasă, de tatăl ei, directorul rumen la

faţă pe care-l lua de acasă maşina de serviciu, iar într-o bună zi tot maşina asta l-a dus pentru mai mult timp, pentru cinci ani... Îşi aminti chiar că, după ce a fost eliberat, tatăl Liliei s-a întors moşneag dărâmat. Iar pe urmă stătea pe bancă cu ceilalţi parteneri de domino şi bea cu ei. Şi îi mai veni Jeniei în minte, ca într-o străfulgerare, o imagine cu Lilia, o domnişoară deja bine împlinită, pieptoasă, care îl duce acasă pe tatăl ei cherchelit şi plânge cu lacrimi amare… Altceva nu-şi mai amintea pentru că familia Aptekman a dispărut nu se ştie unde…

— Dezbracă-te, ce stai în uşă Liliecika? şi Jenia mută sacoşele burduşite de pe podea pe taburet şi se apucă să scoată de pe Lilia paltonul ponosit de blană, greu ca o piatră de mormânt. Iar Lilia tot continua să se vaite:

— Intru, sigur că intru. Acum, ce să vezi, sunt liberă ca pasărea cerului, n-am nici o obligaţie, acasă de obicei n-am timp nici să răsuflu, dar acum e vacanţă, pe fete le-au expediat într-o tabără de iarnă, iar Fridman al meu e într-o delegaţie… Ah, ce mă bucur, Jenia, că am dat de tine! O să-mi spui acum totul, da, totul! Ai fost întotdeauna o fiinţă extraordinară! Întotdeauna ai fost o deşteaptă, iar eu proasta-proastelor… şi mereu m-am amărât că nu vrei să te împrieteneşti cu mine. Ai fost totuşi cea mai bună prietenă a mea: închipuie-ţi că ani de-a rândul, da’ ce spun eu, toată copilăria, am vorbit cu tine înainte să adorm. Acum pot să spun, m-am spovedit…

Lilia vorbea repede, tare şi răspicat ca o elevă de clasa a treia care spune o poezioară.

— Vrei să mănânci? Sau să-ţi aduc un ceai? întrebă obosită Jenia.

Era ora unsprezece, mai erau multe de făcut.

— Nu, n-am să mănânc… Poate doar o îmbucătură… Da’ un ceai beau sigur…

Şi Jenia, ca şi cum n-ar fi avut încotro, se duse la bucătărie, iar Lilia după ea, târşâindu-şi cu zgomot papucii de casă bărbăteşti.

— Gândeşte-te numai că a trebuit să se întâmple aşa. Am telefonat şi la centrală, şi la farmacia Kremlinului, am pus în mişcare toate relaţiile mele, le-am spus că o rudă are nevoie. Chiar aşa şi e, tu mi-eşti ca o rudă. Ce milă mi-e de tanti Tania! Pricepi tu, chimia asta-i foarte eficace, numai că de felul ei e tare rea.

Jenia dădu din cap. Ştia deja că mama ei moare acum nu de cancer, ci

tocmai din pricina chimiei care-i devorase celulele maligne, tumoarea se micşorase parcă, dar ce să vezi, viaţa se scurgea şi mai repede…

— Iar eu mă tot uitam la voi prin fereastră: stai în faţa pianinei, cânţi, iar pe pianină stau două sfeşnice. Şi mai văd un tablou atârnat, un peisaj cu o pădure într-o ramă aurie… îl am în minte şi pe străbunicul tău, umbla cu o pălărie neagră, avea buzunarele pline de bomboane cu mentă… Se întâmpla uneori să se ducă la cizmărie cu o plasă plină cu pantofi vechi, se oprea în mijlocul curţii şi împărţea bomboane copiilor…

Parcă cineva o arse cu fierul roşu pe Jenia: amintirile astea îi aparţinuseră numai ei, nimeni pe lume în afară de mama, care aproape că se dusese de tot, nu putea să ţină minte momentul ăsta dintr-o zi de vară, când în mijlocul curţii stătea, luminat de reflectoarele amintirii, străbunicul născut în opt sute şaizeci şi unu, în anul când fusese abolită iobăgia, şi mort în nouă sute cincizeci şi şase… avea o pălărie neagră, o barbă albă tunsă, de sub care se zărea nodul gros de la cravata gri-albastră în dungi… Şi sacoşa cu pantofii vechi, şi bomboanele în buzunare, totul era adevărat, dar era numai adevărul ei, al Jeniei. Se vede treaba însă că mai e pe lume un om care poate să confirme şi să depună mărturie că viaţa aia strivită sub asfaltul grosolan de pe Noul Arbat n-a fost numai aşa, o toană a ei…

— Chiar îţi aminteşti, Liliecika?

— Bineînţeles, îmi amintesc totul până la ultima copeică… Şi pe Nastia, fata-n casă, şi pe Murka, pisica, şi canapeaua cu pătura din sufragerie… şi pe bunică-ta, ce doamnă era Ada Maksimilianovna, umbla cu un costum în carouri, model „piciorul cocoşului“… o străină autentică, ce mai!…

Jenia începu să se smiorcăie.

— Poloneză, spuse Jenia în şoaptă. Da, şi costumul în carouri…

Într-o clipă Lilia îşi scoase ochelarii, scoase o batistă bărbătească murdară şi începu să-şi şteargă dârele de rimel. A făcut-o cu îndemânare, cu pricepere, îndreptându-şi cu degetele genele lipite. Apoi luă trusa cu cosmetice, scoase din ea o cutiuţă de carton cu rimel indigen de proastă calitate, un creion dermatograf moale şi o oglinjoară rotundă de poşetă şi, sugându-şi buzele, începu să se boiască, să-şi refacă frumuseţea scursă… Isprăvi, îşi puse la loc în geantă cosmeticalele de Doamne-ajută şi, încrucişându-şi cuminte, ca la şcoală, mâinile mici în comparaţie cu cât era

ea în totul, se apucă să povestească:

— Sunt foarte fericită, Jenia. Soţul e bun, fetele frumoase.

Felul în care o spunea nu se potrivea cu conţinutul, tonul vocii era dureros de trist. Lilia oftă şi adăugă:

— Am fost fericită peste poate ca mamă a băiatului meu cel mare. A murit când avea zece ani.

Pentru a doua oară Jenia se simţi arsă cu fierul roşu.

— A fost… a fost un înger. Aşa oameni nu există. Am venit de la serviciu, el lungit pe divan, mort. A avut un anevrism, da' nimeni n-a ştiut, explică Lilia. Băiat zdravăn, măcar să fi avut ceva vreodată, dar n-a fost niciodată bolnav, şi uite că a venit de la şcoală şi a murit! M-aş fi spânzurat de n-ar fi fost fetele! Aveau atunci un an şi jumătate…

O vagă bănuială îi trecu Jeniei prin minte, mai auzise cândva o istorie cu copii morţi…

— Cu ele… e totul în regulă?

— Slavă Domnului! Cum îţi spun, am făcut o mândreţe de fete.

Îşi puse ochelarii, se uită la Jenia cu ochii boiţi zdravăn, cotrobăi din nou în geantă şi-i arătă nişte poze făcute la fotograf: două păpuşele dulci, cu buclişoare, cu buzele ţuguiate a răsfăţ, stăteau fandosite cu gâturile întinse una spre alta…

— Da' altceva vreau să-ţi povestesc, Jenecika. Am rămas în viaţă cu ajutorul lui Dumnezeu. Seriojenka m-a adus pe calea Domnului. La jumătate de an după moartea lui m-am botezat. Rudele mele, tata nu mai era, dar mama, mătuşile toate, surorile n-au mai vorbit cu mine. Pe urmă însă totul s-a aranjat. Şi mi-a fost bine. Ca să spun aşa, de rău, era rău, dar Serioja prin Domnul nostru a rămas cu mine, iar eu îl simt foarte aproape. Şi ştiu că, aşa cum ne e făgăduit nouă, tuturor creştinilor, nu în viaţa asta, ci în ailaltă, el mă va întâmpina cu chip de înger… Numai că uite cu ce nu mă pot eu împăca: plâng tot timpul. Pregătesc prânzul, stau la fereastră, vorbesc cu oamenii, sau pur şi simplu stau în troleibuz, nici măcar nu observ că îmi curg lacrimile. Oamenii, în schimb, observă. M-am gândit ce m-am gândit şi m-am apucat să-mi fac ochii. Rimelul ustură când lacrimile încep să curgă, şi îmi dau seama imediat. Au trecut doisprezece ani şi lacrimile tot curg… M-am obişnuit deja cu fardatul, dimineaţa cum mă scol primul

lucru…

Şi iarăşi i s-a rupt inima Jeniei, a început s-o pişte în nas.

Ochii blânzi ai Liliei erau boiţi ca ai unei târfe de pe stradă, iar chipul îi era aşa de luminos, ca şi cum ea însăşi ar fi fost un înger, onoare la care avea dreptul Serioja al ei cel mort…

Lilia a vorbit, a tot vorbit, iar când s-au uitat la ceas au văzut că e aproape unu noaptea.

— Ah, ce gură spartă sunt! spuse dezolată Lilia. Ţi-am împuiat capul! Dar e bine că am stat de vorbă, Jenecika. Probabil că tramvaiul nu mai circulă.

Jenia i-a propus să rămână. Lilia s-a lăsat convinsă uşor. A mâncat tot ce rămăsese din budinca cu brânză de vaci plescăind şi sorbind aerul de plăcere. A mai băut ceai, iar la două, când Jenia i-a aşternut să doarmă pe canapeaua din camera de trecere, Lilia, în timp ce-şi scotea bluza imensă de culoarea maşinii de pompieri, i-a spus Jeniei:

— Jenecika, tanti Tania era botezată?

— Bunica şi bunicul au fost luterani. Iar de mama nu ştiu.

— Cum adică? se miră Lilia.

— Bunicii noştri s-au căsătorit înainte de revoluţie şi s-au convertit amândoi la luteranism. Bunicul provenea dintr-o familie de evrei, bunica era catolică, altfel nici n-ar fi putut să se căsătorească… Mama e atee. Nu ştiu dacă e botezată. Dacă e botezată, atunci e luterană.

— Cum aşa? se minună Lilia. Ce i-a venit? Auzi, luterană… Da’ e tot aia, doar luteranii sunt şi ei creştini. Să-i aduc lui tanti Tania un preot.

Jenia se uită la trupul Liliei, un morman care se agita să-şi găsească locul potrivit sub pătură, la faţa fără farduri, îmbătrânită, cu riduri şi aluniţe – o jumătate din zâmbetul ei recunoscător i se înfundase în perna mototolită.

„Ce femeie bună!“ se gândi Jenia.

Lilia se ridică de pe pernă şi o luă pe Jenia de mână:

— Trebuie să aduci un preot, Jenecika. E absolut obligatoriu. N-o să ţi-o ierţi pe urmă…

„Da, da, e foarte bună, se gândi Jenia. Era bună şi când era mică, numai că era un copil absolut fără minte. Iar acum energia ei prostească şi-a găsit calea. Calea creştină, ce ciudat…“

Tatiana Eduardovna a murit în aceeaşi noapte, aşa că nu a mai avut nevoie nici de medicament, nici de preot.

La înmormântare, Lilia a plâns amarnic, ştergându-şi rimelul care-i curgea de pe pleoape. A suferit că n-a venit la timp, că nu i-a adus Tatianei Eduardovna un preot, şi pe deasupra că nu şi-a luat rămas-bun. Jenia n-a putut să plângă. Şi-a ţinut mâna rece pe fruntea şi mai rece a mamei şi a alcătuit în gând o listă foarte lungă cu ce n-a făcut în viaţa ei pentru mama… Era mare meşteră la întocmit liste cu ce trebuie să facă…

Lilia s-a lipit de casa Jeniei. Jenia nu şi-a făcut-o prietenă: ca om, Lilia era menită să fie rudă. Să le fie rudă tuturor. Şi Jenia a cedat. S-a enervat, n-a plecat urechea la preocupările Liliei legate de suflet şi de medicină, la propaganda pe care o făcea neobosit creştinismului izbăvitor, s-a răstit la ea din când în când, dar n-a putut să rămână stană de piatră când a văzut cum Lilka nu pregetă să-i ajute numaidecât pe toţi. I-a scrutat viaţa ciudată în adâncime: era omul devoţiunii, în solda tuturor, avea grijă, dezmierda şi-şi alinta nu numai soţul, bosumflat şi prostănac, ci şi fetele neastâmpărate şi capricioase. Cu aceeaşi abnegaţie îşi ajuta prietenele, prietenii şi cumpărătorii obişnuiţi care îi strecurau reţetele pe ferestruica de la ghişeu, căra cu sacul medicamente pentru cunoscuţi şi necunoscuţi şi se făcea roşie de indignare când oamenii copleşiţi de binele pe care li-l făcea îi strecurau pachete de şocolată şi parfumuri… Trăia într-un du-te-vino permanent, abia pridideа să-şi tragă sufletul, istovită de griji, obosită de atâta alergătură, cu rimelul care-o ustura curgându-i din cauza lacrimilor care-şi făceau de cap… Şi a alergat aşa ani şi ani de-a rândul: ba ducând ceva cuiva, ba ducându-se în vizită la nu ştiu ce bătrâne, întârziind întotdeauna peste tot – chiar şi duminica, la slujbele de la biserică, la care tot insista să vină şi Jenia rămasă fermă pe poziţii…

Iar pe urmă a doborât-o congestia. Şi totul s-a dus pe apa Sâmbetei: soţul i-a plecat în delegaţie şi a uitat să se mai întoarcă prins în mreje de o tinerică… Fetele, copleşite de evenimente, n-au fost în stare să priceapă de ce viaţa le-a jucat renghiul ăsta. Mama nu le-a mai făcut dimineaţa sucuri proaspete, n-a mai făcut curăţenie, n-a mai călcat, n-a mai adus acasă de mâncare, n-a mai gătit, şi în general n-a mai făcut nimic, ba dimpotrivă, a aşteptat de la ele să facă tot ce nu fuseseră învăţate să facă. Ele s-au

eschivat de la toate obligaţiile astea demne de dispreţ, au început să lase totul una în seama celeilalte şi să se ciondănească mai tot timpul.

A trecut mult până ce Lilia s-a întremat. A fost o eroină. A tras ore întregi de piciorul stâng paralizat, l-a sucit şi l-a răsucit, l-a masat, a făcut nişte exerciţii chinezeşti stupide, şi-a frecat până la epuizare corpul inert, a învârtit nişte bile cu mâinile şi cu picioarele, şi uite aşa, treptat-treptat şi-a revenit, a reînvăţat să meargă, să se îmbrace, descurcându-se, cu chiu cu vai, cu o singură mână.

Jenia, care înainte ocolise casa Liliei, acum trecea des pe la ea, ba să aducă de mâncare, ceva fără pretenţii, ba să strecoare bani pe furiş. Spre mirarea ei, Jenia a constatat că vin regulat la Lilia o mulţime de oameni, în majoritate cunoscuţi de la biserică, că stau cu ea, o scot la plimbare, o ajută la gospodărie… Pe fete nu se putea pune mare bază, ele se lăsaseră subjugate de patimile tinereţii, li se făceau o mulţime de oferte ca acelea din jurnalul *Din mână în mână*. Rareori le apuca entuziasmul pentru vreo faptă eroică: mai dereticau prin casă sau pregăteau ceva pentru prânz, şi de fiecare dată aşteptau ba laude, ba medalii... Lilia le mulţumea de fiecare dată, se bucura în tăcere şi o anunţa pe Jenia:

— Irocika a făcut borş de post! Grozav de gustos!

— Ce spui! Chiar aşa? A gătit? se înfuria Jenia.

Iar Lilia zâmbea blajin şi se dezvinovăţea:

— Nu te înfuria, Jenecika, doar eu sunt vinovată de toate. După moartea lui Serioja am fost ca nebună. Şi le-am răsfăţat la culme, fără să mă gândesc… Ce să cer acum de la ele?

Lilia vorbea acum rar, cu voce scăzută. Nu mai avea energia dinainte, acum se chinuia să-şi târşâie picioarele până la baie, să-şi tragă anevoie pantalonii cu o singură mână, să se spele cu chiu cu vai, să se spele pe dinţi. A trebuit să se obişnuiască să stoarcă tubul de pastă pe periuţă cu o singură mână. Jeniei mai că-i venea să plângă de milă, iar Lilia, zâmbind cu gura strâmbă, lămurea lucrurile:

— Am alergat prea mult, Jenecika. Uite că Dumnezeu a rânduit ca eu să stau şi să mă gândesc la purtarea mea. Asta şi fac acum, mă gândesc.

Şi era tăcută, şi smerită, şi bătrână, şi căruntă, şi nici ochii nu şi-i mai vopsea, pentru că îşi pierduse îndemânarea, şi lacrimile îi curgeau uneori

din ochii spălăciţi, dar asta nu mai avea nici o importanţă… Jenia, plecând de la ea, se uita o clipă în oglindă – era încă o femeie bine, nu-i dădeai mai mult de patruzeci şi cinci de ani – şi fugea în jos pe scări, n-avea vreme să aştepte liftul, nu-şi vedea capul de treburi, avea o listă lungă…

2

Carneţelul nu era o agendă, ci un blocnotes pentru însemnări curente, era negru, fără nici un fel de înflorituri, de format destul de mare, mai avea puţin până la un A4. Nu e greu să-i faci să priceapă pe cei care nu înţeleg. În carneţel erau trei coloane, la „E“ însemnări privind editura, la „C“ casnice şi la „ETC“ altele.

În prima rubrică treburile mergeau relativ bine, acum şase luni Jenia îşi găsise un ajutor, pe Serioja, un băiat tânăr, mai tânăr decât Grişka. Îi dădea bani grei, dar, aşa cum a reieşit, nu fără folos: încetul cu încetul a luat asupra lui toate sarcinile legate de tipografie şi o parte din cele de distribuţie. A răsuflat uşurată…

La rubrica „C“ lucrurile stăteau mai rău: maşina veche, un hârb, a trosnit şi a pârâit toată săptămâna din urmă, era clar că venise momentul ori s-o ducă la mecanic, ori să isprăvească cu ea, s-o vândă… Maşina de spălat s-a stricat de tot, ar fi trebuit să cheme un meşter şi să piardă o zi întreagă. Sau mai simplu, să cumpere una nouă, iar pe asta s-o ducă la fiare vechi. Mai erau înşirate pe listă câteva sarcini agasante. S-a gândit ce s-a gândit şi a ajuns la concluzia că a sosit momentul să facă ceva fără de care izbutise să trăiască până atunci şi chiar o scosese la capăt: să angajeze o femeie. Şi a inclus în rubrica a doua încă un punct de la „ETC“. Dacă ar trece mare parte din treburile de la „C“ la „ETC“ înseamnă că la rubrica „ETC“ ar avea de realizat 18 puncte. Acolo, în rubrica „ETC“, erau înscrise sarcinile vechi nerezolvate şi nu neapărat obligatorii: ce şi cui i-a promis şi n-a făcut, sau era gata-gata dar n-a apucat să facă, sau n-a promis, dar a socotit că e de datoria ei… Le-a lăsat de izbelişte pe cele două mătuşi împovărate de ani, intenţiona să ducă o măsuţă cântăreţului de operă de nouăzeci de ani, tatăl unui vechi prieten, plantele pentru mătuşa Maria Nikolaevna zăceau de mai bine de o săptămână, parastasul de un an de la moartea mamei, trebuie să

treacă pe la cimitir, să dea de medicul acela ciudat vertebroneurolog pentru Katia, să cumpere un cadou pentru nepoata Soniecika şi să-l trimită ca să ajungă la timp de ziua ei de naştere, Saşka a rugat-o… iar lui Grişka îi trebuie… şi să găsească o zi, o zi întreagă de dimineaţă până seara, ca să facă un drum cu Kiril până la casa de vacanţă, pentru că soţul ei, pe măsură ce îmbătrânise, devenise tot mai sensibil, se supăra că nu merge cu el la vilă, că era nevoit să meargă ca melcul cu trenul, iar pe urmă să se întoarcă încărcat cu rucsacul cu mere prin bezna din oraş...

Jenia s-a gândit o clipă, a muşcat de câteva ori căpăcelul pixului şi a format numărul de telefon al prietenei Alla, care o convinsese de mult să-şi angajeze pentru menaj pe una dintre cele trei refugiate din Caucaz cu care lucra…

Alla s-a bucurat şi a promis că o s-o trimită, să zicem mâine la zece…

Şi s-a apucat imediat să povestească despre o nenorocită din Baku care deja de zece ani rătăceşte prin Rusia şi nu-şi găseşte locul pentru că ea e armeancă şi răposatul ei soţ e azer, şi numele ei de familie e Huseinova, şi acum armenii nu o ajută deloc din cauza numelui, iar azerii nici ei, din cauza naţionalităţii… Jenia ştia deja de multă vreme că de operele de binefacere se ocupă numai şi numai oamenii ciudaţi, iar cei normali lucrează în organizaţii normale, şi tocmai din cauza asta a suportat povestea lungă despre prima femeie, despre a doua, despre a treia…

La sfârşitul conversaţiei de douăzeci de minute – timp în care Jenia, lipindu-şi receptorul de ureche, a terminat de spălat vasele de la cină – Alla a promis că îi va trimite o cecenă, o minune de femeie care face şi curăţenie, face şi cumpărături, şi găteşte cum Jenia nici nu visează… Suna ispititor. Numai ce a pus jos receptorul că a şi sunat din nou. Jenia s-a uitat la ceas, era douăsprezece fără un sfert.

— Şalom! se auzi în receptor un salut energic şi vesel. La telefon Hava!

Hava era fosta Galina Ivanova, convertită acum trei ani la iudaism, care făcea propagandă înflăcărată Torei printre cei dispuşi s-o asculte şi le spunea că e singura învăţătură adevărată. Şi-a pus la început mari speranţe în Jenia că o va converti, dar entuziasmul ei pătimaş de novice într-ale iudaismului s-a lovit de ateismul şi de răceala ei în privinţa religiei ca de un zid de piatră.

Cinci minute, îşi fixă Jenia în sinea ei norma.

— Ce mai faci? întrebă Hava.

După cum se ştie, formula „Ce mai faci?“ la ruşi se deosebeşte de cea englezească, pentru că presupune un răspuns amănunţit. Jenia însă răspunse ca englezii:

— Bine. Dar tu?

— Ah, răsuflă Hava uşurată. Mă salvezi?

— Poate. Cât de mare e necazul?

Din când în când Jenia o împrumuta cu bani, fără să-i mai vadă înapoi, şi se bucură că discuţia a căpătat un aspect practic. Din momentul când a început să jure pe Cel de Sus, Galia şi-a lăsat serviciul şi s-a dedicat cu trup şi suflet slujirii credinţei. Unde mai pui că la cei cincizeci de ani ai ei neîmpliniţi încă, nu era de colo să înveţi ivrit. Şi credinţa ei a tot crescut, deşi cu banii situaţia a început să fie cam albastră. Jenia nu s-a dat în lături s-o ajute – ce să-i faci, aşa a fost istoria relaţiilor lor – dar a întrebat-o întotdeauna: „Pentru ce-ţi trebuie?“…

A întrebat-o şi de data asta. Şi a primit un răspuns amănunţit. Hava avea nevoie de treizeci şi doi de dolari ca să cumpere două cărţi despre Sfânta Scriptură.

— Hm, făcu Jenia, ei da, da… Galia, de dat, pot să-ţi dau treizeci şi doi de dolari. Treaba e numai cum ajung ei la tine. Mă duc la un târg de carte, mai am o săptămână până la plecare, şi sunt foarte ocupată. Sau vii la mine acasă dimineaţa până-n nouă, sau mă cauţi până dai de mine. Ai numerele mele de telefon?

Părea că discuţia a ajuns la bun sfârşit fără să intre în zona periculoasă a religiei. Dar Jenia s-a bucurat prea devreme.

— Jenia, spuse aspru interlocutoarea, te-am rugat de nenumărate ori să nu-mi mai spui Galia. Eu sunt Hava. Vezi tu, ar trebui să înţelegi că numele are o semnificaţie mistică. De fiecare dată când îmi pronunţi numele pe care nu-l mai port, faci ca şi cum m-ai întoarce în trecutul meu de care m-am lepădat. Numele de Hava este numele străbunei noastre, al celei dintâi femei, şi rădăcina numelui vine de la cuvântul „haim“ care înseamnă viaţă…

— Bine Hava, am înţeles. Iartă-mă, dar m-am obişnuit de atâţia ani să te

chem pe primul nume…

Au fost căsătorite cu acelaşi bărbat, întâi Jenia, pe urmă Galia. Băieţii lor erau fraţi de acelaşi sânge, purtau acelaşi nume de familie, ba chiar semănau şi la înfăţişare. Jenia l-a lăsat pe primul soţ, iar după cinci ani, l-a înmormântat Galia. Au stat una lângă alta la mormântul lui, amândouă în negru: Jenia, vinovată de toate, şi Galia, absolut nevinovată. Şi cei doi băieţi de nouă şi de trei ani… Numai că la vremea aceea Galia nu era încă Hava, ci o fată obişnuită din zona colinară a Rusiei Centrale cu deluşoare şi pârâiaşe, ortodoxă cu cruciuliţă pe lănţişor, domoală ca stepa întinsă unde şi-a petrecut copilăria, şi frumoasă coz, roşie-n obraji ca împărăteasa broaştelor după ce pielea i-a fost mistuită de foc…

Răposatul soţ i-a lăsat Galiei drept moştenire un fiu de trei ani şi o soacră bolnavă. Şi pe Jenia ca s-o ajute. Două decenii şi mai bine a fost prezentă Jenia în viaţa ei, iubind şi urând creatura asta ciudată, pe zâna asta cu virajele bruşte din viaţa ei, unul mai absurd decât altul. În ultimul an din scurta viaţă a lui Kostia, Galia a găsit să-l scape de boală cu metoda unui şarlatan rus, nu i-a dat nici antibiotice, nici analgezice, ci numai ierburi şi pământ, prafuri pregătite din pământ de la locurile sfinte, ştiute numai de făcătorul ăla de minuni ageamiu. Cu puţin înainte să moară Kostia, Galia s-a lăsat pe mâna altuia, un vraci tibetan, care nu era deloc tibetan, ci un cazac şmecher din Primorie. Pe urmă Galia a prins dragoste de yoghini.

L-a antrenat şi pe fiul ei, care a rezistat cât a rezistat, până s-a umplut paharul, şi în cele din urmă s-a dezis de preocupările spiritual-religioase ale mamei. În orice caz, de la yoga încolo n-a mai urmat-o. Iar Galia s-a apucat de ceva practici occidentale mult mai ciudate.

De fiecare dată când îmbrăţişa o idee nouă, la început Galia progresa cu succes, după care se trezea că e adepta unei învăţături mult mai adevărate, şi uite aşa, a trecut de la crişnaişti la budişti, a fost când la penticostali, când la scientologi, până a nimerit la iudei. Jenia i-a descoperit postura asta comică datorită unui calendar de perete, făcut cu zgârcenie pentru un deceniu întreg. Era un calendar de format mare, tipărit pe o hârtie foarte bună, cu imagini din Palestina. Galia îi adusese calendarul în chip de cadou de Anul Nou, care la evrei începe toamna şi nu într-o zi anumită, ci cum cade, în fiecare an la altă dată… Vederile din Sinai, de la Marea Moartă şi din

Galileea, cu grădinile care crescuseră din nou în ultimii ani, erau minunate, şi Jenia, la rândul ei, a dăruit imediat calendarul Liliecikăi. Aceasta, în ciuda faptului că religia creştină o câştigase de partea ei fără nici un efort, rămăsese evreică în adâncul sufletului şi nu uita niciodată să sublinieze cu mândrie – în cazul că cineva ar fi uitat – că Fecioara Maria şi însuşi Isus, nemaivorbind de Ioan Botezătorul şi de toţi apostolii, până la ultimul, au fost cum nu se poate mai evrei. Pentru Biserica Ortodoxă, acolo unde o purtase credinţa, să aminteşti de aşa ceva suna a incorectitudine politică şi i-a şi supărat pe unii…

Şi cu toate astea, lucrurile în privinţa Liliei erau clare. Pe Jenia însă a mirat-o ultima preocupare religioasă a Galiei. Deşi nu mai avea nici loc, nici timp să se mire. Nu se dumirise la ce i-au trebuit evreii frumoasei ăsteia ofilite, de fel din satul Malaia Pokrovka. Era convinsă că nu e vorba de un devotament religios dus până la sacrificiu. Jenia a presupus la început că pe Galia a ademenit-o vreun evreu văduv bărbos, şi a tot aşteptat că, uite acuşi, o s-o ia gura pe dinainte şi o să-i spună că se profilează o căsătorie în viitor (în privinţa asta lucrurile erau foarte simple pentru Galia, una-două era gata măritată), şi a numărat în minte în ordine a câta căsnicie nereuşită ar fi, a cincea sau a şasea. Dar n-a fost nimic de felul ăsta. Galia a mers mult timp la nişte cursuri, a citit Tora, nici asta n-a făcut-o de capul ei, ci în cadrul unor seminarii şi, în fine, când a venit odată să-şi ia banii, a refuzat să mănânce şi să bea, pentru că Jenia nu gătea cuşer, iar Galia nu mai era Galia, ci Hava. În ziua cu pricina, Jenia era aşa de obosită încât nu s-a putut abţine şi a întrebat cu răutate:

— Ia spune-mi, Hava, poţi să iei bani de la mine, care nu gătesc cuşer?

A regretat pe loc că a fost rea, în schimb Galia a căzut pe gânduri încreţindu-şi fruntea frumoasă de sculptură antică, a pus pe masă banii abia ascunşi în portofel şi a spus serioasă, să te facă praf nu alta:

— Nu ştiu. Trebuie să-l întreb pe profesor.

Pe urmă Jenia a înduplecat-o cu greu să ia banii. Ştia că abia îi ajung să trăiască.

Băieţii au râs înduioşaţi de Jenia, în special băiatul cel mare, Saşka, soţul ei a făcut câteva remarci inteligente, a numit-o pe Jenia când Timur şi băieţii lui care-şi fac singuri rost de bani, când maica Tereza din Moscova şi

din Podmoskovie, iar într-un moment nefericit, de pornire duşmănoasă, a rănit-o, i-a spus cu răutate că ajutorul pe care Jenia îl dă omenirii îşi are originea în superioritatea arogantă afişată de cei deştepţi şi frumoşi faţă de fiinţele urâte şi proaste…

În momentul acela Jenia a simţit că-i sare ţandăra şi s-a dezlănţuit:

— Da! Chiar aşa! Şi ce-ai vrea să fac cu voi toţi ăştia, urâţi şi proşti? Să vă las dracului?

A fost rândul lui Kiril să se simtă jignit.

Aşa trăiau…

3

Ultima zi dinaintea plecării a început cu un telefon. O voce cu accent caucazian, cântată şi domoală, a cerut cu Jenia:

— Sunt Violeta, vin azi la dumneavoastră să fac curăţenie.

Jenia, trezită din somn, şi-a adunat gândurile căscând. Avea intenţia să spună că azi nu poate, că i-ar fi peste mână, că mâine pleacă, o să vină peste zece zile şi o să se înţeleagă ele atunci … Dar pe urmă s-a gândit: mă rog, fie! Las’ să vină Violeta asta de două ori pe săptămână, să le facă ea curăţenie, să le gătească ea, să-i ia cu duhul blândeţii… De fiecare dată când pleca cu treburi, o încerca un uşor sentiment de vinovăţie faţă de familie şi chiar faţă de casă.

— Bine, veniţi!

— Vin îndată, peste trei ceasuri, că mai trebuie să-mi adun copiii…

Jenia se uită la ceas, era opt fără un sfert. Trebuie luat biletul de la Lufthansa la patru, iar până atunci trebuie curăţate grajdurile lui Augias. Cu hainele la curăţătorie, cu poşta şi cu administraţia blocului, timpul a zburat taman până la unsprezece. Iar la unsprezece fix a sunat soneria. Jenia a deschis: s-a pomenit în faţa ei cu un buchet de crizanteme micuţe, în spate, zâmbitoare, o femeie grasă, într-un palton cu platcă şi cu un şal roz ţesut cu benzi groase, strălucitoare. O fetiţă de zece ani stătea la dreapta, la stânga, un băieţel de grădiniţă. Băieţelul ţinea în mâini un camion mare, mai mare decât el, iar fetiţa un coş special, cu o uşiţă întredeschisă în afară prin care se iţea o căpăţână de pisică…

— Cei mari sunt la şcoală, iar pe cel mic nu-l las de lângă mine. Elvira cască de plictiseală când nu-i la şcoală. Oricum învaţă mai bine decât toţi.

Cât timp Jenia, preluând florile galbene ca muştarul, a analizat noua situaţie, Violeta s-a dezbrăcat, a scos hăinuţa de piele de pe Ahmetik, a scos pantofii cu grijă şi i-a pus în ordine de la mic la mare, aliniindu-le vârfurile. Şi-au pus toţi în picioare cipici tricotaţi, s-au mutat în sufragerie şi s-au aşezat la masă. Motanul stătea pe genunchii fetiţei cu un aer sobru, mohorât.

S-a dovedit mai târziu că Violeta era o comoară. Fata ei cea mare, de optsprezece ani, murise la Groznîi într-un incendiu, în timpul unui bombardament. Ahmetik, cel cu camionul, a apucat să stea un timp în spital. Au bombardat de şapte ori când traversau coridorul, băieţelul a fost rănit la mână, tatăl la picior… Motanul a surzit la explozie, şi de atunci Elvirocika îl duce în braţe…. E fetiţă bună, îi e milă că e invalid…

Violeta a deschis fermoarul de la geantă, a scos din ea un teanc de fotografii şi hârtii şi s-a apucat să le întindă pe masă.

— Asta-i diploma mea, cât pe-aci să iau şi premiu. Asta-i caracterizarea de la locul de muncă. Ăsta-i tata, fotografie după războiul ăla, era încă tânăr. Da, uite şi buletinul! Asta-i dovada că s-au născut Ahmetik, Elvirocika, Iskander şi Rustamcik. Asta-i fotografia noastră de nuntă. Bărbatul meu a fost inginer-şef. Fabrica însă nu mai e. Ăsta-i fratele mai mare cu familia. Are două fete şi trei băieţi. Uite-o şi pe asta. Ultima fotografie dinainte de război, fata mea cea mare are aici cât are Elvirocika acum, zece ani şi jumătate… Astea-s tăieturi din ziarul nostru din republică: când bărbatul meu a împlinit cincizeci de ani, înainte de primul război, i-au dat „Decoraţia de onoare“…

Masa era deja acoperită toată cu fotografii, iar Jenia simţea junghiuri în inimă, aşa cum simţi dintele după ce trece anestezia.

— Alla Aleksandrovna mi-a spus că sunteţi prietena ei şi m-am bucurat foarte tare. Face atâtea pentru noi, ca pentru rude. Am căzut de pe scară, am făcut congestie cerebrală, a aranjat să mă ducă la un spital, medicii sunt aşa de buni. Iar capul şi acum mi se învârte…

Jenia a atins pe rând fotografiile, frânturi de viaţă, un puzzle stricat care nu va mai recompune niciodată vechiul tablou…

— Violeta, dacă ai avut congestie cerebrală, atunci ar trebui eu să merg să-ţi frec ţie podelele, nu tu mie…

Violeta s-a apucat să râdă ca de-o glumă bună, i s-au văzut lucind dinţii de aur.

— Şi Alla Aleksandrovna spune că e încă devreme să mă apuc de treabă. Până să cad, am lucrat la „Miam-Miam“, am vândut pateuri. Să nu cumpăraţi niciodată, nu-s adevărate. Mi-a luat locul o tătăroaică din Baku. Nu mai pleacă de acolo nici în ruptul capului. Vine iarna, în chioşc e cald. Cei mai mulţi dintre ai noştri lucrează la piaţă: femeile vând, bărbaţii cară, încarcă, iar care au noroc sunt şoferi. Am un frate la Rostov, al doilea a plecat în Turcia. O soră a rămas la Groznîi cu părinţii, acolo e şi mai rău decât aici. Deşi e acasă… Nici prin minte nu mi-a trecut că viaţa o să ia aşa o întorsătură. Sunt inginer de tehnica securităţii, am lucrat în administraţie… Mă pricep să fac bine curăţenie, casa mea era lună, era frumoasă, aveam de toate, Rozenlev, Madonna, aveam optsprezece covoare, o aveam chiar şi pe Rusoaica cea frumoasă… Ce bine o duceam! Acum toţi stăm într-o cameră, şi asta mulţumită Allei Aleksandrovna, comitetul refugiaţilor a închiriat-o pentru noi… L-a aranjat şi pe Aslan paznic la băiatul ei, la *office*… Aslan şchioapătă acum, nu-i bun să care. Şi are peste şaizeci de ani.

Vorbea şi nu se mai oprea. Copiii stăteau smirnă la masă, parcă erau lipiţi. Ahmetik strângea la piept camionul cel nou. Elvira ţinea pe genunchi motanul care dormea cuminte.

Jenia îşi frământa mintea cum să facă, cum să dreagă. Familie mare. Oricâţi bani i-ar fi dat Violettei, tot n-ar fi putut să hrănească toată trupa. Dacă ar lua-o femeie de serviciu la editură, ar costa-o nu mai mult de două mii… Dacă ar găsi s-o aranjeze la cineva la vilă? Nu se încurcă nimeni cu o familie aşa de mare…

— Vasăzică aşa, spuse Jenia, şi în momentul ăsta sună telefonul.

Hava s-a bucurat că a găsit-o pe Jenia acasă:

— Toată săptămâna te-am sunat, n-am dat de tine. Vin chiar acum!

— Haide! Chiar acum! răspunse Jenia.

— Aşa rămâne, acum, repetă Hava.

Şi telefonul a sunat din nou. De data asta era Liliecika. Ele nu se

cunoşteau, dar se cam nimereau în paralel.

— Jenecika, se apucă Lilia să-şi povestească oful, vreau să-ţi mulţumesc încă o dată. Deschid frigiderul şi mi se face pur şi simplu cald. Văd cum stau borcănaşele tale, şi totul e atât de gustos pentru ştirba de mine. Mi-eşti ca o mamă, îţi spun drept.

— Zi mai bine ca o bunică, bombăni Jenia.

Lilia râse cu jumătate de gură:

— Să zicem că-i aşa. Că bunica gătea mai bine decât mama. Vreau să-ţi mulţumesc şi… îngerul să te aibă în pază la drum…

A ezitat când a vorbit de înger, ştia cât de pornită e Jenia şi ce ironii face pe seama Bisericii. Dar Jenia a înghiţit povestea cu îngerul, şi Lilia a terminat într-o notă cu totul şi cu totul ortodoxă.

— O să mă rog pentru tine ca pentru o călătoare pe apă şi pe uscat.

— Bine, hai! Atunci am să-mi iau o scăldătoare… O să te sun mai târziu…, şi a pus jos receptorul.

— Vasăzică aşa, Violeta, eu mâine plec pentru zece zile şi te consider deja angajată. Vino însă după ce mă întorc. Dar, până una alta – Jenia căută pe policioara unde stătea zaharniţa, lângă ea era coşuleţul pentru pesmeţi, iar în el se aflau multe hârtiuţe de tot felul, între care şi banii de hârtie –, ia un avans.

Hârtia verde palid şi-a găsit locul în teancul de fotografii alb-negru şi de hârtii cenuşii de ziar…

— Slavă lui Allah! Violeta îşi ridică puţin mâinile roşii, puse cruciş. Sunt tot felul de oameni… Dar ce oameni ne trimite nouă Allah! O să mă plătesc cu lucrul…

Pe urmă şi-au scos cipicii împletiţi, şi-au încălţat ghetele, motanul a intrat ascultător în coşuleţ, iar Jenia a simţit durerea de dinţi în tot corpul...

Îşi scosese încă de aseară geamantanul de la mezanin. Aşezase unele peste altele chiloţii şi alte fleacuri, trusa cu farduri, încă una veche cu medicamente… halatul subţire, două pulovere… Hava tot nu venea să ia cei treizeci şi doi de dolari, iar Jenia se afla într-o stare complicată, îi era milă peste măsură şi o compătimea pe cecena cu mâinile roşii care-şi suporta cu demnitate eşecul în viaţă, dar o şi irita treaba asta, în aceeaşi măsură în care o sâcâia mereu ideea că, dacă intră în relaţie cu un om, trebuie să-i suporte

prostia şi că nu e obligată… Mai e şi nebunia mai bine sau mai prost ascunsă care-şi pune pecetea pe fiecare om aproape…

„Din moment ce tu nu eşti în stare să le spui o dată pentru totdeauna «duceţi-vă dracului cu toţii!», nu-ţi rămâne decât să stai şi să aştepţi până ce gândul ăsta ascuns, care se urneşte greu din loc, ajunge la suprafaţă“, se consolă Jenia. Se făcuse deja aproape trei, ar trebui să meargă după bilet, pe urmă la editură, pe urmă să ia un cadou pentru o prietenă veche care locuieşte la Berlin… pe urmă cineva trebuia să aducă pe seară ori o scrisoare, ori ceva acte pentru Frankfurt.

Când Hava sosi în sfârşit, Jenia, care-şi pierduse de mult răbdarea, era deja la uşă, îmbrăcată într-o scurtă. Băgă mâna în buzunar unde se aflau pregătiţi banii. Obosită de câţi nervi îşi făcuse, nu mai putu să scoată un cuvânt.

Hava stătea în uşă într-un palton lung, negru, cu ceva negru ca un turban pe capul ei mic, şi culoarea asta neagră din cap până-n picioare îi venea bine. Se potrivea cu faţa ei albă ca zăpada, de zână care nu îmbătrâneşte.

— Ei, ce mai faci, curvă şi zeiţă, ca să zic aşa! o luă gura pe dinainte pe Jenia şi-i întinse plicul supărată şi încântată. Te aştept de două ore aproape, stau ca pe jăratic, de atâta zor îmi tremură şi mâinile…

Hava puse cu grijă plicul în geantă şi începu să-şi desfacă fără grabă nasturii negri lucioşi, iar ochii ei căpătară tot un luciu de oglindă, dar de un albastru viu.

— Mulţumesc că m-ai aşteptat. De ce eşti aşa de spurcată la gură, Jenecika? Bine, de acord, ştiu eu că ai suflet bun, dar alţii ar putea să intre la gânduri…

— Ascultă, de ce te dezbraci, nu vezi că plec? Sunt în întârziere…

— O clipă, să mă duc la toaletă, o lămuri Hava şi o porni maiestuoasă în capătul celălalt al apartamentului – sub paltonul negru avea o rochie neagră, iar ciorapii erau tot negri.

Ieşi pe urmă din closet, bolborosind ceva.

— Nu, spuse Hava ca şi cum ar fi spus-o pentru ea, nu pot să nu-ţi spun asta! Chiar că e ceva foarte important. Aşază-te o clipă.

Jenia pur şi simplu încremeni.

— Ce-ai, Galia, nu vezi că ai umblat brambura şi ai întârziat o oră? Îţi

spun că mă grăbesc…

— Îţi dai seama, Jenecika, azi e mare sărbătoare, e Yom-Kippur. Pricepi? E Ziua Pocăinţei. Aşa cum e Postul cel Mare, dar comprimat într-o singură zi. În ziua asta nu se bea, nu se mănâncă. E ziua Domnului. Ziua de Odihnă a Domnului.

Jenia îşi încheie gheata dreaptă. Şiretul intră cum nu trebuie în agrafa de metal.

— Da, a odihnei… repetă mecanic Jenia. Hava, îmbracă-te, şi aşa m-ai ţinut o oră-n loc!

Hava îşi luă din cuier paltonul de sărbătoare şi se opri excedată:

— Jenecika! Nu se poate să fii tot timpul agitată aşa cum eşti tu. În general nu se poate trăi aşa, dar în special astăzi.

Jenia smulse şiretul, care se rupse. Aruncă cât colo bucăţica ruptă din şiretul subţire de piele. Azvârli ghetele, se încălţă cu mocasinii. Se ridică, i se făcu negru în faţa ochilor: ori fiindcă îşi schimbase poziţia, ori fiindcă se înfuriase.

Hava îşi aruncă pe ea paltonul, se uită în oglindă, nici urmă de frământare pe faţa ei, numai linişte şi împăcare.

Jenia încuie uşa, Hava chemă liftul. Stătea şi zâmbea misterios ca omul care ştie ceva ce nimeni altcineva nu ştie. Se auzi liftul venind. Hava intră. Jenia o luă în jos pe scări făcând zgomot cu tălpile din piele.

În timp ce Jenia scotea din cutia poştală un plic mare, vârât anapoda şi rupt deasupra, Hava cobora lin la parter. Au ieşit amândouă deodată pe uşa de la intrare.

— Rămâi cu bine! îi aruncă Jenia din mers.

— Nu mergi la metrou?

— Nu, am acolo maşina…, arătă Jenia vag cu mâna.

Într-adevăr, maşina era parcată pe o străduţă, iar Jenia se temu că Hava o să se ţină scai de ea şi că o să fie nevoită încă o jumătate de ceas să-i asculte în maşină sfaturile moralizatoare. Aşa s-a şi întâmplat. Hava, potrivindu-şi pasul, a mers după Jenia în direcţia opusă metroului.

— Văd că te grăbeşti, Jenecika. Dar ce-ţi spun eu e foarte important: Talmudul spune că din zorul ăsta nu iese nimic bun…

— Asta-i sigur, aprobă Jenia. Dar acum am treabă în altă parte.

Se urcă în maşină şi trânti uşa.

Hava întredeschise portiera şi rosti cu gravitate:

— Talmudul spune că trebuie să-l slujeşti pe Domnul, nu pe oameni! Pe Domnul!

Dădu drumul motorului, maşina porni imediat – rândunică, ce mai încolo şi încoace! –, şi Jenia o luă din loc, împroşcând-o pe Hava cu gazul de la eşapament.

Hava o urmări cu un zâmbet trist şi frumos.

4

Seara, nu prea târziu, Jenia a şters încântată de pe listă toate punctele rezolvate. A reuşit în cele din urmă să le facă pe toate. Era mulţumită mai ales că i-a reuşit treaba cu cadoul pentru prietena din Berlin: croitoreasa tânără, o invalidă în cărucior pe la care a apucat totuşi să treacă, i-a cusut de mână un bolero minunat din bucăţi multicolore şi au fost amândouă mulţumite, şi Jenia, şi croitoreasa, care a primit o sumă bunicică. Rămăseseră câteva puncte care nu trebuiau rezolvate grabnic, o să reuşească ea să le rezolve pe toate la întoarcere… Făcuse şi geamantanul, şi cina în familie se terminase deja, Kiril aşezat în faţa televizorului citea disertaţia cuiva şi se burzuluia din când în când, ba la dictafon, ba la autorul disertaţiei. Grişka stătea la calculator.

Nesuportând din fire să aibă timpi morţi, Jenia se grăbi la bucătărie. Deşi făcuseră provizii, Jenia se apucă totuşi să gătească pentru că ştia că băieţilor nu prea le place să facă de mâncare.

„O s-o pun în congelator“, hotărî ea.

De data asta totul a fost foarte bine organizat: toate cărţile de la editură au fost strânse şi împachetate, toate formele făcute. Adjunctul, băiat de ispravă, o să ducă cutia direct la Şeremetievo, la avion.

Mâncarea era caldă încă, era prea devreme s-o pună în congelator.

„Poate reuşesc să fac o baie…“ Deschise apa şi un jet gros se lovi de fundul emailat. Grişa se deconectă de la Internet şi imediat se auzi telefonul.

Trebuie făcut ceva cu cordonul ăsta, lua-l-ar dracu!, îşi aminti Jenia. Era

Lilia. Scâncea.

— Liliecika! Ce s-a întâmplat? se alarmă Jenia.

Înainte vreme Lilia putea să plângă în hohote, să plângă amarnic, după boală însă nu mai putea decât să zâmbească moale.

— Pot să mă plâng? Numai că eu mă plâng, iar tu uiţi imediat, pentru că ştiu şi singură că e o prostie, dar mă doare…

Jenia habar n-avea ce s-a întâmplat, dar ştia cine i-a provocat durerea.

— Mă rog, ce ţi-au mai făcut?

Lilia fornăi uşor, se smiorcăi.

— Au mâncat… închipuie-ţi, deschid frigiderul, borcănaşele de la tine, ia-le de unde nu-s. Nu e decât un pepene mare tăiat pe din două. Mă duc la ele în cameră, au musafiri. Băieţi tineri, ăla al lui Irocika, nesuferitul ăla, şi ăsta de acum al lui Marişa, programatorul… Iese Irka, întreabă, ce-ţi trebuie, iar eu spun, unde-s dovleceii mei, ea spune, i-au mâncat musafirii. Iar eu spun, de ce aveţi musafiri, şi ea spune, e sărbătoare… M-am mirat, întreb, care sărbătoare, iar ea râde aşa… râde ca să-mi facă în ciudă… Mă duce în camera mea, loveşte cu degetul în calendarul tău şi spune: vezi că-i sărbătoare? Yom-Kippur! N-au lăsat nimic, nici dovlecei, nici sfeclă… Ştii cât mă doare…

— Bine, fie cum zici tu Lilka! E o prostie să te superi pe ele. Sunt mici, o să crească, o să le vină mintea la cap… Chiar tu le-ai răsfăţat, aşa le-ai educat, aşa că rabdă acum… Şi la urma urmei, tu ţi-ai găsit calea: roagă-te Liliecika! Tu chiar poţi…

Jenia simţi că îi zvâcnesc tâmplele de furie. Aproape la fel ca azi în cursul zilei când Galia-Hava a învăţat-o cum să trăiască. Ba chiar mai rău.

— Nu fi mâhnită, Lilka! Mai bine spune-mi ce să-ţi aduc din Germania?..

A pus receptorul în furcă. A pus o parte din mâncarea caldă încă în cutii de plastic. Le-a aşezat în sacoşă. S-a îmbrăcat şi i-a strigat lui Kiril:

— Kiriuş, fac un salt de o oră! La Lilka!

— Jenia! Vorbeşti ca noii ruşi: ce-i aia „fac un salt“?

Dar ea nu l-a mai auzit, a luat-o pe scări încercând să-şi domolească iritarea. Ah, cu câtă plăcere s-ar fi repezit acum la amândouă, drăgălaşele de ele, la mutrele lor mizerabile!…

A deschis Irişa. S-a bucurat. Din camera fetelor se auzeau zgomote destul

de suportabile, era fum să-l tai cu cuţitul, ca într-o cârciumă.

— Da’ mama spunea că ai plecat, clipi Irişa a mirare din ochii cu genele dese.

— Mâine plec. I-am adus mamei aici câte ceva. Se pare că nu mai are nimic, sau cam aşa ceva.

— Irişa! o chemă Irişa pe sora ei şi Jenia înţelese că iar le-a încurcat. Ciudată mai era asemănarea între ele: când sunt împreună vezi cât de colo care e una şi care e cealaltă, dar separat nu-ţi dai seama deloc.

Adevărata Irişa îşi făcu apariţia. Era cam băută, râdea cu gura până la urechi, arătându-şi dinţii strălucitori făcuţi de mama natură nu mai rău decât unii falşi:

— Ah, mor de râs! Mămica a bătut toba!

Jenia, făcută foc şi pară de furie, scoase încruntată cutiile calde.

— Da’ ce-i cu dumneata, tanti Jenia? Am glumit doar! N-am luat nimic din mâncarea dumitale! Am scos-o pur şi simplu din frigider ca să răcim pepenele! Iar borcănelele le-am pus pe pervaz. Mama a devenit de-a dreptul insuportabilă, vrea să vadă tot, îşi bagă nasul peste tot, vrea să ştie tot ce facem noi.

Cea de-a doua, Marişa, i se alătură:

— Doar suntem mari. Avem viaţa noastră. Iar ea ne tot bate la cap…

Uşa Liliei se deschise: ea îşi băgă capul prin uşa crăpată, aşa cum broasca ţestoasă îşi scoate capul de sub carapace, gata imediat s-o ia din loc şi să se ducă într-ale ei:

— Ah, Jenecika! Ai venit! Iartă-mă, proasta de mine! Fetele petrec. Fetelor, iertaţi-mă! Chiar n-am ştiut că e Yom-Kippur…

Jenia stătea cu cutiile-n mână ca o proastă. Îşi dădu însă brusc seama că situaţia e ridicolă la culme. Începu să râdă în hohote cu un râs zglobiu, de copil poznaş:

— La dracu’ cu voi toate!

Liliecika făcu repede o cruce în aer, nu suporta să se pomenească nume din astea.

— Proaste mai sunteţi! De Yom-Kippur e post negru, fără mâncare, fără apă! explică Jenia de parcă le ştia pe toate de-o viaţă întreagă, nu că le-ar fi aflat azi-dimineaţă…

Liliecika se îndreptă spre ea, ţinându-se de perete, pentru că îşi uitase cârja frumoasă lângă pat:

— Jenecika! Mulţumesc că ai venit! Du-te cu Dumnezeu! Dumnezeu să te aibă-n pază!

…Kiril dormea deja când Jenia intră pe furiş în dormitor. Se simţea minunat. Izbutise să le facă pe toate şi ceva pe deasupra, îi ieşise totul mai bine decât se aştepta. Fetele Liliei erau nişte aiurite, nici vorbă, dar ar fi putut fi şi mai rău. Jenia se uită la ceasul deşteptător, era douăsprezece fără un sfert. Îl potrivi la cinci şi jumătate, avionul pleca devreme. În aceeaşi clipă se auzi telefonul. Era Hava.

— Jenecika, iartă-mă dacă te-am supărat. Dar nu pot să nu-ţi spun, e foarte important. Talmudul spune că atunci când omul face în aşa fel ca să le fie bine altora, dar lui însuşi îi e rău, asta înseamnă că procedează greşit… Omului trebuie să-i fie bine… Tu trăieşti în greşeală… Omului trebuie să-i fie bine!

Vorbise serios şi din suflet. Iar Jenia zâmbi, având în faţa ochilor chipul ei sculptat, poate unul dintre cele mai frumoase chipuri de femeie… Dar e plămădită din… Proasta, e sinceră, dar o ţine una şi bună!

— Hava! Da’ de unde ai scos-o că mie mi-e rău? Mie mi-e bine. Mi-e foarte bine! Ascultă, Talmudul spune ceva în legătură cu ziua când o să-mi înapoiezi banii?

Hava tăcu: se cunoşteau de-o viaţă. Au fost şi hârtii de zece, şi mărunţiş, şi hârtii de o sută pe care le-a luat pe datorie şi nu le-a mai dat înapoi, şi acum o făcea pe proasta, adică la ce s-o fi referind Jenia?

— La ce te referi?

— La cei treizeci şi doi de dolari pe cărţile despre Sfânta Scriptură, răspunse repede Jenia. La ce altceva?

— A, da, răsuflă uşurată Hava. Ţi-i dau imediat ce te întorci.

— Ei, e foarte bine! Noapte bună! Jenia lăsă receptorul jos.

Kiril se trase la perete ca să-i facă mai mult loc, întinse somnoros mâna şi mormăi:

— Biata de tine!…

Iar Jenia zâmbi, ei îi era bine: se sfârşise încă o zi liniştită.

Dar uite că ziua de mâine se anunţa agitată.

5

Lioşa, şoferul pe care Jenia îl aprecia pentru punctualitatea lui deloc slavă, a sosit la timp în maşina lui veche, a urcat şi a luat geamantanul. Jenia era gata, dar a vrut să-şi ia rămas-bun de la Kiril, să-i dea ultimele instrucţiuni cât era cu mintea limpede.

— Să te conduc poate la aeroport? întrebă Kiril din politeţe.

Jenia dădu din cap.

— Succes! Drum bun, cale bătută!

Soţul o sărută pe Jenia unde se nimeri, pe tâmplă, şi ea îi simţi mirosul de bărbat: nu mirosul de apă de colonie, ci mirosul lui natural, de iarbă uscată şi de rumeguş. Miros bun, proaspăt.

— Să fiţi cuminţi, îl apucă Jenia de bărbia ţepoasă. Nu-l trezi pe Grişka, lasă-l să doarmă!

Kiril a condus-o la lift, ţinându-şi cu mâna halatul peste burtă, cordonul i se rătăcise pe undeva.

Lioşa pusese deja geamantanul în portbagaj. Şi au plecat prin Moscova pustie la ora aceea matinală: circulaţia nu era blocată şi se mergea bine. Asfaltul era umed de la rouă.

„Da, noi în oraş uităm de rouă, de vânticelul dinaintea zorilor şi de lumina piezişă dinainte de răsărit“, se bucură Jenia că descoperise ceva nou. Îi păru chiar rău că neglijase toate lucrurile astea şi-şi duse insistentă gândul mai departe. „Are dreptate Kiril să spună că ar fi bine să ne mutăm în afara oraşului. Dar cum să facem… E clar că nu într-un *cottage* cum fac noii ruşi, nici n-am avea bani. Dar n-aş vrea nici într-o vilă veche, superbă, dar fără canalizare… Acolo soarele răsare fără grabă, şi roua…“

Şi în momentul ăsta i se păru că aude glasul lui Grişa: „Mămico, iar ţi-e greu, iar tragi la jug…“ Sigur că trag. Povara însă sunt chiar eu!

Drumul, după expresia lui Kiril, era bătut ca-n palmă, semaforul din faţa lor, zărindu-i de departe, trecu pe verde. Jenia se uită la ceas, era timp berechet, avea şi în plus. Şi-i mai veni o dată să zâmbească: totul s-a desfăşurat conform planului, a terminat toate treburile, le-a şters de pe listă, şi în curând va da ceasul cu două ore înainte, şi zece zile va trăi în alt timp, timpul de dincolo de graniţă, care se scurge mai încet, şi unde mai pui că

furi şi două ore…

Şi taman acum, exact când gândul îi zburase netulburat de la viaţa din afara oraşului, la viaţa liberă din străinătate, a venit lovitura. Cu viteza secvenţelor dintr-un film, dintr-o stradă laterală, strada Pravda, a zburat un Audi roşu care a vrut probabil să traverseze strada Leningrad şi a intrat tare în Jiguli pe lateral dreapta. Dar Jenia, care era pe jumătate întoarsă spre şofer, n-a apucat să vadă asta. Maşinile s-au învârtit în aer şi s-au împrăştiat în toate părţile. Jenia n-a văzut nici când s-a dat peste cap maşina roşie făcută praf, nici grămada de fiare din care au scos trupul lui Lioşa, cel care nu întârzia niciodată, n-a văzut nici salvarea care a transportat-o la Institutul Sklifosovski.

Trei zile n-a fost conştientă. În timpul ăsta i-au făcut o operaţie care a durat opt ore, i-au pus cu chiu cu vai la loc oasele sfărâmate ale bazinului, i s-a oprit inima de două ori, şi de două ori i-a pornit-o sfrijitul de Kovarski, anestezistul… Mai târziu, Jenia a vrut să-l întrebe de ce face asta când ştie sigur că omul readus la viaţă n-o să se mai ridice şi că o să-şi târască zilele de azi pe mâine… Şi ce să-i fi răspuns, că de lămurit el n-ar fi putut s-o lămurească prea bine.

Când şi-a revenit, după trei zile de comă, n-a fost capabilă să înţeleagă ce s-a întâmplat. Nici măcar nu s-a dumirit prea bine cui i s-a întâmplat. Ba şi-a amintit prenumele ei, numele de familie, adresa, despre toate astea au întrebat-o imediat ce a deschis ochii. Dar nu-şi simţea corpul, nu era vorba că nu simte durerea, dar nici măcar mâinile şi picioarele nu şi le simţea. Şi din cauza asta, atunci când i s-au pus întrebări de ordin medical, a reuşit numai să întrebe dacă e vie… Dar n-a auzit răspunsul pentru că a pornit-o din nou plutind… Şi totuşi a avut, ca-n somn parcă, nişte vise blegi, a văzut nişte imagini fără sens, de la care a rămas cu o senzaţie de gol, ca atunci când îţi trec prin faţă unul după altul programele de televiziune…

După zece zile au mutat-o de la reanimare în salon. Kiril o aştepta, deşi nu era ora de vizită. Ştia că lucrurile stau foarte rău, era pregătit pentru asta, dar a reieşit că e şi mai rău decât îşi închipuise. N-a recunoscut-o. Rasă chilug, cusută pe frunte, cu faţa vânătă, Jenia nu mai semăna deloc cu cea dinainte. Traumatismul cerebral minor însoţit de comoţie cerebrală era un adaos neînsemnat la seria lungă de traumatisme, între care şi o fractură la

coloana vertebrală. Îi spuseseră deja că soţia lui n-o să se mai poată mişca. Dar nu-l preveniseră că în locul Jeniei o să fie acum un alt om: posac, tăcut, aproape absent… Răspundea la întrebări făcând semn cu capul, dar nu punea nici o întrebare. Nici în legătură cu editura, nici cu Saşka, băiatul cel mare, care era în străinătate de doi ani, nici în legătură cu prietenele ei… El a încercat să-i povestească cine mai sună la ei acasă, ce se întâmplă în afara spitalului. Dar n-o interesa nici măcar cum se descurcă el şi Grişka fără ea, cine cumpără şi cine găteşte… Asta îl aducea pur şi simplu la disperare pe Kiril.

Erau căsătoriţi de mai bine de douăzeci de ani. Căsnicia lor a fost şi ea cu complicaţii, s-au despărţit de două ori, în plus Jenia a reuşit să se mărite pentru scurt timp cu un necunoscut, un venetic dintr-un colţ al Siberiei, care s-a dat drept vânător, dar care s-a dovedit a fi un kaghebist de rangul doi… Kiril a înghiţit cu greu aventura Jeniei, pe urmă s-a dus după o studentă de-a lui, dar nici acolo lucrurile n-au mers cum trebuie. Şi s-au împlinit deja zece ani de când şi-au legat din nou viaţa unul de celălalt, definitiv şi irevocabil, nu pentru că le-ar fi fost mai uşor împreună, ci din cu totul alte motive: fiecare dintre ei îl cunoştea pe celălalt ca pe propriul buzunar – atâta cât te poţi cunoaşte pe tine –, până la cele mai întortocheate gânduri, când nu mai e nevoie să vorbeşti decât doar aşa, ca să rosteşti cuvinte din obişnuinţă. Aveau mai mare încredere unul în altul decât în ei înşişi. Îşi cunoşteau punctele slabe şi ştiau să şi le îndrăgească. Jenka vanitoasă, Kiril încăpăţânat… Jenka răsfăţată de soartă, căreia-i vine totul la mână, şi Kiril ghinionist, căruia cu greu îi reuşeşte ceva, şi când îi reuşeşte, e deja sătul până-n gât şi nu-i mai trebuie nimic…

Iar acum Kiril stă lângă soţia lui şi se străduieşte cu încăpăţânare să priceapă ce se petrece cu ea. Se ocupă cu ştiinţa, şi-a mobilizat ideile într-o direcţie foarte specială, cristalografia, e preocuparea lui de bază, de unde i-a venit şi ideea să cerceteze lumea din acest punct de vedere. Pornind anume de la cristale, şi-a dezvoltat teoria lui originală, structurologia, şi e profund convins că e ştiinţa fundamentală, dacă nu chiar unica, din care au derivat toate câte există pe lumea asta, matematica, muzica, structurile organice şi anorganice, şi chiar gândirea umană structurată şi ea ca un cristal… A presupus că e aşa încă din şcoala medie, din clasa a noua, dar numai

douăzeci de ani mai târziu, după ce şi-a susţinut disertaţia şi după ce a căpătat, pe lângă titlul de doctor în ştiinţă, reputaţia ciudată nu atât de geniu sau de om original, cât, poate, de nebun pur şi simplu, a făcut o adevărată descoperire, a descoperit bolile cristalelor. Le-a descris, le-a clasificat. A studiat îndelung, cu un ochi insistent, oscilogramele, spectrogramele şi datele furnizate de electronoscopii, a scris formule, şi-a pus în mişcare propriile structuri mentale şi a ajuns la convingerea din ce în ce mai fermă că a stabilit cauza îmbătrânirii materiei, că îmbătrânirea asta are loc din cauză că se îmbolnăvesc anumite zone din structura cristalelor. Şi că poţi să te lupţi cu boala asta dacă găseşti acele instrumente care detectează cu precizie zonele în suferinţă care ameninţă să distrugă structura…

Astea erau ideile cu care se hrănea Kiril, iar Jenia reprezenta pentru el un asemenea cristal bolnav. Nici fracturile severe de bazin şi de şold, nici chiar fractura coloanei vertebrale nu erau pentru el structuri vătămate, ci personalitatea Jeniei era aceea care se deteriorase. Îi privea faţa imobilă, aproape fără mimică, asculta cuvintele monosilabice „da-nu“ şi se străduia să pătrundă înăuntru, iar când pătrundea, se îngrozea de dezordinea pe care o vedea acolo: toate însuşirile ei nenumărate, care o făcuseră să se îndrepte spre lumea din afară, se împrăştiaseră care-ncotro ca acele de brad, şi starea ei, tot timpul în priză, se dusese pe apa Sâmbetei. El ştia că, aşa cum îi spusese chiar Jenia, unica ei dorinţă e să moară şi, cum era în stare să obţină tot ce-şi punea în minte, va căuta cumva s-o facă… N-avea nevoie de o astfel de viaţă. Şi nu era vorba aici nici de durerile pe care i le potoleau cu injecţii şi perfuzii, nici de coconul de ghips care-i strângea corpul pe care acum îl ura, nici de catetere şi clisme, nu era vorba de nimic din toate astea… Viaţa asta nu mai era viaţă, ci o caricatură grotescă, o oglindă fermecată transformase tot ceea ce fusese frumos, simplu şi normal într-o bătaie de joc. Mâncarea atât de necesară ca s-o ţină în viaţă o împiedica acum să moară, relaţiile umane, după care Jenia era ahtiată şi în care se lansa cu generozitate, dăruindu-se cu totul, nu mai aveau nici un haz pentru că de dat nu mai putea da nimic nimănui, iar de luat socotea că aşa ceva nu poate să accepte. Când veneau în vizită la ea în salon, întorcea capul şi închidea ochii… Nu trebuie! Vă rog, nu trebuie!

Jenia a zâmbit o singură dată, atunci când a venit Saşa din Africa. El s-a

purtat ca o muiere. A văzut-o pe maică-sa, s-a aşezat în genunchi în faţa patului, a pus capul pe saltea şi a început să plângă. A plâns şi Jenia atunci pentru prima oară.

A trecut o lună, a venit a doua lună. Era tot cu perfuzie, aproape că nu se atingea de mâncare, bea mereu din apa „Izvorul sfânt“, slăbea văzând cu ochii, se topea. Şi nu scotea un cuvânt. Iar Kiril lăsase totul deoparte, stătea lângă ea, o ţinea de mână şi se gândea… Mare lucru nu i-a venit în cap, dar a găsit un chirurg traumatolog, un azer bătrân pe nume Iliasov, care avea şi el idei şi care a examinat-o îndelung pe Jenia, s-a uitat şi mai atent la numeroasele radiografii care se tot adunaseră în timpul ăsta şi a propus ca după un timp oarecare, după ce oasele fracturate prinse în cuie de fier se vor suda, să facă nu chiar o operaţie, ci o revizie, pentru că după părerea lui se afla undeva un hematom care merita să fie rezolvat…

După trei luni i-au pus corset şi au externat-o. Nu putea să meargă. Un picior începuse să dea semne slabe de viaţă, pe celălalt nu-l simţea. Arătau însă amândouă groaznic, subţiri, albastre-vineţii, cu pielea descuamată. Au adus acasă un cărucior de invalid. Jenia stătea în el. Faptul că stătea în fund şi nu lungită era şi ăsta un progres.

Mai era şi balconul. Era în camera lui Grişa, închis bine de tot până-n primăvară. Mai bine de trei luni ar mai fi trebuit să treacă până s-o ducă pe Jenia în cărucior pe balcon, şi atunci ar trebui ca ea să-şi adune puterile, să-şi mişte corpul ăsta odios, hoitul ăsta care atârnă greu, şi să-l arunce peste balustradă.

Kiril aflase totul, ştia chiar şi de balcon. Iar Jenia a înţeles şi ea că el ştie. Dar tăceau amândoi. Kiril vorbea cu ea, dar ea ba nu auzea, ba se făcea că nu aude. Totuşi spunea uneori „da-nu“…

De două ori pe săptămână venea Violeta, deretica prin casă în linişte, fără să facă zgomot cu periile, cu cârpele de praf. Venea de obicei cu nişte plăcinte uriaşe coapte într-un cuptor-minune. Kiril n-o lăsa în camera Jeniei pentru că ea nu voia să vadă pe nimeni.

De două ori pe săptămână Kiril se ducea la universitate să ţină cursuri, iar o dată pe săptămână se ducea la institut. Veneau acasă doctoranzii, stăteau la el în cameră şi fumau. Restul timpului şi-l petrecea cu Jenia. Dimineaţa o spăla, lua micul dejun cu ea, pe urmă prânzul, seara o muta din cărucior pe

pat şi se lungea alături de ea… Nu mai rămânea peste noapte în camera lui de lucru aşa cum făcuse în ultimii ani…

Grişa intra uneori la ea, venea cu foile lui pline cu punctuleţe şi virgule, erau picturile lui, cu asta-şi ocupa el viaţa. Era un băiat atât de deosebit, nu-l interesa nimic în afară de desenele cu punctuleţe făcute cu tuş chinezesc. Pe Jenia însă lucrul ăsta o lăsa rece acum…

Nu răspundea la telefon. Cum a ajuns acasă, a spus că nu vrea să vorbească cu nimeni, nu vrea să vadă pe nimeni. Încetul cu încetul au renunţat toţi să mai sune, numai Lilia Aptekman suna în fiecare seară, dar nu cerea cu Jenia, ruga doar să i se transmită de fiecare dată ceva nou: că azi vremea e frumoasă, sau că e o sărbătoare religioasă oarecare, sau că a avut musafiri şi i-au adus un minunat tort „Praga“, foarte aproape de cel adevărat… Kiril se obişnuise cu telefoanele Liliei, n-avea cum să-i vadă expresia feţei, dar aştepta momentul când va spune acelaşi lucru de două ori. De fiecare dată însă Lilia inventa altceva…

Odată, era deja sfârşitul lui februarie, Lilia a anunţat cu o voce plângăreaţă că e ziua ei de naştere şi că ar vrea ca Jenia s-o felicite. Jenia a luat receptorul şi a spus cu un glas lipsit de emoţie:

— Te felicit cu ocazia zilei de naştere…

Şi a auzit în receptor un smiorcăit dezlănţuit şi un plâns a jale, iar printre scâncete şi suspine glasul Liliei:

— Jenecika! De ce m-ai lăsat! De ce nu vrei să vorbeşti cu mine? Mi-e greu fără tine. Hai, spune-mi ceva măcar…

Jenia rămase uimită: Lilia n-a întrebat-o cum se simte, chiar era interesant…

— O să te sun Lilia. Nu azi.

6

Jenia n-a sunat-o pe Lilia nici a doua zi, nici a treia. Lilia a aşteptat două zile şi a sunat ea, l-a rugat pe Kiril să i-o dea pe Jenia la telefon. El a întrebat-o pe nevastă-sa dacă vrea să vorbească. Jenia a luat receptorul fără să scoată un cuvânt.

— Jenecika, atâtea mi s-au întâmplat. Pot să-ţi povestesc? Numai ţie pot

să-ţi spun asta. Află că e îngrozitor, nici nu-ţi poţi închipui…

Şi Lilia porni să se văicărească povestind despre fetele ei care i-au făcut una boacănă, da’ ce boacănă!… A reieşit că una dintre maimuţele ei e însărcinată, că se pregăteşte să nască, iar că între timp a doua s-a încurcat cu programatorul ăla nesuferit cu care a rămas gravidă Irişka, şi acum acasă e infernul pe pământ, fetele mai-mai să se ia la bătaie… Sincer vorbind, chiar se bat… Şi e greu să-ţi imaginezi ce-o să se întâmple, deşi s-ar părea că mai rău nici că se poate…

— Lilia, nu pot decât să te compătimesc, oftă Jenia; se gândi puţin şi adăugă: Ca să fiu sinceră, nici măcar nu pot să te compătimesc. N-am ce să…

— Ce-i cu tine? se porni să strige Lilia. Ţi-ai pierdut minţile? Tu îmi spui mie una ca asta, tu, cea mai deşteaptă, cea mai bună? Ei bine, nici nu-i nevoie să mă compătimeşti, aşa-mi trebuie, pentru că numai eu sunt de vină! Da’ măcar să mă sfătuieşti ce să fac!

— Nu ştiu Liliecika. Acum nu ştiu nimic. E ca şi cum n-aş fi.

Jenia zâmbi în receptor, receptorul însă n-avu cum să transmită zâmbetul ăsta, iar la celălalt capăt al firului Liliecika începu să geamă şi să plângă:

— Dacă tu nu eşti, asta înseamnă că nu mai e nimeni? Asta înseamnă că m-ai minţit tot timpul, da? M-ai minţit că trebuie să mă fac sănătoasă, să mă scol din pat, să fac exerciţii cu mâna, să învăţ totul de la început? Mi-ai spus toate astea aşa, într-o doară? Iar eu poate m-am chinuit numai ca tu să mă lauzi! Tu exişti, exişti! Iar dacă tu nu exişti, atunci eşti o trădătoare şi o mincinoasă! Jenecika, spune-mi ceva…

Plângeau amândouă, una de furie şi de jale, cealaltă de neputinţă…

Kiril stătea în uşă şi se mustra că i-a dat receptorul, doar îi spusese chiar Jenia că nu vrea să vorbească cu nimeni. Şi uite că acum plânge. Şi deodată îi trecu prin minte: dar poate că-i bine că plânge?

Jenia închise telefonul. Îl aşeză pe genunchi. Şi puse prima întrebare din momentul când se trezise după operaţie:

— Ia spune Kir, avem bani?

Kiril nu se aştepta deloc la întrebarea asta. Se aşeză pe pat lângă căruciorul ei...

— Avem bani, Jenia. Destui. Adjunctul tău îi aduce la fiecare întâi ale

lunii. A vrut mereu să te vadă, să vorbiţi. Dar tu… În general, cred că treaba asta e cusută cu aţă albă: spune că atâta timp cât o să fie la editură, nu te lasă el fără bani. Da’ Dumnezeu ştie ce-o fi acolo… Ceva-ceva îmi dau şi mie…, zâmbi el mulţumit de sine, pentru că salariul lui fusese stabilit în funcţie de respectul pe care statul binevoise să-l arate savanţilor care se ocupau cu ştiinţele fundamentale…

— Măi să fie! dădu Jenia din cap. Ce interesant…

Asta a fost prima discuţie după cinci luni. Despre bani…

— Da’ poate că e un om corect, avansă Kiril ipoteza asta deşteaptă.

— Poate. Dar în genere e un fenomen destul de rar… Seriojka e foarte tânăr, nu-i obligatoriu să ştie cu ce se mănâncă asta…

— Poate că-i dintr-o familie bună.

— Nu-i o garanţie, fu de părere Jenia.

Şi căzu pe gânduri. Telefonul Liliei şi felul surprinzător în care se comporta Serioja o împiedicau să rămână în înţepeneala asta indiferentă, ca peştele care stă să-ngheţe şi care mai are doar o singură dorinţă în trupul înţepenit, să trăiască până la primăvară şi să se arunce bâldâbâc în apă… să fie tare şi să se arunce de la etajul şapte cu tot cu pamperşii ăştia – *delete, delete, delete*…

Kiril stătea acum în uşă, sărbătorea evenimentul şi se gândea la ale lui: la biata structură a cristalului care nu mai era aşa de rezistentă, la efectele limită, la degradarea şi activarea stimulilor care fac posibilă însănătoşirea ei… Cândva fusese tare îndrăgostit de ea, pe urmă a iubit-o mult timp, pe urmă i-a fost ca o rudă, pe urmă i-a fost indiferentă, s-a comportat ca un străin, s-a obişnuit, mai târziu a descoperit că s-au unit unul cu celălalt şi au format o structură indisolubilă în genul structurii cristalelor şi acum, când ea dorea să moară, se împotrivea cu toată încăpăţânarea de care era în stare şi, tocmai pentru că era încăpăţânat ca un catâr, a învăţat să facă tot ce ura înainte să facă: a deschis cartea de bucate, a citit cum să facă ciorbă şi terci de hrişcă, cum să prăjească chiftelele şi să fiarbă compotul, a scos pe urmă broşura cu instrucţiuni şi s-a lămurit cum lucrează maşina de spălat, unde se pune lenjeria, unde detergentul; doar la cumpărături n-a reuşit să se descurce pentru că nu avea un manual. Treaba asta a luat-o Grişka asupra lui şi a fost la înălţime: a cărat cu rucsacul alimentele, şi amândoi, şi soţul şi

fiul, s-au lăudat puţin cu priceperea şi curajul lor, şi le-a părut rău că n-au făcut-o mai demult, atunci când Jenia, veselă şi niţeluş rea, alerga de colo până colo ca o nebună, făcând glume, ocărând, stingând mucurile de ţigară în scrumierele de toate culorile de care se împiedicau peste tot. Iar acum scrumierele curate zăceau prin toate colţurile, şi ea nu mai fuma… Şi nu mai alerga de colo până colo… Şi ca viaţa lor comună să continue, Kiril a fost nevoit să ia asupra lui tot ce nu era de datoria lui să facă, iar Violeta, ajutorul lui, făcea numai curăţenie prin casă şi se jena să ia bani, şi de fiecare dată Kiril aproape că o forţa să-i ia. De toate răspundea acum Kiril, învăţase chiar să completeze şi chitanţele de plată pentru curentul electric… Faptul că Jenia, care întorsese spatele vieţii, părea că nu observă nimic, nu-l supăra defel, pentru că făcea toate treburile astea noi pentru el nu din obligaţie, ci dintr-un vag sentiment că Jenia va trăi atâta timp cât el e încăpăţânat şi nu se dă bătut. Şi atâta timp cât ea e în viaţă, poate că o să se dreagă şi stricăciunea asta blestemată… Avea în vedere nu atât coloana vertebrală vătămată cât mai ales structura… structura… aşa o numea el. După el, cuvântul „suflet“ nu trebuia folosit, aşa cum nu trebuiau folosite nici cuvintele „a derula“ sau „a cauza“…

— N-ar fi rău să-i dai pe furiş Lilkăi ceva bani… Poţi? întrebă Jenia după o pauză lungă în timpul căreia Kiril zburase cu gândul departe la raţionamentele lui în legătură cu structura cristalului.

— Spune cât, şi Grişka o să-i ducă, spuse ascultător Kiril.

— Un pol, poţi?

— Nici o problemă, aprobă din cap Kiril.

„Ce răspuns ciudat. Aşa vorbeşte Grişka. A împrumutat vorba lui“, îi trecu Jeniei prin minte.

Kiril continua să stea acum lângă ea pe pat cu spatele încovoiat, într-o poziţie incomodă. Îi apăruseră nişte vinişoare noi pe gât şi nişte piele în plus sub bărbie. A slăbit, asta e. Şi a îmbătrânit. Sărmanul… cum să facă faţă? Vai de el! Le face pe toate singur… Nu se mai poate… Asta-l face să nu mai fie el… I s-o fi acrit de când Grişka e în grija lui!

Iar din ziua aceea Lilka a vorbit cu Jenia la telefon mereu, i-a povestit toate câte le-a păţit în viaţa ei complicată de familie, i-a mulţumit din nou pentru că a ajutat-o şi a continuat aşa mai mult de o săptămână, până când

Jenia a înţeles că Lilka înadins n-o întreabă de sănătate, că aici nu e vorba de egoismul stupid al unui om bolnav, ci de o strategie anume. Asta a pus-o pe gânduri, a început să aibă îndoieli. Deşi îi venea greu să gândească. Se obişnuise să aibă mintea înţepenită şi asta era ca o salvare, o ajuta să se scoată pe ea din cauză, o făcea să nu mai simtă umilinţa că stă nemişcată şi dispreţul că trupul îi e mai mult mort decât viu… Aşa prin urmare… care i-o fi strategia? De ce oare inimoasa Lilka n-a întrebat-o măcar o dată „cum te simţi?“ Cum te simţi în pamperşii tăi şi cu picioarele care nu te ascultă? Nu ştia nici Jenia de ce, care-or fi motivele, dar i se părea că e un lucru important.

O s-o întreb, se hotărî Jenia în timp ce o lua somnul.

7

A doua zi era vineri, singura zi în care Kiril pleca la cursuri în jur de ora nouă. În zilele de vineri o ridica pe Jenia din pat devreme, la opt şi jumătate.

A dus-o ca întotdeauna la baie. Spre deosebire de ceilalţi bolnavi care stau în pat şi se îngraşă, Jenia slăbise. Deşi era uşoară, lui Kiril tot îi era destul de greu s-o ridice din pat, în schimb de dus era floare la ureche pentru el. Se trăgea din neam de ţărani, avea forţă, în copilărie cărase saci cu cartofi… Forţa din tinereţe îl părăsise însă. Dar nu prea avea mare nevoie de ea, avea nevoie mai degrabă de îndemânare…

A aşezat-o pe Jenia mai întâi pe scaunul closetului, pe urmă în baie, pe urmă a început să se radă ca să nu piardă vremea. Apoi a apropiat căruciorul de baie, a pus pe el un cearşaf mare, totul era bine gândit şi adaptat. Jenia s-a şters singură. A ajutat-o pe urmă să-şi pună tricoul, a dus-o în pat, a uns-o cu cremă pe spinare, pe burtă, s-a uitat cu atenţie: nu erau escare, a avut el grijă de asta. I-a fixat un pampers. Pe urmă au luat micul dejun împreună, Jenia a băut puţin ceai, a mâncat două linguri de păsat. El a dus farfuriile. Jenia i-a cerut să-i aducă telefonul. I l-a adus şi a plecat până la prânz.

Jenia a sunat-o pe Lilka la unsprezece. I-a trebuit mult timp să-şi aducă aminte numărul… Cât de multe lucruri îi ieşiseră din minte! înainte vreme avea toate numerele în cap, ca şi cum ar fi fost imprimate…

Lilka a ridicat imediat receptorul şi s-a bucurat.

— Jenecika! A trecut atâta vreme, e prima oară când mă suni! Cât mă bucur!

Vocea îi sună puternic, era bucuroasă.

— Lilka, ia spune-mi, de ce nu m-ai întrebat niciodată… cum… cum mă simt?…

— Trebuie să vin la tine, Jenia. Să-ţi explic totul. Lasă-mă să vin!…

— Cum să vii? Pe mătură, o să zbori, nu-i aşa?…

— Merg fără cârjă, Jenia… în casă desigur. Şi pe stradă ies acum singură. Bineînţeles, nu cu autobuzul. Aş lua un taxi… Trebuie să-ţi spun ceva. Dar nu la telefon. Nu pot prin telefon…

— Vino, spuse Jenia, şi i se făcu frică, se sperie aşa de tare că o apucă inima. Poate că nu astăzi, începu Jenia să-şi construiască zidul de apărare. Kiril nu e acasă acum, cine o să-ţi deschidă uşa?

— Da’ Grişka? Ce, Grişka nu e în stare să deschidă? strigă Lilka în receptor şi se auzi clar că vine, că vine pe jos, că o să meargă pe burtă…

— Grişka doarme! Mai bine vino mâine, Lilka, ce zici?

— Vai! Nici să n-aud, numai să-mi pun pantalonii şi sunt la tine!…

A ajuns după două ceasuri. A deschis Grişka. S-a foit multă vreme în vestibul. În sfârşit a intrat. Mare, grasă. Ţinea pe burtă cu mâna sănătoasă un buchet de flori olandeze, în celofan roz, ca la o nuntă mic-burgheză. Iar cu stânga îl sprijinea.

— Numai să nu boceşti, să nu boceşti, o rugă Jenia.

— Nici nu mă gândesc, răspunse Lilia cu buzele strânse tremurânde, şi în aceeaşi clipă se prăbuşi cu zgomot în genunchi, izbindu-se cu capul de pat, şi umerii începură să-i tremure.

„Proasta de mine, sunt o proastă, de ce i-am dat voie să vină?…“ se gândi în sinea ei Jenia.

Lilka încetă să mai zgâlţâie patul, îşi ridică faţa udă din buchetul şifonat şi spuse pe un ton hotărât:

— Iartă-mă Jenia! M-am pregătit o jumătate de an pentru discuţia asta. Un singur lucru m-a obsedat pur şi simplu: am fost cu gândul numai la tine. Ascultă-mă. Nenorocirea asta a ta n-a venit aşa hodoronc-tronc. Eu sunt vinovată.

— Hai, hai, surâse Jenia. Hai, dă-i drumul mai departe!…

— Vorbesc serios. Toată viaţa te-am invidiat, Jenia. Te-am iubit desigur, dar te-am invidiat şi mai tare. Şi ştii doar ce putere are invidia. Ei da! Se spune că deoache. Poate să fie o prostie. Dar ceva, ceva tot este. Când invidiezi atât de tare, ceva se dereglează în lume – îşi mişcă mâna stângă bolnavă, şi-o ridică puţin până-n dreptul umărului. Şi pe urmă am avut un vis. De două ori. O dată până-n cincisprezece octombrie, a doua oară peste o lună.

„Care cincisprezece octombrie? Da… sigur. Biletele pentru Frankfurt erau pentru cincisprezece octombrie…“

— Uite, închipuie-ţi, merg pe un drum. Nu unul cunoscut, ci unul neînsemnat, îi văd culoarea cenuşie, cu tufe pe margini. Iar eu am în spate un sac neînchipuit de greu. Pare destul de mic, dar pe mine pur şi simplu mă doboară, mă doboară… vreau să-l dau jos şi nu pot, nu pot cu o singură mână. Şi trec oameni pe lângă mine, şi ei tot cu poveri. Îi rog să mă ajute, dar ei fac ca şi cum nu m-ar vedea. De parcă aş fi transparentă, zău, îţi jur! Şi deodată, te văd. Mergi fără nimic, într-o rochie albastră, şi cu pantofii tăi albaştri cu tocuri. Ăia şic… Mă vezi, te repezi imediat la mine, spui ceva, nu-mi amintesc ce, dar e ceva ca să mă consoleze. Şi nici n-apuc să te rog, că tu imediat iei atât de uşor sacul de pe mine şi ţi-l pui pe spinare ca pe un fulg. Ca şi cum el n-ar atârna greu în mâinile tale. Şi eu, în sinea mea, de ce o fi aşa: pe mine atârna ca o piatră de moară, iar pe tine e un fulg. Ăsta-i tot visul. La început n-am înţeles nimic. Pe urmă s-a întâmplat ce s-a întâmplat cu tine. N-o să stau acum să-ţi povestesc cât am suferit din pricina asta, şi eu, şi fetele. Da. Ele te iubesc foarte mult, Jenia. Printre altele şi Fridman al meu, şi el te iubeşte. Acum mă roagă să vină înapoi acasă, dar despre asta o să-ţi povestesc mai târziu. Asta-i… îţi reveniseşi deja după operaţie. Am o prietenă la Sklifosovski, doctoriţă, i-am procurat multe, aşa că m-a sunat în fiecare zi, mi-a povestit totul, cum şi ce fel… Exact la zece zile după operaţia ta am din nou visul ăsta: merg iarăşi pe acelaşi drum, din nou nimeni nu mă bagă în seamă, şi tu vii iarăşi către mine. Dar îmbrăcată cumva altfel: cu ceva în genul hainelor de lucru, cum ar fi un halat negru, sau poate o învelitoare… Şi în picioare ai nişte ghete groaznice, care nu se potrivesc deloc cu felul tău… Dar tu, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, te

apropii de mine şi iarăşi îmi iei sacul şi mergem mai departe… Mă crezi, nu?

Dar Lilia n-avea nevoie de nici un fel de asigurări. S-a grăbit să termine de spus toată istoria… Jenia a ascultat cu un zâmbet anemic: e totuşi adorabilă proasta asta de Lilia Aptekman!

— Asta-i. Oamenii credincioşi au în minte un al doilea plan, pricepi? Ăsta-i mai important decât primul. Mult mai important. Şi uite că am stat şi m-am gândit ce înseamnă visul ăsta – chipul Liliei a devenit grav şi enigmatic. Am pus în seama ta crucea mea, asta s-a-ntâmplat. Mie mi-e bine, iar tu te-ai făcut zob. Nu un Audi roşu a intrat în tine, eu am intrat în tine, cu grijile mele şi cu invidia mea. Da, cu invidia. Şi uite ce se întâmplă la propriu: tu zaci, iar mie mi-e din ce în ce mai bine…

Lilia începu iarăşi să plângă.

— Ia ascultă, tot ce-mi spui e un fel de abracadabra. Nu mai plânge, pentru Dumnezeu! Un jucător beat a ieşit din cazinou, a pierdut noaptea o sumă imensă de bani, s-a repezit cu maşina şi pernele de protecţie nu l-au putut salva… iar tu îmi vorbeşti de vise, o mângâie pe cap Jenia. Du-te şi spune-i lui Grişka să pună florile într-o vază.

Lilia se ridică cu greu din genunchi, sprijinindu-se de pat cu mâna sănătoasă.

— Uite, de asta mă temeam cel mai tare, spuse ea cu amărăciune. Eşti aşa de deşteaptă, dar nu pricepi lucrurile simple…

Lilia a stat până a venit Kiril, şi-a făcut reproşuri că ea e vinovată, s-a dat de ceasul morţii. A mai povestit de câteva ori visul, pe urmă i-a spus Jeniei adânc pătrunsă:

— Uite ce-i, pricepi, aşa a fost spus: ia-ţi crucea şi urmează-mă… Nu aşa, pur şi simplu, ia crucea şi nu o lua pe a altuia. Ia-ţi crucea ta… Iar eu ce-am făcut, am pus-o cu totul în cârca altora: m-am plâns tuturor, am acceptat să fiu ajutată şi compătimită de toţi. Am pus-o în cârca ta mai mult decât în a altora. Şi uite ce-a făcut ea, ţi-a frânt spinarea. Asta s-a întâmplat. Şi eu mă rog acum să se-ndrepte totul. Să te ridici în picioare.

— Da, bine, Lilia! Am citit şi eu cărţulia ta, acolo se spun mai multe. Acolo se mai spune: purtaţi-vă povara unul altuia. Sau n-am priceput eu cum trebuie? lovi Jenia cu arma Liliei.

Lilia a început să dea din mâini, pe una şi-a mişcat-o repede în toate direcţiile, a doua s-a văzut că a rămas în urmă, dar s-a mişcat totuşi…

A venit Kiril, le-a dat să mănânce de prânz. Au mâncat în bucătărie, toţi împreună.

— Ce mâncare gustoasă faci tu, Jenka! o lăudă Lilia.

— Eu? Kiril a făcut asta, răspunse Jenia.

Kiril zâmbi, nu-i trebuia mult, doar o singură vorbă bună…

Aşa a rămas Lilia până seara târziu, iar, după ce a plecat, Jenia i-a povestit lui Kiril versiunea Liliei. Kiril s-a gândit puţin, a înghesuit totul în teoria lui despre structuri şi a clătinat din cap: nu, nu cred. Nu funcţionează aşa.

La unsprezece a sunat Iliasov, doctorul azer. Acelaşi care fusese la Jenia, la clinica Sklifosovski, şi promisese că o va opera după ce se vor suda toate fracturile. Mai fusese o dată la ei acasă, imediat după ce Jenia se externase, dar ea abia dacă îşi amintea.

Doctorul a venit a doua zi. Pe Jenia au impresionat-o puternic faţa lui uscată şi ochii negri strălucitori. Se vedea că suferă şi el de ceva. I-a frământat îndelung Jeniei spinarea, şi-a plimbat mâna pe ea, şi-a înfipt deodată dureros degetele şi, când Jenia a ţipat, a început să râdă încetişor şi i-a cerut lui Kiril un ac. A aprins un chibrit, a băgat capătul acului în flacăra micuţă şi s-a apucat iarăşi să deseneze şi să înţepe spinarea Jeniei, picioarele…

Pe urmă a înfipt acul în agenda lui Kiril care zăcea pe masă, s-a arătat dintr-o dată foarte grăbit şi a spus îndreptându-se deja spre uşă:

— Să veniţi la clinică săptămâna viitoare, marţi, pe la ora nouă. O s-o operez cel mai devreme miercuri. Anestezia va fi locală. Să fiţi pregătit că o să aveţi de tras. Şi să aduceţi şase sute de dolari. Restul în funcţie de rezultat.

— Sunt speranţe că o să meargă? întrebă în vestibul Kiril.

Iliasov s-a uitat la Kiril cu oarecare neîncredere: merită oare să-i explic? A scos apoi din buzunar un blocnotes şi s-a apucat chiar aici în vestibul, să-i deseneze din mers lui Kiril o vertebră, pe urmă a adăugat-o pe a doua. Desena frumos, făcea nişte forme curbate la mijloc şi ascuţite la vârf, numai că-ţi venea greu să crezi că fusele astea complicate se află într-adevăr acolo,

înăuntru… Doctorul Iliasov i-a arătat orificiile mici desenate înfigând creionul negru în ele şi de la ele a trasat cu nişte linii continue o pereche de nervi spinali… Pe urmă a desenat o turtiţă, a haşurat-o fin şi a arătat-o cu vârful creionului.

— Iată, cred că acolo s-a strâns lichidul cefalo-rahidian, s-a întărit şi apasă pe nervi. Sper că nervii nu s-au atrofiat de tot… O să încercăm să eliminăm asta. Şi o să ne lămurim…

Violeta se uita iscoditoare la doctor din bucătărie, cu o cârpă în mâini. Îl salută. El dădu din cap, nu era clar, se cunoşteau sau ce naiba…

După ce Iliasov a plecat, Violeta s-a apropiat de Kiril şi i-a spus:

— Kiril Vasilievici, îl cunosc pe doctorul ăsta, Iliasov. Îi primeşte pe copiii noştri la clinică. Ştiu două familii din astea, una e de la noi din Groznîi, au un flăcău de zece ani, are picioarele smulse. I-a făcut proteze. Nu ia bani, dă din banii lui… pentru noi e un sfânt.

— Măi să fie! s-a mirat Kiril, nu întâlnise în viaţa lui sfinţi.

8

Tot timpul cât a durat operaţia, Jenia a avut dureri mari, dar a răbdat, a gemut doar. Operaţia a durat o veşnicie, iar ea a avut în minte un singur lucru: cum o s-o ducă ei pe balcon la primăvară, şi cât de bucuroasă va fi în clipa în care se va rostogoli peste balustrada balconului. Pe urmă a auzit glasul lui Iliasov:

— Jenia, mă auzi? Ţipă puţin acum, da? Ţipă tare dacă te doare tare. Ţipă încet dacă te doare mai puţin.

Şi Jenia a ţipat cât au ţinut-o puterile. Şi a ţipat până în clipa când a simţit că e ruptă în bucăţi şi atunci a amuţit.

— Ah, foarte bine! a auzit glasul lui Iliasov şi şi-a pierdut în sfârşit cunoştinţa.

Durerile au mai durat încă trei zile, avea aşa nişte dureri în spate de parcă îi vârâseră în şira spinării o vergea încinsă. Iliasov venea în fiecare dimineaţă, o examina şi pronunţa sentinţa: Bine! Bine!

Kiril avea obiceiul să-l aştepte în salon. Pe urmă ieşea după Iliasov şi-l întreba:

— Merge bine, domnule doctor?

El făcea cu ochiul:

— O să meargă, o să…

În a doua săptămână a început să vină maseurul, tot un om din Est, dar care aducea mai mult cu un hindus… Jenia stătea tot pe burtă, n-o întorseseră încă pe spate, iar hindusul era de fapt un tadjic cu numele Bairam. Ciudat totuşi locul ăsta, gândea în sinea lui Kiril, dar nu-i spunea nimic Jeniei. Bairam îi masa îndelung picioarele şi apropia de ele nişte lumânări aprinse.

Peste o săptămână au întors-o pe spate, i-au interzis să stea în fund. Peste încă o săptămână, Iliasov a ajutat-o pe Jenia să se scoale în picioare ţinând-o de subsuori. A reuşit să stea dreaptă, picioarele i-au rezistat.

A stat un minut în picioare, apoi el a ajutat-o să se întindă.

— N-ai voie să şezi. De mers poţi să mergi, de şezut nu…

A doua zi i-a cerut lui Kiril să-i aducă încă trei mii de dolari. Cu Bairam te socoteşti personal. Cât îţi cere, atâta îi dai. Pentru un sfânt e cam mult, se gândi Kiril. Bani erau, Saşka trimitea din Africa lui.

Bairam venea în fiecare zi. Lucra două ore şi nu puteai să-ţi iei ochii de la mişcările lui domoale. Jenia gemea. O durea. Pe urmă, la sfârşitul săptămânii, Bairam i-a spus lui Kiril să-i aducă opt sute de dolari. Sfinţii costau scump…

Jenia s-a înveselit. Sora i-a adus cadrul. În fiecare zi Jenia stătea din ce în ce mai mult timp pe picioarele ei. Pe urmă se întindea transpirată de efort, iar Kiril îşi plimba vreme îndelungată mâinile pe degetele ei de la picioare până ce se încălzeau de la căldura lui…

După o lună, Jenia a ieşit din salon pe culoar, nu în căruciorul pe care îi interziseseră să-l folosească, ci cu cadrul, făcând pas cu pas. Primul lucru pe care l-a văzut pe culoar a fost o încăierare între doi băieţaşi: unul, fără picioare, stătea în cărucior şi-l bătea zdravăn cu mâinile lungi şi dibace pe un altul care se proptea cu putere în două cârje, n-avea mâna stângă până la cot şi piciorul drept până la genunchi. Cel care stătea în cărucior avea un avantaj net…

„Mine antipersonal“, ghici Jenia.

— Hei, voi de acolo, acum îl chem pe Iliasov, să vă rupă oasele! le strigă

asistenta medicală din postul ei de observaţie.

Cel din cărucior se răsuci sprinten şi o luă din loc cât ai zice peşte…

Jenia simţi că se înăbuşă. Dar nu putu să se întoarcă de una singură.

— Kiril, ajută-mă să mă întorc în salon, îl rugă ea, iar Kiril îi întoarse prudent cadrul.

9

La sfârşitul lui mai, Hava Ivanovna s-a întors de la Ierusalim. A stat acolo şapte luni, a învăţat la o universitate evreiască.

A venit în vizită. Frumoasă şi îmbătrânită. Avea capul înfăşurat cu un turban argintiu, rochia lungă, de culoare deschisă, îi flutura elegant pe trupul slăbit.

Au stat în picioare pe balcon, Jenia a stat sprijinită cu coatele pe bara de la cadru. Ar fi putut să facă fără să se sprijine câţiva paşi, dar se simţea totuşi mai sigură cu cadrul.

Hava era neobişnuit de tăcută, aşa că Jenia a fost cea care a întrebat-o:

— Ei, ce ai învăţat acolo?

— Limba şi Tora, răspunse reţinută Hava.

— Şi cum a fost? Le-ai învăţat?

— E greu, răspunse Hava. Cu cât sunt mai multe răspunsuri, cu atât sunt mai multe întrebări.

Pomii urcau până la etajul cinci, de la balcon se vedeau numai vârfurile a doi frasini cu frunzele mărunte ca nişte cârlionţi, iar pământul de sub ei abia dacă se zărea. Jeniei nu i-a mai venit să se arunce…

— Jenia, m-am hotărât să termin cu învăţătura. În general, am simţit că nu în locul ăla e începutul meu… Vreau să las totul baltă şi să încep o viaţă nouă…

— Asta pot să înţeleg, fu de acord Jenia.

Pe urmă au băut ceai. Hava a aşezat-o apoi pe Jenia în cărucior, a turnat apă caldă într-un lighean, i-a aşezat în el picioarele uscate. I-a tăiat unghiile, i-a frecat degetele cu piatra ponce. A găsit un brici vechi şi i-a ras părul lung şi rar de pe picioare. I le-a şters, i le-a uns cu cremă. În tăcere.

Pe urmă a ridicat capul şi a spus foarte liniştită:

— Câtă furie am strâns în mine. Dar acum o să mă uşurez niţel: am suferit toată viaţa fiindcă te-a iubit Kostia… N-a încetat o clipă să te iubească…

— Aiureli!… Asta s-a întâmplat în altă viaţă. Acum o luăm de la capăt… Ce spune Tora despre asta?

— Mulţumescu-ţi Ţie, Domnul meu cel viu şi adevărat, pentru că din mila Ta mi-ai înapoiat sufletul meu!… Este rugăciunea de dimineaţă, Jenia. În ivrit sună foarte frumos, şi Hava rosti din fundul gâtului o frază lungă.

„Trebuie să-i spun lui Serioja să aducă alea două manuscrise. S-a apucat el singur să le pregătească pentru tipar. Dar nu se pricepe să lucreze pe text, se gândi Jenia. Trebuie să-l rog pe Saşka să-i cumpere lui Kiril nişte pantaloni noi. Albaştri şi negri. Două perechi. Şi să răspund la scrisoare… Şi să notez în sfârşit în carneţel ce treburi am de făcut…“

Raftul Denisei

Ludmila Ulițkaia

Soniecika

Înmormântare veselă

Minciunile femeilor

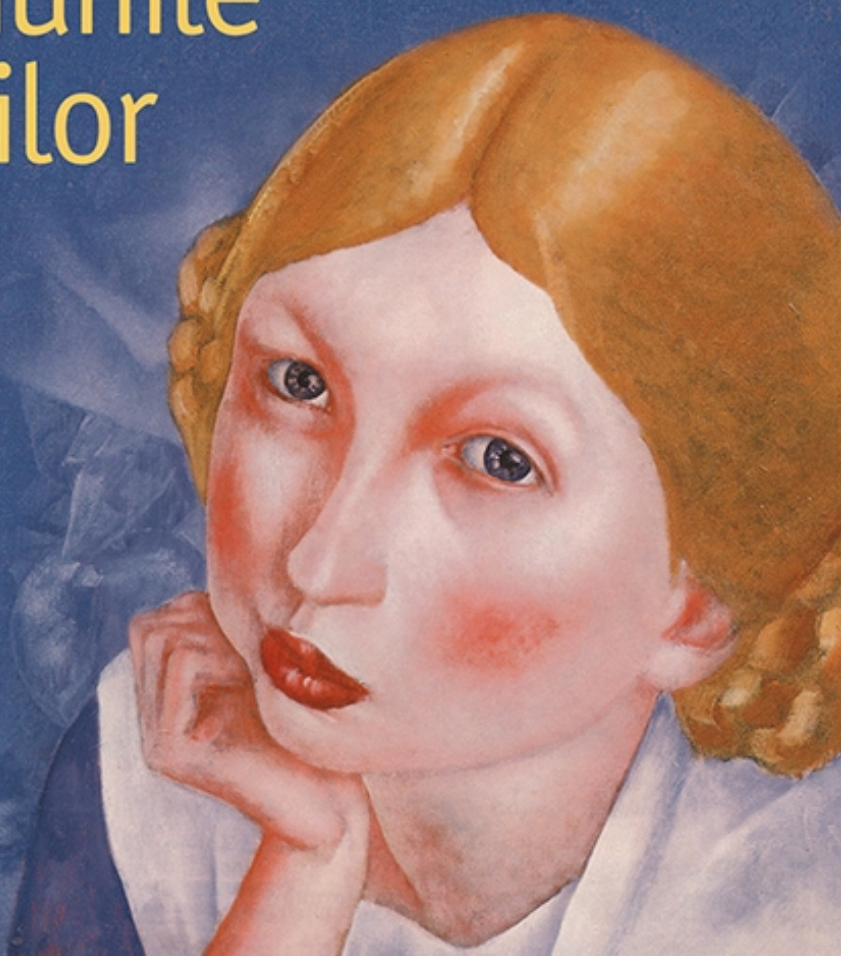

ITAS

book